Vladimir Colin

Basme

ed. a II-a

EDITURA ION CREANGĂ
BUCUREȘTI — 1984

Coperta de
VAL MUNTEANU

BASME

(1953)

BOB-DE-GRÎU

Ar fi fost odată, de mult, pe vremea poveștilor adevărate, cînd iepurii purtau cornițe și iezii plete răsfirate, atunci și nu altădată, zice-se, ar fi fost, pe la noi, un moșneag. Cît de bătrîn era nu mai știa nimeni și, de cînd trăia, uitase și moșneagul socoteala anilor. Dacă voia să se uite la una-alta își ridica genele cu degetele și chiar așa vedea ca prin sită. Barba-i ajungea pînă la genunchi, iar pletele pînă la călcîie.

Și trăia singur-singurel moșneagul, pentru că, să știți, era arțăgos cum nu se mai află. Întruna căuta noduri în papură și purici în brînză. Cît era ziua de lungă sta singur pe o laviță și, veșnic nemulțumit, bombănea. Ba i se părea că soarele bate prea tare, ba îl supărau norii prea deși ; cînd îl necăjea ziua prea lungă, cînd îl scotea din sărite noaptea prea scurtă. Nimeni și nimic nu-i intra în voie !

Și uite că într-o bună zi, cum sta el în colibă și se încrunta la gîndul că după zi avea să vină noaptea, atunci cînd ar fi poftit să se mai schimbe rînduiala statornicită, o ciocîrlie, cum face, cum drege, nimerește pe ușa deschisă și intră în colibă. Dacă s-a văzut închisă între patru pereți, s-a speriat strașnic și a început să zboare de colo-colo. Zboară-zboară, nimerește în dreptul cuptorului și scapă din cioc un bob de grîu. Apoi se mai învîrtește o dată prin colibă și, zvîrr ! țîșnește pe ușă și se pierde în albastrul cerului.

Dar bobul de grîu, pricepi, căzuse pe cuptor. Și, cum dă de căldură, cum începe să se umfle ; se umflă, se umflă, ajunge cît un ou. Moșneagul cel supărăcios, firește, nu văzuse nimic. Nici ciocîrlia nu fusese în stare s-o zărească, darămite bobul de grîu !

Și-apăi bobușorul își cată de treabă. Se mai umflă o dată, se face cît un harbuz ! Iar harbuzul odată plesnește ca harbujii răscopți și,

ce să vezi! Iese din el un prunc de o palmă, purtînd la șold o sabie cît degetul.

— I-ha! Tare mi-e foame!

De astă dată moșneagul s-a mirat — vezi că de auzit auzea mai bine decît vedea — și a întrebat supărat:

— Foame? Cui îi e foame?

— Lui Bob-de-Grîu...

— Și de cînd grăiesc boabele de grîu? a strigat moșneagul. Și de cînd li-e foame?... *Eu* îmi astîmpăr foamea cu ele.

— Ba nu cumva să faci una ca asta!

Și, vorbind așa, a sărit Bob-de-Grîu de pe cuptor și taman pe genunchii moșului a nimerit. S-a apucat de barba moșneagului, apoi, hai-hai, s-a cățărat și a tot urcat pînă i-a ajuns la bărbie.

— Mă vezi?

Moșneagul și-a ridicat genele cu degetele. Ceva-ceva zărea el, dar nu se putea dumiri.

— Știi ce? Dă-mi un codru de pîine și-ai să mă vezi, a strigat atunci Bob-de-Grîu.

— Ce face?... Pîine? De ce să-ți dau pîine? s-a răstit moșneagul, nu de alta, dar ca să se poată încrunta, cum îi era felul.

Bob-de-Grîu a tăcut și bătrînul a prins să se perpelească. Uitai să vă spun că mai avea o meteahnă: pe toate voia să le știe.

— De ce taci? a strigat atunci. Răspunde!

Dar Bob-de-Grîu tăcea. S-a luptat moșneagul cu sine însuși, a șovăit, pînă la urmă meteahna lui de-a doua a biruit-o pe cealaltă, care voia ca nimic să nu-i fie pe plac. S-a ridicat, s-a îndreptat din șale și, șontîc-șontîc, s-a dus de-a pus pe masă o bulcă de pîine. Bob-de-Grîu îndată a sărit pe masă, a scos sabia și a început a hăcui pîinea, potrivindu-și îmbucăturile. Iar dac-a început să mănînce, a prins a crește cu cîte un an de fiece îmbucătură.

— Te văd! a strigat deodată moșneagul trezindu-se că pe masa lui se ridică un flăcău voinic, în mînă cu o sabie zdravănă (că-i crescuse și sabia deopotrivă). Ia dă-te jos, că-mi strici masa! a mai țipat apoi, găsind îndată pricină de supărare.

— Iaca mă dau, a răspuns bucuros flăcăul și a sărit de pe masă, venind cu brațele întinse către bătrîn. Tătucă, să ne sărutăm.

Dar moșneagul s-a dat îndărăt cu un pas și, împiedicîndu-se de o laviță, a căzut cît era de lung.

— Tătucă? a strigat fără să țină seamă de durere, de spaimă, de nimic. Care tătucă? De unde tătucă?... Băiete, vîră-ți mințile în cap și nu vorbi în dodii!

S-a întristat atunci Bob-de-Grîu și a șoptit:

— Va să zică, eu să nu am tată?

— Ia te uită la el! a strigat moșneagul. Dar ce, un tată se găsește așa, pe toate cărările?... Numai supărări are omul de la feciori. Voi, flăcăii, vă știu eu, alta nu faceți decît să mîncați! Ai să-mi mănînci și capul... Și de unde știu eu că ești vrednic să-mi fii fecior? Ce, puțin lucru-i să ai un tată ca mine?

— Încearcă-mă! Cere-mi ce poftești, i-a răspuns bietul Bob-de-Grîu. Dar să fiu și eu în rînd cu oamenii...

— Așa? A chibzuit moșneagul, apoi a socotit să-l pună la încercare: Ascultă, i-a grăit în cele din urmă, dacă vrei să-ți dovedești vrednicia, află că trăiește pe undeva un blestemat de zmeu, Salcotea. Multe răutăți a săvîrșit năpăstuind oamenii, furîndu-le fetele și prigonindu-i în fel și fel... Și tot mult m-am luptat și eu în tinerețile mele cu el, dar — cum, necum — n-a fost chip să-i vin de hac. Tu știi ce? Ca dovadă că l-ai răpus, adă-mi biciul lui Salcotea, cel din lumea zmeilor și cu barba de nouăzeci și nouă de stînjeni, și atunci te primesc de fecior...

Să fi văzut cum s-a bucurat Bob-de-Grîu! De nerăbdare nu mai izbutea să stea locului.

— Unde-i? Unde-i Salcotea? Spune-mi, și-ndată mare fug să-ți aduc biciul...

— Nu știu, te privește, a răspuns mînios moșneagul. Descurcă-te!

Dac-a auzit așa, și-a luat Bob-de-Grîu rămas bun și a pornit în lumea mare să-l caute pe Salcotea. A umblat către răsărit și către apus, către miazăzi și către miazănoapte, a mers cale lungă să-i ajungă, din poveste mult înainte este, cine va asculta bine va-nvăța și cine va dormi bine va odihni, iar după ce a mers atîta lume, s-a pomenit într-o seară la marginea unei holde fără capăt. Secerătorii trudeau în holda aceea și parcă din ce secerau, dintr-atît valul spicelor creștea mai bogat. Iar oamenii erau amărîți și aveau fețe posomorîte.

— Seară bună, a zis Bob-de-Grîu.

— Mulțumim dumitale.

— Care-i nevoia, oameni buni?

— Iaca, a răspuns un bătrîn, holda asta, bat-o s-o bată! Dacă nu isprăvim s-o secerăm în iaseară e vai și-amar de noi, că nu mai avem zi bună cu Salcotea...

— Salcotea? a strigat bucuros voinicul.

Și și-a ridicat atunci Bob-de-Grîu brațul și, fără vorbă multă, a apucat, de pe cer, secera lunii.

— Păzea, fraților!

Și-apăi cînd a început a secera, cădeau grîiele dealuri-dealuri și singurele se legau în snopi. Lucea tăișul de aur al lunii de-ai fi zis că fulgeră și, privindu-l, rămaseră oamenii cu gurile căscate. Cît ai răsuci o țigară, nu se mai zărea din holda aceea decît miriștea țepoasă, iar Bob-de-Grîu se înălță din spate și așeză binișor luna pe cer, la locul ei.

— Voinic bărbat, grăi atunci bătrînul care vorbise dintîi, și cu toții-i mulțumiră lui Bob-de-Grîu, care le dăduse ajutor.

Da-n timp ce se întrebau ei de una și de alta se stîrni un vîrtej de vînt care răsturnă oamenii ca pe niște gîndăcei, și numai Bob-de-Grîu, cît era el de voinic, abia dovedi să se țină pe picioare. Venea, pasămite, Salcotea, cel din lumea zmeilor și cu barba de nouăzeci și nouă de stînjeni.

— Ați secerat ? i se auzi glasul hărmăluind. Dar tu cine ești ? mai strigă, dînd ochii cu Bob-de-Grîu. Cum îndrăznești să calci pe pămînturile mele ?

Și nici ziua bună nu-i dădu, că odată-l chemă la luptă.

Voinicul nu se sperie — doar nu era copil de babă ! — ci spuse numai :

— Bine, dacă ai poftă de bătaie. Dar să-mi răspunzi întîi la una : în luptă să ne luptăm, sau în săbii să ne tăiem ?

— Ba în luptă, că-i mai scurtă, strigă Salcotea, și se și aruncă asupra lui Bob-de-Grîu.

Și se-ncăierară, se strînseră și se-ncleștară, stîrnind o larmă de-ai fi zis că tună cu toate tunetele și fulgeră cu toate fulgerele. Numai că să nu lungesc vorba și să nu bag ziua în noapte și noaptea în zi, destul să-ți spui că nouă ani se luptară și nu se dovediră. Înfloreau macii în jurul lor, cădea zăpada, copiii se făceau oameni în putere, dar Bob-de-Grîu și Salcotea încă se luptau scurmînd cu picioarele și afundîndu-se în pămînt. Numai capetele li se mai vedeau din groapa în care-și măsurau acum puterile.

Într-al zecelea an, dacă văzu și văzu că n-are ce face, se scutură o dată Salcotea și, subțiindu-se ca o ață, se răsuci și se-nșurubă într-o bortă pierind în fundul pămîntului, în lumea zmeilor.

— Stai, zmeule, strigă Bob-de-Grîu în urma lui. Oprește !

Ți-ai găsit ! Se topise, pierise Salcotea.

— Ce facem, oameni buni ?

— Ce să facem ? răspunse careva. Om fără necaz și iarnă fără frig nu s-a pomenit... Ne-om canoni și noi mai departe cu Salcotea...

Dar Bob-de-Grîu nu pricepea asemenea gînd și nici nu voia să-l priceapă.

— Nu așa, oameni buni, că am și eu o treabă cu Salcotea! Nu mă las pînă nu dau de el, de-o fi să-l caut și-n gaură de șarpe... Nu știți pe unde-și are casa?

— Asta nimeni n-o știe, voinice...

— Rămîneți cu bine.

Și din nou o porni Bob-de-Grîu și merse, merse voinicește, întrebînd de Salcotea în dreapta și-n stînga. Care cum îi auzea întrebarea dădea din umeri, mărturisind că de asemenea nume nici nu auzise, nici nu pomenise. Ce să facă Bob-de-Grîu? Mergea și el încotro îl duceau ochii și, tot mergînd, ajunse pe seară într-o pădure.

— Ia să poposesc eu în poiana asta și să-mi fac oleacă de foc.

Începe el să caute lemne de foc, dar, cum era năzdrăvan, nu se mulțumea cu uscături mărunte. A căutat pînă a dat de un stejar cît toate zilele, doborît de furtună. Și numai ce-a vrut să-l ridice și să-l care în poiană, c-a auzit un glas:

— Fie-ți milă, voinice, și nu lua stejarul! Mai bine înalță-l cum a fost, și-ai să vezi că prinde din nou rădăcini...

S-a mirat Bob-de-Grîu și a înălțat stejarul, care pe dată a prins rădăcini și-a înverzit, de parcă nici o furtună nu-l doborîse. Și s-a despicat în lung trunchiul stejarului și-a ieșit dinăuntru un moșneag cu fața arămie ca frunzele de toamnă, cu cioareci și opinci arămii, cu o cămașă arămie și, pe umăr, cu o zeghe de frunze arămii.

— Cine ești, moșule?

— Maimarele pădurii, Bob-de-Grîu. Și, pentru binele pe care mi l-ai făcut, am să te ajut și eu. Ce-ți poftește inima?

— Păi, uite care-i nevoia... Ai ști să-mi spui cum să dau de Salcotea, din lumea zmeilor?

— Ei, Bob-de-Grîu, greu lucru îmi ceri, a rostit moșneagul. Numai Pămîntul ar putea să-ți dea răspuns, și pentru asta se cuvine să ajungi la capul Pămîntului, cale de nouăzeci și nouă de ani și de încă nouăzeci și nouă de zile... Iar ca Pămîntul să-ți dea răspuns, se cere să-l ajuți s-o ferece în lanțuri pe Muma-Pădurii. Tare-l canonește Muma-Pădurii, pustiindu-i codrii cu dinții ei de fier! Cui s-ar îndemna s-o biruie, i-ar rămîne Pămîntul îndatorat, așa că l-ar ajuta în lupta cu Salcotea...

Dac-a auzit așa, i-a mulțumit Bob-de-Grîu și nu s-a temut de nimic. Iar moșneagul i-a dat o crenguță fermecată și l-a sfătuit să sufle peste ea de-o fi la nevoie, după care l-a învățat cum să ajungă la Muma-Pădurii. Și cum a vorbit, cum a pierit, intrînd în trunchiul stejarului, care s-a închis pe dată, de parcă așa fusese de cînd lumea. Iar

Bob-de-Grîu a purces din nou la drum, cale lungă să-i ajungă, că pe drumul de poveste înainte tot mai este.

Și dac-a mers preț de un an, a dat peste un pod de argint și, cum se lăsase noaptea, s-a ascuns sub pod, gîndind să-i tragă un pui de somn. Și numai ce ațipise, că a-nceput podul să scîrțîie, ca sub o povară năpraznică.

— Care ești acolo? a strigat Bob-de-Grîu, deșteptîndu-se și sărind în picioare.

Și nu mică i-a fost mirarea văzînd că pe pod trecea o fărîmă de om, 'nalt cît palma, gros cît degetul.

— Tu faci să scîrțîie podul, voinice? a rîs Bob-de-Grîu.

— Rîzi tu, rîzi, Bob-de-Grîu, i-a răspuns omulețul, dar ia încearcă să mă ridici.

A încercat Bob-de-Grîu, l-a apucat cu o mînă, l-a apucat cu amîndouă, s-a străduit și și-a pus întreagă puterea lui de voinic, dar n-a fost în stare să clintească omulețul 'nalt cît palma, gros cît degetul.

— Bre, mare drăcovenie...

— D-apoi degeaba socoți că sînt Greul-Pămîntului? a vorbit potolit acela. Ia-mă mai bine cu tine, că nu ți-o părea rău...

— Bine, se-nvoi Bob-de-Grîu. Tot mi-era lehamite să bat drumurile de unul singur!

Și, începînd să umble împreună, mult se minuna Bob-de-Grîu de mersul tovarășului, care-și strîngea mîinile și picioarele de se făcea ghem și-și da drumul de-a dura, rostogolindu-se mai repede decît putea merge Bob-de-Grîu cu pasul lui de voinic.

Și-au cutreierat așa cîtă lume au cutreierat, pînă au ajuns într-o seară la un pod de aur, sub care au hotărît să facă popas. Și numai ce ațipiseră, că a început podul să se clatine și să salte, de-ai fi zis că vrea s-o ia din loc.

— Care ești acolo? a strigat Bob-de-Grîu, deșteptîndu-se și sărind în picioare.

Și nu mică i-a fost mirarea văzînd că pe pod trece o namilă de om înalt cît o turlă, care mai mult sălta decît pășea și se tot ținea cu mîinile de marginile podului.

— Tu salți podul, voinice? a rîs Bob-de-Grîu.

— Rîzi tu, rîzi, Bob-de-Grîu, i-a răspuns namila, dar ia încearcă să mă ții locului!

L-a apucat Bob-de-Grîu cu o mînă, l-a apucat cu două, s-a străduit și și-a pus întreagă puterea lui de voinic, dar n-a fost chip să țină pe pămînt namila înaltă cît turla. Sălta și se ridica în văzduh cu atîta ușurință, că îl înălța și pe Bob-de-Grîu cu cîțiva stînjeni.

— Bre, asta-i altă drăcovenie!

— D-apăi degeaba socoți că sînt Ușurelul-Vîntului? a grăit potolit acela. Ia-mă mai bine cu tine, că nu ți-o părea rău...

— Bine, se-nvoi Bob-de-Grîu. Unde-s doi, trece și al treilea...

Au început a umbla cîteștrei, și tare mulțumit era Ușurelul-Vîntului că, apucîndu-l Greul-Pămîntului de picioare și lăsîndu-se greu, greu de tot, putea și el să păsească pe pămînt, ca oamenii. Dar dacă Greul-Pămîntului uita și se lăsa mai ușor, odată se trezea înălțat în văzduh — și-apăi ține-te! Îl făcea Ușurelul-Vîntului cum îi venea la gură, de nu mai știa Greul-Pămîntului unde să se vîre de ciudă.

Iar bătînd ei cale din zori și pînă-n asfințit și din asfințit pînă-n zori, au ajuns în pădurea uscată peste care împărățea Muma-Pădurii. Unde-ți întorceai privirile nu vedeai decît trunchiuri moarte și crengi schiloade. Iar în mijlocul pădurii se ridica un munte golaș și, în vîrful muntelui, palatul de bîrne al Mumei-Pădurii.

— Măi, a dracului iasmă! s-a mirat Bob-de-Grîu.

— De mult o știu eu, i-a răspuns Greul-Pămîntului.

Și odată s-a făcut ghem și s-a rostogolit, izbind strașnic în poalele muntelui.

De izbitura lui s-au cutremurat lumile și praf și pulbere s-a ales din muntele golaș, iar palatul din creștet s-a zdrobit ca o coajă de nucă.

— D-ăștia-mi sînteți? a strigat atunci Muma-Pădurii, ridicîndu-se cu mare ură dintre sfărîmăturile palatului. Ei, las' că vă vin eu de hac...

Și unde n-a-nceput să sufle un aer fierbinte, de simțea Bob-de-Grîu că i se usucă și ochii din cap. Ușurelul-Vîntului habar n-avea, că se ridicase sus, peste cîmpia norilor.

— Alelei, Bob-de-Grîu frate, acum e rîndul tău, a gemut Greul-Pămîntului. Mă arde Muma-Pădurii, mă seacă...

Numai oleacă s-a întins Bob-de-Grîu și, apucînd de pe cer un nor dolofan, l-a stors cum ai stoarce dumneata o cîrpă udă. Atîta ploaie a căzut din norul dolofan, că a stins pîrjolul și-a iscat o Dunăre lată și adîncă, de era să se înece Greul-Pămîntului.

— Oprește, frate, a strigat el rostogolindu-se din calea apelor. Oprește, că nimeresc din lac în puț!

Nu-ți mai spui de Muma-Pădurii, că era leoarcă toată. Dac-a văzut că nu-i de glumă, odată a șuierat și, ivită de unde, de neunde, o oaste de vîrcolaci s-a năpustit asupra lui Bob-de-Grîu. Lupta Bob-de-Grîu, lupta Greul-Pămîntului, lupta Ușurelul-Vîntului, dar vîrcolacii veneau mereu cît nisipul mărilor și, unde cădea unul, răsăreau de îndată alți doi.

A priceput Bob-de-Grîu că numai cu tovarășii lui nu le vine de hac. A scos din chimir crenguța moșneagului din pădure, a suflat peste ea și, ce să vezi ? Cum a suflat, cum s-au pus în mișcare codrii zdraveni de la marginea împărăției peste care stăpînea Muma-Pădurii. Copaci bătrîni cu trunchiul cît butiile, stejari oțeliți și fagi vînjoși, brazi falnici ca sulițele de voinic, paltini, arțari și cîte alte soiuri de copaci, care nu se clintiseră din locurile lor de cînd erau, își scoteau din pămînt rădăcinile și călcau acum, de parc-ar fi avut picioare. Pășeau copacii încruntați și hotărîți, iar — văzîndu-i — Bob-de-Grîu simți că-i crește inima.

Luptă ca aceea nu s-a pomenit și n-o să se pomenească, frate, cîtu-i lumea, că-i strivea pădurea pe vîrcolaci și-i făcea una cu pămîntul. Gata, gata să rămînă Muma-Pădurii fără vîrcolaci. Dar s-a repezit cotoroanța în zbor și i-a aruncat în față lui Bob-de-Grîu un pumn de nisip și, cum i-a ajuns nisipul la gene, cum a căzut Bob-de-Grîu într-un somn adînc. Atunci s-au repezit vîrcolacii și, ce-au dres, ce-au făcut, au găsit o piatră de moară, au legat-o de gîtul lui Bob-de-Grîu și l-au cărat pe voinic de mi l-au zvîrlit, bîldîbîc, în apa cea lată și adîncă. Vezi că, prinși în iureșul bătăliei, Greul-Pămîntului și Ușurelul-Vîntului nu văzuseră și nu auziseră nimic.

Și a căzut Bob-de-Grîu, a tot căzut în apa neagră și adîncă pînă-a ajuns pe fund, unde a dormit trei zile și trei nopți încheiate. Iar dacă s-a trezit, tare s-a mirat aflîndu-se cu gura în nisipul de pe fundul apei.

— Ce-i asta, frate ?

Un peștișor care înota de colo-colo se opri și răspunse, privindu-l cu ochii lui rotunzi și bulbucați :

— Ce, nu știi ? Vîrcolacii te-au zvîrlit în apă.

Auzind una ca asta, tare s-a mai supărat Bob-de-Grîu. O dată s-a opintit și a ieșit deasupra, trăgînd după el piatra de moară. Dar pe mal lupta mai era în toi, ce crezi !

A trecut Bob-de-Grîu prin apă și a ieșit la mal, iar vîrcolacii, cînd l-au văzut cu piatra de moară la gît, au înnoremenit.

Și-apăi a început Bob-de-Grîu să-i judece trăsnindu-i cu piatra de moară, de făcea numai roate-roate prin trupurile lor. Vezi că abia acu se supărase de-a binelea !

Mi i-a judecat el în lege și, peste puțin, rămăsese acolo numai o mînă de vîrcolaci care, văzînd că se îngroașă gluma, au tulit-o de fugă dînd cinstea pe rușine, măcar că Muma-Pădurii nu ostenea să-i cheme la luptă, șuierînd și îmbărbătîndu-i. Ei, și mi-au înconjurat-o atunci copacii pe Muma-Pădurii și au strîns-o din aproape în aproape, pînă au închis-o, de parcă stătea într-o cușcă cu zăbrele. Degeaba se zvîrcolea,

degeaba amenința, degeaba se străduia să sufle aer încins. Bob-de-Grîu a legat-o de mîini și de picioare, le-a mulțumit copacilor, iar copacii s-au întors ca la un semn și, haida-hai, au pornit-o spre locurile de baștină în care și-au înfipt din nou rădăcinile și unde au încremenit, de parcă nu se clintiseră de cînd lumea.

— Cum om ajunge noi la capul Pămîntului cu scorpia asta de babă? i-a întrebat atunci Bob-de-Grîu pe tovarășii lui, pe cel 'nalt cît palma, gros cît degetul și pe cel cît turla.

— Vă iau eu în spinare pe toți, s-a bucurat Ușurelul-Vîntului.

— Da, bine ar fi, numai că pînă la capul Pămîntului e cale de nouăzeci și nouă de ani și de încă nouăzeci și nouă de zile...

— Asta să-ți fie grija, a rîs Greul-Pămîntului. Lasă-te pe mine...

Și unde n-a început a ciocăni Pămîntul cu mînuțele lui grele cît niște căsoaie din cele mari, de ziceai că acuși-acuși îl sfarmă și trece dincolo.

Și nu peste mult s-a auzit un glas:

— Cine bate? N-ăi fi tu, cumetre?

— Chiar așa, a dat răspuns Greul-Pămîntului. Fii bun și ieși la vedere...

Într-o clipă, o dihanie măruntă a țîșnit dintr-o bortă.

— Iacătă-l și pe cumătrul meu, Cățelul-Pămîntului, a zis tovarășul lui Bob-de-Grîu. Măi cumetre, n-ai vrea să-mi faci un bine? Tare aș avea nevoie de coada de mătură a Mumei-Pădurii, dar, vezi, păcatele, am năruit muntele cu palatul baborniței cu tot, și nu mă mai încumet s-o găsesc în atîta morman de piatră și de lemn...

— Se poate, cumetre? a chițăit Cățelul-Pămîntului. Rabdă puțintel, c-am venit!

Și cum a vorbit, cum a țîșnit ca săgeata și a pierit în mormanul de dărîmături. A stat Bob-de-Grîu cît ai avea vreme să te ștergi la un ochi, și Cățelul-Pămîntului s-a și înfățișat ținînd în gură coada de mătură. I-a mulțumit cumătrul și l-a întrebat de sănătate, dar Cățelul-Pămîntului nu s-a întins la vorbă, că era zorit. S-a vîrît în borta lui — și dus a fost!

— Harnic cumătru, nimic de zis, s-a bucurat Bob-de-Grîu. Dar cu coada de mătură ce-om face?

— Cu coada de mătură om face așa, a răspuns Greul Pămîntului. Tu ai s-o iei în spinare pe Muma-Pădurii și ai să te prinzi de un picior al lunganului ăsta de Ușurelul-Vîntului, iar eu am să-l apuc de celălalt picior. Apoi ai să înșfaci coada de mătură și-ai să zici:

Coadă de mătură,
Piedicile-nlătură,

Du-mă,
Furtună,
Cu iuțeala vîntului,
La capul Pămîntului!

Zis și făcut. Iar dacă a rostit ce-l învățase Greul-Pămîntului, s-a pomenit Bob-de-Grîu pe meleaguri pustii, unde picior de om nu călcase, unde aripă de pasăre nu zburase. Era acolo o liniște mare, și cînd ploua, cînd ningea, cînd cădeau stele.

Iar cum stătea Bob-de-Grîu și privea cu mirare în jur, iacă-n depărtare doi munți ascuțiți mișcîndu-se de-ai fi zis că joacă. A priceput Bob-de-Grîu că nu-s munți, ci urechile Pămîntului care se ciulesc, auzind larmă de pași. Atunci a pus mîna pîlnie la gură și a strigat o dată, cît a putut de tare:

— Ehei, Pămîntule!

S-a cutremurat Pămîntul atît de strașnic, că Greul-Pămîntului s-a tupilat, făcîndu-se din mic mai mic, iar Ușurelul-Vîntului a țîșnit în văzduh, cît era de lung. Numai Bob-de-Grîu s-a înfipt bine pe picioare și a așteptat în liniște. Iar un glas adînc și care deștepta ecou după ecou a prins a bubui:

— Cine... cheamă... Pămîntul?

— Eu, Bob-de-Grîu... Am prins-o pe Muma-Pădurii și ți-am adus-o legată de mîini și de picioare.

— Unde-i? a strigat cu glas de tunet Pămîntul.

Și pe dată a și căscat o gură de piatră, o peșteră fără fund.

Bob-de-Grîu a luat-o pe Muma-Pădurii și a zvîrlit-o în peștera care s-a închis cît ai bate din palme, iar Pămîntul strașnic s-a bucurat dacă și-a văzut dușmanca răpusă.

— Pentru binele pe care mi l-ai făcut, se cuvine să te răsplătesc, Bob-de-Grîu. Ce-ți dorește inima?

— Să dau de urma lui Salcotea, din lumea zmeilor...

— Bine, Bob-de-Grîu... și pe dată a căscat Pămîntul o altă peșteră, care se afunda ca un puț. Coboară, Bob-de-Grîu, și ai să dai de urma lui Salcotea, din țara zmeilor.

Din nou s-au adunat cei trei tovarăși, iar Bob-de-Grîu a apucat coada de mătură și a strigat:

Coadă de mătură,
Piedicile-nlătură,
Du-mă,
Furtună,
Pînă-n lumea zmeilor,
Pe tărîmul răilor!

Dar, ce să vezi? Nu s-au mișcat defel. Și-au înțeles atunci că mătura Mumei-Pădurii n-avea puterea să-i ducă pe celălalt tărîm.

— Nu-i nimic, a zis Ușurelul-Vîntului. Să se lase Greul-Pămîntului greu, dar știi, nici prea-prea, nici foarte-foarte, ca să nu ne frîngem gîtul...

Și să vezi dumneata, agățați de picioarele năzdrăvanului au coborît încetișor Bob-de-Grîu și Greul-Pămîntului, au tot plutit în jos cale de nouă zile și nouă nopți, pînă au ajuns în lumea zmeilor.

Ciudată lume! Toate cîte se aflau acolo erau răsturnate cu capul în jos, și copacii, și florile, și apele. Apele curgeau prin văzduh și, să vezi minune, nu se vărsa din ele nici un strop.

— Măi, n-om fi noi suciți cumva? a întrebat cu spaimă Ușurelul-Vîntului.

Și îndată a încercat să păsească pe mîini. Dar, cînd i-a văzut pe tovarășii lui rîzînd cu gura pînă la urechi, s-a rușinat și s-a pus din nou pe picioare.

Au umblat tustrei cît au umblat, minunîndu-se de toate cîte vedeau și, într-un tîrziu, au ajuns la niște munți prăpăstioși. Au mers prin trecători înguste, pe brîie de piatră și în cele din urmă au zărit, pe un stei, un castel de aramă. Pe un tăpșan sta o fată frumoasă, care ofta și-și pieptăna pletele de aur...

— De ce ești tristă, fată frumoasă? a întrebat Bob-de-Grîu.

— Cum să nu fiu tristă, voinice, i-a răspuns fata, dacă m-a răpit Salcotea și mă ține închisă în lumea zmeilor, pe tărîmul răilor?... Dar voi cum de-ați ajuns aici?

— Apăi tot cu Salcotea avem o treabă... E acasă?

— Ba nu, că-i plecat de ieri la vînătoare...

Dac-a auzit așa, a mai întrebat Bob-de-Grîu:

— Fată frumoasă, n-ai văzut cumva unde-și ține biciul?

— Cum de nu! Hai să-ți arăt...

Și l-a dus fata în castel și i-a arătat biciul spînzurat de un cui, deasupra patului lui Salcotea. Bob-de-Grîu l-a luat și, apucînd fata de mînă, a dat să iasă din castel. Numai ce-i trecuse pragul, că a-nceput biciul să șuiere ca o mie de balauri la un loc, și Salcotea-l auzi pe unde vîna, înțelegînd că biciul îi dă semn de primejdie. Ca un fulger s-a repezit zmeul și, înfășurîndu-se în barba lui de nouăzeci și nouă de stînjeni, a gonit spre casă.

N-a trecut mult și Salcotea l-a ajuns din urmă pe Bob-de-Grîu, l-a pălit din zbor cu buzduganul și i-a luat biciul și fata, după care s-a făcut nevăzut.

Ușurelul-Vîntului a vorbit atunci, galben la față ca lămîia:

— Ei, Bob-de-Grîu, scoală... ce-ai rămas lungit la pămînt?

Greul-Pămîntului s-a apropiat de voinic, l-a pipăit, l-a cercetat și a strigat :

— Ce tot hodorogești ? Nu vezi că l-a ucis blestematul ?... Hai, scoate-mă degrabă pe Pămînt.

Și s-a agățat Greul-Pămîntului de piciorul namilei de Ușurelul-Vîntului care l-a scos, prin peștera îngustă, tocmai pe Pămînt. Greul-Pămîntului i-a arătat apoi calea, și celălalt l-a dus hăt, tocmai la munții care se bat în capete, de unde au luat un ulcior cu apă vie. Degrabă s-au întors acolo unde zăcea Bob-de-Grîu și numai ce l-a stropit Greul-Pămîntului, că voinicul s-a și ridicat oftînd :

— Of, fraților, greu somn mai dormii...

— Și-ai fi dormit tu mult și bine, dacă nu te stropeam cu apă vie, i-a răspuns Greul-Pămîntului, povestindu-i toată întîmplarea.

S-a bucurat Bob-de-Grîu dac-a văzut că are tovarăși de credință și le-a mulțumit cum nu se poate mai frumos.

— Păi degeaba socoți că te-am îndemnat să ne iei cu tine ? i-au răspuns într-un glas tovarășii. Vorba e, ce facem acum ?

— Acum ne întoarcem la castel, a hotărît Bob-de-Grîu.

Și, pornind din nou la drum, au mers, au tot mers pînă au întîlnit munții prăpăstioși și-au dat iarăși, pe tăpșanul din fața castelului, peste fata care-și pieptăna părul de aur. Acum era și mai tristă, iar ochii-i pluteau în lacrimi. Dar s-a luminat la față văzîndu-i și a strigat cu mare bucurie :

— V-ați întors ? Și eu, care-mi luasem nădejdea...

Fata vorbea cu tustrei deodată, dar numai la Bob-de-Grîu se uita, și tare-l mai sorbea din priviri ! Iar voinicul nu se lăsa nici el mai prejos.

— Ei, porumbeilor, le-a amintit atunci Greul-Pămîntului, de Salcotea ați uitat cu totul ?

— Așa-i, s-a posomorît Bob-de-Grîu. Întîia dată m-am luptat cu el nouă ani încheiați, iar a doua dată m-a ucis, pălindu-mă fără veste. Se cheamă că tot el e mai tare... Fată frumoasă, n-ai ști să-mi spui ce mănîncă zmeul, de-i atît de puternic ?

— Cum să nu, i-a răspuns fata, că doar pe mine mă silește să-i gătesc bucatele !

I-a destăinuit că Salcotea înghite la o masă zece cuptoare de pîine, cinci bivoli, un butoi cu rachiu și două butoaie cu vin.

— Ia să vedem, oi putea mînca și eu tot atît ? a întrebat Bob-de-Grîu, și fata a alergat pe dată în castelul de aramă și i-a pregătit o masă strașnică, știi, ca pentru Salcotea.

S-a pus Bob-de-Grîu la masă și-a dovedit cuptoarele de pîine, și butoaiele cu rachiu și cu vin. Ba, după ce a înghițit al cincilea bivol,

s-a mai rugat de fata frumoasă să-i mai frigă unul, nu de alta, dar i se făcuse o foame, ceva de speriat!

Și iacă, nu sfîrșise bine masa, că o larmă năpraznică se auzi și castelul se zgudui pînă în temelie.

— Ce-i asta?

— Vine Salcotea! strigă fata cu spaimă. Așa face întotdeauna... Își aruncă buzduganul de la o mie de poște...

Și, să vezi și să nu crezi, după ce izbise în porțile de aramă ale castelului, stîrnind larma năpraznică, buzduganul a deschis porțile și a năvălit în încăperea în care se afla Bob-de-Grîu. A sărit pe masă și, de pe masă, s-a așezat frumușel la locul lui, agățîndu-se în cuiul anume bătut în perete.

Ușurelul-Vîntului schimba fețe-fețe și Greul-Pămîntului își astupase gura cu palma, dar Bob-de-Grîu s-a ridicat îndată și, apucînd buzduganul, l-a rotit de trei ori și i-a făcut vînt îndărăt. A zburat buzduganul șuierînd, a zburat și-a tot zburat, oprindu-se doar cînd s-a izbit de fruntea lui Salcotea.

De izbitura lui a căzut zmeul pe spate și și-a pipăit cu spaimă cucuiul, înțelegînd că acolo, la castel, se petrecuse ceva necurat. A cules buzduganul și, de unde venea liniștit spre casă, odată s-a înfășurat în barba lui de nouăzeci și nouă de stînjeni și a gonit pe drumul de întoarcere. Cînd colo, îl află pe Bob-de-Grîu în fața porții.

— Tot tu, Bob-de-Grîu?

— Tot eu, zmeule...

O cam băgase pe mînecă Salcotea, că încă nu uitase de lupta cu Bob-de-Grîu și știa că ultima dată îl răpusese numai pentru că îl izbise pe neașteptate.

— Cum să ne luptăm? întrebă zmeul. În trîntă să ne trîntim, sau cu buzduganele să ne strivim?

— Ba în trîntă, că-i mai sfîntă, răspunse Bob-de-Grîu și îl și înșfăcă de barbă.

Se luptară din zori și pînă-n seară, fără să se poată dovedi. Scîntei țîșneau din palmele lor și tuna și fulgera de-ai fi zis că toate furtunile din lume, strînse la un loc, bubuie pe tăpșanul din fața castelului.

— Fată frumoasă, strigă atunci Salcotea, adă-mi oleacă de apă, că te-oi face stăpînă peste lumea zmeilor, din tărîmul răilor!

— Fată frumoasă, a strigat și Bob-de-Grîu, nu-i da apă. În schimb, dacă-mi dai mie, te-oi duce pe Pămînt, s-auzi glas de ciocîrlie!

Fata se repezi în castel, a umplut un ulcior cu apă și l-a dat lui Bob-de-Grîu care, cum l-a băut, cum a simțit o putere de foc în vine. Cînd l-a apucat pe Salcotea de barbă, numai o dată a tras și barba i-a rămas în mînă. Atunci s-a făcut Salcotea mic și neputincios, că în

barbă stătea toată puterea lui, iar Bob-de-Grîu mi l-a-nvîrtit prin văzduh, și, atît de năpraznic l-a bușit de Pămînt, că s-a crăpat Pămîntul și zmeul a căzut, a tot căzut, pînă s-a zdrobit în adîncul Pămîntului.

Și s-a veselit atunci fata frumoasă, s-au veselit Greul-Pămîntului și Ușurelul-Vîntului, și pe dată s-au gătit de întoarcere. Iar Bob-de-Grîu a intrat în castel de-a pus mîna pe biciul lui Salcotea, și biciul n-a mai șuierat defel. Atunci, ce-i vine voinicului, odată plesnește din bici ca să-i încerce puterea și pe loc se strînge castelul de aramă, cu toate acareturile și bogățiile dintr-însul, se strînge și se preface într-un măr de aramă. A mai plesnit o dată Bob-de-Grîu din bici și mărul s-a făcut din nou castel.

Dacă i-a priceput puterea, și-a vîrît voinicul mărul în sîn și, cu biciul în mînă, s-a apropiat de tovarășii lui. De astă dată Greul-Pămîntului s-a lăsat mai ușor, iar Ușurelul-Vîntului i-a scos pe toți prin peștera dreaptă ca un puț. Și a apucat Bob-de-Grîu coada de mătură a Mumii-Pădurii și numai ce-a rostit :

Coadă de mătură,
Piedicile-nlătură,
Du-mă,
Furtună,
Pe nepusă masă,
La tătuca-n casă !

că s-au și pomenit tuspatru în coliba moșneagului.

Mai îmbătrînise moșneagul între timp și se făcuse mai puțin supărăcios. De cînd îl trimisese pe Bob-de-Grîu în lume, nu fusese ceas în care să nu se blesteme pentru nerozia lui care îl lipsea de un fecior — și încă de unul atît de vrednic ca Bob-de-Grîu.

— Moșneag nebun, se certa întruna, l-ai trimis unde și-a înțărcat dracul copiii și, de bună seamă, feciorul s-a lipsit de asemenea părinte... N-ai să-l mai vezi, cum n-ai să-ți vezi ceafa !

Dacă s-a pomenit moșneagul cu atîta omenire în colibă, a încremenit. Și-a ridicat genele cu degetele și, cînd a auzit strigătul lui Bob-de-Grîu : „Tătucă, iacă biciul lui Salcotea !“ a murit și-a înviat de bucurie.

Iar Bob-de-Grîu l-a poftit afară, a scos mărul de aramă și a plesnit din biciul lui Salcotea. Pe dată s-a ridicat în fața lor castelul de aramă, cu acareturile și bogățiile lui nemăsurate, iar văzîndu-l că strălucea de-l putea vedea și el, nu mai știa moșneagul pe ce lume se află. Vezi că nu cunoscuse puterea biciului decît acum !

Cu lacrimi în ochi și-a strîns feciorul în brațe și și-a cerut iertare că avusese inima să-l trimită să înfrunte atîtea primejdii.

— Nu-i nimic, tătucă, i-a răspuns Bob-de-Grîu. Ia te uită ce mireasă și ce tovarăși mi-am găsit!

Dac-a văzut-o și pe fata cu părul de aur, s-a bucurat moșneagul că are și o fiică. Au chemat părinții fetei și s-a făcut o nuntă mare și frumoasă, la care au fost poftiți toți oamenii din lume și unde s-a mîncat pînă ce toată omenirea s-a săturat și s-a jucat pînă le-a ieșit tuturor foc din călcîie. Ce crezi? Eram și eu pe-acolo, de căram la vatră lemne cu frigarea și apă cu ciurul. Iată dacă m-au văzut așa, nu știu ce i-a găsit pe nunii mari să mă-nghiontească și să mă gonească, de-a trebuit să plec de la nuntă încălecînd pe o lingură scurtă, s-o dai peste nasul cui n-ascultă!

BURUIANA NEAGRĂ

A fost odată ca nicăieri — cînd, nu se știe — peste mări și țări, dincolo de marea Operencia[1], a fost odată un om sărac. Atît de sărac, că n-a fost pe lume mai sărac decît el. Și mai avea și copii mulți, cît găurile sitei, care erau cu toții niște leneși cum iar nu s-au mai pomenit pe lume. Își tăiase fiecare cîte o seamă de nuiele și le potrivise felurite lungimi, de putea, stînd în pat, să tragă lîngă el tot ce dorea. Stăteau leneșii trîntiți cît erau de lungi, și pînă și să vorbească le era lene.

Numai cel mai mic dintre frați nu semăna cu ceilalți. Din zori trebăluia alături de tatăl lui și pe toate le făcea cu voie bună, dar ce puteau ei duce la capăt era înghițit de burțile mereu flămînde ale leneșilor. Dacă a văzut și a văzut, a intrat într-o bună zi tatăl în casă, a adunat toate nuielele leneșilor, le-a pus pe foc și a grăit așa:

— Leneșilor, feciorii mei, aflați că de azi înainte m-am hotărît să nu mai muncesc pentru voi. Plecați încotro v-or duce ochii și picioarele și cîștigați-vă singuri traiul. Măcar că mă doare în suflet, am să vi-l dau și pe Ianoș, fratele vostru cel mic. Cu el știu că n-o să pieriți. Ați auzit?

Dar leneșii, tot leneși. N-a deschis unul gura și au stat mai departe tolăniți, care pe unde apucase.

---

[1] Marea Operencia — mare fabuloasă, caracteristică folclorului maghiar.

S-a făcut ora prînzului. Au privit leneșii în dreapta, au privit în stînga — nu venea nimeni cu mîncarea. S-au gîndit atunci să se scoale... tare le era lene.

— Fraților, a început unul dintre ei, dar rostind vorba asta s-a simțit atît de istovit, încît a adormit pe dată, iar ceilalți, bucuroși că nu li se cere să muncească ascultînd, i-au urmat pilda.

Ei, dar pe seară au început burțile să vorbească pentru ei ! S-au trezit leneșii din somn. Au privit, s-au răsucit, nu se simțea abur de mîncare...

— Fraților, a izbutit să spună din nou cel care vorbise și la prînz.

Au schimbat leneșii priviri uimite. Ia te uită cîte cuvinte rostește fratele lor ! Te pomenești că nu mai e leneș... Mirat, careva a vrut să-l întrebe, dar n-a izbutit să spună decît :

— Tu... nu... ? și a căscat, sleit de puteri.

Cel întrebat a crezut că fratele vrea să știe dacă nu-i e foame.

— Ba... da... a răspuns el, într-o mare încordare de voință.

Au tăcut apoi leneșii. Cei care vorbiseră erau frînți de oboseală, dar nici cei care ascultaseră fără să vorbească nu erau mai puțin istoviți. Și a trecut și noaptea.

Dar a doua zi dimineață foamea i-a împuns rău de tot. Fără să mai țină socoteală de lene, s-au unit cu toți și-au răcnit :

— Mîn-ca-re !

— Of, leneșilor, feciorii mei, le-a răspuns tatăl, nu v-am spus că nu mai am de unde și că nici nu mai vreau să vă hrănesc de pomană ? Hai, sculați și căutați-vă norocul în lume...

De astă dată s-au înspăimîntat leneșii. Atît erau de speriați, că au început să se scoale, cu mare teamă : de amar de vreme nu se mișcaseră și li se părea că de prea mult zbucium se poate rupe ceva în ei. Dar, spre mirarea tuturor, nu se întîmplă nimic. Privind cu nespusă milă unii la alții, se ridicară și ieșiră din casă. Ianoș îi întîmpină rîzînd :

— V-ați hotărît, zmeilor ?

— Tu... începu careva dintre frați, dar, gîndindu-se că printre ei se afla acum unul care încetase să fie leneș, îl așteptă să-i ia vorba din gură.

Leneșul nici cu gîndul nu gîndea să dea glas. De-ajuns muncise cînd se ridicase în picioare ! Au prins leneșii a sprijini pereții casei cu spinarea, și tatăl le-a grăit așa :

— Leneșilor, feciorii mei, povețe n-am să vă dau pentru că, de cînd vă știu, v-am tot povățuit și nimic nu s-a lipit de voi. Măcar atîta țineți minte și fiți și voi cuviincioși. Nu lăsați oamenii să vă treacă înainte fără să le dați binețe. Înțelesu-m-ați ?

— Înțeles, tătucă, a strigat Ianoș, în timp ce leneșii se mulțumeau să dea abătuți din cap.

I-a sărutat tatăl la plecare, că de, leneși-leneși, dar os din osul lui erau și ei, l-a strîns pe Ianoș la piept, și frații au pornit în lume.

Mergeau leneșii de-i întreceau pînă și melcii, bucurîndu-se în inima lor că dăduseră peste mai nevolnici decît ei. Un drum de o zi era drum de o lună pentru leneși. Dacă a văzut așa, i-a strîns Ianoș grămadă și le-a spus :

— Fraților, am născocit ceva ca să ne mișcăm mai repede.

— Re... începu unul dintre leneși.

— ...pe... adăugă un altul.

— ...de ? întrebă cu spaimă al treilea.

A zîmbit Ianoș pe sub mustățile care-i mijeau sub nas și a strigat :

— Mai repede, da. Ce, nu vă place ?... S-a apucat de a tăiat o nuia groscioară și a început să vîjîie cu ea. Vedeți, a urmat apoi, e lesne de înțeles. Vin după voi și izbesc cu nuiaua. Care merge repede scapă, care rămîne în urmă se alege cu un șfichi pe spinare. Înțeles ?

La mare cumpănă ajunseseră leneșii ! Să pornească mai repede era greu, dar greu era și să înceapă să vorbească și să-l potolească pe afurisitul de Ianoș. Au încercat ei să chibzuiască, dar cine le-a dat răgaz ? Că s-a pus Ianoș să șuiere prin aer cu nuiaua, de ziceai ce-i aia ! Au început să se grăbească leneșii. Teama de nuia s-a dovedit mai tare decît lenea...

Mergeau acum mai repejor, și Ianoș părea că mînă un cîrd de oi. Au mers cît au mers, pînă au întîlnit un moșneag. Leneșii și-au amintit de sfatul tatălui lor, dar le-a fost lene să-și descleștеze fălcile. Ianoș, adîncit în treaba lui — să-i grăbească pe frați — n-a luat seamă îndată la moșul care trecea și numai după o vreme și-a amintit că trecuse un unchieș pe lîngă el și că nu-i dăduse bineți.

— Ehe, fraților, a strigat el, ia mai odihniți-vă oleacă...

Leneșii n-au așteptat să le spună de două ori. Fericiți, s-au tolănit la marginea drumului și s-au afundat în lenea din care nuiaua lui Ianoș îi scosese cu atîta răutate. Iar Ianoș s-a grăbit, alergînd în urma moșneagului și, cînd l-a ajuns din urmă, și-a scos cuviincios cușma :

— Moșule, iartă-mă și nu te supăra. Cînd am plecat de acasă tata ne-a sfătuit să nu trecem pe lîngă nimeni fără să-i dăm bineți, dar eu am uitat. Cum mi-am amintit, uite, am alergat într-un suflet să-ți spun : Bună ziua, moșule...

— Bună să-ți fie inima, voinicule, a răspuns moșul. Apoi a zîmbit : Dar ce-i cu flăcăii pe care îi mînai ca pe niște oi ?

— Ce să fie, a oftat Ianoș, ia, niște neisprăviți de frați ai mei, leneși ca altă aia și cu care nu știu ce să mai fac.

— Păi de ce nu-i faci păstori? a întrebat moșneagul.

S-a bucurat Ianoș și i-a mulțumit pentru învățătură, dar moșneagul a urmat să vorbească așa:

— Cît despre tine, fătul meu, pentru că te văd flăcău de ispravă, uite ce povață-ți mai dau. De atîția ani de cînd tot trăiesc am aflat și eu cîte unele... Se spune că pe moșia grofului, dincolo de pădurea asta, crește buruiana neagră, cu ajutorul căreia îți poți schimba înfățișarea după cum poftești. Tu, vîră-te argat la grof, găsește buruiana și ia-o, că bine îți va prinde în viață...

I-a mulțumit Ianoș moșneagului și s-a dus să-și întîlnească frații care sforăiau la marginea drumului.

— Sculați, fraților, le-a strigat Ianoș. Haida, la drum!

Nu s-au urnit leneșii decît atunci cînd nuiaua a început să șuiere. Cu chiu cu vai, s-au ridicat în picioare și, după ce i-a tuns și le-a schimbat hainele, i-a mînat Ianoș din urmă și a lăsat cîte unul în fiecare sat. Apoi s-a îndreptat spre pădurea îndărătul căreia se afla moșia grofului, despre care îi vorbise moșneagul.

În pădure era întuneric. Ianoș zvîrli nuiaua și, tăind un copac, își croi o ghioagă bunicică. Mergea fluierînd, cînd de după un trunchi gros îi ieși înainte o arătare cumplită. Era o babă urîtă ca moartea, care privea cu un ochi la slănină și cu altul la făină. Avea baba un nas lung și încovoiat, aidoma unei gheare de vultur.

— Stai! răcni baba cu un glas înspăimîntător. Cum îndrăznești să treci prin locurile mele?

— Bună ziua, mătușă, răspunse cuviincios Ianoș, așa cum îl învățase tatăl lui. Dar ce, nu-i voie să umbli prin pădure?

— Bine că mi-ai spus mătușă, țipă baba, altminteri pe loc te făceam fărîme! Dar pădurea e a mea, așa să știi. Se poate să nu fi auzit de mine?

— Iaca n-am auzit...

— Eu sînt Vrăjitoarea-cu-nasul-de-fier, vesti baba, așteptînd ca Ianoș să tremure de frică.

Flăcăul însă răspunse liniștit:

— Iar eu sînt Ianoș...

— Îndrăznești să nu te temi? mai întrebă înciudată vrăjitoarea. Ia privește!

Și, făcînd un semn cu mîna, trînti la pămînt un rînd de copaci. Ianoș abia avu vreme să se ferească.

— Da, proastă treabă, spuse flăcăul. Ce ți-au făcut copacii, de i-ai pedepsit?

Rîzînd, vrăjitoarea strigă:

— Ha-ha, copacii nu mi-au făcut nimic! Dar am băgat spaima în tine, așa-i?

— Nu prea, răspunse Ianoș.

Atunci Vrăjitoarea-cu-nasul-de-fier se așternu pe treabă. Ca să-l înspăimînte pe Ianoș, începu să zboare prin fața lui călare pe o coadă de mătură, aprinse un cerc de foc, făcu să țîșnească un șuvoi de apă din trunchiul unui gorun, săpă o prăpastie la picioarele flăcăului, mă rog, făcu tot ce știa. Într-un tîrziu, istovită, întrebă:

— Ți-am vîrît spaima în oase?

— Nu prea, răspunse Ianoș. Dar adăugă, plin de bunăvoință: Mai încearcă, totuși, nu trebuie să-ți pierzi nădejdea...

Istovită, vrăjitoarea răsufla greu și mai-mai să plîngă de necaz.

— Dar ce știi tu să faci atît de grozav, că nu te temi de mine? întrebă ea.

— Eu? Știu să muncesc pămîntul, grăi Ianoș, să cioplesc lemnul, să fac brînzeturi...

Vrăjitoarea nu apucă să-i răspundă. În pădure se auziră niște strigăte mînioase, răsunară plesnituri de bici și, răcnind și suduind, un bărbat gras, cu fața roșie și mustățile în furculiță, se ivi printre copaci.

— Vai, groful! țipă vrăjitoarea și, cît ai clipi, se sui pe coada ei de mătură și pieri în văzduh.

— Las' că te prind eu, afurisito! strigă groful în urma ei, amenințînd-o cu biciul. Crezi că mult am să mai rabd să stai degeaba?... Și tu ce păzești aici? se întoarse el către Ianoș.

— Nu păzesc nimic, domnule grof. Veneam la tine, să mă bag argat...

Îl privi groful pe Ianoș, din cap pînă-n picioare. Era voinic flăcăul, iar groful își spuse că va putea munci cît trei.

— Argat, argat, bombăni el, toți vreți să-mi fiți argați! Hai du-te la maimarele rîndaș și spune-i să-ți dea și ție o treabă...

Așa intră Ianoș argat la groful cel gras și cunoscu rînduielile de la curtea lui. Groful era hain și nu făcea decît să mănînce. Din zori se stîrnea o vînzoleală cumplită, cînd bucătarii, chelarii, sofragiii forfoteau și puneau la cale toate cele de trebuință pentru îndestularea pîntecului trufașului lor stăpîn. Învăță Ianoș să-i știe pe maimarii fiecărei slujbe, în jurul cărora foiau zeci de ajutoare împărțite după tagmă și pricepere. Era, de pildă, un maimare peste jiletci, sub mîna căruia se aflau nouă jiletcari, cu grija celor nouăzeci și nouă de dulapuri pline cu jiletci ale grofului. Cu toții nu făceau decît să le așeze după culoare, să le calce, să le scuture de praf și de molii și să le scoată din cînd în cînd la soare, să nu prindă miros. Sub mîna maimarelui blănar stăteau nouă blănari mai mici, care dădăceau nenumăratele șube și cușme ale grofului. Ianoș căzu sub mîna maimarelui rîndaș.

Erau în grajduri armăsari voinici, și nouă rîndași îi țesălau, îi plimbau, îi hrăneau. În prima zi, Ianoș puse ochii pe un armăsar negru și, încălecîndu-l, o porni pe moșia grofului. Alerga armăsarul cu iuțeala vîntului și flăcăul chiuia în șa, de parcă toată lumea ar fi fost a lui. Lîngă un drum, numai ce se ivește rădvanul grofului, iar grofu! însuși, tolănit pe perne, își privea bogățiile. Dacă a dat cu ochii de Ianoș, din roșu s-a făcut vînăt :

— Stai ! a răcnit el, săltîndu-se pe perne.

Ianoș și-a scos cușma și s-a apropiat.

Grofu!, nici una, nici două, a ridicat biciușca și, jap !... a pocnit armăsarul cel negru, că Ianoș, vioi, se ferise la vreme. Armăsarul a sforăit o dată pe nări și, cînd a izbit cu copita, a răsturnat rădvanul, cu grof cu tot.

Răcnetele și blestemele grofului se auzeau pînă departe. Încurcat sub rădvan, roșu ca un rac fiert, se zbătea să se ridice și nu izbutea. Vizitiul sărise de pe capră și, făcîndu-i cu ochiul lui Ianoș, se bucura că grofu! dăduse de bucluc.

— Șterge-o, băiete, șopti vizitiul. Cînd o ieși de acolo și te-o vedea la față, numai bine nu ți-o fi...

A zbughit-o Ianoș, călare pe armăsarul negru, și vizitiul l-a ajutat pe grof să iasă de sub rădvan.

— Unde-i ticălosul, haimanaua și nelegiuitul ? au fost primele cuvinte ale grofului.

— Nu știu, i-a răspuns vizitiul. Cît m-am muncit eu să ridic rădvanul, a dat bir cu fugiții...

A suduit grofu!, a tunat și a fulgerat, apoi s-a întors la curtea lui unde a poruncit să i se dea de mîncare de trei ori mai mult ca în alte dăți. Au început bucătarii să-i aducă la masă gîște și porci, și înfuleca grofu! de te cuprindea spaima. Dacă s-a săturat, a poruncit să fie chemat Ianoș. Abia a intrat flăcăul în încăpere, că i-a și zvîrlit în cap o tipsie de aur.

— Cum ai îndrăznit, nemernicule, să mă înfrunți ?

— Vorbește frumos, i-a răspuns Ianoș. Și ce obicei e ăsta, să zvîrli cu tipsiile ?

A rămas grofu! cu gura căscată și, în prima clipă, n-a mai știut ce să zică. Vezi, nu i se întîmplase niciodată să-i răspundă careva. Apoi a poruncit ca Ianoș să fie vîrît în beci.

S-a dus atunci grofu! în odaia lui și, în fața căminului, a strigat :

— Vino, cotoroanță !

S-a auzit un huiet și, călare pe coada ei de mătură, Vrăjitoarea-cu-nasul-de-fier a pătruns, prin horn, în încăpere. Tremura toată și se ferea să se uite la grofu! cel gras.

— Ascultă, vrăjitoare, începu el. De la o vreme te ții numai de prostii și nu faci nici o treabă ca lumea. Aud că țăranii fură lemne din pădure și ție nici prin minte nu-ți trece să-i sperii și să-i alungi...

— Iartă-mă, grofule, scînci vrăjitoarea. Am îmbătrînit din cale-afară și numai copiii se mai sperie de mine...

— Să-ți bagi mințile în cap, urmă neînduplecat groful. Dacă nu izbutești să vîri spaima în țărani, să știi că zile bune nu mai ai!

— Fac și eu ce pot, scînci din nou vrăjitoarea, căreia nasul de fier îi atîrna tot mai jalnic.

A certat-o groful și-a amenințat-o, iar pînă la urmă i-a poruncit:

— Vezi că am vîrît la beci un argat răzvrătit, unul Ianoș... Du-te și învață-l cum să se poate!

— Ianoș? țipă vrăjitoarea. Fac orice, numai nu mă sili să dau ochi cu Ianoș! Nu se teme de mine și-și bate joc de vrăjile mele... Vai de zilele amărîte pe care am ajuns să le trăiesc!

— Hm! spuse încruntat groful. Așa? Atunci să-i tăiem capul, ca să nu-i molipsească și pe alții de boala lui!

Dar, în vremea asta, Ianoș fusese dus în beci. Îl încuiaseră într-o hrubă de piatră, umedă și rece, în care lumina zilei pătrundea doar printr-o crăpătură îngustă. Dacă i se obișnuiră ochii cu întunericul, începu Ianoș să-și cerceteze temnița. Într-un colț văzu ceva și mai întunecat decît zidurile de piatră și, apropiindu-se, zări o buruiană înaltă, neagră ca păcura. Cum nimeni nu se îngrijise să-i aducă ceva de mîncare, rupse o frunză și o mestecă. Apoi, apropiindu-se de crăpătura îngustă, privi afară.

— Hei, dac-aș fi o musculiță, lesne m-aș strecura prin crăpătura asta!

Abia șoptise așa, că simți o furnicătură prin trup și, cît ai bate din palme, se făcu musculiță. Uimit, se furișă din beciul de piatră și zbură pînă departe, în cîmp. Acolo se gîndi: „Gata, am scăpat din beci. Acum m-aș face om la loc"... și nu sfîrși bine de gîndit, că simți iar o furnicătură și, tot cît ai bate din palme, se pomeni din nou în pielea lui de om.

Atunci își aminti de moșneagul întîlnit pe drum și înțelese că, fără să știe, aflase buruiana minunată cu ajutorul căreia își putea schimba înfățișarea.

— Așa? Păi de-aici înainte, grofule, ține-te!

Abia așteptă Ianoș să se însereze. Cînd luna se ivi pe cer, flăcăul se prefăcu din nou în muscă și zbură pînă-n iatacul grofului. Așteptă acolo cît așteptă, pînă se ivi groful și se vîrî în pat. Mai zăbovi Ianoș oleacă, apoi, cînd sforăielile grofului răsunară vîrtos, se făcu urs.

Şi unde nu începu ursul să mi-l ia pe grof în tărbacă, să mi-l plimbe între labe, să mi-l strîngă şi să mi-l sucească pe faţă şi pe dos, de te-nfiorai numai privindu-l. Trezit fără veste şi pomenindu-se cu botul ursului lîngă nasul lui, groful înţepeni de spaimă. Dar cînd fiara mai începu să-i şi tăbăcească pielea, se porni groful pe nişte răcnete, de-ai fi zis că vrea să scoale morţii. Numai că ursului nici că-i păsa!

Se adunaseră slugile la uşa iatacului şi, neputînd intra din pricină că uşa era încuiată, întrebau de afară:

— Ce-i, domnule grof? Ce s-a-ntîmplat?

— Ursul, răcnea groful, mă striveşte ursul! Săriţi!

Slugile se priviră, se mai priviră o dată, iar un bătrîn vorbi încetişor:

— Visează! După cîte a mîncat, nu-i de mirare să viseze că-i joacă urşii pe pîntece...

Au rîs slugile şi s-au răspîndit care încotro, în vreme ce grofului îi pierise graiul. Cînd l-a văzut mai mult mort decît viu, s-a preschimbat ursul în muscă, a zburat pe fereastră şi, după o vreme, frînt de oboseală, sforăia şi Ianoş sub un pom...

Dar, a doua zi dimineaţa, nu proastă a fost mirarea slugilor care au găsit tot încuiată uşa iatacului. Au stat, au tras cu urechea şi parcă-parcă auzeau gemete înfundate.

— Domnule grof, a îndrăznit careva.

— Haimanalelor!... Of! Spargeţi uşa! s-a înălţat răguşit glasul grofului.

Iar au stat şi s-au privit slugile, iar au chibzuit, dar glasul se ridică din nou, nerăbdător:

— Spargeţi uşa, n-auziţi?... Sau vreţi să vă sparg eu bostanii care vă ţin loc de capete?

Au împins atunci slugile uşa cu umerii şi, cînd au intrat în iatac, au crezut că le fuge pămîntul de sub picioare. Toată încăperea arăta de parcă între pereţii ei s-ar fi dezlănţuit o vijelie. Scaune şi mese răsturnate, covoare şi perdele sfîşiate, pologul de la pat zdrenţuit ca steagul după bătălie, cioburi de sticlă pe jos — o privelişte de te apuca groaza. Iar groful zăcea pe podele, numai în fîşii din cămaşa lui de noapte, şi era plin de cucuie şi de vînătăi.

Au fost chemaţi degrabă felceri şi spiţeri care s-au apucat să-l oblojească şi să-l lege cu feşe muiate în fel de fel de alifii, de se ridicase în încăpere un miros de spiţerie care-ţi muta nasul. Iar groful gemea cît zece şi, printre gemete, răcnea:

— Ticăloşilor! Cîinilor! Să-mi prindeţi ursul şi să-mi aduceţi blana că, de nu, vă jupoi de vii!

— I s-a zdruncinat mintea, lămurea maimarele felcerilor, dar de priceput, nu pricepea nimeni ce se petrecuse în iatacul pustiit ca de vifor.

Nenumăraţii argaţi şuşoteau prin curte. De bine, tuturor le părea bine că se găsise cine să-l mai scarmene şi pe grof, dar ce şi cum se-ntîmplase nu izbutea nimeni să dea de rost.

Acum, vizitiul grofului a stat şi el şi a tras cu urechea.

„Măi, aici nu-i lucru curat", şi-a spus el. Şi, ce-i vine lui, îşi aminteşte de Ianoş cel închis în beci şi se gîndeşte c-o fi, bietul, lihnit de foame. „Ia să-i duc eu un dărab de pită, şi-a spus omul, că i s-o fi lipit burta de spinare de cînd tot zace la gros!"

Se duce el la crăpătura îngustă, prin care beciul primea lumină.

— Ianoş! Măi, Ianoş!

Dar Ianoş cum să răspundă, dacă încă mai dormea sub pomul lui? „Măi, aici nu-i lucru curat!" şi-a spus din nou vizitiul.

Şi unde nu începe el să mi-l caute pe Ianoş prin pivniţe, prin şure, prin hambare, oriunde credea el că flăcăul s-ar fi putut piti. Nu-i şi nu-i! A umblat vizitiul toată dimineaţa şi, abia pe la chindie, l-a găsit pe Ianoş, care tocmai făcuse ochi.

— Aici erai, fîrtate?

— Aici, a zîmbit Ianoş.

— Măi, a mai întrebat vizitiul, spune drept, tu l-ai bătut pe grof?

Şi-a amintit Ianoş că vizitiul îl scăpase cînd cu rădvanul şi atunci, ridicînd fruntea, a spus semeţ:

— Eu. Şi?

— Şi nimic, a rîs vizitiul. Zic că-i treabă de ispravă!

Au rîs amîndoi şi, de la o vreme, Ianoş a grăit:

— Eşti un om cinstit. Hai să ne prindem fraţi de cruce! Cum îţi zice?

— Mie? Ion.

Au bătut palma Ianoş şi Ion, iar Ion a vorbit aşa:

— Bine, pe grof l-ai bătut tu, dar ia să vedem acum dintre noi, care-i mai tare...

A rîs Ianoş şi s-au prins flăcăii la trîntă. Luptă ei, luptă — nu se puteau dovedi. Au tras atunci cu săgeata. Amîndouă săgeţile s-au oprit în trunchiul aceluiaşi pom. Au mai încercat o dată — la fel. Nu izbutea nici unul să-l întreacă pe celălalt. Au prins atunci să alerge, şi în goana lor au întrecut şi iepurii, dar la ţintă tot amîndoi au ajuns, umăr la umăr.

— Măi băiete, a rîs Ion parcă am fi de la un tată şi de la o mamă!

A rîs şi Ianoş, după care flăcăii au ţinut sfat. Şi uite care a fost sfatul lor: i-a povestit Ianoş lui Ion tărăşenia cu buruiana neagră.

— Acum eu zic aşa, a încheiat Ianoş. Să mă prefac într-o piele de urs, şi tu s-o duci grofului, zicînd că ai răpus fiara. El o să-ţi dea bani buni, şi eu am să pier cînd oi socoti cu cale.

Zis și făcut. Cu pielea ursului pe braț, Ion s-a îndreptat spre curte și a început a urca falnic scările. Dac-a auzit groful că sosise cineva cu pielea ursului, a urlat de bucurie :

— Să intre, să intre !

Ion i-a pus pielea pe pat, și groful a început să care la pumni și la palme în pielea ursului, de-ai fi zis că vrea s-o facă găuri-găuri. Cînd a obosit, s-a întors către Ion :

— Ei, cum să te răsplătesc ?

— De, domnule grof...

— Du-te la bucătărie și spune că am poruncit să-ți dea un păhărel cu vinars !

— Cam mică răsplata, a îndrăznit Ion.

— Ce ? Te-ntinzi la vorbă ? Nu cumva vrei...

Dar n-a mai apucat să-și sfîrșească amenințarea, că pielea ursului întinsă pe pat o dată a zvîcnit și a înviat.

— Săriți ! a răcnit groful.

Cine să mai sară ? Că dacă a început ursul să-l ia din nou între labele lui și să-l tăbăcească, s-a speriat pînă și Ion, măcar că știa că nu-i decît fratele lui, Ianoș. Țipa groful ca din gură de șarpe, și de țipetele lui s-au adunat în grabă slugile, întrebînd care mai de care :

— Ce-i ? Ce s-a-ntîmplat ?

Numai că, intrînd în iatac, au găsit pe patul grofului pielea de urs, adusă de Ion.

— Ursul ! Ursul ! țipa groful.

— Care urs, domnule grof ? a întrebat Ion. Nu vezi că-i doar o piele ?... S-a scrîntit la cap, le-a șoptit slugilor.

— Nu-i nici un urs, e doar o piele, au adeverit și slugile.

— Ce ? Mă scoateți nebun ?... Ioane, n-ai văzut ursul ?

— Care urs, domnule grof ? Îi fi visat...

A căzut groful pe gînduri și, privind pielea de pe pat, învîrtind-o și sucind-o în mîini, a început și el să creadă că i se năzărise. N-a mai zis nimic, iar Ion a plecat. Cînd a adormit groful, Ianoș și-a schimbat din nou înfățișarea și, făcîndu-se muscă, a zburat din odaie.

Mai apoi, întîlnindu-se frații, s-au gîndit să plece de la grof.

— Numai că n-o să plecăm cu mîna goală, vorbi Ion. De cîți ani îi tot slugăresc, dacă ar fi fost să-mi dea dreptul meu, mă făceam om...

Îl duse Ianoș pe Ion în beci, unde mestecă și el o frunză din buruiana neagră. Apoi Ion își luă înfățișarea unui moșneag, în vreme ce Ianoș se prefăcu într-un armăsar arăbesc, căruia numai că nu-i țîșnea foc pe nări. Moșneagul luă armăsarul de căpăstru și-l duse la grof.

— Domnule grof, am un cal de vînzare...

Cînd a văzut armăsarul, grofului i s-a oprit inima în piept. Asemenea armăsar nici craiul cel mare nu avea.

— Cît ceri pe el?

— O mie de galbeni.

A încercat grofu1 să se tîrguiască, dar moșul ținea la preț. De dorul armăsarului îi săreau grofului ochii din cap. Dacă a văzut și-a văzut că n-are încotro, a numărat grofu1 o mie de galbeni, iar moșul a plecat. Dar, abia ieșise din casă și se făcuse nevăzut, că armăsarul se ridică o dată în două picioare și, nechezînd, alergă și se zvîrli în fîntînă. Cine să mai ia seama la musculița care ieși din fîntînă și-și luă zborul?

Se izbea grofu1 cu pumnii în cap și, de supărare, căzu la pat. Iarăși spițeri, iarăși oblojeli... De la o vreme s-a înzdrăvenit și a început din nou să mănînce cîte două găște și doi porci la un prînz.

Atunci s-a ivit la curtea lui un negustor, care avea de vînzare un diamant. Cînd l-a văzut grofu1, mai-mai să-și iasă din minți. Mare cît un măr, diamantul arunca focuri, de lumina mai strașnic ca o mie de făclii la un loc.

— Cît ceri pe el?

Negustorul, vezi dumneata, nu știa prețul. A chemat grofu1 toți negustorii de la oraș, și cu toții au strigat într-un glas că asemenea piatră nu s-a mai văzut. „Să se plătească, ziceau, acoperindu-se cu galbeni. Cînd, din pricina galbenilor, nu s-ar mai vedea strălucirea diamantului, se cheamă că i s-a ajuns la preț."

A pus grofu1 de s-a turnat peste diamant o găleată cu galbeni. Dar ce se cunoștea? Strălucea diamantul ca un soare. S-a mai turnat o găleată, și altă găleată, și uite așa, din găleată în găleată, s-a umplut încăperea cu galbeni, de la dușumele și pînă la tavan. Atunci abia nu s-a mai cunoscut strălucirea pietrei, și încă ziceau negustorii că tîrgul era mai bun pentru grof, decît pentru cel ce se lipsea de diamant!

Și-a încărcat negustorul galbenii într-un alai de căruțe, și dus a fost. Iar grofu1 a așezat diamantul pe măsuță, lîngă patul lui, și nu se mai sătura privindu-l.

Într-o zi, trebuia să vină craiul cel mare din orașul lui crăiesc, numai și numai să vadă și el minunea grofului, despre care se dusese vestea. A pregătit grofu1 masă mare, bucătarii, chelarii și sofragiii alergau ca nebunii de colo-colo. Ei, și-a venit craiul cel mare și cum a coborît din caleașcă a întrebat:

— Unde-i?

— Îndată, măria ta, s-a ploconit grofu1.

L-a poftit grofu1 în încăperea în care diamantul scînteia ca un foc mare și, văzîndu-l, a încremenit pînă și craiul.

— Nemaivăzut ! a strigat el și a întins mîna să apuce piatra.

Atunci, spre spaima celor de față, diamantul a prins să salte pe catifeaua vișinie pe care stătea și, deodată, s-a prefăcut într-o viespe.

— Vai ! a țipat craiul, ferindu-se.

— Ține-o ! Ține-o ! răcni groful, văzînd că viespea zboară către fereastra deschisă.

Dar viespea a pierit în albastrul cerului și, întorcîndu-se către grof, craiul a întrebat cu asprime :

— Ce fel de glume sînt astea, domnule grof ?

Groful a deschis gura încercînd să răspundă, dar a rămas așa, cu gura căscată și, bătînd aerul cu palmele, s-a prăbușit pe dușumele, mort de necaz.

— Domnilor, a spus atunci craiul, să mergem ! și tot alaiul s-a răsucit pe călcîie și, ținîndu-și nasul pe sus, s-a urcat în caleștile aurite.

Dacă au pierit caleștile la răscrucea drumului, s-au ivit în curtea grofului Ianoș și cu Ion. Au adunat acolo toate slugile, toți argații, toți țăranii de pe moșii, iar cînd i-au văzut strînși buluc le-au grăit așa :

— Fraților, norocul nostru a vrut ca groful să plesnească de ciudă !

— Mai bine mai tîrziu decît niciodată, s-a învoit un bătrîn.

Și cum Ion și cu Ianoș primiseră mai mult decît le trebuia, au început să împartă averile și pămînturile grofului. Dar, în timp ce oamenii vorbeau între ei, s-a auzit un țipăt în văzduh :

— Stați ! Ce faceți acolo, argaților ?

Călare pe coada de mătură, Vrăjitoarea-cu-nasul-de-fier coborî în mijlocul oamenilor, amenințîndu-i cu pumnii ei ca două capete de ciolane.

— Ce poftești, cotoroanțo ? întrebă Ianoș, apropiindu-se de babă.

Cînd dădu cu ochii de flăcău, vrăjitoarea se făcu mică-mititică și începu să scîncească.

— Ianoș dragă, fie-ți milă de mine... Nu mă face de rîs în fața argaților, că n-o să se mai teamă nimeni de biata vrăjitoare...

Au început oamenii să rîdă, și nici cei pe care baba îi îngrozise cîndva nu-și mai puteau ține hohotele. Rîdeau cu gura pînă la urechi și și-o arătau unul altuia pe vrăjitoare, cînd, să vezi minune, din ce rîdeau oamenii, dintr-atît se împuțina făptura babei, scăzu, se topi, pînă ajunse cît un fir de ață.

— Nu mai rîdeți, strigă pițigăiat, cu glăscior de copil, nu mai rîdeți, că vă ucid pe toți !

Ți-ai găsit ! Hohoteau oamenii, și vrăjitoarea, subțire ca firul de ață, se zvîrcolea neputincioasă.

Cînd s-au oprit din rîs, nimic nu mai rămăsese din vrăjitoare, în afara nasului ei de fier pe care-l înhăță îndată un copil. S-a jucat cu el cît s-a jucat, apoi l-a zvîrlit într-un șanț, unde l-au ros ploile și l-au ruginit.

Iar dacă au sfîrșit cu împărțeala, s-au prefăcut Ianoș și Ion în doi vulturi care s-au ridicat în văzduh.

— Ia stai, frate, și-a amintit Ianoș. Am avut eu niște frați leneși ...Hai să vedem ce s-o fi întîmplat cu ei.

Au luat atunci vulturii satele la rînd și au văzut că în fiecare sat leneșul se făcuse păstor și trăia foarte bine. Ba unuia dintre frați îi mersese și vestea și era vorba să fie uns episcop.

— Bre, mulți proști pe lumea asta! a grăit cu amărăciune Ianoș.

Și și-au îndreptat atunci zborul către căsuța părintească în care tatăl, scăpat de liota de leneși, izbutise să se mai salte din sărăcie. S-au făcut vulturii oameni la loc și, dacă i-a văzut, bătrînul a murit și a înviat de bucurie. Cu aceeași dragoste l-a strîns la piept și pe Ianoș, și pe Ion, fratele lui bun, iar cînd a dat ochii cu munții de galbeni, nu mai știa nici ce face, nici ce zice. În cinstea întoarcerii au întins o masă strașnică, iar trei zile și trei nopți au mîncat și au băut, ca niște oameni sănătoși și zdraveni ce erau. Zic unii că praznicul lor nici n-a luat sfîrșit. Nu știu, dar dacă-i așa, vă urez să treceți pe la ei și, nici azi, nici mîine, dar peste trei zile în cap să ne-ntîlnim cu toții la masa lui Ianoș. Cine-o veni să fie sănătos tot anul, care-o lipsi, un an să-i plîngem de milă!

POVESTEA CÎNTECULUI

Tocmai dincolo de zare, undeva în depărtare, chiar în mijloc de ocean și pe insula Buian[1], stă un moș sub pom și-așteaptă să îi pice-o pară coaptă.

Stai pe loc, nu te zori, și povestea va veni. Fete mari de-or s-o asculte au să aibă panglici multe, și mărgele, și inele, și betele frumușele; flăcăiași de-or asculta, chivără vor căpăta, cizme drepte și-nțe-

[1] Insula Buian — insulă fabuloasă, caracteristică folclorului ucrainean.

lepte, învățate să se-ndrepte, unde fumegă friptura și îți lasă apă gura.

Ei și-acu', feciori și frați, ascultați!

Trăia odată un țăran bătrîn, cu barba cît un car cu fîn. Toată viața muncise de dimineață pînă seara și, dacă l-ar fi întrebat cineva de ce bucurie își amintește, n-ar fi știut să răspundă. De nici o bucurie nu-și amintea.

Rău e să fi trăit o viață-ntreagă și să nu fii în stare să pomenești un singur prilej de bucurie! Era din pricina asta trist bătrînul și de multe ori sta pe seară și lăcrăma.

— De ce plîngi, tată? îl întreba feciorul lui, Vaniușa.

— De nici o bucurie n-am avut parte, i se jeluia bătrînul, și puține zile mai am de trăit. Of, Vaniușa băiete, de-aș găsi și eu prilej de bucurie!... Dar tu stai cît e ziua de lungă și tai frunze la cîini, așa că și dinspre partea asta trebuie să-mi iau nădejdea. Amărîtă viață mi-a fost hărăzită și amărîtă bătrînețe!

Vezi tu, viața era tare grea pe atunci. Dăduse strașnică poruncă stăpînul ca mîhnirea să-și întindă aripile peste lumea întreagă. Oamenii munceau încruntați, fără veselie, rîsul era pedepsit ca o fărădelege, dar pe stăpînul cel posomorît nimeni nu-l știa și nimeni nu-l văzuse la față.

Trebuie să știți că Vaniușa era un flăcău în putere, cu pletele galbene ca secara și luminile ochilor ca cicoarea, era zdravăn, drept și alb ca mestecenii, iar inima îl trăgea spre voie bună. Dar dacă oamenii toți erau posomorîți?

— De ce n-ăi fi lucrînd tu în rînd cu ceilalți? îl întreba tatăl, văzîndu-l că odată se oprește din arat și rămîne cu capul ridicat, ascultînd fluieratul unei mierle.

Nici Vaniușa nu pricepea ce-i cu el. Se apuca de o treabă — ieșea, să zicem, la coasă — și un timp muncea cu toți ceilalți, în tăcere, așa cum era porunca. Dar numai ce-l vedeai că se aprinde și, nu știu, ai fi zis că vrea să caute ceva, că nu-i mai ajungea coasa, și inima-i cere cine știe ce. Se oprea, se frămînta și, pînă la urmă, fugea în pădure. Acolo asculta cîntecele păsărilor și încerca să cînte cu ele. Fluiera, ciripea, își țuguia buzele și nu rămînea de căruță; ascultîndu-l, ai fi zis că are pene și-i zburătoare, nu om cu frunte și două picioare.

Dar ce folos? Nici viersul păsărilor nu-l putea mulțumi și Vaniușa acum se-ntorcea la coasă, acum alerga din nou în pădure. Cu asemenea fel de a munci, se-nțelege, mare scofală nu făcea, bătrînul se amăra, mai cu foc plîngea, și gîndul unei bucurii venită prin fecior îl părăsea.

Să vă spun acum: pe vremea aceea oamenii nu învățaseră să cînte. Uite-așa, nimeni nu știa nici de cobză, nici de nai, nimeni nu bănuia

măcar că asemenea scule pot fi. Nici Vaniușa nu știa de ele, dar inima lui cerea cîntece așa cum știuca cere apă, șoimul, văzduh și omul, libertate. Neavîndu-le, flăcăul nu-și găsea locul.

— Cum aș putea împrăștia tristețea de pe lume ? se întreba deseori, dar la asemenea întrebare nu-i putea nimeni răspunde.

Într-o zi alergă ca de obicei în pădure, lăsînd secerătorii pe cîmp. Dar abia intrase în poiana unde îi plăcea să asculte cîntecele păsărilor, că o ploaie năpraznică îl udă pînă la piele. Începu să fulgere. Nu-i bine să stai în pădure pe vreme de furtună, asta o știa Vaniușa, dar ce era să facă ? Zări o scorbură mare în trunchiul unui copac și, fără să mai stea pe gînduri, se vîrî în borta care mirosea a ciupercă și lemn putregăit. Care nu-i fu însă mirarea cînd văzu scorbura pe dinăuntru !

Pereții păreau pereții unui palat, într-atît erau de împodobiți cu cioplituri măiestre. În adînciturile lemnului, anume așezați cu chibzuială, nenumărați licurici scînteiau ca niște pietre scumpe. Din scorbură pornea în jos un șir de trepte, așternute cu mușchi moale.

„Ce-o mai fi și asta" ? se întrebă Vaniușa.

Fără să pregete, coborî treptele, afundîndu-se în pămînt. În jurul lui locul se lărgea și lumina era tot mai vie. Scara coti apoi fără veste și se trezi într-o grădină.

Iarba care creștea acolo era albastră, nu verde ca cea de pe pămînt, și i se înălța pînă peste genunchi. Florile erau numai de două feluri : de aur și de argint. Dacă le atingeai, sunau ușor, ca niște clopoței. Dar cea mai mare minune a grădinii erau pomii, cu trunchiurile lor lustruite și strălucitoare ca niște stîlpi de gheață. Frunzele pomilor erau și ele albastre, iar poamele care atîrnau de crăci erau cireșe de rubin, pere de opal, nuci de smarald și cîte altele, numai și numai din nestemate. Iar toate minunile se oglindeau în apa de aur a unui havuz, care cînta ca zece privighetori — ba și mai și.

A încremenit Vaniușa văzînd unde-l duseseră pașii și, de frumusețea grădinii de sub pămînt, a simțit că i se taie răsuflarea. Atunci, în liniștea grădinii, a răsunat un glas :

— Apropie-te, flăcăule.

S-a întors Vaniușa, a privit în dreapta, a privit în stînga : nimeni.

— Se poate să nu mă vezi ?

Sub un copac cu ramurile groase, pe un tron închipuit dintr-o pernă mare de catifea roșie, odihnea o broască țestoasă. Carapacea îi era mare cît roata carului și împodobită cu aur, iar pe cap avea o coroniță de flori.

— Ce te-a adus la mine, Vaniușa ?

Înțelese flăcăul că țestoasa e stăpîna grădinii și-și aminti de poveștile bătrînilor, care pomeneau despre Stăpîna-lumilor-de-sub-pămînt.

Mare-i era puterea, iar pe cel ajuns în grădinile ei îl putea dărui cu tot soiul de minuni, sau ține rob pînă la sfîrșitul vieții. Dar, că stăpîna era o broască țestoasă, se vede treaba că nici bătrînii nu aflaseră.

— Slăvită stăpînă, începu Vaniușa, am venit...

— Lasă, Vaniușa, răspunse țestoasa, știu eu mai bine decît tine pentru ce ai venit. Tu nici nu știi ce cauți... Ascultă!

Țestoasa făcu un semn. Și, la semnul ei, în copacii de gheață se treziră sumedenie de păsări, cum Vaniușa nu mai văzuse. Frunzele albastre ale copacilor se izbiră ușurel, se izbiră și crengile de gheață și florile de aur și de argint, se izbiră între ele și poamele de nestemate, iar în liniștea grădinii se ridicară atunci niște sunete nemaiauzite, însoțite de clipocitul apei de aur. Acum ciripeau și păsările. Sunetele se legară, se împletiră și născură un cîntec atît de lin, de dulce, încît Vaniușa simți din nou că i se taie răsuflarea. I se părea că în cîntecul grădinii fermecate se vorbea de satul lui, de bătrînul care aștepta de la el bucuria pe care o viață întreagă nu i-o adusese, de oamenii care ară și seceră, de holdele legănate sub cerul albastru, de tot ce e frumos pe pămîntul scăldat în soare.

Tot atît de fără veste cum începuseră să dea din aripi, păsările se opriră însă și, nemaimișcîndu-se, pieri și boarea care stîrnise cîntecul grădinii.

— Încă, încă! strigă Vaniușa. Poruncește, slăvită stăpînă, să mai bată din aripi! Vai, de-aș putea povesti și eu atîtea prin sunete...

— Ăsta-i cîntecul, Vaniușa, răspunse țestoasa.

— Cîntecul?

— E ceea ce cauți, fără să știi, de atît amar de vreme. Ai vrea să cînți și tu? Ai vrea să împrăștii tristețea de pe lume?

Inima lui Vaniușa bătea ca un clopot, deoarece știa că Stăpîna-lumilor-de-sub-pămînt îi putea dărui puterea cîntecului. Șopti fierbinte:

— Vreau. Mai mult decît orice pe lume...

Țestoasa își clătină capul.

— Știam eu! Dacă-i așa, pornește, Vaniușa, drept înainte. Sub un pom uriaș ai să-l găsești pe unchiu-meu, dormind. Ia seama însă, Vaniușa, dacă s-o uita la tine cu ochiul stîng, o să fie mînios și gata să te-nghită. Dacă s-o uita cu ochiul drept, n-o să mai știe ce să facă pentru tine și-o să te ajute cît i-o sta în putere. Te-ncumeți să pleci?

— Dar o să mă ajute să cînt? întrebă Vaniușa.

— Numai el te poate ajuta, spuse țestoasa.

— Atunci sînt gata. Rămîi cu bine, stăpînă.

— Du-te cu bine, Vaniușa.

A plecat Vaniușa. A ieșit din grădină și a mers pe un cîmp cu iarbă albastră. În mijlocul cîmpului creștea un pom uriaș, cu trunchiul gros

cît zece oameni strînși la un loc, și sub pom dormea o namilă înspăimîntătoare, cu gura cît șura.

— Să-l trezesc, să nu-l trezesc ?

S-a hotărît Vaniușa să-l trezească. Ce-o fi, să fie !

A rupt o creangă din pomul cel mare și a început să gîdile namila în ureche. Namila s-a răsucit, s-a trezit și a privit spre Vaniușa cu amîndoi ochii deodată : era mînios și în același timp gata să-l ajute.

— Ce vrei, stîrpitură ?

— M-a trimis nepoata ta, țestoasa...

— Bine că te-a trimis ! V-ați făcut un obicei : vedeți că omul doarme și-l treziți pentru toate fleacurile... Mai bine te-aș înghiți, și gata ! Cred că ai carnea dulce, mai dulce decît carnea de pui... Și ce stai așa ? Acum, dacă m-ai trezit, spune ce vrei !

I-a spus Vaniușa de cîntecul grădinii, i-a spus că vrea să cînte.

— Poftim ! a răcnit namila. Acum vrea să-i dau și arcul Voinicul-Pămîntului și săgeata Străpunge-Tot ! Altceva nu mai vrei ?

— Păi de ce să-mi dai arcul ? a întrebat mirat Vaniușa.

— Vrei să mă înveți ce să fac ? s-a stropșit namila. Fără arc și săgeată poți rămîne și aici. Totuna-i !

Așa, bruftuluindu-l și suduind (ca să-mpace răutatea ochiului stîng), dar ajutîndu-l cu sfatul și cu fapta (cum îi poruncea bunătatea ochiului drept), l-a lămurit unchiul țestoasei că are de trecut o apă. Să nu se mire de nimic și să nu-i vorbească luntrașului care-l va duce pe un ostrov. Acolo se ridică un munte, și-n vîrful muntelui străjuiește de mii de ani Călărețul-de-Aramă, tartorul vinovat de întunericul din inimile oamenilor. El e stăpînul posomorît care ar fi cernit și lumina soarelui, de-ar fi fost în stare. Vaniușa să încordeze arcul Voinicul-Pămîntului și să tragă în călăreț cu săgeata Străpunge-Tot.

— Apoi ? întrebă Vaniușa, văzînd că namila se oprește din vorbit.

Supărat, unchiașul țestoasei se porni pe strigat :

— Apoi, apoi... Ia priviți-l pe nătăfleață ! Vrei să-ți cadă totul mură-n gură ?... Piei din fața ochilor mei — și mai ales din fața ochiului stîng — că nu știu ce fac !

Adevărul este că namila striga pentru că mai departe nu știa cum să-l mai povățuiască pe Vaniușa. Numai că flăcăul înțelese cum vine treaba. Mulțumind pentru arc și pentru săgeată, le-a luat și-a purces voinicește la drum.

Merge azi, merge mîine, merge-o săptămînă încheiată. La sfîrșitul săptămînii ajunge la o apă mare de nu i se vedea capătul. Și cum sta el și privea la apa cea mare, iată că vine către el o luntre. În luntre, un vîslaș. Dar ce vîslaș ? Avea picioare de pasăre, trup cu brațe de om și cap de cal.

— Vai ce pocitanie ! șopti Vaniușa.

Abia sfîrșise vorba, că luntrașul necheză mînios, un vultur uriaș se năpusti din înălțimi, îl apucă pe Vaniușa și zbură cu el.

„Nu trebuia să vorbesc !“ își aminti prea tîrziu flăcăul.

Acum prostia o făcuse ! Vulturul îl ducea peste apa cea mare și Vaniușa înțelese că nu se va opri decît în cuibul lui, pe cine știe ce piscuri și-n cine știe ce singurătăți. Apăi atunci, pas de te mai întoarce, Vaniușa !

Dar nu se pierdu cu firea. Apucă săgeata Străpunge-Tot și, folosind-o ca pe un pumnal, împunse în sus, înțepînd vulturul în burtă. Pasărea uriașă scoase un țipăt scurt și-și descleștă ghearele. Din înălțimea cerului, Vaniușa se rostogoli, se rostogoli și căzu în apă. Iar, pentru că se prăbușise tocmai de lîngă bolta norilor, pătrunse în apă mult, mult, și se opri cu tălpile chiar pe fund. Cînd colo, ce să vadă ?

Lîngă el se ridica un palat de sticlă, împodobit cu toate scoicile de pe lume și, în loc de iederă, fel de fel de ierburi de apă se cățărau pe zidurile netede. Vezi, ăsta fusese norocul lui : acolo locuia Rusalca apei, o fată înțeleaptă și frumoasă, dar știi, frumoasă cum degeaba ai căuta pe pămînt.

Cînd căzu Vaniușa lîngă palatul ei, Rusalca tocmai își hrănea ceata de peștișori de casă.

— De unde ai mai picat și tu, voinice ?

— Din ghearele lui Vultur-Uriaș, răspunse Vaniușa, povestindu-i Rusalcăi tot ce pățise.

Era Vaniușa mîndru la chip, și inima fetei odată și-a grăbit bătăile.

— Am să te ajut, Vaniușa, a vorbit atunci Rusalca. Dar, după ce dobori Călărețul-de-Aramă, tot la mine vii. Ai să vrei să te ajut și atunci, așa-i ?

— Așa, frumoaso !

— Numai că eu am să te ajut doar dacă mi-i împlini voia, Vaniușa.

— Care voie, frumoaso ?

S-a rumenit Rusalca și Vaniușa a înțeles. Păi el, din clipa în care o văzuse, ce credeți că aștepta ?

— Vezi tu, Vaniușa, a mai spus Rusalca, locul meu e aici, printre vietățile de apă. Am să te ajut, dar dorul mă va trage îndărăt și am să te rog să ne întoarcem în palatul de sticlă... Făgăduiești să vii cu mine ?

— Tu nu știi cum arde soarele și cum unduie secara, răspunse Vaniușa. Dacă spulber tristețea oamenilor, pe pămînt toate au să fie de

o mie de ori mai frumoase. Ai să vezi, nici tu n-ai să vrei să te mai întorci sub apă...

N-a fost ușor, dar pînă la urmă Rusalca s-a lăsat înduplecată și și-a părăsit gîndul dintîi, după care l-a luat de mînă și l-a dus pe Vaniușa la mal.

— Te aștept curînd.

— Curînd voi veni, făgădui Vaniușa.

Rusalca se cufundă în unde. Abia se cufundase, că luntrea se ivi împinsă de același ciudat vîslaș. Numai că Vaniușa prinsese minte. Tăcut se sui în luntre și tăcut rămase, oricît înfățișarea vîslașului i-ar fi dat sămînță de vorbă.

Și l-a dus vîslașul cu picioare de pasăre, trup cu brațe de om și cap de cal, l-a dus o lună încheiată peste apa cea mare, timp în care nu văzură decît apă și cer. Apoi se ivi în zare ostrovul căutat, pe ostrov, un munte și-n vîrful muntelui, trufaș, Călărețul-de-Aramă pe calul lui de aramă.

Vaniușa sări din luntre, și-n clipa cînd tălpile-i atinseră pămîntul ostrovului luntrea pieri, cu vîslaș cu tot.

Rămas singur, Vaniușa dădu ocol căutînd o cărăruie cît de mică, în stare să-l ducă spre vîrful muntelui. Umblă multă vreme, dar în jurul muntelui crescuse un hățiș de nestrăbătut, alcătuit din spini și scaieți înalți cît un stat de om. Nici o cărare nu despica peretele ghimpos.

Așa? Văzînd că n-are ce face, dădu foc hățișului. Flăcările se năpustiră în urma trîmbelor de fum și pe mal fu într-o clipă atît de cald, că Vaniușa simți cum i se pîrlesc sprîncenele. Sări în apă și așteptă să se stingă focul. Apoi își făcu drum prin cenușa fierbinte și începu să suie.

Mult a suit și greu a fost urcușul, dar sosi și clipa în care se află în fața Călărețului-de-Aramă și-l putu privi în voie. Călărețul avea chipul încruntat și o nemărginită răutate i se citea pe față.

— Așadar ai răzbit, Vaniușa? întrebă el, privindu-l mînios.

Apoi, înălțîndu-și sabia de aramă și trăgînd de frîu ca să-și ridice în două picioare armăsarul de aramă, se năpusti asupra flăcăului.

Vaniușa se feri în lături. Dacă l-ar fi izbit, copitele de aramă l-ar fi zdrobit ca pe o muscă.

— Lumea vrea să cînte, răspunse flăcăul. Ajungă-ți cît ai domnit prin tristețe!

Lupta dată în vîrful muntelui din ostrovul pustiu fu grea, dar nu fu lungă. Vaniușa găsi clipa potrivită cînd încordă arcul Voinicul-Pămîntului și trimise spre călăreț săgeata Străpunge-Tot. Izbit în inimă, călărețul se prăbuși de pe culmea muntelui tocmai în fundul apei, iar ar-

măsarul de aramă necheză sălbatic de trei ori și se zvîrli după încruntatul lui stăpîn.

O liniște adîncă învălui ostrovul. Apoi se auzi un cîntec larg, parcă și mai desăvîrșit decît cel din grădina de sub pămînt a broaștei țestoase și, ascultîndu-l, Vaniușa înțelese că aude cîntecul pămîntului, al cerului și al apei, cîntecul florilor și al vieţuitoarelor scăpate de sub posomorîta stăpînire a Călărețului-de-Aramă. Dar din cîntecul lor lipseau glasurile oamenilor, că oamenii încă nu știau să cînte.

Vaniușa coborî de pe munte și ajunse la mal. Care nu-i fu mirarea și bucuria cînd văzu că Rusalca îl aștepta acolo, jucînd pe unde. Fata ținu să afle povestea luptei, apoi îl luă de braț și-l duse pe fundul apei, unde Călărețul-de-Aramă zăcea acum lîngă armăsarul lui de aramă.

Rusalca îi dădu lui Vaniușa o sapă și-i arătă unde să sape. Peste puțin, găsi o ladă de aramă. O deschise și află înăuntru scule cum nu mai văzuse.

— Ia-le, spuse Rusalca. Le-a ascuns aici Călărețul-de-Aramă cu gîndul că nimeni, niciodată, n-o să le găsească să le dăruiască oamenilor. Tu, Vaniușa, du-i-le Stăpînei-lumilor-de-sub-pămînt și ea te va învăța ce să faci cu ele.

— Hei, oftă flăcăul, cînd mă gîndesc la lungul drum de întoarcere, mă cuprinde jalea...

— Asta să-ți fie grija! rîse Rusalca.

Și îl duse în palatul ei și scoase dintr-un sipet un pește de aur.

— Suie în spinarea lui, lîngă mine... Așa. Unde vrei să mergi?

— Întîi la unchiul țestoasei, să-i dau înapoi arcul și săgeata, răspunse Vaniușa.

Bine nu isprăvi vorba, că peștele de aur se ridică ușurel, zbură cu ei pe fereastră, străbătu apa cea mare și, înălțîndu-se în văzduh, se năpusti cu iuțeala vîntului spre pomul uriaș din cîmpul cu iarbă albastră. Ajuns acolo, se lăsă la pămînt, și Vaniușa văzu namila dormind, cum îi era obiceiul. Dar, fiindcă nu știa dacă va deschide mai întîi ochiul cel bun sau ochiul cel rău și cum nu voia să-și cășuneze bucluc cu tot dinadinsul, se mulțumi să așeze lîngă uriaș arcul Voinicul-Pămîntului și săgeata Străpunge-Tot, după care se urcă din nou în spinarea peștelui fermecat. Într-o clipă ajunseră în grădina Stăpînei-lumilor-de-sub-pămînt.

— Te-ai înapoiat cu izbîndă, Vaniușa? întrebă țestoasa.

Îi povesti flăcăul prin cîte trecuse, îi povesti despre ajutorul și dragostea Rusalcăi și-i arătă și sculele nemaivăzute găsite în lada Călărețului-de-Aramă.

— Vaniușa, grăi țestoasa, asta-i o cobză, aici un nai, uite un fluier — și-i deslușì și numele altor scule minunate. Cu ele ai să dăruiești oamenilor cîntece și ai să le mîngîi sufletul...

Bucuros, Vaniușa apucă fluierul și suflă de cîteva ori. Dar în locul cîntecelor îndelung dorite se auziră niște țipete ascuțite, care o făcură pe Rusalca să-și ducă mîinile la urechi.

— Ce are ? se miră Vaniușa. Te pomenești că-i stricat.

— Nu, zîmbi țestoasa. Trebuie să-i înveți meșteșugul...

Așa a intrat Vaniușa ucenic la școala de cîntece, și dascălì i-au fost frunzele albastre, florile de aur și de argint, păsările nemaivăzute și apa de aur din grădina de sub pămînt. Un an încheiat a muncit, și ucenicia i s-a isprăvit. Și-a mai trecut un an întreg, îmi pare, și iată-l pe Vaniușa meșter mare. Cînd începea să cînte acum, tăceau rușinați dascălii lui, iar Rusalca nu numai că nu-și mai ducea palmele la urechi, dar rîdea și plîngea după toanele cîntecului. Dacă văzu așa, țestoasa spuse într-o bună zi :

— Vaniușa, ai învățat tot ce puteai învăța la noi. E timpul să duci oamenilor comoara de cîntece. Să nu spui nimănui de unde vii, nici ce ți s-a întîmplat de cînd ai plecat din sat. Iar, din cînd în cînd, mai dă pe la mine și mai povestește-mi...

Cu lacrimi în ochi s-a despărțit Vaniușa de Stăpîna-lumilor-de-sub-pămînt, de dascălii lui și de grădina minunată. A luat sculele de preț ale Călărețului-de-Aramă și, împreună cu Rusalca, a pornit să suie scara pe care coborîse cu atîta vreme în urmă. Au ieșit în scorbura licuricilor și, din pădure, s-au îndreptat spre sat.

Bătrînul lui Vaniușa stătea pe prispă și, cînd flăcăul s-a apropiat, întîi nu l-a cunoscut. Vezi că-i scăzuse de tot vederea în anii cîți se scurseseră ! Apoi a șoptit :

— Vaniușa ! iar lacrimile au început să-i curgă domol.

Dar cînd a văzut și mîndrețea de noră pe care i-o aducea feciorul, cu un ochi a rămas să plîngă și cu celălalt s-a pornit pe rîs.

Cum tot satul crezuse că Vaniușa se prăpădise în vremea furtunii, nu-i de mirare că oamenii s-au adunat în ograda moșului, doritori să-l vadă și să-l audă. Și numai ce i-a văzut pe toți strînși grămadă, că a început Vaniușa să cînte.

Întîiul lui cîntec a fost despre viața bătrînului care nu cunoscuse, în anii lui, nici o bucurie. Oamenii tăceau. Și cînd s-a sfîrșit cîntecul, au început cu toții să plîngă, iar bătrînul lui Vaniușa plîngea cu lacrimi cît bobul de strugure, că limpede era înțelesul cîntecului și toată viața i se perindase pe dinaintea ochilor.

Dac-a văzut așa, a-ntors Vaniușa foaia. Și-n seara aceea pentru întîia oară a răsunat în sat gopacul ucrainean. Băteau oamenii din palme,

băteau din picioare și, pînă la urmă, tinerii nu s-au mai putut stăpîni. Săltînd ca pe arcuri, au prins să joace după cum le poruncea cîntecul, și-au jucat, au tot jucat, pînă-abia-au mai răsuflat. Ba încă și bătrînul tată al lui Vaniușa a dat pustiilor tristețea, și unde n-a-nceput să salte și să-și izbească cizmele cu palma, de ziceai că-i flăcău în floare, numai bun de-nsurătoare!

— Mare... mare bucurie mi-ai făcut, Vaniușa, a strigat gîfîind și așezîndu-se, frînt de oboseală. Prima bucurie, Vaniușa.

Din ziua aceea cîntecele au început să zboare prin lume. Și le-a născocit Vaniușa și cuvinte potrivite, care mergeau la inima tinerilor și bătrînilor, a fetelor și băieților. La secerat Vaniușa era acum în frunte. Și snopii se ridicau mai lesne cînd apa cîntecului pornea să curgă din zare pînă-n zare. Vezi că, dacă s-au răspîndit cîntecele prin lume, s-a făcut și viața mai frumoasă, și munca mai ușoară. Iar în timp de primejdie, cînd dușmanii se-ncercau să năvălească, au prins de-au ieșit alte cîntece, de luptă și de vitejie.

Dar nunta Rusalcăi cu Vaniușa! Păi ce-au cîntat și ce-au jucat, pînă azi nu s-a uitat. Cînd m-am dus și eu la masă, oamenii plecau spre casă... Masă-a fost, cu băutură, da-mi trecu pe lîngă gură și mustața asta ninsă n-a fost, dragii mei, atinsă, nici de vin și nici de bere, nici de stropii grei de miere. Dar, încălecînd pe-o roată, v-am adus povestea toată!

HANS ȘI CELE PATRU CASTELE

A fost odată o femeie săracă, o femeie căreia îi murise bărbatul în război. Trăia, biata, într-un bordei la marginea pădurii și singura ei avere era o capră albă, pe care i-o cumpărase bărbatul înainte de a fi trimis să moară în bătălie. Fără capra albă greu s-ar fi descurcat și poate că nici n-ar fi avut cum să-și crească băiatul, pentru că — uitai să vă spun — avea un băiat.

Și cînd s-a mai înălțat oleacă, a dus băiatul capra la păscut. De dimineața pleca de acasă și se întorcea tocmai pe seară. Mama mulgea capra — și uite-așa, cu laptele ei, își duceau amîndoi zilele, trăind în cumpătare și voie bună, pînă ce Hans s-a ridicat flăcău voinic. Îi creș-

tea bătrînei inima de bucurie cînd își privea feciorul, că nu era de jur împrejur nici unul care să-i poată sta alături, iar Hans o iubea cum nu se mai poate și se străduia să-i facă viața mai bună și mai ușoară.

Dar, pe neașteptate, traiul le-a fost tulburat de-o întîmplare cumplită. Într-o seară, întorcîndu-se acasă, Hans nu-și mai găsi mama în bordei. Pămîntul din jur era răscolit de parcă-l arsese cineva și din loc în loc se vedeau urme de pași mari, cum nici o făptură pămîntească n-ar fi putut lăsa.

„Zmeul", își spuse Hans.

Dar nu se înspăimîntă. Coborî pînă-n sat și dădu capra în păstrare unui om de treabă, vestindu-l că pleacă la drum lung.

— Și unde te duci, Hans ? întrebă omul.

— Mă duc să caut zmeul care mi-a furat mama.

— Vai de tinerețele tale, Hans ! strigă celălalt, bătîndu-și palmele a mirare. Mama ta era bătrînă, și-așa n-ar mai fi dus-o cine știe cît... Dar nu te gîndești că ai să pieri și tu și că nu ți-ai trăit încă viața ?

— Fii bun și vezi de capră, răspunse Hans, că atîta avere avem și noi. Cît despre cele ce ai spus, mă mir că nu ți-e rușine !

A trecut atunci omul și Hans a pornit la drum. De mers, a mers cale lungă, dar atunci cum să dea de zmeu ? Nu era nimeni în stare să-i arate drumul pînă la bîrlogul zmeului și numai dacă îi întreba, fugeau oamenii înspăimîntați, care încotro. Ce era să facă Hans ? A umblat și el tot înainte.

Într-un rînd, mergînd printr-o pădure, îl prinse seara. Tocmai cînd să-și caute culcuș sub coroana unui copac mai răsărit, văzu că în depărtare se aprinde o luminiță. A mers după luminița pe care o văzuse și, după o vreme, a ajuns la o colibă. Ușa colibei era deschisă și, înăuntru, un bătrîn sta la masă în fața unei oale cu supă de găină.

— Bună seara, bunicule, spuse Hans din prag.

— Bună seara. Dar tu cine ești ?

Abia atunci băgă de seamă flăcăul că bătrînul era orb.

— Eu sînt Hans, bunicule, și am plecat să-l caut pe zmeul care mi-a furat mama. Îmi îngădui să înnoptez la tine ?

Dacă i-a auzit cuvintele, a sărit bătrînul de la masă, l-a apucat de mînă și l-a poftit cu mare grabă înăuntru.

— Ei, Hans, dragă Hans, de cînd te aștept eu să vii ! Șezi și mănîncă...

Au stat ei și au mîncat cum se cuvine, iar, după ce au sfîrșit masa, bătrînul s-a îndreptat spre un perete al colibei, de care spînzura o spadă.

— Uite, Hans, a grăit el, cu spada asta ai să-l dobori pe zmeu.

A încercat Hans să ridice spada, dar nici s-o clintească n-a fost în stare. Rușinat, a mai încercat o dată cu amîndouă mîinile, dar spada era grea cît un munte și-n van se străduí flăcăul s-o urnească.

— Ei, n-ai izbutit? zîmbi atunci bătrînul. Măcar că nu văd, mi-am închipuit că așa o să fie. Trage tu o înghițitură din băutura asta, care-i laptele voinicilor...

I-a dat bătrînul sticluța, și Hans a sorbit o dată. Dacă a încercat să ridice spada, a izbutit s-o clintească...

— De ce te grăbești? a zîmbit iarăși bătrînul. Mai bea o înghițitură.

Acum dovedi Hans să ia spada, dar mîna-i căzu îndată, învinsă de atîta greutate. Bătrînul auzi zgomotul spadei izbită de dușumea și, fără să se mire, grăi din nou:

— Mai bea o înghițitură.

Abia o băuse, că flăcăul ridică spada de parcă ar fi ridicat o pană.

— Așa, spuse bătrînul. Acum te poți încumeta pe urmele zmeului.

— Dar încotro s-o iau? întrebă Hans. Nimeni nu știe unde se ascunde blestematul.

Bătrînul zîmbi din nou și zise:

— Eu știu unde se ascunde zmeul și am să te ajut să-i dai de urmă, dar în schimbul a tot ce fac pentru tine ajută-mă, rogu-te, și tu. Mama zmeului e o zgripțuroaică rea și urîcioasă, care știe multe. Întreab-o cum să-mi recapăt vederea!

Îi făgădui Hans s-o întrebe pe mama zmeului de leacul cerut, și orbul îi spuse atunci că în pădure se află o poiană, în mijlocul căreia se ridică un copac gros cît un turn și înalt de nu i se vede creștetul. În copacul acela să se suie Hans, dacă vrea să dea de urma zmeului.

Hans n-așteptă să i se spună de două ori. Mulțumind pentru spadă și pentru învățătură, o porni degrabă și, după ce merse cît merse, ajunse în poiana despre care-i vorbise bătrînul. Copacul cel strașnic era atît de mîndru, încît flăcăul rămase uimit. Vîrful nu i se vedea, dar sus de tot, printre stelele de pe cer, parcă-parcă licărea ceva.

Hans nu stătu mult pe gînduri. Își scoase încălțările trecînd șireturile pe după gît, își legă spada la șold și prinse să urce. S-a cățărat o zi, două, trei, șapte zile s-a tot cățărat, fără să obosească. Într-a șaptea zi, uimit, a văzut că se află pe o cîmpie cu iarbă de aramă. Lîngă el se înălța un castel de aramă, îndărătul căruia creștea o pădure cu copaci de aramă și frunze de aramă, iar pe dinaintea castelului curgea un rîu de aramă topită.

Numai ce apucă Hans să vadă minunile de aramă că un zgomot năprasnic se auzi și din castelul de aramă năvăli un zmeu cu șase capete.

— Stai, puiule de om! strigă zmeul. Dac-ai ajuns pînă aici, trebuie să te măsori cu mine.

— Bine, spuse Hans și, fără să-i lase vreme să răsufle, îi zbură toate șase capetele dintr-o lovitură.

Trupul zmeului începu să se umfle, se umflă, se umflă și, detunînd, plesni.

Scăpat de zmeu, intră Hans în castel și, fără să se oprească la comorile pe care le vedea, trecu din încăpere în încăpere. Căută prin castel, căută din pod pînă-n pivniță și din pivniță pînă-n pod, dar nu-și găsi mama. Atunci ieși afară și, iată, trunchiul copacului pe care se cățărase se înălța încă și mai sus, iar vîrful tot nu i se zărea.

„Să vedem ce-o fi mai încolo", își spuse Hans.

Și din nou începu să suie.

Sui o zi, două, trei, șapte zile tot sui, fără să obosească, iar într-a șaptea zi ajunse pe o cîmpie cu iarbă de argint. Lîngă el se înălța un castel de argint, îndărătul căruia creștea o pădure cu copaci de argint și frunze de argint, iar pe dinaintea castelului curgea un rîu de argint topit. Numai ce izbuti să privească toate minunile acelea, că un tunet înfricoșător se auzi și din castelul de argint năvăli un zmeu cu nouă capete :

— Stai, puiule de om ! răcni zmeul. Dac-ai ajuns pînă aici, trebuie să te măsori cu mine.

— Bine, spuse din nou Hans și, nici una, nici două, îi reteză toate nouă capetele dintr-o lovitură.

Atunci trupul zmeului începu să se umfle, se umflă, se umflă și, nemaiavînd cum să se umfle mai mult, plesni.

Cercetă Hans și răscoli toate încăperile din castelul zmeului, dar și aici îi fu truda în zadar. Dacă văzu și văzu că nu-și găsește mama, ieși din castel și băgă de seamă că trunchiul copacului năstrușnic încă mai suie.

„Să vedem ce-o fi mai departe", își spuse atunci și, liniștit, urcă din nou.

Urcă o zi, două, trei, urcă fără să obosească șapte zile încheiate și, într-a șaptea zi, se pomeni pe o cîmpie cu iarbă de aur. Lîngă el se înălța un castel de aur, îndărătul căruia creștea o pădure cu copaci de aur și frunze de aur, iar pe dinaintea castelului curgea un rîu de aur topit.

Numai ce căsca ochii la cîte minuni se aflau acolo, că o bubuitură înspăimîntătoare se auzi și din castelul de aur năvăli un zmeu cu douăsprezece capete.

— Stai, puiule de om ! urlă zmeul. Dac-ai ajuns pîn-aici, trebuie să te măsori cu mine !

— Bine, răspunse iarăși Hans și, ridicînd spada, îi tăie zmeului unsprezece capete.

Dar pe al doisprezecelea nu i-l putu reteza și, cît ai clipi, celelalte unsprezece capete crescură la loc.

— Ha, ha! rîse zmeul scuipînd foc și fum prin toate cele douăsprezece guri ale lui. Pîn-aici ți-a fost!

Dar Hans nu se-nfricoșă. Cu spada ridicată, se repezi, izbi, și unsprezece capete ale zmeului se rostogoliră din nou pe iarba de aur. Al doisprezecelea însă rămase și de astă dată pe grumaz, așa că toate celelalte crescură iar la loc. Zmeul se zvîrcolea, se înălța și se zvîrlea asupra flăcăului, dar nu izbutea să-l apuce. Oricum se răsucea, spada lui Hans îi reteza întotdeauna unsprezece capete, care îndată creșteau din nou pe grumaji. Se zguduia copacul de parcă o armată de tăietori de lemne l-ar fi izbit cu securile, vuia văzduhul ca-n miez de vijelie. Iar lupta cumplită și istovitoare ținu toată noaptea. Dar, cînd soarele se ivi pe cer, puterile zmeului începură să scadă. Hans se opinti și, în sfîrșit, îi tăie toate cele douăsprezece căpățîni. Leșul se umflă ca și cele ale fraților săi, se umflă și, pînă la urmă, plesni cu o larmă de-ai fi zis că se prăbușește pămîntul.

Dacă se văzu scăpat și de-al treilea zmeu, rămase Hans o clipă să răsufle. Apoi alergă în palatul de aur, care era mai mîndru decît toate, și căută prin fiece încăpere, prin fiece cotlon, fără să-și poată găsi mama. Cînd ieși afară, ce să vadă? Trunchiul copacului tot mai suia spre cer.

„Acum, dac-am ajuns pînă aici, își spuse el, hai și mai departe!"

Sui din nou, cale tot de șapte zile, și iată că ajunse în vîrful copacului. Acolo se întindea o cîmpie plină de flori cioplite numai și numai din nestemate. La o aruncătură de băț, castelul era tăiat într-un singur diamant uriaș, pădurea era de smarald, iar apele rîului care curgeau pe dinaintea castelului rostogoleau un nesfîrșit șuvoi de pietre scumpe.

În locul unui zmeu însă, o vrăjitoare bătrînă țîșni de astă dată pe poarta castelului.

— Vino, puiule de om, vino, strigă vrăjitoarea, intrînd în castel.

Hans păși după ea, cu mîna pe spadă. Și vrăjitoarea îl duse întîi și întîi într-o încăpere în care zăcea leșul zmeului cu șase capete.

— Acesta era fiul meu cel mic, spuse vrăjitoarea.

Într-a doua încăpere zăcea zmeul cu nouă capete.

— Aici e fiul meu mijlociu, spuse vrăjitoarea.

În cea de a treia încăpere zăcea zmeul cu douăsprezece capete.

— Iată-l și pe fiul meu cel mare, mai spuse vrăjitoarea. Apoi deschise încă o ușă și, întorcîndu-se către Hans, strigă: Iar aici ai să zaci tu, blestematule!

Vorbind așa, se aruncă asupra flăcăului și încercă să-i scoată ochii cu unghiile ei lungi și ascuțite, ca niște cuțite. Dar Hans o împinse și, cît ai clipi, spada îi fulgeră în pumn.

— Am glumit, strigă atunci vrăjitoarea care începu să tremure, am glumit, puiule de om! Lasă spada, și-ți arăt beciul în care am închis-o pe maică-ta...

— Nu-i nevoie să mi-l arăți, spuse Hans mînios. Îl găsesc și singur. Spune mai bine cum se poate vindeca orbul care locuiește în coliba din pădure...

— Îți spun, cum să nu, strigă vrăjitoarea înspăimîntată de spada necruțătoare. La rădăcina copacului pe care te-ai urcat ca să ajungi pînă la mine se află o piatră mare și, sub piatră, un pumn de humă roșie. Să-și dea cu humă pe la ochi și o să vadă mai bine ca înainte.

Abia isprăvise de vorbit, că Hans făcu o mișcare și, hîrșt! îi zbură capul de pe umeri. Și cum era el să lase în viață o vrăjitoare atît de rea, în stare să zămislească zmei nelegiuiți? Dac-a sfîrșit și cu bătrîna zgripțuroaică, a coborît Hans în beci. Acolo și-a găsit mama, în lanțuri. Cu spada i-a sfărîmat cătușele, și pe brațe a scos-o la lumină.

— Hans, dragul meu, a șoptit bătrîna. Lîngă beciul din care m-ai scos e încă unul, în care se ofilește cea mai frumoasă fată de pe pămînt...

Și-a așezat Hans mama într-unul din paturile castelului de diamant și a alergat din nou în beci, de unde s-a întors cu o fată atît de frumoasă, încît soarele i s-a părut în urmă pătat și lipsit de strălucire.

— Cine ești? a întrebat flăcăul, cu inima înfiorată.

— Sînt Ilse, fata ciobanului, răspunse ea. Apoi tăcu.

Hans tăcea și el. Tinerii se priviră lung și se îndrăgiră.

Cînd intrară în castelul de diamant, mama se mai odihnea în pat, și de la ea află Hans că vrăjitoarea bătrînă cunoscuse, mulțumită vrăjilor ei, că Ilse e cea mai frumoasă fată de pe pămînt.

— Atunci a răpit-o, cu gîndul s-o dea de nevastă zmeului cel mare. Dar ceilalți frați au dorit-o și ei, așa că au început cu toții să se certe ca niște bezmetici. Pînă să se hotărască, vrăjitoarea a pus-o în lanțuri, să fie siguri că fata nu le scapă... Ei, bine că s-a sfîrșit! Acum, zîmbi mama, eu cred că Ilse va fi o noră bună...

— Și eu cred, strigă cu încredințare Hans.

— Dar tu, copila mea? întrebă mama.

— Și... și eu cred la fel, șopti Ilse.

Mult se bucurară toți trei, și acolo, în castelul de diamant, nu se mai săturară vorbind. Dar Hans își aminti de bătrînul orb care-l aștepta, așa că spuse:

— Ar trebui să ne întoarcem pe pămînt. Am să vă leg pe amîndouă în spinare, și așa o să coborîm...

— Nu, zîmbi mama, nu-i nevoie să te istovești. De cînd tot stau aici am învățat și eu cîte ceva...

Ridicîndu-se din pat, îi duse pe Hans și Ilse în grajdul castelului, unde le arătă un cal. Dar ce cal! Era alb tot, strălucitor ca un diamant și avea opt picioare.

— Iacă cine ne-o duce acasă...

Încălecară tustrei, și Hans porunci:

— Pe pămînt!

Calul necheză și începu să sară de pe cîmpul de diamant pe cel de aur, de pe cel de aur pe cel de argint, de pe cel de argint pe cel de aramă și de pe cel de aramă în poiana din pădure. Curînd ajunseră cu toții în coliba bătrînului.

— Bunicule! strigă Hans.

— Hans! Te-ai întors?

Mare i-a fost bucuria cînd Hans îi povesti tot ce i se întîmplase și cum se întorcea cu mama pe care o căutase, ba și cu o mireasă.

— Ce păcat că nu vă pot vedea! oftă bătrînul.

— Ai să vezi, îi spuse Hans împărtășindu-i taina aflată de la vrăjitoare.

— Dacă-i așa, se bucură bătrînul, întoarce-te, dragă Hans, la castelele zmeilor și adă de acolo scuturile de aramă, de argint, de aur și de nestemate. Numai după aceea vom putea săpa la rădăcina copacului...

Încălecă Hans pe calul cu opt picioare și, cît ai bate din palme, se află în castelul de aramă. Văzu în încăperea cea mare scutul de aramă agățat de un perete și-l luă, după cum luă din celelalte castele și scuturile de argint, de aur și de diamant. Și se întoarse cu ele pe pămînt.

Atunci bătrînul spuse:

— Scutură cele patru scuturi!

Hans le scutură, și pe dată se iviră lîngă el o sută de oameni de aramă, o sută de oameni de argint, o sută de oameni de aur și o sută de oameni de diamant. Cu toții se închinară și strigară:

— Poruncește, stăpîne!

Hans rămase fără grai, dar bătrînul vorbi liniștit:

— Spune-le să croiască în pădure patru poiene și în fiecare să mute cîte un castel.

Hans îi dădu ascultare, oamenii pieiră cum se arătaseră și, peste o clipă, un om de aramă, unul de argint, unul de aur și unul de diamant se iviră rostind într-un glas:

— Îndeplinit!

— Puteți pleca, răspunse bătrînul.

Tare se bucură Hans, înțelegînd puterea celor patru scuturi. Apucîndu-l pe cel de aramă, îl scutură, și cei o sută de oameni de aramă se iviră strigînd:

— Poruncește, stăpîne!

— Săpați la rădăcina copacului cel mare, pînă dați de un bolovan, porunci el. Sub bolovan o să găsiți un pumn de humă roșie. Luați-l și aduceți-l pe dată.

Trecu cît ai avea timp să te ștergi pe față, și un om de aramă veni cu pumnul de humă.

— Poți pleca, spuse Hans, după care luă huma roșie și-l unse pe bătrîn la ochi.

Bătrînul ridică pleoapele și, strîngîndu-l pe Hans în brațe, strigă:

— Văd! Mai bine decît la douăzeci de ani...

— Atunci putem face și nunta, spuse mama lui Hans.

Și într-adevăr, în castelul de diamant, cel mai frumos dintre toate, făcură nuntă mare, la care poftiră toți oamenii din satele învecinate, fără să-l uite nici pe omul de treabă care le îngrijise capra în tot acest răstimp. Omul veni cu capra și se-ntoarse cu atîtea pietre scumpe, culese din rîul ce curgea prin fața castelului, încît avu cu ce trăi în voie și el, și copiii lui, și copiii copiilor lui. Dealtminteri, fiecare nuntaș primi în dar o crenguță de aramă și de argint, una de aur și trei nestemate, astfel că bucuria tuturor era lesne de priceput.

Șapte zile și șapte nopți au jucat la nunta lui Hans, au jucat și s-au veselit, iar într-a opta s-au întors cu toții la casele lor. Dar, înainte de a pleca, i-a rugat Hans să vestească prin sate că trei din cele patru castele își așteaptă locuitorii.

— Care locuitori? s-au mirat oamenii.

— Săracii, care n-au unde locui, le-a răspuns Hans.

Așa s-a făcut că din toate satele, ba chiar și din tîrguri au început să vină mulțimi de săraci, pe care Hans îi primea cu brațele deschise și-i adăpostea în castelele zmeilor. Și trăiau bine cu toții și se bucurau că scăpaseră de nevoi.

Acum, regele i-a poftit într-un rînd pe alți trei regi prieteni la o vînătoare. Și, vînînd ei, au ajuns și în pădurea în care locuia Hans.

Cînd s-au pomenit în fața palatelor nemaivăzute, cînd au văzut copacii de aramă, de argint, de aur și de nestemate, au rămas regii cu gurile căscate.

— Aici trebuie să locuiască un rege peste regi, și-a dat unul cu părerea.

— Cum așa? În regatul meu? a întrebat regele țării aceleia.

— Dragă rege, a grăit din nou cel care vorbise întîi, în locul tău m-aș da jos de pe scaunul meu regesc și m-aș tocmi aici rîndaș la grajd.

Ascultînd batjocurile prietenilor săi, regele fierbea.

— Om vedea îndată cu cine avem de-a face, grăi el poruncind unui slujbaș să intre în primul castel și să-i vestească stăpînului că regele poftește să-i fie oaspete.

— Mă rog, răspunse Hans, îl primim cu dragă inimă.

Și dacă se întoarse slujbașul la cei patru regi ca să le ducă vorba lui Hans, ieși flăcăul în prag și-și așteptă oaspeții care nu întîrziară să se ivească.

— Tu ești stăpînul castelelor ? întrebă regele.

— Eu, măria ta.

— Hm, mormăi regele, să-ți vedem castelele...

Uimiți rămaseseră regii văzîndu-le pe dinafară, dar îngălbeniră de necaz cînd văzură și comorile dinăuntru. Nu făcea regatul fiecăruia cît unul din castelele lui Hans !

Iar Hans îi ospătă pe regi cu bucate alese, le ținu tovărășie, iar seara le arătă unde puteau să doarmă. Dar care rege izbuti să închidă ochii ? Îi rodea că tot ce văzuseră era în stăpînirea unui băietan prost, care nu se putea fuduli cu un singur strămoș mai acătării.

— Știți ceva ? spuse în cele din urmă regele țării aceleia. Tare îmi place castelul de diamant... Dacă mă ajutați să-l cuceresc, vă dăruiesc celelalte trei castele...

— Și de ce, mă rog, să iei castelul de diamant ? strigă un altul. Un rege atît de neînsemnat se poate mulțumi și cu cel de aramă... Castelul de diamant mi s-ar potrivi de minune.

Începură regii să se ciorovăiască, să se tragă de bărbi și, cînd văzu că se îngroașe gluma, regele țării aceleia spuse :

— De ce să ne certăm ? Să cucerim întîi castelele și apoi vedem noi ce avem de făcut...

Sfatul plăcu celorlalți trei regi. Nemairăbdînd să aștepte zorii, fiecare dădu poruncile trebuincioase și în puterea nopții o porni spre țara sa, legîndu-se față de ceilalți ca, la anume zi, să vină cu oștile în pădurea lui Hans. Cît despre Hans, care se culcase liniștit, se miră a doua zi, văzînd că regii pieriseră, cu alai cu tot.

— Ar fi putut să-ți mulțumească pentru găzduire, spuse mama lui.

— Regii nu obișnuiesc să mulțumească, răspunse bătrînul, în locul lui Hans. Bine ar fi să nu ne căim că i-am omenit...

Nici nu știa ce drept vorbește ! Că nu trecu mai mult de o lună și pădurea se umplu de oșteni, care făceau o larmă cumplită. În fruntea lor, zorindu-și oamenii, călăreau cei patru regi.

Din toate cele trei castele veniră atunci în goană săracii pe care Hans îi găzduise, vestindu-l de primejdia care se apropia.

„Ce-i drept, dac-ar șosi cu gînduri bune n-ar avea nevoie de atîta oștire!" își spuse Hans. Mulțimea săracilor jură să stea toată ca unul în jurul flăcăului. Dar, prevăzător, Hans scutură și cele patru scuturi. Dacă se adunară în preajmă cei o sută de oameni de aramă, o sută de oameni de argint, o sută de oameni de aur și o sută de oameni de diamant, le dădu în seamă cele patru castele, iar el încălecă pe calul cu opt picioare și, cu spada în mînă, așteptă în fruntea mulțimii săracilor.

N-avu prea mult de așteptat. Din pădure se auziră trîmbițe și oștile regești dădură năvală. Săracii le stătură împotrivă și lupta se încinse. N-a văzut soarele, de cînd luminează el pe boltă, luptă ca aceea! Că lunecau săgețile, și sulițele, și paloșele pe trupurile de aramă, de argint, de aur și diamant, dar paloșele de aramă, de argint, de aur și diamant tăiau în carne vie. Vuia pădurea de strigăte, de armele izbite între ele și, înțelegînd că nimeriseră prost, cei patru regi își struniră caii, îi întoarseră și vrură s-o ia la goană. Numai că Hans îi ajunse din urmă și, rotind deasupra capului spada cu care doborîse zmeii, le strigă cu aprigă mînie :

— Unde fugiți, regilor? Nu vreți să-mi mulțumiți pentru găzduire?

— Îți mulțumim, îți mulțumim, țipară, dînd care mai de care pinteni cailor.

— Stați să ne privim în ochi, mai strigă Hans și, întrecîndu-i, se așeză în fața lor.

Unul dintre regi slobozi atunci o săgeată ce șuieră pe lîngă urechea flăcăului.

— Așa?

Își îndemnă Hans calul și, cînd izbi o dată cu spada, îl despică pe primul rege în două, cu armăsar cu tot. Ceilalți alergau acum ca potîrnichile, dar Hans îi ajunse din urmă și, din trei regi călare, spada lui făcu șase jumătăți de rege, pe șase jumătăți de cal. Din oștile venite să cucerească mîndrele castele, nu scăpă nimeni cu viață.

Cît despre Hans, de aici înainte a avut parte numai de bucurii și i-a fost dat să-și joace pe genunchi feciorii și feciorii feciorilor, zeci de ani la rînd. Dacă n-a murit, să știți că mai trăiește și azi, iar dacă nu s-au dărîmat, e limpede că cele patru castele ale lui se mai înalță și azi în poiana din pădure. Drept e că eu, unul, nu m-am dus să le văd. Dar voi de ce nu v-ați duce?

MLADEN, FIUL URSULUI

A fost odată un urs tare de treabă. Departe de mine gîndul că n-ar mai fi și astăzi urși de treabă, dar să-mi dați dreptate cînd zic că, de la o vreme, s-au cam împuținat... Și-apoi, ce-i drept, nici ca ursul despre care vă vorbesc nu cred să mai fie vreunul. Uite, judecați și voi!

A plecat într-o bună zi ursul să caute miere, a căutat, a tot căutat și, cum umbla așa prin pădure, aude deodată niște orăcăieli. Un broscoi? Dar strașnic mai striga broscoiul.

— Măi al dracului! Ce l-a găsit, frate?

Se apropie ursul pîșa-pîșa, cînd colo, nu era nici un broscoi: era un pui de om. A mormăit de cîteva ori ursul cel de treabă, neștiind ce să facă. Dacă-l lăsa în pădure, lupul colțat nu l-ar fi cruțat. Dacă-l lua cu el, cine știe cum l-ar fi primit ursoaica, și așa destul de necăjită cu trei pui neastîmpărați, care o înnebuneau de cap.

— Ia te uită, frate, ce-ntîmplare! a mormăit ursul. Și tocmai eu să-l găsesc, care am inima atît de bună...

Ce era să facă? A luat frumușel în brațe puiul de om, și tare s-a mirat cînd l-a văzut încetînd din plîns. Se simțea bine omulețul în brațele ursului!

L-a dus la bîrlogul lui.

— Ce-ai acolo, bărbate? l-a întrebat ursoaica. Mi se pare mie, sau e un miel?

— Un miel! Un miel! strigară cei trei ursuleți neastîmpărați, făcînd tumbe și agățîndu-se de blana groasă a ursului.

Dar, cînd au văzut puiul de om, și-au vîrît cîte o unghie în boturile umede și n-au mai putut de mirare.

— Nu mănînc eu de-alde-astea, a spus supărată ursoaica.

— Nici nu l-am adus ca să-l mănînci, i-a răspuns ursul cel de treabă. Uite ce frumos doarme...

S-a uitat ursoaica: de frumos, dormea frumos.

— Ia dă-l la mine!

A zîmbit pe sub mustăți ursul cel bun și i l-a dat. Și numai ce l-a simțit ursoaica în brațe, că a și cuprins-o o dragoste mare pentru puiul de om, care, trezindu-se, îi apucase nasul și, strîngîndu-l cu degețelele lui, rîdea... A rămas puiul de om în bîrlogul ursilor.

Și i-au dat tata-ursul și mama-ursoaica o creștere îngrijită și l-au învățat tot ce trebuie să știe o făptură care trăiește în pădure. L-au

învățat să cerceteze și să cunoască urmele de pași, să vîneze, să lupte și chiar nescrisul citap[1] al pădurii l-au învățat. Și a crescut fiul ursului printre urși, iar pentru că era mai tînăr decît toți, i-au zis Mladen[2].

— Tată, a întrebat într-o zi Mladen, de ce sînt eu atît de alb, de parcă aș fi un urs dintre cei care trăiesc printre ghețurile de la miazănoapte?

A mormăit ursul cel de treabă, s-a sucit și s-a scărpinat, ca și cum l-ar fi pișcat nouă viespi, dar pînă la urmă n-a avut ce face și a mărturisit:

— Tu, fiule Mladen, nu ești din neamul nostru. Ești un pui de om.

Tare s-a amărît Mladen auzind una ca asta. Vezi că se obișnuise să creadă că ursul e cel mai chipeș, mai înțelept și mai viteaz locuitor al pădurii. Iar acum afla așa, dintr-o dată, că nu era urs.

— Atunci, a spus îmbufnat, mă duc la oameni.

— Nu se poate!

— Mă duc.

A văzut ursul că nu-i chip să-l oprească.

— Vezi fagul care crește în fața bîrlogului nostru? Dacă-l smulgi din pămînt, îți dau voie să pleci, a mormăit ursul.

Fagul era înalt și gros. S-a apropiat Mladen, a încercat să-l cuprindă în brațe, s-a opintit și s-a smucit. Fagul nici nu se clintise.

— Mai stai să prinzi putere, a hotărît ursul.

Și a rămas Mladen mai departe în bîrlog și s-a jucat mai departe cu cei trei frați, care tot neastîmpărați rămăseseră, și a ieșit la vînătoare cu ei. Dar ursuleții i-au spus:

— Frate Mladen, dac-o fi să părăsești bîrlogul nostru, să știi că tata o să te-ntrebe ce dorință ai, că n-o să te lase să pleci fără un dar. Ascultă-ne pe noi, cere să-ți dea *limba mută*. El n-o să vrea, o să te roage să primești altceva, dar tu să nu te îndupleci.

A mai trecut un an. La capătul anului, din nou s-a rugat Mladen:

— Lasă-mă, tată, să plec la oameni.

— Smulge fagul.

S-a dus Mladen la fagul cel gros și, cînd l-a apucat în brațe, odată l-a smuls din pămînt, cu rădăcină cu tot. S-a bucurat ursul cel de treabă dacă a văzut ce voinic crescuse Mladen și l-a învățat să curețe trunchiul de ramuri și să-și facă din el o măciucă. A săltat Mladen trunchiul pe umeri și a vrut să-și ia rămas bun.

---

[1] Citap — cod (în limba sîrbă).

[2] Mladen — tînăr (în limba sîrbă).

— Acuma pleci în lume, fiule Mladen, și cine știe dacă ne-om mai vedea vreodată, a grăit ursul cel de treabă. Eu vreau să-ți dăruiesc ceva. Spune-ți dorința și, pe citapul pădurii, jur s-o împlinesc.

— Vreau limba mută, a răspuns Mladen.

A rămas încurcat ursul :

— Asta nu-i de tine, fiule ! Cere-mi altceva.

— Nu, eu numai limba mută o vreau.

N-a mai avut ce face ursul, că doar făgăduise.

— Scoate limba, fiule Mladen.

A scos Mladen limba, și la fel a făcut și ursul de treabă. Ursul și-a smuls apoi un fir de păr din blană și l-a pus pe limba flăcăului, i-a smuls un fir din cap și l-a pus pe limba lui.

— Așa, fiule Mladen. Acum ai căpătat limba mută.

A mulțumit Mladen, și-a luat rămas bun de la neamul ursilor și, cu măciuca de fag pe umeri, a pornit-o spre capătul pădurii.

Și iată că pe drum a întîlnit doi iepuri.

— Ei, spunea primul iepure, dacă voinicul ăsta ar ști ce-l așteaptă, ar lua cu el o ghindă.

— Adevărat, răspunse celălalt iepure, fără ghindă n-o să facă nimic.

S-a mirat Mladen și a cules o ghindă. Și a înțeles că limba mută îi îngăduia să înțeleagă limbile tuturor viețuitoarelor. Limba ursilor o știa el, nu-i vorbă, dar limbile celelalte, de unde ?

A ieșit Mladen, fiul ursului, din pădure. Și cum a ieșit, cum a dat peste o ceată de boieri care fuseseră la vînătoare. Nimic nu vînaseră boierii, dar erau veseli pentru că băuseră două damigene pline-ochi.

— Bună ziua, cinstiți boieri.

— Unde ți-i drumul, voinice ?

— Unde-am să găsesc mîncare și-un butoi din cel mai mare.

Au început boierii să rîdă de cuvintele și de măciuca lui Mladen.

— Stai că ne vine acuși un convoi cu mîncare, spuse unul dintre ei, și-om vedea ce poți. Dacă te lauzi și nu mănînci tot ce-ți punem în față, să știi că-ți luăm măciuca.

— Și dacă nu mă laud ? a întrebat Mladen. Atunci vă iau tot fierul.

— Fierul ? Ia-l, băiete.

Și iar au rîs boierii. Ce fier să le ia ? Bre, prost flăcău !

Abia au contenit din rîs, că s-a arătat o căruță, și încă o căruță, și alta după ea, un convoi întreg de care pline cu mîncare și băutură pentru boieri.

— Să te vedem la treabă !

S-a dus Mladen la prima căruță și a mîncat doi viței fripți, după care a început să strige :

— Asta-i tot ?

S-a dus la a doua și a mîncat cinczeci de gîște.

— Mai aveți ceva, boieri dumneavoastră ?

Într-a treia căruță a găsit o sută de pui și i-a înghițit cît ai clipi.

Au început boierii să-și dea coate și să se neliniștească :

— Destul ! Să nu ți se aplece... Nu ni-i de noi, de tine ni-e !

Ți-ai găsit ! A mai înfulecat Mladen la repezeală niște rațe, cîțiva porci și două sute de pîini. Apoi s-a pus și a golit toate poloboacele cu rachiu. Și încă-i mai era foame ! De sete nici nu mai vorbesc...

Au rămas boierii cu buzele umflate, și Mladen a cules toate bucățile de fier aflătoare la armele și carele lor. A strîns o grămadă cît toate zilele, și drept la un fierar a nimerit.

— Topește grămada, fierarule, și făurește-mi o ghioagă, s-o prind de fagul ăsta !

Fierarul i-a spus să vină a doua zi, și s-a pus pe treabă. Dar ce și-a zis ? Păcat de tot mormanul de fier. Cîte n-ar putea el să facă — pluguri, și sape, și belciuge, și cîte altele — să lucreze o lună întreagă și să ciștige bani buni.

A făcut ghioaga numai din jumătatea grămezii.

— Gata, fierarule ? a întrebat Mladen a doua zi.

— Gata, voinice.

A luat Mladen ghioaga și a azvîrlit-o pîn' la soare. Apoi s-a întins pe burtă și-a așteptat să primească ghioaga în spinare. S-a spart ghioaga, s-a făcut fărîme. A înțeles Mladen că fierarul îl furase. De necaz, a adunat sfărîmăturile ghioagei, a răscolit pînă a găsit și fierul dosit, apoi a dat un bobîrnac în ziduri și a prăbușit întreaga clădire.

— Așa să pățească toți hoții, a zis Mladen și a plecat fluierînd, în timp ce fierarul își smulgea părul din cap.

Și a nimerit voinicul la un alt fierar, care auzise de cele pățite de fierarul necinstit. Fără să crîcnească, a muncit, a suflat în foale și a izbit în nicovală ca mînat de o mie de draci, de-a scos pînă la urmă o ghioagă de toată frumusețea. A încercat-o Mladen zvîrlind-o pînă dincolo de soare și, cînd a primit ghioaga în spinare, nu s-a mai spart, ci a săltat numai de cîteva ori, de parc-ar fi căzut pe arcuri, și nu pe spinare de om.

— Așa, fierarule !

A plecat Mladen mulțumit și, cum a plecat, cum s-a întîlnit cu un popă.

— Încotro, voinice ?

— În lumea largă, bre.

S-a uitat fața bisericească : voinic flăcău. Și-a făcut popa îndată socoteala că un argat ca ăsta îl scutește de cei cinci pe care îi are și face mai multă treabă decît toți la un loc.

— Nu vii la mine, voinice? Cu ce-ai să te alegi umblînd teleleu pe drumuri? Pe cînd eu te hrănesc și te îmbrac și, pentru că sînt om de omenie, îți dau și cinci dinari pe an. Ia, ai să faci și tu puțină treabă acolo, de ochii lumii: spargi lemnișoare, mături și cureți, iei aer ducînd văcuțele la păscut, ari, semeni, seceri, treieri, ce să mai vorbim? Faci și tu cîte ceva, să nu zică lumea că te învăț leneș...

A primit Mladen. S-a dus cu popa și, cum se întunecase, s-a culcat în grajd. În zori sforăia sfinția sa cum nu mai sforăise de mult. Visa că Mladen muncește, muncește... Numai văzîndu-l, obosise popa atît de tare, că nu-i mai venea să se scoale.

Pînă la urmă, spre prînz, s-a sculat. A ieșit somnoros în curte.

— Unde-i sluga cea nouă?

— Ce slugă? a întrebat preoteasa. N-am văzut nici o slugă.

Aleargă popa la grajd. Mladen dormea cu poftă, cu și mai multă poftă decît dormise popa. Asta l-a necăjit pe popă cel mai tare.

— Ce faci, netrebnicule?

Mladen a căscat un ochi.

— Cum îndrăznești să dormi la ora asta? a răcnit popa, cu mare mînie.

A căscat Mladen și ochiul al doilea.

— Ce strigi, bre? Ai spus că ai să mă hrănești și ai să mă îmbraci. Păi de cînd tot aștept să vii să mă hrănești și să mă îmbraci, am adormit de o sută de ori!

S-a lipsit popa de așa argat, și Mladen a pornit iar la drum, cu fagul pe umeri. Merge ce merge, numai ce vede pe cîmp o fată frumoasă, care plîngea.

— De ce plîngi, fată frumoasă?

— Cum să nu plîng, că acuși vine Mustăciosul...

— Și ce-i dacă vine?

— Of, voinice, a gemut fata, tare de departe vii, dacă n-ai auzit că Mustăciosul pe toți ai noștri-i canonește și tuturor le ia bir. Pe mine m-a ales să-i caut în cap, și n-o să mă ucidă decît cînd s-o plictisi de bine... Fugi, fugi degrabă, a mai strigat fata, mîntuiește-ți zilișoarele și mulțumește că ai scăpat la vreme.

S-a mirat Mladen de vorbele fetei și s-a așezat lîngă ea. Ce-o fi cu Mustăciosul ăsta?

— Dar vine? Să n-aștept degeaba...

N-a sfîrșit de vorbit, că fata a țipat o dată:

— Uite-l! Fugi, că vine...

De după un deal s-a văzut întîi o jumătate de mustață. Dar ce mustață? Trei sute șaizeci și cinci de cuiburi duraseră păsările în jumătatea aceea de mustață și încă mai rămăsese loc pentru altele. Mladen

s-a pitit după un tufiș, și de acolo a văzut răsărind și cealaltă jumătate de mustață, cu alte trei sute șaizeci și cinci de cuiburi, de toată mîna. Iar Mustăciosul, care ducea atît de falnică podoabă, călca apăsat de se cutremura cerul și groapă rămînea unde punea piciorul.

Cum a venit, namila și-a pus capul pe un mușuroi uriaș, lîngă genunchii fetei, și a adormit. Atunci Mladen s-a repezit și l-a izbit cu ghioaga.

— Vezi că mă înțeapă țînțarii, a bombănit Mustăciosul, iar fata s-a speriat că se trezește.

A izbit Mladen cît a putut de tare, Mustăciosul a deschis ochii și l-a văzut.

— Tu erai țînțarul?

Cînd l-a văzut Mladen că se ridică de jos, n-a mai așteptat și a fugit ca din pușcă. Ce era să facă, dacă dihaniei nici ghioaga nu-i venea de hac?

Mustăciosul, după el. A fugit Mladen pînă a ajuns la un rîu mare, de unde începea țara unor uriași cu inimă bună. Un uriaș tocmai își săpa grădina, lîngă mal.

— Cum trec dincolo, frate-meu?

— Suie pe sapă.

S-a suit Mladen pe sapă și omul l-a zvîrlit pe celălalt mal. Dar Mustăciosul numai un pas a făcut și a trecut apa. Alerga Mladen, de ziceai că-i cerb. Și a văzut acum un semănător din neamul uriașilor. Din sacul atîrnat de gît scotea cu mîna semințele, mai zdrobea cîteva între dinți, dar pe cele mai multe le zvîrlea în brazdă.

— Vine Mustăciosul, a strigat Mladen. Unde să m-ascund?

— Intră în sac.

A intrat Mladen în sac și s-a pitit printre semințe. Abia s-a pitit, că Mustăciosul a răsărit lîngă semănător.

— Pe unde a trecut un om cu ghioaga pe umăr?

— Uite, încolo, a răspuns semănătorul, și Mustăciosul a luat-o la goană.

A scăpat Mladen de primejdie. Dar altă primejdie îl pîndea. Semănătorul a pornit să semene și, cînd și-a vîrît mîna în sac, l-a scos și pe Mladen odată cu un pumn de semințe. După obicei, a aruncat cîteva semințe în gură și Mladen s-a nimerit tocmai printre semințele cu pricina.

În gura semănătorului era cam întuneric. S-a apucat Mladen să-și caute adăpost între două măsele, și de-acolo a văzut cum toate semințele trec în goană prin gîtlejul semănătorului. Dacă apuca să-l înghită și pe el, dus ar fi fost, că semănătorul era un înghițitor strașnic.

— Oprește! Oprește! striga Mladen, cît îl țineau puterile.

„Ia te uită, frate! și-a spus semănătorul. Abia am început semănatul și să mă opresc?"

I se părea că el singur se gîndise să se oprească. Dar Mladen strigă din nou în gura mare:

— Stai! Stai!

Uimit, semănătorul se opri și căzu pe gînduri:

„M-am prostit de-a binelea. Cum să stau? Păi ce, am ieșit în cîmp să stau?"

N-a fost chip să-l aducă Mladen să înțeleagă. Ce era de făcut?

Atunci și-a amintit voinicul de sfatul iepurilor, cărora le înțelesese cuvintele mulțumită limbii mute. A scos ghinda din buzunar și a vîrît-o între alte două măsele ale semănătorului. Și ghinda s-a dovedit harnică, și o tulpiniță a început să crească dintr-însa. Pe seară, un smoc de frunze ieși printre buzele semănătorului.

„Ce-o mai fi și asta?"

Supărat, semănătorul smulse frunzele, cu tulpiniță cu tot, și așa scăpă din închisoare și Mladen, care se agățase de stejărelul crescut din ghindă.

— Tu erai? strigă semănătorul. Uitasem de tine, uita-te-ar relele să te uite!

I-a mulțumit Mladen și a pornit-o repejor, că nu mai voia să întîrzie în preajma uriașului. A trecut nouă munți, nouă văi și nouăzeci și opt de vîlcele, iar într-a nouăzeci și noua a dat peste un cal.

— Călătorule, nu știi cînd o să vină pe aici Mladen, fiul ursului? l-a întrebat calul.

— Eu sînt Mladen. Dar ce-i? s-a mirat flăcăul.

Calul s-a bucurat și a răspuns:

— De o sută de ani te aștept, voinice. Eu, așa cum mă vezi, am fost un om rău. Am avut un pobratin[1] și într-un rînd, certîndu-ne, l-am ucis. Pe loc am fost schimbat în cal, și cal mi-e dat să rămîn pînă ce Mladen, fiul ursului, își va face curele din pielea mea. Acum, că ai venit, croiește rogu-te din pielea mea cîte curele vrei și izbăvește-mă!

S-a mirat Mladen din nou și a răspuns:

— Cum să fac curele? Înseamnă să te ucid...

— Ucide-mă, ucide-mă, l-a rugat calul. De ce pregeți să faci o faptă bună?

— Ia lasă-mă în pace! a strigat Mladen și a vrut să-și vadă de drum.

Dar calul a început să plîngă și, văzînd că nu-l înduplecă să-i facă voia, l-a rugat să-l ia măcar cu el. Mladen s-a învoit. A încălecat și-a

[1] Pobratin — frate de cruce (în limba sîrbă).

pornit mai departe. Și numai puțin a mers, că, ridicînd ochii, a văzut, în nori, un castel. Era un castel minunat, cu ziduri tari și drepte, dar nici o scară nu ducea de la pămînt la Castelul-din-Nori. A simțit Mladen o dorință nestăvilită de a intra în Castelul-din-Nori.

— Ei, Mladen voinice, a grăit calul, vezi că uneori și răul e spre bine? Fă curele din pielea mea, leagă-le cap la cap, prinde curelele de coada unei săgeți și zvîrle săgeata în castel. Cățărîndu-te pe curele, ai să ajungi unde te cere inima, și eu am să fiu izbăvit...

A șovăit Mladen să asculte sfatul calului, dar acesta îl ruga atît de fierbinte, și dorul lui creștea atît de nestăvilit, încît, pînă la urmă, s-a învoit. A tăiat două crăci de și-a cioplit un arc și o săgeată; apoi a făcut curele din pielea calului, le-a legat unele de altele, le-a prins de săgeată și a trimis săgeata drept în zid, lîngă o fereastră. Dar, cînd să se cațere pe frînghia de curele, un tînăr s-a apropiat de el.

— Cine ești?

— Mă numesc Lubomir și am fost calul din pielea căruia ai tăiat curelele, i-a vorbit bucuros tînărul. Acum sînt iarăși om și, pentru binele pe care mi l-ai făcut, am să te slujesc cu credință.

S-au suit pe frînghia de curele și-au intrat în Castelul-din-Nori. Dar cine să povestească minunile pe care le-au văzut acolo? Erau paturi aurite și covoare groase, în care piciorul se afunda, încăperi înalte, cu tipsii și vase de preț, și o sală mare, mare, în care masa era pusă și, pe masă, înșirate tot soiul de mîncări și băuturi. Dacă au văzut că nu dau peste nimeni în tot castelul, s-au pus Mladen și Lubomir la masă și au început lupta cu bunătățile din fața lor. Goleau tăvile de aur și sticlele de cristal, de-ai fi zis că nu mai mîncaseră de cînd sînt!

Dar zgomotul cuțitelor lovite de tăvi și clinchetul paharelor au deșteptat un glas în liniștea castelului.

— Om bun, fie-ți milă și dă-mi un pahar cu apă!

S-a uitat Mladen la Lubomir, s-a uitat Lubomir la Mladen. Cine vorbise? S-au sculat amîndoi și au găsit în încăperea vecină un butoi mare cu trei doage de fier.

— Om bun, toarnă peste butoi un pahar cu apă! Mă usuc de sete...

A turnat Mladen un pahar și, cum l-a turnat, cum a sărit prima doagă de fier.

— Mai toarnă un pahar, om bun! Tare mi-e sete...

A turnat Mladen al doilea pahar și a sărit și a doua doagă.

— Încă un pahar, om bun. Strașnică sete...

A sărit și doaga a treia, butoiul a plesnit, iar din butoiul cel mare a țîșnit, în mijlocul unui nor de fum, un balaur cumplit.

— Nu vă speriați, oamenilor, a strigat cu glas tunător balaurul. Și în lumea noastră, a balaurilor, sînt balauri buni și răi, măcar că voi

nu-i prea deosebiți și v-a cășunat că trebuie să ne tăiați neapărat capetele, cum dați cu ochii de noi.

— Și tu... ești un balaur cumsecade ? a întrebat Lubomir.

— Cumsecade, cumsecade, a răcnit balaurul. Dacă vă întîlnea frate-meu, Mustăciosul, pe loc vă înghițea pe amîndoi. Dar eu sînt bun, am inima milostivă și de dragul vostru mă mulțumesc acum cu unul singur și vă las plăcerea de a hotărî chiar voi pe care să-l înghit astăzi și pe care mîine.

— Asta ți-i inima bună ? a strigat mînios Mladen.

Și unde nu l-a pocnit odată cu ghioaga, de i-a și fărîmat unul din capete (că, uitai să vă spun, balaurul cel milostiv avea trei căpățîni).

A început în Castelul-din-Nori o luptă cumplită. Balaurul se zvîrcolea, spărgea cu coada paturile aurite și vasele de preț, dar Mladen și Lubomir nu-i dădeau răgaz să răsufle. Din încăpere-n încăpere-l urmăreau. Răcnea balaurul și blestema cu cele două guri care-i rămăseseră, că, închis de ani de zile în butoiul cel mare, îi scăzuseră puterile și-și dădea seama că le cam încurcase...

Dacă i-a sfărîmat Mladen și capul al doilea, a început balaurul să strige :

— Iertați-mă, fraților, fie-vă milă de un biet balaur cu un singur cap. Iertați-mă și am să mă călugăresc, petrecîndu-mi zilele în post și rugăciune...

— Ba nu, i-a răspuns Mladen, n-o să te iertăm, ca să nu mai poți înșela în vecii vecilor !

Și cum a zis, cum i-a zdrobit și ultima căpățînă.

S-au opintit voinicii de-au zvîrlit trupul balaurului de la una dintre ferestrele Castelului-din-Nori. A căzut timp de o zi întreagă și, cînd a ajuns pe pămînt, praf s-a făcut. Numai oasele mai mari i s-au păstrat, și ele se mai văd și azi acolo, ca o grămadă de stînci acoperite cu mușchi.

— Acum ce facem ? a întrebat Lubomir.

— N-ai auzit că spurcăciunea asta era fratele Mustăciosului ? i-a răspuns Mladen. Multe blestemății mai fac și balaurii ăștia... N-am să mă las pînă nu-l răpun și pe Mustăcios.

Au mai rămas trei zile și trei nopți în Castelul-din-Nori, să prindă puteri iar a patra zi au coborît pe pămînt și au ascuns bine frînghia din curele, ca s-o poată găsi dacă or mai voi să pătrundă în castel. Apoi s-au dus și s-au tot dus, pînă au ajuns la cîmpul pe care plîngea fata pe care Mustăciosul o punea să-i caute în cap.

Mai plîngea și acum. De atîtea lacrimi, crescuse acolo un rîu care-și avea izvorul în ochii fetei, și rîul avea apa sărată ca apa mării.

— Nu mai plînge, fată frumoasă, spuse Mladen. Mai bine ajută-mă să-l răpunem pe Mustăcios.

Fata își ridică privirile și-l recunoscu :

— Iar ai venit pe la noi, voinice ? Ai văzut că te-a biruit afurisitul !

— E tare al dracului, rosti înciudat Mladen, dar omul trebuie să fie mai isteț decît o spurcăciune de balaur. Dacă nu-l putem doborî cu puterea, să-l doborîm cu viclenia. Mă ajuți ?

— Voinice, voinice, oftă fata, mare bine ți-ai face cu lumea întreagă dacă l-ai birui. Am să te ajut cît oi fi în stare.

S-a bucurat Mladen, și deodată parcă i-a fost dragă fata.

— Întreabă-l unde-și ține puterea. Dacă-mi spui asta, știu eu ce-mi rămîne de făcut...

S-a învoit fata, și voinicii s-au ascuns în scorbura unei sălcii bătrîne. Abia s-au ascuns, că pămîntul a început să tremure și de după el s-a ivit o jumătate de mustață, apoi cealaltă jumătate, și după ea și Mustăciosul, care adulmeca văzduhul și răcnea cît îl ținea gura :

— Simt miros de om străin ! Unde-i, să-l pun pe-o măsea ?

— Ce miros, Mustăciosule ? i-a răspuns fata. Cale de nouă poște n-a mai rămas picior de om pe aici, că pe toți i-ai înghițit. Ți se năzare...

S-a frămîntat dihania o vreme, în cele din urmă s-a potolit și și-a lăsat capul pe mușuroiul uriaș, lîngă genunchii fetei. Cînd l-a văzut ea toropit, a prins a grăi :

— Vai, Mustăciosule, de atîta amar de vreme te caut în cap și pînă azi nici o vorbă bună n-am auzit de la tine...

— Ce vorbă ? a mîrîit zmeul. Ce s-auzi ?

— Ia, să-mi arăți și mie puțină încredere, să-mi spui, de pildă, cum de ești atît de puternic...

— Ce ? a răcnit zmeul. Cum de sînt puternic ? și unde-a început să rîdă în hohote, de săltau norii pe cer ca niște perne azvîrlite de colo-colo.

L-a lăsat fata să rîdă în voie și, cînd s-a liniștit, a prins a-i vorbi din nou :

— Ce bine că poți rîde cu atîta poftă ! Cum să nu rîzi, dacă te știi atît de tare... Ce-am mai rîde noi amîndoi, dacă aș pricepe și eu de unde ți se trage puterea ! Ne-am bate joc de toți prostănacii care-ar rîvni să-ți vină de hac...

Mustăciosul mai rîse o dată, stîrnind un vînt aprig de era să doboare salcia în scorbura căreia se pitiseră Mladen și Lubomir.

— Ei, află că puterea mea e bine ascunsă, strigă el. Am un castel în nori, unde nimeni nu poate sui. Acolo, în castel, e un butoi mare cu trei doage de fier, și-n butoi îmi stă puterea, sub chipul unui frate al meu, balaur. L-am închis, că poftea să mă doboare... Cine l-o ucide, mă are în mîna lui. Dar asta, fetico, n-o să se întîmple, n-ai grijă !

I-a mulțumit fata pentru încredere, și Mustăciosul a adormit. Atunci a ieșit Mladen din scorbură și s-a apropiat.

— Am auzit ce ți-a spus. Minte, șopti el. Balaurul din butoi e mort, și pe el îl văd puternic ca mai-nainte.

— Acu' nu-l mai pot întreba, răspunse tot în șoaptă fata. Am să-l mai iscodesc mîine...

A intrat din nou în scorbură Mladen. Mustăciosul a dormit cît a dormit, apoi a plecat la treburile lui și nu s-a întors decît a doua zi.

— M-ai mințit, i-a spus fata cînd namila și-a lăsat capul pe mușuroi. Balaurul din butoi e mort, și tu ești la fel de tare ca mai-nainte.

Mustăciosul nu știa că frate-său fusese ucis. Anume îi spusese fetei că puterea lui e ascunsă în butoi, pentru că era prevăzător și nădăjduia că balaurul l-ar înghiți pe cel care ar fi fost în stare să ajungă în Castelul-din-Nori. Auzind însă vorbele fetei, sări în picioare, atît de tulburat, încît uită și s-o întrebe de unde aflase că fratele lui murise. Se repezi pînă la castel și văzu că totul era adevărat. Acum, de balaur nu-i părea lui rău, că doar singur îl pusese la-nchisoare după o ceartă, dar se întreba cum și cine izbutise să urce pînă la castel. Era mînios foc.

Numai că, întorcîndu-se la fata de pe cîmp, atît de bine se pricepu ea să-l liniștească, să-i abată gîndurile și să-l încînte, încît Mustăciosul îi spuse :

— Ei bine, puterea mea — dacă vrei să știi — e ascunsă într-o fîntînă. Fîntîna se află în mijlocul pămîntului, de aia i se și spune Fîntîna Buricul-Pămîntului.

De unde să știe fata că Mustăciosul anume îi răspunse așa, pentru că în fîntîna aceea locuia fratele lui mezin, și pentru că nădăjduia că balaurul se va pricepe să ia viața oricui ar coborî în fîntînă ?

Dar Mladen și cu Lubomir nu știau nici ei ce-i așteaptă. Au pornit la drum de îndată și, după cale lungă, au găsit Fîntîna Buricul-Pămîntului, ascunsă într-o pădurice de brazi.

— Eu am să cobor întîi, a spus Lubomir.

— Să tragem la sorți, a răspuns Mladen.

Sorții l-au arătat pe Lubomir. Flăcăul și-a vîrît picioarele în găleată și a coborît încetișor încetișor pînă-n fund. Acolo, drept în gura balaurului a nimerit.

Afară, Mladen aștepta să-i dea tovarășul semn. A așteptat, a așteptat, degeaba.

— Să știi că Lubomir a pățit ceva !

Dacă a văzut că tovarășul nu se mai arată, și-a făcut o făclie dintr-un brad și a coborît și el. Făclia lumina pereții de piatră ai fîntînii și, la strălucirea ei, se vedeau șopîrlele țîșnind speriate și mistuin-

du-se printre pietrele jilave. Era adîncă fîntîna, răspundea tocmai pe celălalt tărîm, de sub pămînt. Mirat, Mladen a înălțat făclia și a privit în jos. Cînd colo, balaurul stătea cu botul căscat, bucuros de noua pradă.

— Tu l-ai înghițit pe Lubomir ?

— Și ce ? a rînjit dihania. Acum te înghit pe tine...

A început Mladen lupta cu balaurul, acolo, pe tărîmul de sub pămînt. Întîi a zvîrlit făclia în singurul lui ochi și l-a orbit. Apoi, fără să-i lase timp să se dezmeticească, l-a pălit în creștet. A pierit balaurul, și Mladen i-a spintecat burta din care Lubomir a țîșnit, viu și nevătămat. În clipa aceea s-a auzit un tunet năpraznic, iar voinicii s-au trezit afară, în pădurícea de brazi. De fîntînă, nici urmă. Pierise de parcă n-ar fi fost.

S-au întors ei atunci la fata de pe cîmp și i-au povestit totul, apoi s-au ascuns în scorbură, așteptîndu-l pe Mustăcios. Și dihania a venit și și-a lăsat capul pe mușuroi, dar era tot atît de în putere ca mai-nainte.

— N-ai încredere în mine, a prins să se tînguie fata. M-ai mințit și de astă dată...

Atîta l-a dondănit ea, cum că ar vrea să-i dovedească dragostea pe care i-o poartă, atîta l-a ciocănit, că n-a mai răbdat Mustăciosul și și-a deschis inima :

— Puterea mea hapsînă stă în păsările oploșite în strașnicele mele mustăți. Așa-i că n-ai crede ?... Dar dacă m-ar părăsi păsările, n-aș mai fi bun de nimic.

Atîta i-a trebuit lui Mladen. Cum a auzit, cum a început să strige în limba păsărească, pe care o știa mulțumită limbii mute :

— Păsări surioare, veniți la mine și lăsați-l pe Mustăcios ! Am să vă găsesc loc bun pentru cuiburi și am să vă dau o sută de saci cu mei. Mustăciosul e un tîlhar, ajutați-mă să mîntui lumea de fărădelegile lui.

Păsările l-au ascultat, pentru că Mustăciosul nu fusese niciodată în stare să le vorbească pe limba lor și, sfrr ! ca un nor s-au desprins de sub nasul lui și s-au lăsat pe crengile sălciei. Iar strașnicele mustăți ale Mustăciosului odată s-au pleoștit, și dihania a sărit în picioare, speriată.

— Văleu, ce s-a-ntîmplat ?

Mladen ieșise din scorbură și alerga spre el. Și atunci s-a petrecut un fapt de mirare : Mustăciosul, namila nesățioasă care chinuise oamenii ucigîndu-i și zdrobindu-le casele, care înspăimîntase și jefuise o țară, Mustăciosul se sperie și o luă la fugă, țipînd ca din gură de șarpe :

— Ajutor ! Săriți ! Ajutor !

De bună seamă, nimeni nu răspunse la chemarea nelegiuitului și, apucînd o piatră, Mladen o zvîrli în urma Mustăciosului. Piatra îl lovi în spinare și-i ieși prin piept lăsînd în urmă o gaură — atît de tare slăbise zmeul.

Așa a murit Mustăciosul. Și, cum a murit, cum s-au ivit ca din pămînt, în jurul lui, oamenii pe care-i ucisese. Cîntau, se bucurau și-i mulțumeau lui Mladen, fiul ursului, că-i întorsese la viață.

Mladen s-a însurat cu fata de pe cîmp și, însoțiți de credinciosul Lubomir, s-au mutat cu toții în Castelul-din-Nori. Dar, cum nu voia să trăiască despărțit de oameni, a zidit Mladen o scară de piatră de la pămînt și pînă la poarta castelului, iar cum neîncetat se găseau oameni care voiau să-l vadă, era pe scara aceea un du-te-vino, ceva de speriat. Odată cu oamenii am urcat și eu, am privit și-am ascultat. Dacă scara de piatră nu mai e azi la locul ei, or fi tocit-o tălpile atîtor oaspeți cîți au suit la Mladen, că așa-i cu scările astea : de lemn sau de piatră, te lasă cînd ți-e lumea mai dragă !

PUTEREA DRAGOSTEI

A fost cineva, ba n-a fost nimeni, ba a fost — zice-se — un băiat. Și nu un băiat oarecare, ci cel mai frumos băiat pe care soarele l-a văzut vreodată. Atît era de frumos, că pînă și pereții începeau să strălucească dacă intra într-un bordei, cît de sărăcăcios. Dar băiatul era orfan și trăia undeva, în munți, împreună cu o vacă ce-i rămăsese de la părinți. Vaca era năzdrăvană. Îl hrănea cu unt și cu miere. Dacă-i sugea cornul drept, căpăta unt, iar dacă-i sugea cornul stîng, curgea din el miere.

Așa a dus-o băiatul, pînă a crescut flăcău în putere. Atunci s-a rătăcit prin ținutul acela un lup și, după ce-a sfîșiat zeci de oi și de căprioare, a sfîșiat și vaca năzdrăvană. Bine-a zis cine a zis că lupul nu știe să numere !

A umblat flăcăul mult, pînă a găsit, într-un luminiș, oasele vacii. Le-a adunat cu grijă și le-a îngropat lîngă căsuța lui, iar peste noapte a crescut acolo o floare, care a început să grăiască :

— Dragul meu, susura floarea, a sosit vremea să-ți cauți și tu o soție, că omul nu-i făcut să trăiască singur, ca huhurezii...

Flăcăul asculta cu capul plecat și era tare amărît de pierderea vacii. Atîta făptură apropiată avusese și el, iar acum se trezea singur, aidoma copacului bătrîn care se înălța stingher în vîrful muntelui.

— Du-te, dragul meu, du-te la copacul cel bătrîn și roagă-l din partea mea să-ți dea o soție, mai spuse floarea. Prin multe ai să treci și multe ai să-ntîmpini, dar pînă la urmă vei izbîndi. Și să nu uiți niciodată că dragostea adevărată nu cunoaște piedici.

A sfîrșit floarea de cuvîntat și, cum a sfîrșit, cum s-a plecat pe tulpină, s-a uscat și a pierit, de parcă n-ar fi fost. Flăcăul a plîns, a oftat, dar pînă la urmă a suit pînă la copacul bătrîn. Ajuns acolo, s-a descoperit și a grăit cuviincios :

— Viață lungă, cinstite copac ! Binevoiește și apleacă-ți urechea la rugămintea mea...

A foșnit atunci frunzișul bogat și ramurile groase cît trunchiul unui om s-au clătinat deșteptînd un vuiet ca vuietul mării. Iar în vuietul acela s-a auzit un glas năprasnic :

— Cine îndrăznește să tulbure veacurile pe care le port în spinare ?

— Eu, Arrá, răspunse flăcăul, fără să se sperie. Iar rugămintea mea e și ruga vacii năzdrăvane, de care-ți amintești, poate...

Copacul se burzului și strigă mînios :

— Dacă mi-o amintesc ? Dar ce, socoți că mi-am pierdut mințile ?... Spune mai bine dacă prietena mea năzdrăvana e sănătoasă, mai întrebă copacul, după ce i se mai domoli mînia.

Cu lacrimi în ochi îi povesti Arrá despre sfîrșitul vacii, iar, ascultîndu-i povestea, copacul lăcrămă și el cîteva frunze.

— Și prietena credincioasă m-a învățat să te rog să-mi dai o soție, sfîrși Arrá. Vei voi oare să-i îndeplinești ultima dorință ?

— Fiule, fiule, spuse copacul, soția pe care ți-o voi da va deschide pentru tine poarta primejdiilor, și cine știe dacă dragostea îți va fi de ajuns de puternică...

— Prietena credincioasă m-a învățat că dragostea adevărată nu cunoaște piedici, strigă Arrá. O, copacule, îndeplinește-mi rugămintea !

— Bine, grăi copacul. Dar să știi că, dacă-ți vei pierde soția, nu ți-o voi înapoia decît cu prețul unor grele încercări. Te-nvoiești ?

— Mă-nvoiesc.

— Caută atunci în scorbura pe care anii mi-au săpat-o în trunchi.

A căutat Arrá în scorbură, și iată că din scorbură a ieșit o fată cu pletele negre ca sămînța de mac, cu sprîncenele asemeni arcului unui voinic, cu o față pe care luna părea că răsare în fiece clipă.

— Fiule, a grăit copacul, îți place aleasa ?

Mut de încîntare, Arrá apucă de mînă fata și amîndoi își îndoiră genunchii în fața bătrînului, care, plecînd două crengi groase, îi binecuvîntă. Arrá își duse apoi soția în căsuța părintească. Ea nu-și mai desprindea privirile de privirile lui, el nu îndrăznea să răsufle de fericire. Și așa, într-o bucurie neîntreruptă, trecu ziua.

Noaptea, lumina lunei pătrunzînd prin fereastră îl deșteptă pe Arrá. Fata dormea liniștit. În somn era parcă și mai frumoasă decît o știa. Dar iată că, privind-o, flăcăul văzu că are la gît un lănțișor de aur, de care atîrna un lăcățel de aur, lîngă care se afla o cheiță de aur. Mirat, apucă încetișor lacătul micuț, vîrî cheia într-însul și-l deschise. O, ce-i văzură ochii!

În lacătul de aur era o lume întreagă: se vedea un lac cu trestii, cîmpii însorite, sălcii pletoase... Iar în mijlocul lacului, într-o luntre, un vînător adormise cu arcul pe genunchi, în timp ce șiruri de rațe sălbatice îi zburau pe dinaintea nasului. Vînătorul era lung cît un braț de om, barba albă i se tîra pe fundul luntrei, iar trupul îi era cocoșat.

— Ei, vînătorule! strigă Arrá. Trezește-te...

În clipa aceea, lacătul de aur căzu de la gîtul fetei și, trezindu-se din somn, mireasa lui Arrá scoase un țipăt:

— Vai, ce-ai făcut! Acum cine știe dacă ne-om mai vedea...

Și, rostind cuvintele cu mare durere, pieri cum piere fumul în văzduh.

Buimăcit, Arrá alergă la fereastră. Afară, noaptea era liniștită și nimic nu se mișca, nimic nu era altfel decît de obicei.

Luă tînărul lacătul și cheița, le băgă în buzunar și, fără să piardă vremea, urcă pînă-n vîrful muntelui, unde creștea copacul bătrîn.

— Viață lungă, cinstite copac! strigă Arrá.

Frunzișul foșni, crengile se clătinară și-n vuietul cel mare se auzi glasul adînc al bătrînului:

— Fiule, fiule, iată că încercările au început mai devreme decît credeai...

— Cere-mi ce vrei, încearcă-mă cum vrei, răspunse Arrá, dar dă-mi înapoi soția!

— Bine. Adă-mi fluierul care cîntă cele mai frumoase cîntece, vorbi copacul. Apoi, om vedea... Dar, pentru că mi-e milă de tine, mai spuse bătrînul, iată, drumul trece prin lacătul de aur pe care-l porți în buzunar.

Se potoli vuietul cel mare, se liniștiră crengile, tăcură frunzele. Arrá deschise din nou lacătul și din nou se ivi în fața lui lacul cu trestii, cîmpiile însorite și sălciile pletoase. Numai vînătorul se făcuse nevăzut. Dar, înainte de a se mira, flăcăul văzu că ușița cutiuței, nu mai mare decît unghia degetului mic, începe să crească. Crescu, crescu,

pînă ajunse cît o poartă de cetate. Arrá păși peste prag și intră în lumea necunoscută a cutiuței de aur.

Rătăci multă vreme pe malul lacului, fără să întîlnească țipenie de om și, într-un tîrziu, istovit, ajunse la o casă făcută din pietre mari. În prag stătea o bătrînă, cumplită la înfățișare, cu o buză înălțată la cer și alta răsfrîntă la pămînt.

— Seara bună, mătușă, grăi cuviincios Arrá.

— Bună să-ți fie inima, voinice, răspunse baba. Dar nu te miră nimic la chipul meu ?

— Nu mă miră, vorbi Arrá.

Fața babei se lumină, și ea îl rugă pe flăcău să-i caute în cap. Deși era trudit, Arrá se așeză pe prag și primi pe genunchi capul babei.

— O să ațipesc, îl vesti ea. Tu, voinice, ia seama, și să mă trezești cînd or trece Marea Albă, Marea Verde și Marea Roșie...

În țara aceea, la anume ceas, cele trei mări treceau pe drum, de parc-ar fi fost trei călători. Mările, acolo, erau ca niște cețuri.

Baba adormi. Și nu peste mult timp totul fu scăldat într-o culoare albă, lăptoasă, și Arrá înțelese că trecea Marea Albă.

— Scoală, mătușă !

Baba se trezi și, intrînd în casă, veni cu un năvod. Arrá o ajută să-l întindă de-a curmezișul drumului și, cînd îl strînseră, îl găsiră plin cu mărgăritare cît nucile.

— Nu te miri ? întrebă baba.

Și iar răspunse Arrá :

— Nu mă mir.

Adormi baba din nou. Curînd totul fu scăldat într-o culoare verde, de parcă o frunză uriașă ar fi căzut peste lume.

— Scoală, mătușă, spuse Arrá, că trece Marea Verde.

Din nou pescuiră cu năvodul pe uscat și se umplu de astă dată năvodul cu smaralde cît pumnul.

— Tot nu te miri ? întrebă baba.

— Tot nu mă mir, răspunse Arrá.

Și la fel răspunse și cînd, trecînd Marea Roșie, pescuiră rubine cît șamamii[1].

— Ești un flăcău de ispravă, spuse atunci baba, nu te vîri unde nu-ți fierbe oala. Cere-mi ceva, să te răsplătesc pentru osteneala pe care ți-ai dat-o.

— Vreau fluierul care cîntă cele mai frumoase cîntece.

A stat baba și s-a gîndit, s-a tot gîndit — dar dacă nu știa de asemenea fluier ?

---

[1] Șamam — pepene (în limba armeană).

— Nu știu, a mărturisit, întristîndu-se. Poate feciorii mei să știe ceva...

S-a rugat atunci Arrá să-i îngăduie să mîie peste noapte la ea și să aștepte venirea feciorilor.

— Ce spui, voinice ? s-a speriat baba. Tu nu știi că feciorii mei sînt deveri[1] ?

Dar s-a rugat Arrá, atît s-a rugat, încît baba s-a-nduplecat. I-a dat o palmă, l-a prefăcut într-o mătură și l-a pitit după ușă. N-a trecut mult, că cei trei deveri, feciorii babei, s-au întors acasă.

— A ce miroase ? întrebă devul cel mare, adulmecînd cu un nas lung și subțire ca un șarpe.

— A om ! Om ! răspunseră ceilalți doi deveri, frații lui.

— De unde om, păcatele mele ? se minună baba. Ia, apucați mai bine și gustați din berbecii pe care vi i-am fript cum știu eu !

Dar parcă poți înșela nasul unui dev ? Atîta larmă au făcut deverii, că baba s-a văzut nevoită să mărturisească :

— Ei da, afurisiților, a fost aici un om. A fost. Ei și ?

— Cum, ei și ? răcni devul cel mare. Și nu l-ai făcut friptură ?... Atunci l-ai gătit poate cu smîntînă sau cu usturoi ?

Numai auzindu-l vorbind, se pomeniră ceilalți doi deveri că le sticlesc privirile. Dar baba le arătă trei lăzi pline cu mărgăritare, smaralde și rubine.

— Iată ce mi-a adus omul pe care voi vreți să-l înghițiți, le spuse ea. Nu vă e rușine ? Sau vreți să se spună că deverii au uitat cu totul de buna-cuviință și calcă-n picioare orice datorie de recunoștință ?

Încurcați, deverii se priviră între ei.

— Of, și bun ar fi fost omul ăsta ! se văită mezinul. Măcar la frigare, gîndiți-vă...

Oftară din băieri și frații lui, dar pînă la urmă devul cel mare grăi :

— Ei, ce să-i faci ? Norocul lui și pace... Hai, mamă, arată-ne omul, că nu-i facem nimic. Ba o să ne călcăm pe inimă și o să-i îndeplinim și o dorință, fire-ar el să fie !

Dac-a auzit așa, s-a dus degrabă baba după ușă, a dat o palmă măturii, și Arrá s-a ivit în fața deverilor.

— Și tare bine-i făcut ! șopti cu părere de rău devul cel mic, înghițind în sec.

— Ei, tăcere, porunci încruntat devul cel mare. Omule, ne-ai adus atîta bogăție, că se cuvine să te răsplătim. Cere-ne ce-ți poftește inima.

— Vă mulțumesc, răspunse Arrá. Tot ce-mi trebuie e fluierul care cîntă cele mai frumoase cîntece.

---

[1] Dev — plural deveri — căpcăun (în limba armeană).

Au căzut deverii pe gînduri, s-au sfătuit între ei, iar devul cel mare a zis :

— Omule, ce vrei tu se găsește numai la Ohannés-cel-strîmb, unde încă n-a călcat picior de om !

S-a rugat Arrá de cei trei deveri să-l ajute și, cum apucaseră să-i făgăduiască împlinirea unei dorințe, n-au avut ce face : i-au împrumutat un măgar șchiop.

— Încalecă pe măgar și lasă-te-n grija lui, îl povățuiră, dar ia bine seama : cînd îi ajunge la Ohannés-cel-strîmb, să nu descaleci nici în ruptul capului, că va fi rău de tine...

Le-a mulțumit Arrá și a plecat călare pe măgarul șchiop, iar dobitocul l-a dus șontîc-șontîc prin locuri rîpoase, ba l-a trecut și peste mări adînci și învolburate, că avea puterea să calce peste valurile mării așa cum am călca noi pe dealuri și cîmpii. Într-un tîrziu, au ajuns la un palat strălucitor.

Un rînd de scări largi, de piatră, ducea la intrare și, amintindu-și de sfatul deverilor, Arrá îndemnă măgarul șchiop pe treptele albe. Ajuns în fața porții bătu cu putere, și poarta se deschise singură. Tot călare, pătrunse într-o încăpere mare, ai cărei pereți erau acoperiți de sus și pînă jos cu oglinzi limpezi. Ai fi zis că intraseră în încăpere sute de Arrá, călare pe sute de măgari șchiopi.

— Ei, Ohannés !

Ca și cum abia i-ar fi așteptat strigătul, un omuleț se ivi fără veste. Era lung cît un braț de om, barba albă i se tîra pe jos, iar trupul îi era cocoșat. Arrá recunoscu, plin de mirare, că era vînătorul pe care-l zărise cînd deschisese pentru prima dată lăcățelul de aur.

— Bun venit, Arrá, spuse mieros Ohannés. Descalecă și te odihnește.

— Iartă-mă, dar nu pot descăleca...

— Vai de mine, cum așa ? Îi fi trudit... Ți-am pregătit un pat moale, în care-ai să dormi cum n-ai dormit de cînd ești.

— Îți foarte mulțumesc, răspunse Arrá, dar nu pot zăbovi nici o clipă. Am venit numai să te rog să-mi dai fluierul care cîntă cele mai frumoase cîntece.

— Ți-l dau, cum de nu, ți-l dau cu plăcere, strigă Ohannés. Doar să descaleci...

Ohannés se frămînta, sărea pe loc și Arrá văzu că omulețul se ferește să privească în față măgarul șchiop. Ca să-l încerce, își împinse măgarul spre Ohannés, dar acesta se dădu înapoi înspăimîntat și începu să strige :

— Stai, stai, ține-ți dihania ! Apoi, făcînd un semn prin aer, întinse spre flăcău mîna dreaptă, în care se ivise un fluier verde, dăltuit din-

tr-o singură nestemată. Ia-l, mai strigă Ohannés, ia-l și scoate-ți dihania din casa mea!

Apucă Arrá fluierul, mulțumi bucuros și-și întoarse măgarul spre poartă. Cînd să iasă însă, îi ajunseră la urechi vorbele lui Ohannés:

— Bagă de seamă, a doua oară să nu mai vii la mine!

— Bine, n-am să mai vin, îi spuse Arrá. Dacă am fluierul, ce să mai caut la tine?

Dorind să-l încerce, duse fluierul la buze. Dar, înainte de a sufla în el, fluierul minunat începu să cînte singur. Cele mai frumoase cîntece țîșneau din fluier, și cîntecele se urmau fără întrerupere, unul după altul, unul după altul. Bucuros, Arrá luă fluierul de la buze și cîntecele se opriră.

Și iată că măgarul șchiop îl purtă înapoi la casa deverilor. Aceștia duseră măgarul în grajd, după care flăcăul le mulțumi și porni mai departe, cale lungă, pînă ajunse la malul lacului. Mai merse și de-a lungul lacului o vreme, apoi ajunse în fața porții celei mari. Scoase cheia din buzunar, desfăcu lacătul și, deschizînd poarta, se pomeni în vîrful muntelui, la picioarele copacului bătrîn. Privind în urmă, văzu că poarta cea mare se micșorase, ajungînd din nou cît unghia degetului mic, astfel că putu lua cutiuța de aur și-o vîrî în buzunar.

— Ei, fiule, te-ai întors cu izbîndă? întrebă copacul făcînd să-i vuiască frunzișul și clătinîndu-și ramurile.

— Cu izbîndă, cinstite copac, strigă triumfător Arrá întinzîndu-i fluierul care cînta cele mai frumoase cîntece.

— Bine-a zis cine a zis că leul nu aleargă după muște, grăi atunci copacul. Văd că se poate avea încredere în tine, fiule, și că nu-ți va fi greu să-mi aduci oglinda în care se văd toate orașele din lume.

— Cum, strigă Arrá, nu-mi dai înapoi soția?

— De ce te grăbești? mai spuse copacul. Bine-a zis cine-a zis și că nu toate ouăle au două gălbenușuri... Trebuie să mă încredințez că nu din întîmplare ai putut aduce fluierul. Dovedește-ți încă o dată vrednicia!

Și-a lăsat Arrá capul în piept și, încet, s-a răsucit pe călcîie. A scos din buzunar cutiuța de aur și a pus-o binișor pe pămînt. Iar ușița îndată a început să crească și, cînd a ajuns cît poarta unei cetăți, din nou a deschis-o Arrá și a pășit în lumea cutiuței de aur.

Pașii l-au purtat degrabă la locuința deverilor, care s-au înduplecat să-i mai împrumute o dată măgarul șchiop. Așa a ajuns din nou la Ohannés-cel-strîmb, care se frămînta, sărea pe loc și se ferea să privească măgarul în față. De teamă, Ohannés i-a dăruit oglinda în care se pot vedea toate orașele din lume, dar i-a strigat iarăși să nu cumva să mai vină la el.

Și oglinda era într-adevăr minunată ! Numai ce te gîndeai la Erzerum, la Bagdad sau la Bizanț, că cetățile se și oglindeau în luciul ei, cu case și uliți, cu oameni și grădini, ca și cum te-ai fi plimbat între zidurile lor, aievea.

Ai fi zis că Arrá are aripi la picioare, atît de repede străbătu calea la înapoiere. Copacul bătrîn îl întîmpină cu bucurie, dar cînd, peste vuietul frunzelor, i se auzi glasul, cuvintele lui îl izbiră pe flăcău ca tot atîtea măciuci :

— De, orice grăunte nu-i mărgăritar — și asta a zis-o bine cine-a zis-o... Dar dacă n-o mai nimerești a treia oară ? Fiule, adu-mi-l pe Ohannés-cel-strîmb, și atunci îți înapoiez și eu soția...

Ce putea face Arrá ? Drag ca praful în ochi îi era drumul cel lung, dar își spunea și el ca să mai prindă inimă : „Lasă, unde trece acul, trece și ața ! Am să-l aduc și pe Ohannés, așa strîmb cum e..."

Ajungînd însă la casa deverilor, află că măgarul cel șchiop murise de bătrînețe.

— L-ai istovit cu cele două drumuri, îl mustră baba. Și nici măcar bun la gust n-a fost... așa mi-au spus feciorii.

S-a hotărît Arrá să meargă pe jos pînă la Ohannés, dar baba și deverii au sărit care mai de care să-l împiedice.

— Să nu faci una ca asta, spuse devul cel mare, că nu te mai întorci !

— Dacă vrei să mori, rămîi încalte la noi, îl sfătui devul cel mic. De ce să se bucure Ohannés, cînd am putea și noi să prînzim ca lumea ?

Dar Arrá nu se lăsă înduplecat. I-a dat atunci baba două bucăți din pielea măgarului șchiop, de și-a croit Arrá o pereche de tălpi. Apoi a pornit-o fără zăbavă.

Și tălpile croite din pielea măgarului l-au purtat peste ținuturile rîpoase și peste valurile mării, în care nu se scufunda. Treceau pe sub picioarele lui Arrá peștii și-i zburau pescărușii pe lîngă urechi, și nici peștii, nici pescărușii n-au înțeles pînă-n ziua de azi cum a putut străbate flăcăul atîta întindere de apă, fără să se ude cît de cît !

A ajuns Arrá la palatul lui Ohannés și, urcînd scările de piatră, a pătruns în încăperea cu oglinzi.

— Iar ai venit ? a strigat omulețul cu mare mînie, dar, văzînd că flăcăul nu mai era călare pe măgarul năzdrăvan, și-a frecat mînuțele subțiri.

— Am venit să te iau și să te duc la copacul cel bătrîn, spuse Arrá.

— Așa ? Numai că eu te-am vestit de două ori să nu mai dai pe la mine. Află, băiete, că doar dac-ai să mori și-ai să învii o să plec de bună voie de aici...

Și, nici una, nici două, îi trase o palmă și-l schimbă într-o stană de piatră, pe care o așeză la el, în grădină. A rămas bietul Arrá în gră-

dină, și Ohannés s-a dus la ale lui. Și plîngea sărmanul flăcău întruna, că, deși era stană de piatră, gîndurile și simțurile nu le pierduse. Și din lacrimile lui s-a alcătuit un izvor în care veneau să se scalde toate păsările din grădină. Și păsările zburau și ciripeau fără încetare :

— Ce păcat, ce păcat că oamenii nu pricep ! Dacă cineva ar pune o frunză peste stana asta, ar învia și s-ar face om ca mai înainte.

Luni de zile au tot ciripit păsările așa, pînă a trecut pe acolo un cioban care cunoștea limba zburătoarelor. A luat o frunză, a pus-o peste stană, și Arrá a înviat și a început să-și miște mădularele amorțite.

Dacă l-a văzut Ohannés, n-a mai avut ce zice : Arrá murise și înviase. Și-a încărcat Ohannés palatul într-un car așternut cu catifea roșie, împodobit cu aur și mărgăritare și, împreună cu Arrá, a pornit la drum.

— Nădăjduiesc că n-ai de gînd să mă pui să trec mările cu carul, spuse Ohannés de la o vreme.

Arrá se opri locului, nedumerit. Da, omulețul avea dreptate. El își pusese tălpile croite din pielea măgarului șchiop, dar cum să treacă Ohannés mările, mai ales că ducea și carul cu el ?

— Ce-i de făcut ? întrebă Arrá.

— E de făcut așa, răspunse Ohannés. Om lua-o pe drumul scurt, pe care-l știu eu.

Bucuros, Arrá nu se împotrivi, iar omulețul îl duse, pe o cale netedă, pînă la marginea unei alte grădini. Drumul trecea prin mijlocul grădinii.

— Înainte, înainte, strigă Ohannés, și Arrá pătrunse în grădină.

Îndată îl năpădi o boare înmiresmată și picioarele începură să i se împleticească. Grădina gemea de flori cît roata carului, și toate erau verzi. Suia din ele o mireasmă amețitoare. Cine o trăgea în piept uita de toate, uita și cine era.

Buimac, Arrá se împletica pe drumul șerpuind prin grădină și, cînd se obișnui cu mireasma puternică, uitase și de soție, și de bătrînul copac. Uimit, străbătea grădina în lung și-n lat, privind la multele ei ciudățenii.

Creșteau acolo pomi stufoși, dar Arrá băgă de seamă că rodiseră capete omenești. Și toate erau dimineața capete de copii, la amiază ajungeau capete de flăcăi, iar seara îmbătrîneau și o barbă albă le acoperea bărbile.

— Așa-i că-i frumos ? întreba întruna Ohannés, și sclipiri viclene i se aprindeau în priviri.

— Frumos, tare frumos, răspundea flăcăul.

Într-un rînd, cum se plimba prin grădină, vîrî mîna în buzunar și scoase cheița de aur. Dar, uitînd cu desăvîrșire ce fel de cheie era, o scăpă în iarbă. Atrasă de strălucirea aurului, o coțofană se repezi, luă cheița în cioc și zbură cu ea.

— Așa-i că-i frumos aici ? întrebă cu răutate Ohannés.

— Frumos, tare frumos ! spuse Arrá.

In grădina uitării flăcăul tînjea, se vestejea în mijlocul ciudatelor flori și printre pomii nemaivăzuți. Puterile îi scădeau și se topea pe picioare.

— Culcă-te, șoptea Ohannés, culcă-te și ai să dormi lin, mult...

Arrá însă se ferea să se culce, de parcă cineva i-ar fi șoptit că, odată adormit, n-avea să se mai trezească. Pășind încet, ajunse într-un rînd la marginea grădinii. Afară, dincolo de gard, un pui de căprioară îl privea cu ochi catifelați, blînzi. Fără să-și dea seama ce face, Arrá ieși din grădină și încercă să prindă puiul. Dar în clipa în care aerul proaspăt îl izbi în față, amăgitoarea mireasmă se risipi și flăcăul se trezi ca dintr-un vis. Pe loc își aminti de soția cu plete de culoarea seminței de mac, își aminti de copacul bătrîn care-i ceruse să i-l aducă pe Ohannés.

— Ei, Ohannés ! strigă atunci mînios.

— Ce-i, flăcăule ? răspunse vocea subțirică a lui Ohannés. Ai ieșit din grădină ? Ia vino să-ți arăt o floare care s-a deschis tocmai acum...

— Ieși afară, strigă Arrá, tot mai înfuriat. Din pricina grădinii tale blestemate am prăpădit atîta vreme !

A înțeles Ohannés că Arrá se trezise. Înciudat, a izbit cu piciorușele în pămînt și, apucîndu-se de barba lui lungă, a strigat batjocoritor :

— Vino să mă iei, dacă-ți dă mîna...

Dar, odată intrat Arrá în grădină, miresmele amăgitoare l-ar fi înșelat din nou. Ce era de făcut ?

— Ascultă, Ohannés, a vorbit atunci flăcăul. Ieși de bună voie, altminteri dau foc grădinii și ai să arzi acolo ca un șoarece !

Dacă a auzit așa, s-a înspăimîntat Ohannés. Într-o clipită s-a ivit cu carul în care-și încărcase palatul și, bombănind, a pornit în urma lui Arrá. Și iar au mers ei cît au mers, străbătînd cîmpii line, pînă au ajuns în dreptul unei mlaștini.

— Înainte, înainte, strigă Ohannés, dar Arrá, care văzuse aburi grei plutind deasupra mlaștinei, nu voi să pățească din nou ce pățise în grădina uitării.

Făcînd un ocol, se depărtă în grabă de aburii veninoși, în timp ce Ohannés mormăia înciudat și se trăgea de barbă.

Și multe piedici a încercat omulețul să-i mai ridice în cale, dar pe toate le-a ocolit Arrá și, iată, sosi ceasul cînd se treziră amîndoi în fața porții celei mari. Flăcăul își vîrî mîna în buzunar căutînd cheia, dar ia-o de unde nu-i ! Și cum era s-o găsească, dacă i-o furase hoața de coțofană ?

Numai că Arrá uitase de pierderea cheii, așa cum în grădina blestemată uitase de toate.

Și, cum stătea amărît, frămîntîndu-și mintea să afle vreo ieșire, odată auzi țipete în văzduh. Un erete alerga după o coțofană, care încerca să scape zburînd cotit. Eretele o ajunse, își încleștă ghearele în trupul coțofanei și aceasta, speriată, scăpă din cioc ceva ce străluci căzînd la pămînt, chiar în fața lui Arrá. Ohannés se repezi, dar flăcăul i-o luă înainte și, fericit, ridică din iarbă cheia de aur. De bucurie, începu să chiuie, iar eretele se sperie. Lăsînd coțofana în pace, pieri în inima unui nor.

Dar Arrá nu stătu să piardă vremea. Deschise poarta și, împreună cu Ohannés, se pomeni în fața bătrînului copac. Carul omulețului abia izbuti să se strecoare pe poartă.

— Gînditu-te-ai, Ohannés, că vei fi nevoit să mă privești odată în față? întrebă cu vuiet mare copacul.

Ohannés își ridică barba, ascunzîndu-și chipul în perii lungi și albi. De acolo, înăbușit, abia i se auzi răspunsul:

— Mai știu eu acum ce gîndeam...?

— Să-ți spun eu ce gîndeai, vorbi din nou copacul. După ce mi-ai furat fluierul și oglinda, gîndeai să-mi furi și fata, asta gîndeai!

Ohannés își tot ascundea fața în barbă, și strigătul i se auzi anevoie:

— Iartă-mă!

— Fiule, grăi atunci copacul întorcîndu-și ramurile către Arrá, nu s-a înșelat prietena noastră, vaca năzdrăvană, cînd m-a rugat să ți-o dau pe fiica mea de soție! Pentru că pot acum să-ți mărturisesc că e fiica mea... Cu bine ai dus la capăt toate încercările și drept e, de aceea, să te rog să vezi ce găsești în scorbura pe care anii mi-au săpat-o în trunchi...

Bucuros, Arrá scoase din scorbură o fată cu pletele negre ca sămînța de mac, cu sprîncenele asemeni arcului unui voinic, cu o față pe care luna părea că răsare în fiece clipă.

— Arrá! strigă fata, întinzîndu-și brațele spre flăcău.

Tinerii se îmbrățișară, dar ochii fetei se opriră asupra lui Ohannés.

— Tu? șopti ea, cu spaimă.

— Iartă-mă, gemu Ohannés, am vrut să te fur, m-am ținut de blestemății, dar mă căiesc...

— Tîrzie căință, grăi cu asprime copacul și, plecînd o ramură, îl ridică pe Ohannés cît ai clipi.

Barba omulețului se încurcă printre crengi, și el rămase spînzurat în copac. Eretele ascuns în nor mai pîndea, pesemne, că odată se năpusti din albastrul cerului și, înșfăcîndu-l, pieri cu Ohannés în văzduh.

— De mult pusese ochii pe mine, spuse fata către Arrá, și tot ce a putut face tata a fost să-l închidă în cutiuța de aur. Acum înțelegi de ce m-am speriat și am fugit cînd ai deschis cutiuța? Știam că Ohannés

mă pîndește cu vrăjile lui și că, nimerind în ghearele piticului, nimeni nu m-ar mai fi putut scăpa...

Fata îi dădu apoi lui Arrá fluierul care cîntă cele mai frumoase cîntece și oglinda în care poți vedea toate orașele de pe pămînt, iar copacul le spuse bucuros :

— Intrați în palatul lui Ohannés, copiii mei, de astăzi asta vi-i casa!

Și au intrat tinerii în palatul lui Ohannés și s-au minunat de toate cîte adunase hoțomanul în încăperile lui, și anii care i-au trăit împreună nu se pot socoti. Fluierul le cînta cele mai frumoase cîntece și în oglinda minunată se plimbau pe ulițele tuturor orașelor din lume. Iar cînd au închis poarta după ei, au căzut din văzduh trei mere : unul pentru mine, altul pentru cine ascultă și al treilea pentru cine povestește. Și așa se sfîrșește povestea!

SLAVA, FIICA PĂMÎNTULUI

A fost ce-a fost. Dacă n-ar fi fost, nu s-ar fi apucat oamenii să vorbească. A fost odată un moș și o babă, atît de bătrîni, că nu-și mai puteau aminti de cîți ani se află pe lume și atît de săraci, că n-aveau în bordeiul lor nici o ulcică din care să bea apă. Tot ce aveau și ei era un dor, și dorul ăsta nu li se-mplinise.

— Of, moșnege, moșnege, pustiu e bordeiul nostru, săracul...

— Of, babă, babă, nu mă mai amărî și tu de pomană...

N-aveau bieții bătrîni nici un copil, n-aveau măcar un cîine sau o pisică, măcar o găină, măcar o broască de care să vadă și care să le umple inimile de bucurie, nimic n-aveau. Nimic.

Ce-i veni moșului într-o bună dimineață, că se sculă și-i spuse babei :

— Ascultă, babo, de-amu s-a isprăvit. Da' cît o să mai răbdăm noi să stăm tot singuri ca două cucuvăi și să ne plîngem de milă? Află că eu voiesc să aud glăscior de copil în bordei și poftesc ca glăsciorul să-mi strige : „Tătucă, fă așa! Tătucă, fă altminteri!" Dacă stai să te gîndești, ce, mare lucru cer și eu, la urma urmei?

— Dar ce, moșnege, te-ai scrîntit de cap? i-a răspuns baba. De unde copil? De unde glăscior?

— De unde, de neunde, am hotărît.

Și cu vorba asta mare a plecat moșneagul și s-a pus să strîngă — cum s-a priceput — te miri ce. Apoi s-a apucat să meșterească și a făcut o fetiță de lut. I-a pus două foițe de trandafir în chip de obrăjori, i-a făcut din lînă și pene de corb niște plete de toată frumusețea, din două albăstrele i-a croit o pereche de ochișori și, uite-așa, încet, încet, a isprăvit un chip.

Dacă l-a văzut baba, întîi a dat să rîdă, apoi și-a luat seama. De ce adică să n-aibă ei o fetiță, chiar așa, mică și tăcută? A luat-o și a legănat-o, i-a făcut un culcuș și a pus-o să se culce.

— Bine, tătucă, dar noi nu mîncăm? a întrebat fetița de lut.

Bătrînii au înlemnit. Cel mai speriat era moșneagul, că de! el plămădise cu mîinile lui făptura mititică, și glas n-avusese de unde să-i dea.

— Nu, fetița tatii, a răspuns el în cele din urmă. Nu mîncăm chiar în toate zilele, că n-aveam de nici unele...

Dar baba nu-și mai venea în fire. Se apropiase de culcușul fetiței și o privea cu mîna la gură, necutezînd s-o atingă.

— De ce nu mă iubești și tu, mămucă? Nu vrei să mă iei în brațe?

Dac-a auzit așa, a simțit baba că s-a sfîrșit, se topește, și mai multe nu! A luat-o în brațe, a strîns-o, a sărutat-o, și avea în ochi lacrimi cît cireșele. Apoi a luat-o moșul, apoi iară baba, apoi moșul din nou...

— Uite, așa-mi place, a grăit atunci fetița. Dar nu-i bine să ne culcăm flămînzi...

Se da baba de ceasul morții și-i venea să intre în pămînt de rușine. Dar dacă nu-i, nu-i, ce să facă?

— De ce nu luați să fierbeți legumele mari și albe care cresc în apă?

Că trecea o gîrlă pe lîngă bordeiul moșneagului. Dar ce folos, dacă n-avea pește!

— Păi cum să le fierbem, fetița tatii, s-a amestecat moșul în vorbă, alea-s pietre de rîu... Nu le pot mînca oamenii cu dinți zdraveni, darmite niște hîrburi ca noi, care mai mult morfolim cu gingiile decît mușcăm?

— Eu zic să încercăm.

Și atîta s-a ținut fetița de capul lor, că ce și-au zis bătrînii? Vezi bine, copila n-are de unde ști de rosturile noastre. O să-i fierbem pietrele, să vadă și ea cum stau lucrurile.

A aprins baba focul, a pus o oală la fiert, și s-a dus moșul după pietre. Cînd a dat apa în clocot, a turnat pietrele și, după o vreme, le-a scos. Da' moi, moi cum e cartoful și aburind cum nu bănuiseră bătrînii

că poate aburi o fiertură, fie ea și de orice-o fi, nu numai de pietre netrebnice !

Bătrînii, ce să zică ? N-au mai zis nimic. Au mîncat, a mîncat și fetița, și s-au culcat. Dar de-aici înainte nu-și mai frămîntau mintea. Fierbeau pietrele, și pietrele aveau de fiece dată alt gust, după cum le poruncea fetița cu ochi de albăstrele, cu obraji de trandafiri, cu plete de lînă și pene de corb.

— Da' mie nu-mi dați un nume ? i-a întrebat într-un rînd.

— Să-ți dăm, cum să nu...

I-au zis Slava. Și era vrednică, și înțeleaptă, și cuminte, cum nu se mai poate. Numai că nu creștea. Rămăsese de-o palmă. Dacă a văzut așa, i-a spus moșul într-o bună zi :

— Fetița tatii, fă-mă să înțeleg. Tu, care le știi pe toate, se poate să nu cunoști un leac să te facă să mai salți oleacă ?

— Vrei matale să mă vezi mai mare ? a întrebat Slava. Uite, nu mă gîndisem... Dar, dacă vrei, așa să fie. Cînd o ploua, să mă stropești cu apă de ploaie.

A plouat curînd. Moșul a stropit-o, și Slava a prins să crească. A crescut într-o zi cît alții-n zece ani.

— Să mai cresc ?

— Încă puțin, fata tatii. Uite, pînă la cuiul din tocul ușii.

— Bine.

A crescut Slava cît dorise. Era acum o codană subțirică, frumoasă foc.

— Destul așa ?

— Destul, fetița tatii.

De bucurie, nu mai știau bătrînii unde pun piciorul. Ca Slava lor nu mai era nici una în toată țara. Te miri că i s-a dus vestea ? S-a dus, s-a tot dus și-a ajuns pînă la palatul țarului. Acum, țarul taman rămăsese văduv.

„Uite-așa țarină-mi trebuie mie !“ și-a zis el.

Zis și făcut. S-a suit în caleașcă, vizitiul a dat bice cailor și în trei zile a ajuns țarul la bordeiul bătrînilor. Slava atîrna niște rufe pe frînghie. Dacă a văzut-o, i s-a tăiat țarului răsuflarea.

— Slava, i-a zis el, a dat norocul peste tine. Nu mă uit că ești de neam prost. Bucură-te, ai să fii țarină...

Numai că Slava nu s-a bucurat defel. De ce să se bucure ? Țarul era bătrîn, șchiop și gîngav.

— Țarule, i-a răspuns ea, caută-ți țarină printre țariine. Lasă-mă pe mine cu bătrînii mei...

Vai de mine ! Foc s-a făcut hodorogul de țar. Din ce se arăta Slava mai îndărătnică, din ce se înflăcăra el și-ncerca s-o înduplece.

— Ai să ai tot ce-ți poftește inima, ai să te plimbi în rădvane aurite, mii de slugi au să-ți împlinească poruncile...

Dar dacă Slava nu voia să-l asculte ? A stat țarul cît a stat și, cînd a văzut că începe să se strîngă lumea și să-și ridă de el, s-a suit în caleașcă și a plecat. Dar nu departe. Nu, că nu-l răbda inima. A mers doar o bucată de drum, și-apoi a dat poruncă să i se ridice un palat acolo, în apropierea bordeiului în care locuia Slava. Au venit săpători, au venit dulgheri și zidari și, cum s-au străduit cu toții pe întrecute, palatul s-a înălțat văzînd cu ochii. Și în tot timpul trimitea țarul boieri cu daruri pentru Slava, și fata pe toți îi întorcea din drum, fără să primească nimic. Dac-a văzut așa, a poruncit țarul ca moșul să-i fie adus la palat.

— Ascultă, moșule, de ce nu mă vrea Slava ?

— Știu și eu, măria ta... nu i-oi fi pe plac.

Tare s-a mai supărat țarul. Striga, bătea din mîini și, cum era bătrîn, l-a încercat o pîrdalnică de tuse, din pricina căreia i-au dat și lacrimile. Cînd s-a potolit, a vorbit cu mînie :

— Moșule, ține treizeci de ouă fierte. Să i le duci Slavei și să-i spui că porunca mea împărătească e să le pună sub cloșcă și să scoată din ele treizeci de pui. Dacă nu-i scoate, să știi că vă tai capul la amîndoi.

A dat bătrînul să plece, dar l-a chemat țarul din urmă și i-a strigat :

— Auzi ? Mi se pare că ai pe-acasă și o babă... Dacă Slava nu-mplinește porunca să știi că-i tai și babei capul !

Cum a plecat moșul de la palat, numai el știe. Vai de inima lui !

Dacă a ajuns la bordei, l-a întîmpinat Slava :

— Ce-a vrut procletul de țar, tătucă ?

— Of și of, fetița mea, uite-așa și-așa... Gata, s-a isprăvit cu noi ! Amarnică bătrînețe ne-a fost dată, dar nu de ea îmi pare rău. Mă gîndesc la tine, porumbița mea, și nu știu ce să-ncep...

A zîmbit Slava și l-a învățat :

— Nu te teme, tătucă ! Du-te la țar și spune-i că n-avem cu ce hrăni cloșca. Du-i doi știuleți de porumb fiert și roagă-l să semene boabele. Cum or crește din ele știuleți tineri, cum om scoate și noi pui din ouăle fierte...

Bucuria moșului ! Ca un prîsnel s-a răsucit și într-o fugă a dus-o pînă la palat. Acolo, cum a ajuns la țar, i-a spus ce-l învățase Slava.

— Bine te-a învățat cine te-a învățat, a scrîșnit țarul. Dar lasă, am eu ac de cojocul vostru !

I-a dat atunci moșului un fuior de in, cu porunca să-i facă Slava din el frînghii și pînze pentru o corabie mare. Dacă nu le face, să știe că la toți trei le taie capetele !

Bietul moșneag, de unde venise bucuros, s-a-ntors acasă mai deznădăjduit decît deunăzi.

— L-ai văzut pe țar, tătucă ? l-a întîmpinat Slava.

— Nu l-aș mai fi văzut, a oftat moșul. Arde-l-ar focul să-l ardă ! Ia te uită ce-a mai scornit, blestematul...

Îi spune moșul tot, și Slava din nou zîmbește :

— Nu te teme, tătucă ! Du-te la țar și spune-i că n-avem nici fus, nici furcă, nici război de țesut. Du-i o bucățică de lemn și roagă-l să ne facă din ea fusul furca și războiul. Dacă le face, îi întocmim și noi frînghiile și pînza...

S-a-nseninat iarăși moșneagul. Într-un suflet a alergat la țar :

— Mărite țar, uite-așa și-așa...

S-a încruntat țarul. Și-a chemat sfetnicul și, ce-au vorbit, ce-au uneltit, destul că-i dă moșului o ulcică și porunca să sece cu ea marea, ca să rămînă ses.

Da' moșul, să-i dea lacrimile, nu alta ! A priceput că vrea țarul cu tot dinadinsul să-i scurteze de capete pe cîteștrei, pe Slava, pe babă și pe el.

„O mai născoci ceva fetița tatii ?“ se-ntreba el cu spaimă, întorcîndu-se la bordei.

Cum dădu cu ochii de el, Slava îl cercetă :

— L-ai potolit pe țar, tătucă ?

— Tii, mare ticălos și țarul ăsta ! Ascultă numai ce-a născocit... și-i spune tot.

Dar Slava din nou zîmbește și-l învață așa :

— Nu te teme, tătucă ! Du-te la țar și spune-i că sîntem gata să-i împlinim porunca. Numai să oprească toate rîurile. Să nu se mai verse în mare, ca să avem și noi o socoteală...

Dac-a auzit-o și pe asta, a turbat țarul de mînie și, de prima dată, i-a tăiat capul sfetnicului care-l povățuise fără folos. Apoi a chemat alt sfetnic și au mormăit ei amîndoi, cît or fi mormăit. Destul că l-au trimis pe moș acasă, fără a-i mai da nici o poruncă.

— Ei, tătucă, de astă dată, măcar, l-ai potolit pe țar ? a întrebat Slava.

Moșul strălucea tot de bucurie :

— Gata, fetița tatii, l-am dat gata ! N-a mai îndrăznit procletul să scornească nimic.

Și-a încruntat Slava sprîncenele, și albăstrelele ochilor i s-au întunecat :

— Asta nu-i a bună, tătucă. Nu se lasă țarul cu una, cu două...

Dar moșul nu mai voia să audă de nici o primejdie și, de hatîrul bucuriei lui, a fiert baba un tain îndoit de pietre, din care s-au ospătat mai bine decît toți țarii de pe lume — arză-i-ar focul să-i ardă !

Acum, dacă s-a lăsat noaptea, s-au culcat bătrînii. Slava însă nu putea dormi. Vezi, ea știa că nu se poate să nu pună țarul la cale vreo nouă uneltire, și gîndul ăsta o ținea trează. A ieșit atunci din bordei, și-n calea ei licuricii și-au aprins lumînărelele.

— Nu, licurici, a șoptit Slava, stingeți-vă lumînărelele, rogu-vă, că te pomenești că ne vede țarul...

Pe dată au ascultat-o licuricii, și fata s-a afundat în beznă. Iar acolo a pîndit ea o vreme, pînă a zărit în depărtare făclii și a auzit zăngănit de arme.

— Țarule, țarule, a spus atunci Slava, clătinînd din cap, se vede treaba că ești tare păcătos!

Și, cum a rostit vorbele astea, cum s-a furișat în bordei și s-a îmbrăcat în niște țoale vechi de-ale moșului. Apoi a ieșit afară și a chemat un cărăbuș. A suflat peste el, și cărăbușul s-a prefăcut într-un armăsar focos, negru ca noaptea. Iar dacă l-a încălecat Slava, s-au schimbat și țoalele zdrențăroase de pe ea în straie de voinic. A rupt o nuia dintr-o răchită, și nuiaua odată s-a făcut spadă.

Și unde nu s-a repezit Slava spre trimișii țarului. Dac-au văzut ei voinic străin năpustindu-se asupră-le fără veste, nici nu s-au mai încumetat să scoată săbiile. Țarul, pricepi, le poruncise s-o fure pe fată, dar nu le spusese că au să fie nevoiți să lupte, și nu se așteptau la una ca asta...

I-a risipit Slava cum ai risipi o turmă de oi, apoi, mînioasă, a gonit spre palatul țarului. Țarul se plimba de colo, colo, rozîndu-și degetele de nerăbdare și tot trăgea cu urechea să-i audă pe slujitori întorcîndu-se. Dac-a văzut un voinic străin sărind călare pe fereastră și drept în încăperea lui nimerind, s-a speriat strașnic.

— Ce... ci... cine ești? a bîiguit.

— Pîn-aici ți-a fost, țarule! i-a strigat Slava. Am tot răbdat și-am răbdat, socotind că ți-or veni mințile la cap, dar tu, nu și nu, te ții de strîmbătăți înainte... Privește afară, țarule, că lumea n-o vei mai vedea! și, grăind așa, a sărit Slava din nou pe fereastră, cu cal cu tot, mistuindu-se în noapte.

Și unde n-a-nceput să-mi călărească în jurul palatului, întîi la pas, apoi repede, tot mai repede, pînă a prins palatul să se-nvîrtească de-ai fi zis că-i sfîrlează. Se auzeau dinăuntru țipetele țarului, dar palatul se rotea, se rotea, și deodată, de parc-ar fi avut la temelie un sfredel, începu să se afunde în pămînt. Cobora tot învîrtindu-se, și tot învîrtindu-se a coborît pînă la cea mai mare adîncime. Dacă priveai de sus, vedeai un puț fără fund, și atîta tot.

— Așa, a zis Slava și, întorcîndu-și calul, a dat fuga pînă la bordeiul bătrînilor.

Dormeau bătrînii în pace, habar n-aveau de cîte se petrecuseră. A zîmbit Slava și i-a lăsat să doarmă în pace. Dar în zori, cînd s-au deșteptat, le-a vorbit așa:

— Mămucă și tătucă, ascultați ce vă spun. De azi înainte împărăția asta e a voastră și voi o să împărțiți dreptatea, că țarul cel rău a pierit.

Nu i-a lăsat Slava să se dezmeticească, nu le-a dat răgazul să scoată un cuvințel. A luat o coajă de nucă, niște fire de păianjen și patru cărăbuși, a suflat peste toate, și în fața bordeiului răsări o caleașcă trasă de patru cai. A mai luat o piatră albă, din cele pe care le tot fierbea baba, a suflat și peste piatră, și pe capra calești se ivi un vizitiu grăsan, în straie albe.

I-a suit Slava pe bătrîni în caleașcă și i-a dus la palatul cel mare al țarului, în cetatea lui de scaun, unde i-a uns țar și țarină.

— Fetița tatii, a șoptit moșul, cînd i-a mai venit inima la loc, cum o să ne pricepem noi la treaba asta?

— Tătucă, i-a răspuns Slava, de veacuri au fost țari tot trîntorii și leneșii, iar oamenii li s-au închinat lor. Lasă să fie o dată țar și un om de treabă!

A rămas moșul țar și baba țarină. Și tare bine a fost, zău așa! Dar dacă erau bătrîni? După moartea lor s-a ridicat în locul moșului trîntorul cel mai afurisit, și țarii iar au fost țari, lacomi și hrăpăreți ca mai înainte.

Numai că asta a fost mult mai tîrziu. Acum toți erau deocamdată mulțumiți, iar Slava-năzdrăvana, călare pe calul ei negru, o porni prin lume să facă alte isprăvi cum nu s-au mai văzut. Zi-i, poveste, că-nainte mult mai este!

Și a străbătut Slava țări și mări și a bătut cîmpii și munți, iar cînd și cînd, amintindu-și pasămite că fusese cărăbuș, calul cel negru desfăcea aripi strașnice cu care se ridica deasupra norilor. Dar nu întotdeauna zbura peste nori. Uneori o ducea pe Slava drept în inima norului, și fata chiuia atunci, iar șuvițele de ceață fluturau pe lîngă amîndoi ca niște flamuri.

Și iată că-ntr-un rînd, cînd armăsarul cel negru se ridicase în văzduh, văzură în fața lor un nor mare și negru ca o halcă de noapte.

— Pe el! strigă Slava, apoi, dînd pinteni armăsarului, pătrunse în norul negru.

Dar peste o clipă privi în jur cu uimire. Văzut dinăuntru, norul nu mai era nor. Era o cetate cu ziduri groase, cu case de piatră, cu ulițe drepte. De o parte și de alta a ulițelor se vedeau tot soiul de dughene, dar hainele din dughene erau de o croială ciudată și învechită, mîncărurile din dughene se stricaseră de mult, și nici un om nu se vedea în

cetatea cufundată în tăcere. Întorcînd capul, Slava înțelese că întîmplarea făcuse să intre chiar pe poarta cea mare a cetății.

Armăsarul nu mai zbura, ci, uimit și el, izbea cu copitele în lespezile de piatră, deșteptînd sunete înfundate, de clopot.

— Unde-or fi pierit locuitorii ? se întrebă Slava.

Și tocmai atunci, ca și cînd ar fi vrut să-i răspundă, un om se ivi în fața ei, venind de după colțul unei case.

Era un bărbat înalt, tînăr și puternic, iar hainele lui aveau croiala ciudată a celor părăsite prin dughene.

— Oprește ! Oprește ! strigă el de departe, alergînd în întîmpinarea Slavei. Apoi, cînd ajunse lîngă ea, întrebă tulburat : Cum de-ai nimerit aici ? Sînt veacuri de cînd nimeni n-a mai alungat liniștea de pe ulițele noastre !

— Unde sînt oamenii ? întrebă Slava. Ce fel de cetate-i asta ?

Dar, ca și cum vorbele ei i-ar fi amintit de o datorie uitată, tînărul se posomorî.

— Descalecă, porunci el încruntat. O să ne luptăm pe viață și pe moarte !

Slava pricepu că, din pricina veșmintelor, voinicul o ia drept bărbat. Dar se feri să-l lămurească.

— De ce m-aș bate cu tine ? răspunse. Doar nu mi-ai făcut nimic...

O mare durere se zugrăvi pe fața tînărului, care strigă deznădăjduit :

— Descalecă ! Doar n-ai să-mi spui că nu vrei să te lupți cu mine ?

— Chiar așa, rîse Slava. Mă lupt numai cu cine mă supără.

Tînărul tăcu o vreme, chibzuind. Apoi, fără veste, începu să vorbească batjocoritor :

— Se vede treaba că-n țara ta, străine, voinicii îngrijesc de prunci și țes scutece. Încalte spune deschis că te temi de-o luptă dreaptă !

Dacă l-a auzit, s-au întunecat ca la poruncă albăstrelele din ochii Slavei. Mînioasă, a descălecat și a spus scurt :

— Cum să ne luptăm ?

— Cum poftești ! a strigat bucuros voinicul. Ce-ai zice de o trîntă pe cinste ?

S-au încleștat ei atunci, strîngîndu-se cu putere. În strînsoarea fiecăruia și-ar fi putut da sufletul un urs dintre cei mari, dar Slava și voinicul străin se strîngeau, se-ncleștau, și nici unul nu-l dovedea pe celălalt, nu izbutea să-l îndoaie. A trecut așa o zi, și a trecut și-o noapte.

A doua zi, în zori, voinicul a spus :

— Nu-i bine-așa ! La trîntă sîntem tari deopotrivă. Hai să ne încercăm în săbii.

— Bine, a răspuns Slava.

A intrat voinicul în prima casă, de unde s-a întors cu o spadă grea cît greutatea lui. Și-a scos și Slava spada din teacă și-au început să lupte. Se ciocneau săbiile tunînd și fulgere țîșneau din ele, de se speriară oamenii de pe pămînt, jurînd că asemenea furtună nu mai pomeniseră.

Nici una dintre săbii nu se rupea, și de fiecare dată cînd unul dintre luptători gîndea să-i dea celuilalt lovitura din urmă, îi întîlnea spada în cale. A mai trecut așa o zi, și-a mai trecut și-o noapte.

— Vai, nici așa nu-i bine, a gemut voinicul străin. La săbii sîntem tari deopotrivă. Hai să ne-ntrecem la fugă.

— Bine, a răspuns Slava și s-au înțeles să fugă din piața cea mare a cetății pînă-n locul unde aștepta armăsarul.

Alergau amîndoi atît de repede că vîntul le fluiera pe la urechi și rămînea în urmă. La cîțiva pași de sosire, voinicul o întrecu pe Slava cu o palmă, dar fata-și luă vînt și-n dreptul armăsarului ajunseră în același timp.

— Ce să facem? întrebă deznădăjduit tînărul. Ești primul om care vine după veacuri, și sîntem deopotrivă de tari.

— Nu-i nimic, zîmbi Slava. Să ne mai încercăm o dată puterile...

A chibzuit voinicul și-a zis :

— Bine. Să ne-ntrecem în agerimea minții... Ce se aude cel mai departe ?

— Tunetul și minciuna, a răspuns Slava, fără să stea pe gînduri. Dar cine sînt eu ?

— Voinicul voinicilor, a răspuns celălalt, fără a se gîndi nici el prea mult.

A început Slava să rîdă și și-a scos coiful. Șuvițele negre ale pletelor i s-au revărsat pe umeri.

— O fată ? a șoptit uluit voinicul. Apoi, înțelegînd cine-l învinsese și că se înșelase, a strigat fericit : Ai biruit ! Ai biruit !

În clipa aceea s-au umplut de oameni ulițele cetății, s-au umplut de oameni casele și dughenele, iar oamenii alergau cu flori și cu flamuri, cîntau, o înconjurau pe Slava și i se aruncau la picioare.

— Ce-i asta ?... De unde s-au ivit cu toții ? întreba ea, și voinicul cu care luptase îi povesti că cetatea lui fusese blestemată de un maghiosnic[1].

— Cu vrăjile lui a prefăcut cetatea într-un nor și a ridicat-o la cer, iar pe locuitori i-a blestemat să trăiască printre pietrele zidurilor, schimbîndu-i în șopîrle. Doar eu, cel mai puternic din cetate, am rămas să aștept un voinic străin cu care trebuia să mă lupt. Dacă-l bi-

[1] Maghiosnic — vrăjitor (în limba bulgară).

ruiam, toate rămîneau așa cum erau. Dacă mă biruia, blestemul era spulberat. Tu, Slava, ne-ai mîntuit, și niciodată nu-ți vom putea mulțumi îndeajuns...

Pe cînd vorbeau, cetatea începu să coboare lin, plutind prin văzduh, și tot lin se lăsă pe pămînt, în locul unde fusese întemeiată. Oamenii deschiseră porțile zidurilor și mulțimea se revărsă pe cîmp.

— Iarbă... copaci... șopti voinicul. De cînd n-am mai văzut verdeața cîmpului!

Nici n-apucase bine să sfîrșească vorba, că un tunet înspăimîntător zgudui pereții cetății și maghiosnicul, călare pe un balaur, se ivi în văzduh.

— Ai scăpat cetatea, blestematule, răcni el mînios, aruncîndu-se asupra voinicului, dar n-ai să scapi nepedepsit!

Și, cît ai clipi, balaurul suflă pe nări un fum gros, iar voinicul fu preschimbat într-o broască. Apoi tunetul se auzi din nou, și maghiosnicul pieri de parcă n-ar fi fost.

Slava însă nu pierdu vremea. Apucînd broasca, o vîrî în buzunar și, încălecînd, își întrebă armăsarul:

— Putea-vom să-l ajungem pe maghiosnic?

— Nu știu, zău, răspunse armăsarul, desfăcîndu-și aripile și avîntîndu-se în văzduh.

Zbura atît de repede, încît peste puțin Slava zări în fața ei, departe, ceva ca o musculiță.

— Îl ajungem! strigă ea.

Armăsarul își strînse toate puterile și mai zbură o vreme, pînă ce trupul balaurului începu să se zărească în zare cît un viermișor.

— Încă puțin, își îndemnă Slava armăsarul, dar acesta se lăsă plutind pînă la pămînt.

— Nu te supăra, stăpînă, dar dacă mai zburam oleacă îmi plesnea inima...

Ce să facă Slava? A descălecat și, cu palma streașină la ochi, s-a străduit să-și urmărească dușmanul în nemărginirea văzduhului. Dar nu vedea decît un vultur, care se rotea încetișor.

— Nu te supăra, i-a mai vorbit armăsarul. Pe mine m-ai făcut dintr-un biet cărăbuș, și socot că te-am slujit destul de bine. Dar, dacă ți-ai face armăsar din vulturul de pe cer, să știi că nu va fi dușman să-ți stea împotrivă...

S-a întristat Slava ascultîndu-i cuvintele, că multă cale bătuseră împreună și buni tovarăși fuseseră.

— Nu te întrista, stăpînă, a mai zis armăsarul. Ascultă și această povață a mea...

— Vultur, vulturaș, a strigat atunci Slava de voie, de nevoie, nu te mai roti degeaba!

Vulturul a coborît, Slava numai ce-a suflat peste el și l-a prefăcut într-un armăsar cum n-a mai fost pe lume. Și ce era cărăbușul pe lîngă vultur? Nu era nimic.

S-a întors atunci fata spre armăsarul care o purtase cu credință, cu lacrimi în ochi l-a mîngîiat pe grumaz și armăsarul s-a făcut din nou cărăbuș și, luîndu-și rămas bun, a pierit în văzduh.

— Vultur, vulturaș, n-ai văzut încotro s-a îndreptat maghiosnicul călare pe balaur? a întrebat atunci Slava, încălecînd.

Armăsarul a dat din cap, a izbit cu copita și-a răspuns jignit:

— Poate fi pe lumea asta ceva care să scape unui ochi de vultur? Maghiosnicul a coborît în peștera lui de sub pămînt... Adică, nu chiar de sub pămînt, ci de sub Marea-de-Sînge...

— La Marea-de-Sînge! a strigat atunci Slava și armăsarul a pornit ca gîndul, mai repede ca vîntul, ocolind pămîntul.

Iar, dacă au mers cît au mers, au ajuns la Marea-de-Sînge. Cît vedeai cu ochii se zbuciumau valurile roșii, și nici o pasăre nu zbura peste ele, nici un pește nu sărea din apele blestemate.

Armăsarul se opri la țărm și, întorcînd capul spre Slava, spuse:

— Pîn-aici am mers cum am mers, dar cum o să străbatem Marea-de-Sînge, asta — drept să-ți spun — nu știu nici eu...

Și de, nu era ușor lucru să ajungă pe fundul mării, să găsească intrarea și să pătrundă în peștera de sub pămînt a maghiosnicului!

— Nici corăbiile nu pot pluti peste Marea-de-Sînge, mai spuse armăsarul, că în apa asta lemnul se duce la fund ca fierul... Eu zic, stăpînă, să-mi chem frații. Poate or fi știind să ne dea vreun sfat!

Și cum Slava nu se-mpotrivi, armăsarul necheză de trei ori, atît de puternic, că valurile Mării-de-Sînge săltară pînă la cer. Într-o clipă se arătară în văzduh nouă vulturi, care strigară mînioși:

— Cine ne cheamă pe nepusă masă?

— Eu, frații mei, spuse armăsarul.

Dar vulturii se supărară și mai abitir și, rotindu-se ca turbați, strigară:

— Și de cînd sînt vulturii înălțimilor frații cailor de pe pămînt?

Armăsarul le destăinui că e fratele lor bun, schimbat de Slava în armăsar, ca s-o ajute să-l biruie pe maghiosnic.

— Tu erai? rîseră vulturii. Ne miram și noi cum de ne poate chema un cal... Ei, atunci se schimbă treaba, firește. Ce vrei de la noi?

Le povesti armăsarul nevoia în care se aflau el și stăpîna lui. Vulturii se priviră, din nou pufniră rîzînd, și de atîta rîs li se înfoiară penele:

— Te-ai cam prostit, frățioare, de cînd ești armăsar, îi spuseră, dacă se mai potoliră.

Apoi, fără să mai adauge vreun cuvînt, toți nouă dădură roate peste Marea-de-Sînge. Au colindat cît era marea de largă și după o vreme s-au întors la țărm.

— Nimic nu scapă unui ochi de vultur! Intrarea peșterii de sub pămînt a maghiosnicului se vede limpede... De zburat, măcar, mai știi să zbori?

Armăsarul își desfăcu aripile și vulturii îi arătară locul unde trebuia să se cufunde, pentru a ajunge chiar la intrarea peșterii. De văzut, acum n-o mai putea vedea, că dacă ochii îi erau pătrunzători, nu mai avea totuși ochi de vultur.

— Aici?

— Aici.

— Cu bine, fraților. Și nu-mi purtați pică.

Vorbind așa, armăsarul își strînse aripile și, cu Slava în spinare, se lăsă să cadă ca un bolovan.

Cînd pătrunseră în valuri stropii roșii se ridicară pînă la cer, iar cîțiva pătară și penele vulturilor. În apa de sînge, armăsarul și Slava se prăbușiră pînă dădură de fund. Copitele armăsarului izbiră lespedea de fier care închidea peștera maghiosnicului și, descălecînd, Slava găsi un belciug. Armăsarul îl ajută să tragă. Peste o clipă pătrundeau amîndoi în peșteră.

Tare era întuneric și frig! Căutîndu-și drumul, armăsarul se împiedica de pietre ascuțite, iar Slava se izbea cu coiful de boltă.

— Cuvîntul de trecere! șuieră un glas. Care-i cuvîntul de trecere?

În bezna prin care nu puteau vedea la doi pași, Slava puse mîna pe sabie. De unde era să știe cuvîntul de trecere?

— Caută-n urechea mea dreaptă, șopti armăsarul.

Slava îl ascultă și scoase din urechea lui o faclă, care se aprinse de îndată ce o ridică în pumn. Atunci văzură că cel care le cerea cuvîntul de trecere era un liliac, uriaș cît un om.

Orbit de lumină, liliacul scoase un țipăt, apoi — închizînd ochii — se repezi spre Slava, încercînd s-o prindă cu cîrligele ghearelor. Aripile de piele îl purtau fără zgomot și-și căsca botul cu dinți ascuțiți. Slava îl străpunse cu spada. Țipînd, liliacul se făcu nevăzut.

Au mai mers cît au mers prin peștera lungă și îngustă și au auzit un alt glas:

— Cuvîntul de trecere! Care-i cuvîntul de trecere?

Două ferestre rotunde se aprinseră în întuneric și, ridicînd facla, Slava văzu o bufniță, mare cît un om, care se repezi cu ciocul ei încovoiat și-i izbi coiful.

Rău ar fi fost de Slava dacă nu l-ar fi avut, că bufnița găuri coiful ca pe-o coajă de ou. Dar spada fetei străpunse și bufnița, care pieri aidoma liliacului.

— Nu-i prea plăcut aici, zise armăsarul, înaintînd în adîncurile peșterii.

Nici nu știa ce bine zice ! Cum tăcu, cum se desfăcură pietrele deasupra capetelor lor, și abia avură vreme să se ferească. Bolovani mari se prăbușeau de pe boltă și, odată cu ei, țîșni un șuvoi de apă clocotită care ridică nori de aburi în întunecimea peșterii. Șuvoiul se scurse înaintea lor, și totul se liniști ca prin farmec. Ținîndu-și armăsarul de căpăstru, Slava se afundă în peșteră.

Și iată, n-au mai mers mult, că pereții de piatră începură să se îndepărteze și locul se făcu mai larg. Ridicînd facla, Slava nu izbuti să mai vadă bolta de stîncă nici cînd încălecă, deși întunericul nu mai era de nepătruns. Din ce în ce se lumina mai tare.

Slava trase de hățuri și armăsarul se opri. În fața lor se ridica un palat strașnic, și fata recunoscu, plină de mirare, palatul țarului pe care ea îl cufundase în pămînt. Ferestrele palatului erau luminate. Se apropie și, ocrotită de umbrele care mai dăinuiau, privi înăuntru.

Țarul și maghiosnicul stăteau la o masă încărcată cu mîncăruri și băuturi. Rîdeau amîndoi ciocnind pahare, și Slava pricepu ce se-ntîmplase. Tot umblînd pe sub pămînt, maghiosnicul dăduse peste palatul cufundat. Și, cum țarul era tot un nelegiuit, se împrieteniseră de minune.

Mînioasă, izbi cu spada și făcu geamul țăndări. Apoi, fără să lase celor doi vreme să se dezmeticească, se avîntă călare și pătrunse pe fereastră-n încăpere.

— Tu ? răcni înspăimîntat țarul, recunoscînd în Slava pe voinicul care-i vîrîse palatul în inima pămîntului.

Dar maghiosnicul, măcar că înverzise, șuieră o dată cu putere. Tunînd cumplit, balaurul se ivi în încăpere.

— Pe el ! porunci maghiosnicul, arătîndu-i-o pe Slava.

Balaurul se năpusti, dar Slava îl primi cu spada ridicată.

N-avu vreme dihania să caște botul, că-i și zbură căpățîna pe masă, printre farfuriile de aur ale țarului !

Maghiosnicul pocni atunci din degete și un cerc de foc îl împrejmui. Slava suflă și stinse focul.

— Caută în urechea mea dreaptă, șopti armăsarul, iar Slava scoase din urechea lui un arcan, cu care-l prinse pe maghiosnic.

Dar el atinse arcanul cu degetul și-l prefăcu într-un șarpe care se răsuci și se aruncă asupra Slavei. Abia avu vreme fata să-l despice cu sabia.

Numai că țarul se dezmeticise și, furișîndu-se pe la spatele ei, încercă s-o doboare de pe armăsar. Rău i-a prins, că armăsarul izbi cu copita, strivindu-l de perete.

Atunci se năpusti Slava asupra maghiosnicului care, văzîndu-se la ananghie, încercă ultima apărare. Dîndu-se peste cap, se prefăcu într-o cucuvea și zbură pe fereastră. Armăsarul își desfăcu aripile și se luă după el.

Zbura cucuveaua de colo-colo în jurul palatului, se ridica și se zvîrlea într-o latură, dar armăsarul o urmărea întruna, și Slava înstrună o săgeată. Zbîrnîi coarda arcului și chiui săgeata cînd se repezi și străpunse cucuveaua. O pată de sînge căzu pe jos, și din pată se iscă un soi rău de muscă roșie, care porni ca zănatecă, bîzîind. Armăsarul — după ea. Se ferea musca, se ascundea cînd prin crăpăturile stîncilor, cînd intra în palat și se pitea pe după vreun scaun, dar Slava o urmărea fără cruțare și, înghesuind-o într-un colț, o prinse în căușul palmei.

— Și, mă rog, ce poftești la urma urmelor? bîzîi musca în palma fetei, și glasul i se auzi înfundat.

— Întîi, să te faci om la loc, răspunse Slava, care apucase musca de o aripă.

Se dădu musca de trei ori peste cap și maghiosnicul se ivi în încăpere. Numai că, ținînd Slava musca de aripă, se pomeni și maghiosnicul strîns de mînă, ca într-o cătușă.

— Poftim, bombăni maghiosnicul. Acum ce mai poftești?

Slava scoase broasca din buzunar:

— Să-i dai și broaștei chipul de om pe care l-a avut.

Maghiosnicul înghițea noduri-noduri, dar ce să facă? Și-a vîrît în sîn mîna slobodă și a scos de acolo un șip verde ca iarba, din care a picurat o licoare peste capul broaștei. A tresărit broasca, s-a cutremurat, și voinicul din cetatea blestemată s-a ridicat în fața Slavei, privind rătăcit în jur și frecîndu-se la ochi.

— Tii, ciudat vis am avut, a zis el încet. Se făcea că eram o broască verde și nu puteam vorbi...

— Și broască ai fi fost mult și bine, șuieră maghiosnicul. Dar s-a nimerit să te ajute flăcăul ăsta afurisit, de care nici vrăjile nu se prind...

Auzindu-i vorbele, se dezmetici voinicul de-a binelea. Cînd îl cuprinse o dată pe maghiosnic în brațe, îl strînse de-i pocniră oasele. Iar cînd își desfăcu brațele, căzu nelegiuitul ca un sac cu făină.

În clipa aceea detună de șapte ori, pămîntul fu răscolit și se frămîntă, iar Slava, voinicul și armăsarul se treziră sub albastrul cerului, pe un cîmp fără sfîrșit, plin cu trandafiri roșii. Marea-de-Sînge pierise.

— Cum să-ți mulțumesc pentru toate? strigă voinicul, îngenunchind în fața Slavei.

Armăsarul necheză bucuros și-i șopti :

— Ia-o în brațe și-ncălecați amîndoi.

Flăcăul îl ascultă, iar armăsarul își desfăcu aripile avîntîndu-se spre bolta albastră. Au zburat un an, au zburat trei, au zburat nouă, au zburat nouăzeci și nouă. Zic unii că armăsarul năzdrăvan mai zboară și azi purtînd-o în spinare pe Slava și pe voinicul din cetatea blestemată. Și mai zic că, unde se petrec strîmbătăți, armăsarul se ivește ca o nălucă, iar Slava-i izbește pe tîlhari dintr-o parte, în timp ce voinicul îi strînge din cealaltă.

Dacă stai să te gîndești, o fi și-așa. Nu degeaba se zice c-a fost ce-a fost. Dacă n-ar fi fost, nu s-ar fi apucat oamenii să vorbească.

TINEREȚE FĂRĂ BĂTRÎNEȚE ȘI VIAȚĂ FĂRĂ DE MOARTE

A fost odată un bei bogat, dar știi, putred de bogat. Nu era lucru pe care să nu-l aibă și mîncare căreia să nu-i știe gustul. Pămînturile lui se-ntindeau cît două țări, puse cap la cap. În grajduri îi băteau din copite herghelii de cai arăbești, cu picioare subțiri și părul mătăsos, iar cirezile, turmele și orătăniile lui, dacă le-ai fi scos pe cîmp laolaltă, ți-ar fi părut multe ca nisipul mării. Atît de bogat era beiul Muslim! Și avea un palat cum nu se mai văzuse, și în palat un odor fără preț : pe feciorul lui, Agim.

Pentru Agim nimic nu i se părea beiului prea scump. Îl îmbrăca în catifele țesute cu fir și tivite cu blănuri scumpe, îl plimba pe un cal negru ca pana corbului, cu podoabe de argint la șa și la frîie. Cei mai mari dascăli au fost chemați să-și treacă înțelepciunea în mintea crudă a lui Agim, cele mai frumoase roabe îi cîntau și-l slujeau la masă. Nimic nu făcea Agim toată ziua. Dacă se trezea din somn, bătea din palme, și roabele veneau de-l spălau, îl îmbrăcau și-l puneau la masă; dacă voia să se plimbe, bătea din palme și-i sosea gata înșăuat calul negru, cu podoabe de argint; dacă voia să vîneze, bătea din pal-

me și gonacii îi aduceau vînatul în bătaia arcului, aproape în curtea palatului. Atît făcea Agim : bătea din palme !

Și anii treceau și în palatul beiului Muslim nu se schimba nimic. Doar Agim se făcuse bărbat în putere, iar beiul se gîrbovise de tot. Dacă a văzut așa, l-a chemat într-o bună zi bătrînul și i-a vorbit astfel :

— Feciorul meu, Agim, cîte bunuri sînt pe lumea asta toate ți le-am adunat, ca să nu te mai obosești cu nimic și zilele vieții tale să curgă liniștite ca apele rîului Drin... Dar un lucru nu m-am priceput să-ți agonisesc, fiule, și fără bunul ăsta tot ce ai să stăpînești după moartea mea nu face nici o para. Fără bunul ăsta ai să te desparți de toate celelalte, așa cum și eu o să mă despart de ele curînd. Fiule, îți lipsește tinerețea fără bătrînețe și viața fără de moarte...

Cum auzi Agim cuvintele tătîne-su beiul, un dor aprins îi cuprinse inima.

— Și unde se găsește tinerețea fără bătrînețe și viața fără de moarte, tată ? strigă el. La capătul lumii mă duc după ea !

— Feciorule, feciorule, oftă beiul Muslim, dacă știam unde se găsește, ți-o aduceam de mult...

N-a mai vrut Agim să asculte nimic. Tulburat, a bătut din palme și a cerut să i se pregătească armele și calul. Dar, înainte de a porni la lungul drum care-l aștepta, a pus să se cioplească un sicriu de piatră, și în sicriul de piatră a ascuns galbeni strălucitori și pietre scumpe, să le găsească la înapoiere. Apoi, robii au cărat sicriul într-un loc anume ales de Agim, unde l-au îngropat. Și, ca semn de cunoaștere a locului, au înălțat un stîlp de piatră, înalt cît palatul beiului. Și, ca nimeni să nu afle taina, a pus Agim de i-a tăiat pe robii care i-au muncit și sîngele lor a curs la poalele stîlpului. Iar astea toate odată împlinite, a încălecat Agim, și-a luat rămas bun de la bătrînul bei și a plecat.

Din om în om, din țară în țară a întrebat de locul unde se află tinerețea fără bătrînețe și viața fără de moarte, și nici un om din nici o țară n-a fost în stare să-i dea răspuns. Și mergea Agim mai departe...

A ajuns odată la marginea lumii, acolo unde nu se află decît nesfîrșite întinderi de nisip. Să înainteze ? Să se întoarcă din drum ? I se păru că deslușește ceva în zare și atunci, îmbărbătat, porni înainte.

Era greu drumul peste nisipul fierbinte și, cînd trăgea aer în piept, i se părea că înghite flăcări, dar se apropia tot mai mult de ceea ce zărise nedeslușit, iar cînd ajunse la țintă, văzu că se află în fața unui stîlp de piatră și că pe stîlp erau săpate niște cuvinte : *„Dacă o iei la stînga, ai să mori de sete ; dacă o iei la dreapta, ai să mori de teamă ; dacă te-ntorci, ai să-ți blestemi zilele ; dacă mergi înainte, ai să te alegi cu o învățătură“.*

Agim chibzui o clipă și-și îndemnă calul înainte. Îl mai duse calul cîțiva pași, apoi, istovit, căzu pe nisip. Încercă Agim să-l facă să se ridice, dar truda îi fu în zadar. Sfîrșit de puteri, calul se stinse în pustiu.

Și porni atunci Agim mai departe afundîndu-se în deșertul fără viață și, cînd se întoarse să-și vadă pentru ultima oară tovarășul de drum, un vultur cobora în cercuri tot mai strînse peste leșul părăsit. Cu capul în piept, Agim se depărtă.

Și merse așa vreme îndelungată și, într-un tîrziu, ajunse la un munte golaș. Sui muntele tîrîndu-se în patru labe pe brîie înguste de piatră, sui fără să-și îngăduie nici răgaz, nici somn, și în zorii unei zile de aur ajunse în vîrf. Un strigăt de uimire îi scăpă printre buzele arse de sete.

De cealaltă parte, în vale, un rai i se deschidea în fața ochilor. Vedea o mare de verdeață, arbori bătrîni cu coroanele îmbinate se oglindeau în ape albastre și în mijlocul codrilor se înălțau zidurile albe ale unui palat.

Înviorat, se năpusti în vale, căzu, se ridică, alergă și ajunse în colțul de rai. Dar care nu-i fu mirarea cînd văzu că zidurile albe erau crăpate, tufe verzi crescuseră printre pietre și nenumărate ierburi agățătoare țesuseră o perdea deasă în fața porții mari a palatului.

Cu sabia tăie hățișul verde, iar după ce înlătură ierburile, văzu, prins în poarta cea grea, un belciug. Îl ridică și izbi rar, de trei ori. Cît de ciudat au răsunat izbiturile în poarta întunecată de vreme !

La zgomotul înfundat răspunseră numai cîrcîiri speriate și stoluri de păsări se ridicară, învîrtindu-se neliniștite pe deasupra zidurilor. Mirat, Agim apăsă ivărul mare ; poarta se deschise încet, scîrțîind.

Curtea palatului era pustie. Printre lespezile de piatră crescuseră nu numai ierburi, ci și copaci cu trunchiuri groase, ale căror rădăcini sfărîmaseră nenumărate lespezi albe. Păsările se liniștiseră acum, și peste tot palatul domnea o liniște apăsătoare.

— Nu-i nimeni aici ? strigă Agim.

— ...Aici... aici... aici, îi răspunse din toate laturile ecoul.

Tînărul se îndreptă atunci spre intrarea năpădită de trandafiri roșii. Nu crescuseră în cele două laturi, așa cum cresc trandafirii pe la casele oamenilor, ci astupaseră cu desăvîrșire ușa, ca un covor sîngeriu. Oricît i-ar fi fost milă de florile cu mireasmă dulce, Agim scoase iarăși sabia și tăie tulpinele înțesate de ghimpi. Cînd trandafirii căzură risipîndu-și petalele, văzu niște cuvinte săpate pe ușă : *„Străinule, am avut palate și bogății și am crezut că numele meu va înfrunta veacurile. Dacă n-ai auzit de mine, e pentru că faptele mele n-au fost bune și amintirea oamenilor nu m-a păstrat“.*

Gînditor, Agim împinse ușa și intră. Colbul era gros de trei palme și în încăperile cu oglinzi întunecate de vreme pașii lui deșteptau nori de praf. În mijlocul unei săli înalte se aflau nenumărate lăzi de piatră. Încercă să ridice capacul uneia și, mișcîndu-l, înlătură praful. În piatră citi: „*Nemurirea am căutat-o în aur, dar pentru frații mei oameni ce-am făcut? La nepăsarea mea au răspuns cu nepăsare, și aurul acum la ce mi-ar folosi?*“ Aceleași cuvinte se aflau pe capul fiecărei lăzi și în fiecare dormeau mormane de aur.

Rătăci mult timp Agim prin încăperile palatului și citi încă multe însemnări din care se desprindea aceeași învățătură.

„Dar dacă ar fi avut tinerețea fără bătrînețe și viața fără moarte? se întrebă el. I-ar mai fi păsat de oameni?“ Și, împietrindu-și inima, hotărî să caute mai departe taina pe care i-o descoperise tatăl lui, beiul Muslim.

Se culcă în patul părăsit, iar în zori o porni la drum. Pe măsură ce întîlnea noi priveliști, în cugetul lui amintirea cuvintelor săpate în piatră pălea.

Și, tot mergînd, ajunse într-un codru care părea să nu aibă capăt. Din loc în loc dădea peste poieni cu iarbă fragedă și atunci se întindea pe covorul verde, bucurîndu-se de liniștea străbătută de cîntecele păsărilor.

Într-un rînd adormi așa, într-o poiană. Cînd se deșteptă, rămase încremenit. În fața lui stătea o femeie nespus de frumoasă, într-o haină din pene și frunze.

— Cine ești? întrebă Agim, sărind în picioare.

— Impărăteasa Codrului, răspunse femeia.

Îl întrebă ce caută în țara ei, unde picior de om nu mai călcase, și îi povesti Agim că a plecat în căutarea tinereții fără bătrînețe și a vieții fără moarte.

— Asta-i tot ce cauți? zîmbi Împărăteasa Codrului. Atunci bucură-te, Agim, că ai găsit ce cauți.

— Aici?

— Vezi codrul ăsta? mai spuse împărăteasa. Luni în șir poți umbla prin el fără să-i dai de capăt. Și numai cînd ultima crenguță de pe ultimul pom se va usca va veni moartea și pe meleagurile mele... Oprește-te aici, Agim. Vrăbiuțele au să-ți coasă o haină de pene și frunze și ai să domnești cu mine în codru pînă la sfîrșitul veacurilor, împărțind dreptatea!

Agim rămase pe gînduri și ceru trei zile de răgaz, pînă să dea răspunsul. În primele două învață graiul vrăbiilor și le ascultă poveștile, iar în cea de a treia umblă prin codru, încercînd să-și cunoască viitoarea împărăție. Dar, pe cînd se plimba aflînd mereu noi frumusețe, întîlni un stejar bătrîn.

Crengile stejarului erau înnegrite și lipsite de frunze, iar în trunchiul gros se adîncea o scorbură. Agim îngălbeni.

— Rămîi cu bine, îi spuse Împărătesei Codrului. Moartea se apropie de ținutul tău și nu pot zăbovi nici o clipă...

În ciuda rugăminților ei, Agim se depărtă grăbit și apucă pe prima potecă. După o jumătate de an ieși din codru.

„Uf, își spuse ștergîndu-și sudoarea de pe frunte, bine c-am scăpat la vreme!"

Acum mergea mai liniștit. Pașii îl duseră curînd într-o vale largă, împrejmuită de munți înalți. În vale află un lac, iar, pe jumătate cufundate în unde, niște curți de aramă. Ca aurul strălucea în soare arama și de mîndrețea curților pe care le vedea rămase Agim cu gura căscată. Ce erau bogățiile beiului Muslim pe lîngă curțile de aramă!

În mijlocul lor se înălța un turn de aramă, iar la o fereastră a turnului ședea o fată și mai frumoasă parcă decît Împărăteasa Codrului. Era Lubia[1], jumătate femeie și jumătate pește.

— Ce cauți pe aici, flăcăule? întrebă Lubia.

— Tinerețea fără bătrînețe și viața fără de moarte.

— Asta-i tot? zîmbi Lubia. Atunci bucură-te, călătorule, că ai găsit ce cauți.

Privi Agim în jur. Îi plăceau curțile de aramă, și nici Lubia nu era urîtă. Ce bine ar fi să rămînă pe loc! Călătorea de atît amar de vreme...

— Vezi munții de colo? mai întrebă Lubia. Cînd s-or roade și s-or teși ajungînd cît niște mușuroaie, atunci va veni pe meleagurile astea bătrînețea, cu moartea... Oprește-te, călătorule, și curțile de aramă au să capete, în sfîrșit, un stăpîn.

Rămase pe gînduri Agim și ceru trei zile răgaz pînă să dea răspuns. În primele două cercetă curțile de aramă și se minună de strălucirea și trăinicia lor fără pereche, iar în a treia se îndreptă spre munții cei înalți. Rătăci pe potecile lor prăpăstioase, privi în fundul rîpelor și trase în piept aerul tare cu iz de cetină. Dar ajungînd în vîrful unui munte se așeză să se odihnească și, cum se așeză, un bolovan se desprinse și lunecă în vale. Agim cercetă locul și băgă de seamă că piatra se fărîmițează. Atunci îngălbeni.

Coborî îndărăt la curțile de aramă și se depărtă fără multă vorbă de stăpîna lor.

— Rămîi cu bine, îi spuse el Lubiei. Moartea se apropie de munții cei mari, și nu pot zăbovi nici o clipă...

---

[1] Lubia — personaj fantastic din basmele albaneze.

Îl rugă fata să mai chibzuiască, îl rugă să-și schimbe gîndul, dar Agim se depărtă în grabă și, după un an de drum, întorcînd capul nu mai văzu nici munții, nici curțile de aramă.

„Aici chiar că era s-o pățesc, își spuse. Noroc c-am înțeles la vreme!"

Istovit, se opri. Mult avea să mai rătăcească din țară în țară, mult avea să se mai chinuie pe drumurile fără capăt ale pămîntului? Amărît, mergea unde-l duceau ochii, și într-o bună dimineață se pomeni pe un cîmp presărat cu fel de fel de flori. Fluturii se fugăreau în soare și în depărtare se ridica un crîng de migdali. În mijlocul cîmpului văzu un bordei. Se apropie, și un băiețaș ieși din bordei.

— Cine ești? întrebă Agim.

— Eu? Vîntul.

— Tu? se miră Agim. Atît de tînăr?

— De mii și mii de ani sînt tînăr, răspunse Vîntul, și tînăr am să rămîn pînă la sfîrșitul lumii...

Agim răsuflă adînc, și o mare fericire îl năpădi.

— Tinerețe fără bătrînețe și viață fără moarte, șopti el. În sfîrșit! Am găsit-o!

Vîntul rîse, scuturîndu-și pletele negre.

— Intră în bordei și rămîi cît îți poftește inima. Din clipa asta, timpul s-a oprit pentru tine! Aici n-ai nimic de făcut...

Așa rămase Agim în bordeiul Vîntului, care lipsea uneori mai mult, alte ori mai puțin, alerga prin lume scuturîndu-și pletele, dar pînă la urmă se-ntorcea acasă. Și, fără ca nici unul să le țină socoteala, anii treceau cu grămada. De palatul beiului Muslim uitase Agim cu desăvîrșire, așa cum uitase de toate. Nici o cută nu-i brăzda fruntea albă, nici un fir alb nu-i împestrița părul negru.

— Ia seama, Agim, îi spusese Vîntul, chiar în ziua în care-l primise la el în bordei. Plimbă-te cît vrei și umblă unde vrei, dar pe Dealul-cu-Dor și în Valea-cu-Jale să nu te duci, că rău îți va fi.

Și Agim îl ascultase și-i fusese bine. Senin, își urma viața cu care fusese obișnuit de mic, adică nu făcea nimic. Nici măcar din palme nu mai bătea, neavînd de ce bate: slugi nu se găseau în bordeiul Vîntului. În schimb, nu se aflau acolo nici nevoi. De cînd sosise, Agim nu mai pusese hrană în gură, și nu-i era foame. Nu-și schimbase hainele, și hainele-i păreau nou-nouțe. Nimic nu îmbătrînea în țara Vîntului, nimic nu se schimba. Agim trăia fără griji.

Într-o zi, Vîntul plecă pentru mai multă vreme. Avea de gînd să sufle aer cald peste țările înghețate de la miazănoapte, și treaba asta cerea răbdare și iscusință. Agim îl petrecu o bucată de loc, apoi urmă să se plimbe.

Florile erau la fel de frumoase ca de mult, cînd le văzuse pentru prima oară, în razele soarelui fluturii se fugăreau la fel.

„Dar de ce să nu mă duc pe Dealul-cu-Dor ? își spuse deodată Agim. Cine îndrăznește să mă împiedice ?“ și se îndreptă spre Valea-cu-Jale.

Deodată, cum mergea așa, își aminti de beiul Muslim. Ca fulgerat, se opri locului și o ceață îi căzu de pe priviri.

— Tată, strigă el, unde ești ?

Lacrimi mari îi picurau din ochi, cînd se trînti în iarbă. Ca un cuțit în inimă îl sfîșia dorul după bătrînul bei, după palatul părintesc și locurile în care copilărise, și plînse multă vreme, cu lacrimi fierbinți. Agim, Agim, crezi că plînsul te mai poate ajuta ? Plîngînd, se întoarse împleticit la bordei să-și aștepte tovarășul.

Și iată că Vîntul fusese mai harnic de astă dată și-și isprăvise treaba mai degrabă. Rîzînd, se întoarse acasă și deschise ușa.

Agim îl privea fără o vorbă și lacrimi grele îi picurau din ochi.

— Nenorocitule, strigă Vîntul, ai fost pe Dealul-cu-Dor, în Valea-cu-Jale !

— Nu știu, răspunse Agim, din nebăgare de seamă...

Vîntul își clătină pletele și rămase tăcut.

— Vreau să mă-ntorc acasă, șopti Agim.

— Acasă ? Vîntul dădea din cap. Ce mai poți face acum ? Du-te...

Și astfel părăsi Agim bordeiul Vîntului și, cu inima sfîșiată de dor, se îndreptă spre palatul beiului Muslim.

Multă vreme a umblat, mult pămînt a colindat, pînă la urmă a ajuns la țintă.

Dar ce durere-l aștepta acasă ! Din palatul beiului nu rămăsese nici urmă și pe locurile unde se înălțaseră cîndva ziduri tari, hambare și grajduri, se întindea acum o bostănărie. Iar un țăran bătrîn, bătrîn, păzea bostănăria.

— Moșule, unde-i palatul beiului ? răcni Agim.

— Al cui ?

— Al beiului Muslim.

Moșneagul se gîndi, se gîndi, pînă la urmă spuse :

— Beiul Muslim ? Cît sînt eu de bătrîn, de numele ăsta n-am auzit. Și-o fi avînd curțile prin alte locuri...

— Dar de Agim, vestitul, ai auzit ?

— Agim ?... Care, tăietorul de lemne ?

Simțind că-i tremură genunchii, Agim se lăsă pe lavița bătrînului. Pierise tot, tot, tot...

Deodată sări în picioare :

— Minți ! Și ca să-ți dovedesc că minți, uite !

Îl luă Agim pe moșneag de mînă și îl duse pînă la un ciot acoperit de mușchi. Era tot ce mai rămăsese din stîlpul de piatră pe care-l ridicase înaintea plecării.

— Vezi ?

Apucă o sapă și se puse pe treabă. Săpă o zi și o noapte, și iar o zi, și iar o noapte și, în sfîrșit, ajunse la sicriul de piatră. Îl deschise.

Ghemuită, în stînga, ședea Bătrînețea, iar în dreapta, chircită, aștepta Moartea. Între ele — grămada de aur pe care Agim o îngropase odinioară.

— O-of ! gemu Bătrînețea. Ai venit, pînă la urmă ? Ia-l tu, Moarte, că eu am obosit de cînd îl tot aștept !

— Ia-l tu, strigă Moartea, ridicîndu-se în picioare.

Îl luă întîi Bătrînețea și-i albi părul, și-i frînse spinarea, și-i boți fața. Apoi, cînd îl văzu așa, îl luă și Moartea.

Țăranul cel bătrîn deșertă aurul și-l așeză pe Agim în sicriul de piatră. Cu aurul dedemult au trăit liniștiți pînă la sfîrșitul zilelor lor, și moșneagul, și copiii, și copiii copiilor lui. Iar Agim, care n-a ținut seama de oameni și s-a iubit pe sine peste măsură, n-a avut parte de ceea ce rîvnise.

Singura tinerețe fără bătrînețe și viață fără de moarte e a vitejilor, ale căror fapte nu se uită niciodînd.

CORABIA SĂLBĂTICIUNILOR

Trăia odată în Deltă, într-un ostrov înverzit, o femeie bătrînă. Nici o fiară nu-și putea aminti s-o fi văzut cînd neîncovoiată și cu părul de aur ; nici un pui nu făcea ochi și nici un boboc nu ieșea din ou fără să primească de îndată de la părinți întîia învățătură :

— La trei pași de buturuga trăsnită, fiule, e o mlaștină, dar la doi pași de scaunul babușcăi e apă dulce...

Din zori și pînă-n asfințit veneau sălbăticiunile să bea din apa dulce, și bătrîna le urmărea cu ochii ei încețoșați, spunîndu-le vorbe blajine.

Da, era tare bătrînă. Vai, vai, cît era de bătrînă ! Dacă vidra nu i-ar fi adus din timp în timp vreun peștișor, dacă iepurele nu i-ar fi cules ierburi fragede, dacă veverița nu i-ar fi lăsat în poală castane de bal-

tă, cu ce și-ar fi dus ea zilele ? Moș Breb, neobositul dulgher din ostrov, se înspăimînta la gîndul ăsta. De aceea, cînd și cînd se apuca să bată toaca, și toate sălbăticiunile se adunau la sfat, cu puii lor, pe neamuri și semințiile.

— Are de toate babușca ? întreba moș Breb, maimarele sfatului.

— Babușca are, are tot ce-i poftește inima, scîncea atunci vulpea. Sînt alte biete bătrîne care se chinuie cum numai ele știu, și nimeni nu le duce cîte un boboc mai gras...

Abia izbutea moș Breb să curme larma zburătoarelor, care cîrîiau pe întrecute :

— Rușine !

— Boboc, hai ? Boboc gras, da ?

— Pofta-n cui !

Cînd sfada se potolea și vulpea ofta, jeluindu-se că a fost rău înțeleasă ca de-obicei, moș Breb se ducea la coliba babușcăi de mai proptea ici un stîlp, mai întărea colo o împletitură. Dar le făcea pe toate cu atîta mînie, că bătrîna îl întreba întotdeauna :

— Ce ai, meștere Breb ? Ce supărare a dat peste tine ?

Moșul mai izbea o dată cu coada într-un lemn, apoi, netezindu-și mustățile, mormăia înfundat :

— Nu se mai poate. Așa nu se mai poate ! Matale, babușca, să nu te superi, dar în ultima vreme mi s-a părut că bag de seamă... da, da, cred că... Of, ai îmbătrînit oleacă, asta-i !

— Crezi, moș Breb ? zîmbea bătrîna.

— Nu te supăra, babușca, rostea încurcat meșterul. Așa mi se pare mie... Oleacă ! Ce-i drept, nu mult, dar de îmbătrînit toți se întîmplă să îmbătrînim. Și noi avem nevoie de un conducător în putere, care să pună bună rînduială în viața de pe ostrov.

— De unde să-l luăm, moș Brebule ?

— Hei, dac-ai fi avut matale un fecior...

La vorba asta se amăra bătrîna și prindea să ofteze.

— Ce-i, babușca ? se auzea îndată glasul unei broscuțe speriate.

Și într-o clipă stîrcul alb își scutura moțul de pene scumpe și zbura neliniștit de colo-colo, dînd de veste :

— Oftează babușca ! Sălbăticiuni, babușca oftează !

Ca din pămînt se strîngeau lîngă scaunul bătrînei

Iepuri și arici,
Șerpi și pitulici,
Lebede și șobolani,
Broaște, vidre, vulpi, bîtlani,
Rațe, lupi și cerbi semeți,
Și șoimi vineți și sticleți,

întrebînd cu teamă mare :

— Ce te doare ? Ce te doare ?

Plîngea bătrîna văzînd dragostea tuturor, plîngea moș Breb și, din una-alta, se luau cu vorba. Dar azi așa, mîine tot așa, a înțeles bătrîna că trebuie să născocească ceva.

L-a chemat atunci pe meșterul Breb și i-a dat poruncă să înjghebe o corabie strașnică, o corabie în stare să înfrunte mările și furtunile. Moșul s-a scărpinat la ceafă, s-a sucit, a chibzuit, apoi s-a dus cu mare grabă la cetatea brebilor, unde a lămurit porunca babuștei.

Și s-au pus brebii pe treabă și cu dinții au ros de la rădăcină copacii trebuincioși, au socotit, au meșterit, iar într-o lună se ridicase în cetatea brebilor o mîndrețe de corabie cum nici țarul n-avea printre corăbiile lui.

Bun ! A pornit moșul de i-a dus babuștei vestea. Atunci a adunat ea toate păsările meștere la întărit cuiburi și le-a poruncit să împletească frînghii pentru corabie, iar păianjenilor cu multe brațe le-a cerut să-i țeasă pînzele. Și dacă babușca a dat poruncă, nu s-a dat în lături nimeni de la muncă. A mai trecut o lună, și corabia era gata, cu pînze și frînghii, ba și cu-o flamură care filfîia la catargul cel mare.

— Dragii mei, a cuvîntat bătrîna la soborul din ostrov, unde toaca lui moș Breb adunase toate jivinele cu două, cu patru, cu opt picioare, ba și pe tîrîtoare, care — se știe — nu prea au picioare, dragii mei, ascultați vorba mea : cei mai iscusiți dintre voi să urce pe corabie și să pornească în lume. Vă dau o oglindă minunată. Dacă ajungeți în fața celui pe care-l socotiți vrednic să împartă dreptatea aici, în ostrov, priviți în oglindă. Neagră ca noaptea se va face dacă alegerea voastră nu va fi bună și în întunecimea oglinzii veți vedea meteahna ascunsă a alesului. Iar dacă se va face albastră ca cerul senin, veți avea semn că ați chibzuit bine. Faceți cum v-am spus, și n-o să vă căiți !

Îndemnul bătrînei a fost primit cu bucurie. Și pe dată i s-a încredințat Vidrei conducerea corăbiei, ca una ce era pricepută la călătoriile pe apă, în timp ce moș Breb a primit sarcina de cîrmaci, la care-l îndreptățea coada lată și groasă.

Și corabia sălbăticiunilor a prins să lunece pe unde. Ce să lunece, că zbura, și mai multe nu ! Ca să vezi dumneata ce meșteri erau brebii dedemult, fără a mai vorbi de păianjeni ! Dimineața, cînd soarele privea în bobițele de rouă prinse de urzeala lor minunată scînteiau pînzele corăbiei ca niște pînze de sticlă...

Așa trecea ca gîndul corabia pe ape și curînd la curtea țarului se adunară căpitani vestiți, clătinîndu-și bărbile.

— Ce-i, căpitani vestiți, de ce vă clătinați bărbile ? a întrebat țarul.

— Cum să nu le clătinăm, măria ta, a răspuns cel mai bătrîn dintre ei, cînd pe mare s-a ivit o corabie fermecată, condusă de o vidră, iar pe scările de frînghie suie și coboară marinari cum nu s-au mai văzut?

— Cum?

— Da, măria ta, l-a încredințat bătrînul căpitan pe țar. Sînt veverițe, șobolani și cîte altele, iar corabia are pînze strălucitoare și gonește mai ceva ca vîntul...

Parcă nu știi dumneata ce inimă au țarii? Pe dată lăcomia s-a trezit în inima țarului și a poruncit să i se aducă lui corabia fermecată, iar căpitanul cel bătrîn, ca mai iscusit, a primit porunca. S-au făcut pregătiri mari, ce crezi? Glumă e să lupți cu cine știe cîte jigănii? Iar pregătirile odată isprăvite, corabia țarului a purces la drum.

În vremea asta, Vidra cerceta zările. Vezi că de săptămîni de zile tot rătăceau pe mare, așa că li se făcuse lehamite sălbăticiunilor de pustietatea apelor negre și tare ar fi poftit să mai zburde printre ierburi și să tragă pe nări mirosul reavăn de pămînt. Pricepi acum de ce-a fost mare bucuria Vidrei zărind în depărtare ceva, ca o musculiță.

— Pămînt! Pămînt! chițăiră șobolanii, începînd să se dea peste cap de plăcere.

— Nu-i pămînt, îi potoli însă Vidra, pricepînd cea dintîi că se-nșelaseră.

Într-adevăr, nu trecu mult și putură să-și dea seama cu toții că musculița se prefăcuse într-o corabie mare, care se apropia de ei.

— Cine sînteți? strigă Vidra către cei de pe corabie.

— Oamenii țarului, răspunse căpitanul bărbos. Dați-vă robi!

Cînd au auzit sălbăticiunile una ca asta, au văzut negru înaintea ochilor, că dragă le era libertatea. Apoi s-au mirat.

— Dar cine-i și țarul ăsta? a mai întrebat Vidra.

— E maimarele nostru, i-a dat răspuns căpitanul. La glasul lui tremură munții!

Vidra s-a gîndit ce s-a gîndit, și-a privit tovarășii, apoi a strigat cu mirare:

— Ce tot spuneți voi, cei de pe corabie? Nu pricep nimic... Maimarea noastră e babușca, dar noi o iubim și nimeni nu tremură cînd îi aude glasul...

A urmat o clipă de tăcere, și în clipa asta căpitanul bărbos a stat și a cugetat.

— Prindeți cu cîngile corabia jivinelor! a poruncit apoi, văzînd cam de ce soi îi era cugetarea, iar luptătorii țarului s-au apropiat și și-au înfipt cîngile în corabie și-au năvălit pe punte, cu săbiile trase.

Cînd i-au văzut atît de înspăimîntători, veverițele — ce-i drept — s-au repezit taman în vîrful catargelor, dar Vidra a dat porunci și nouă

mistreți tineri au sărit asupra oștenilor. Năpraznic le luceau colții albi și crunt le străluceau privirile. Pînă să înțeleagă oștenii ce li se întîmplă, s-au trezit cu toții zvîrliți în mare, iar cei nouă mistreți au năvălit pe corabia țarului unde au început să facă prăpăd. Zburau oameni și scuturi care încotro, se auzeau strigăte de spaimă și durere, iar căpitanul bărbos zădarnic își smulgea barba, cu mare mînie.

— Izbiți cu sulițele! răcnea cînd și cînd. Străpungeți! Zdrobiți!

Ce să facă sulițele, zvîrlite cu brațe tremurătoare, în fața celor nouă mistreți cît niște viței? Pînă la urmă și-a dat seama și căpitanul că degeaba strigă. Cît ai bate din palme, se făcuse gol în jurul lui. Corabia țarului fusese curățită.

— Duceți-mă la căpitanul vostru, ceru atunci căpitanul țarului, și pe dată îl împresurară cei nouă mistreți și-l petrecură, mișcîndu-și pe-ntrecute codițele.

Iar odată ajunși în fața Vidrei, bărbosul se închină și, scoțîndu-și sabia, i-o înmînă.

— Și-acum, întrebă el, ce-aveți de gînd?

— Ce-aveam de gînd și pînă a vă întîlni, răspunse Vidra, povestindu-i pricina pentru care plecaseră din ostrovul înverzit și pentru care cutreierau mările.

Numai despre oglinda fermecată nu-i spuse nimic.

— Așa? strigă bucuros căpitanul bărbos. Pă bine, cinstită Vidră, ce conducător mai vrednic puteți găsi în lumea asta decît pe luminatul meu stăpîn, preaputernicul țar?

— Cel la glasul căruia tremură munții? se-ncruntă moș Breb, care era de față.

— Ei, tremură... Asta a fost așa, o vorbă... Cum să tremure? prinse să vorbească repezit căpitanul.

Mă rog, ce s-o mai lungim! Atîta a stăruit căpitanul țarului, atîta s-a bătut cu pumnii în piept și s-a jurat că stăpîn mai bun nu cunoaște, încît sălbăticiunile au început să-l asculte. Auzindu-l, ai fi zis că țarul e blajin ca o clătită rumenă și că se sfîrșește de dor să-i fie babușcăi sprijin la bătrînețe. Bietele sălbăticiuni, care nu-și scoseseră vreodată nasul din ostrov, se înduplecară să-l cerceteze și pe țar, măcar că moș Breb își clătina mustățile cu mare îndoială.

Așa s-a făcut că Vidra a dat poruncă să se înalțe pînzele și, trăgînd după ea corabia bărbosului, corabia durată în cetatea brebilor s-a îndreptat spre orașul țarului. Și tot așa s-a făcut că orășenii au putut vedea curînd pe ulițele lor un preaciudat alai. În frunte pășea țanțoșă Vidra, urmată de căpitanul bărbos împresurat de cei nouă mistreți, iar după ei veneau la rînd moș Breb

Iepuri și arici,
Șerpi și pitulici,
Lebede și șobolani,
Broaște, vidre, vulpi, bîtlani,
Rațe, lupi și cerbi semeți,
Și șoimi vineți și sticleți,

fără a mai vorbi de cîte alte lighioane ale ostrovului înverzit.

Cînd au văzut străjerii palatului alaiul care se apropia, s-au uitat unii la alții schimbînd fețe-fețe. Dar țarul, care privea pe fereastră, a început să strige :

— Deschideți porțile ! Deschideți porțile !

S-au deschis porțile în fața sălbăticiunilor, de parc-ar fi fost niscai trimiși ai altor țari cu strașnică putere. Într-o clipă s-a umplut palatul de scheunături, de grohăituri, de cîrîieli și clămpăneli, de-ai fi zis că e sfîrșitul lumii.

— Ai biruit ? l-a întrebat țarul pe căpitanul lui bărbos, atunci cînd alaiul a pătruns în încăperea cea mare, în mijlocul căreia se ridica scaunul lui de abanos.

— Să vezi, luminate... a dat să bîiguie căpitanul și i se mișca barba mai abitir ca o flamură pe catarg.

— Ai biruit ?

— Nu, măria ta. Preacinstita Vidră, aici de față, m-a biruit ea pe mine...

Și-a răsfrînt țarul buzele de necaz și nasul i s-a înroșit :

— Așa ?

— De, măria ta...

Țarul se întoarse către un boier care gemea de căldură din pricina mulțimii blănurilor pe care le purta și porunci scurt :

— Căpitanul... în țeapă !

— În țeapă, măria ta, gemu boierul. Am priceput.

Dar, cînd să îndeplinească porunca țarului și să se apropie de căpitanul bărbos, pentru a-l aduce la locul de pedeapsă, boierul se dădu cu un pas îndărăt : cei nouă mistreți îl împresuraseră din nou pe căpitan, și colții le luceau amenințător. Vezi că mistreții, cît erau de mistreți, tot aveau mai multă inimă decît țarul și nu puteau suferi să-l vadă pe bărbos în țeapă.

— Măria ta... începu boierul.

Țarul plesnea de necaz.

— Ce-i, purcelușilor ? Ce-i, drăgălașilor ? întrebă el cu glasul piți-găiat de mînie. V-a supărat careva, porumbeilor ?

Cel mai mare mistreț răspunse cu vocea lui groasă, care-i băgă în răcori pînă și pe străjeri :

— Ce purcei ?... Ce porumbei ?... Lasă-l în pace pe căpitan !

Țarul își mușcă buzele, își apucă bărbuța rară, o mușcă și pe ea, se făcu vînăt la față, apoi verde și, cînd grăi, parcă scîrțîiră niște uși neunse :

— Căpitanul ?... I-auzi, boierule, cinstiții oaspeți te întreabă ce ai cu căpitanul... Dar ce, ți-a făcut ceva, de-ți veni să-l amenințI cu țeapa ?

— Măria ta, gemu deznădăjduit boierul, eu...

— Las-o pe măria mea deoparte ! strigă țarul, regăsindu-și măreția. Și așa, lung și slab cum era, se ridică de pe scaun și, despuindu-l pe boier de blănuri, le așeză pe toate în spinarea căpitanului, care le primi buimăcit și îndată începu să geamă de căldură. Să-nsemne grămăticii cum știe țarul să împartă dreptatea ! mai spuse stăpînul. Apoi, întorcîndu-se către mistrețul cel mare, șopti mieros : Ei, porumbe... asta, falnice mistreț, e bună judecata țarului ?

Mistrețul grohăi înveselit și-l întrebă pe căpitanul bărbos, care nădușea sub povara blănurilor :

— E bună judecata ?

— Trăiască țarul ! gemu căpitanul. Cum ar fi, judecata lui tot bună-i, pînă la urmă...

Atunci păși înainte Vidra.

— Ascultă, țarule, începu ea. Noi avem nevoie de un conducător în ostrovul înverzit. Ai pe cineva care ar face treaba ?

— Am, am, cum să nu, răspunse de îndată țarul. Vi-l dau pe Țarevici... Ei, căpitane, aleargă la Țarevici și poftește-l degrabă !

Veni Țareviciul. Era un prostălău mic și gras, care de cum păși în încăpere se împiedică și căzu drept în ghimpii ariciului, bucătar pe corabia sălbăticiunilor. Ariciul nu păți nimic, firește, dar prostălăul începu să schiaune ca din gură de șarpe.

— Da' mai taci odată ! spuse plictisit ariciul.

Cu chiu, cu vai, se potoli Prostovan-Țarevici.

— Iată-vă conducătorul, grăi atunci țarul. Mai bun n-o să găsiți în lumea-ntreagă...

Vidra schimbă o privire cu moș Breb, și amîndoi se înțeleseră de minune : cu prostălăul țarului nici nu făcea să mai încerce oglinda ! Cînd colo, ariciul prinse să vorbească :

— Ești viteaz ? îl întrebă pe Țarevici.

— Tare viteaz, răspunse țarul în locul prostălăului, care-și holba ochii și se trăgea înapoi din fața ariciului.

— Și deștept ?

— Mai ales deștept, se grăbi tot țarul să încredințeze.

Ariciul se apropie de Prostovan-Țarevici, care începu să fugă de-a-ndaratelea. Călcă un bîtlan pe picior, se agăță de colții unui mistreț, ni-

meri între labele lui moș Breb și căzu printre șopîrlele uimite. Rîdeau sălbăticiunile cum nu mai rîseseră de mult, iar țarul tremura de mînie, și mai multe nu!

— Dă-l afară pe Țarevici, strigă în cele din urmă văzînd că, și fără să vorbească, prostul tot se dăduse pe față; iar căpitanul bărbos se grăbi să-l scoată din încăpere pe Prostovan-Țarevici.

Acu, nici vorbă să-l mai ia Vidra pe Țarevici în ostrov. Dac-a văzut așa, s-a gîndit țarul să le facă de petrecanie dihăniilor. Le-a poftit să mîie peste noapte într-o clădire mare, și pe dată a împărțit straș-nice porunci. Au pregătit slujbașii munți de vreascuri și lemne uscate, apoi, așezîndu-le în jurul clădirii, le-au dat foc. A privit țarul limbile roșii ale flăcărilor, a privit cît a privit și s-a dus la culcare.

Dar bietele jivine ce-mi făceau? Cum au simțit căldura și mirosul fumului, au schimbat între ele priviri nedumerite. Numai cîrtița și-a păstrat firea și degrabă s-a apucat să sape sub dușumele. Sapă, scobește — a săpat pîn-a făcut drum de trecere sub pămînt. Jivinele, după ea, că le goneau flăcările din urmă. Și uite cum s-au potrivit lucrurile, că drumul de sub pămînt al cîrtiței taman în iatacul lui Prostovan-Țarevici a nimerit.

Sforăia prostul, în patul lui, de se zgîlțîiau pereții auriți. Una cîte una, sălbăticiunile s-au adunat în încăpere. Au stat acolo liniștite o vreme, apoi Vidra a făcut semn, doi mistreți l-au apucat pe Prostovan-Țarevici, l-au purtat cu băgare de seamă și, luînd drumul de sub pămînt pe care veniseră, l-au așezat peste cenușa răcită de pe locul unde se înălțase casa aprinsă din porunca țarului. Prostălăul dormea ca dușii de pe lume, iar sălbăticiunile s-au ghemuit cum au putut pe patul Țareviciului, pe mese și pe scaune, ba și pe jos s-au ghemuit, și au mai și tras un pui de somn pînă la ziuă.

Acu, de dimineață, prima grijă a țarului a fost să dea o fugă acolo unde nădăjduia să găsească oasele arse ale sălbăticiunilor. De ars, clădirea arsese. Dar pe așternutul de cenușă sforăia Prostovan-Țarevici, mai dihai decît dacă s-ar fi aflat în iatacul lui.

A stat țarul și a privit, scărmănîndu-și cu degetele bărbuța rară, a stat, a văzut și nimic n-a priceput. A dat atunci o fugă pînă la iatacul lui Prostovan-Țarevici, și acolo, cum a intrat, cum l-au întîmpinat sălbăticiunile:

— Bună dimineața, țarule!

— Cum ai dormit?

— Așa grijă pentru oaspeți mai zic și eu! Să ne dai chiar iatacul lui Țarevici...

Le-a răbdat țarul batjocurile și a tăcut mîlc, ce era să spună? Țar, țar, dar de înțeles a înțeles și el că nu-i a bine să stîrnească jivinele. Ba dimpotrivă!

Mînios, a ieșit din iatacul lui Prostovan-Țarevici și a adunat îndată sfatul boierilor, care au venit gîfîind de pe la casele lor, că strașnic îi zoriseră vătășeii țarului. Iar dacă i-a văzut strînși în jurul scaunului său de abanos, a izbucnit luminația sa:

— Slugi ticăloase, așa mă slujiți, hai? Mă lăsați să ajung de rîsul fiarelor?

Oftau boierii și gemeau, simțind că-i ia cu frig în ciuda blănurilor groase de pe ei.

— Iartă-ne, mărite Țar!... Îndură-te de noi, păcătoșii...

— Ascultați porunca mea, grăi atunci țarul, cumva îmbunat. Nu se va întîmpla să-și rîdă vecinii de mine! Pregătiți în noaptea asta toate oștile țării și așezați-le pe cîmpul de la marginea orașului. Eu am să îndrept într-acolo blestematele dihănii, și toată oastea să se năpustească și să le măcelărească... Dacă duceți treaba cu bine la capăt, vă împart moșii la toți!

O larmă bucuroasă se ridică din mijlocul boierilor, care începură să pupe mîinile țarului, ba cîțiva, mai zeloși, îi pupară și picioarele.

Rău ar fi fost de sălbăticiunile din ostrov, dacă un cariu nu și-ar fi sfredelit de ani de zile căsuța în lemnul scaunului pe care ședea țarul. Era un gîndăcel înțelept și bun la inimă. Auzind cuvintele țarului, ieși în grabă din borta lui și, lăsîndu-i pe boieri să-și pupe țarul și să se pupe între ei, alergă într-un suflet pînă în iatacul lui Prostovan-Țarevici.

— Prăpăd! Primejdie! strigă gîndăcelul cu glas subțire, regăsindu-și cu greu răsuflarea.

Apoi, întrebat de Vidră, povesti ce auzise.

— Ești un gîndac de treabă, îi spuse Vidra, mulțumindu-i în numele tuturor. Știi ceva? O vietate cumsecade n-are ce căuta în palatul țarului. Vino cu noi în ostrov și o să-ți dăm un trunchi uscat în care să-ți faci casa...

Se ținu apoi sfat și sălbăticiunile luară hotărîri de luptă. A doua zi dimineața, țarul veni devreme, și era tot numai lapte și miere.

— Scumpii mei oaspeți, dragii mei, astăzi vom face o plimbare minunată...

Dar cel mai mare mistreț nu-și putu stăpîni disprețul față de vicleniа țarului.

— O să-ți arătăm noi plimbare, mormăi supărat.

— Poftim? Ai spus ceva, drăgușule?

— Spune că abia așteptăm să mergem la plimbare, strigă repede Vidra, iar țarul își freca mîinile.

Încet, încet, ajunseră la marginea orașului. Se întindea acolo un cîmp mare, pe care se înălța acum o pădure de corturi : tabăra oastei țarului.

— Porniți, vitejilor ! răcni țarul fluturînd o năframă, și în clipa aceea se auziră trîmbițe, și ostașii se bulucirăă din corturi.

O parte se aruncă pe cai. Dar cum încălecau, cum se prăvăleau din șei, iar caii speriați începeau să-i izbească și să-i frămînte sub copite. Pedestrașii alergară și ei la locurile unde-și aveau îngrămădite armele și se întrecură să le apuce mai degrabă. Cînd colo, coardele arcurilor erau retezate și lemnul sulițelor frînt.

— Încotro vor s-o pornească vitejii ? întrebă cu nevinovăție Vidra.

După hotărîrea luată în sfatul sălbăticiunilor, în timp ce oștile dormeau, iepurii, șobolanii și brebii se strecuraseră în tabără și roseseră chingile și frîiele cailor, coardele arcurilor și lemnul sulițelor.

Înspăimîntat, țarul își smulgea bărbuța rară, neîndrăznind să-și dea pe față mînia. Toată oastea lui se făcuse de rîs !

A priceput atunci că nu-i de glumit cu sălbăticiunile și că mai cuminte ar fi să le dea drumul, să plece cît mai curînd. Pe dată a întors foaia și s-a grăbit să le ia cu binele.

Așa s-a făcut că s-a întins masă mare în palatul țarului și, pentru întîia dată de cînd sînt țari pe lume, la masă au fost poftiți :

Iepuri și arici,
Șerpi și pitulici,
Lebede și șobolani,
Broaște, vidre, vulpi, bîtlani,
Rațe, brebi și porci mistreți,
Și șopîrle și sticleți,

care cum s-au strîns laolaltă, cum s-au pus să mănînce din farfuriile de aur ale țarului. Ședea țarul în capul mesei, cu Vidra în dreapta și moș Breb în stînga, iar Prostovan-Țarevici făcea fețe-fețe, că avea în stînga un arici și în dreapta doi raci mici. Țarul înghițea noduri văzînd cum șopîrlele, broaștele și celelalte dihănii mărunte se plimbau pe masă ca la ele-acasă, în timp ce păsările zburau în voie și ciuguleau de ici o firmitură și de colo o-mbucătură. Dar mai putea spune ceva ? Tăcea, răbda și se ruga la toți sfinții să-l scape de belea !

Ei, și-atunci s-a sculat Vidra și a prins să grăiască :

— Ascultă, țarule !

A tresărit țarul și și-a ridicat nasul din farfurie.

— Ascultă, țarule, a spus Vidra din nou. Pînă acum, ce-i drept, nu ne-am putut plînge de nimic. Tare bine ne-ai primit și nădăjduiesc că la buna ta primire am răspuns cum se cuvenea. (Aici a început țarul să tușească fără pricină și l-a ținut tusea o bucată bună de vreme...) Numai că noi am venit cu o treabă, a urmat Vidra cînd tusea țarului s-a potolit. E vorba de conducătorul nostru...

O lucire rea trecu prin ochii țarului, care răspunse cu mare grabă:

— Scumpi oaspeți, nici să nu vă doară capul. O să vă puteți alege în toată voia conducătorul și numai mulțumiri îmi veți aduce. Bizuiți-vă pe mine.

De bizuit, știau acum sălbăticiunile cum se puteau bizui pe cuvîntul țarului. Dar cum voiau să vadă ce era în stare să mai născocească, l-au lăsat să facă ce-o știi.

Și cum s-a sfîrșit masa, cum și-a trimis din nou țarul vătășeii, de i-a strîns din nou pe boieri la sfat:

— Ascultați, boieri, și destupați-vă urechile. Jivinele vor să-și aleagă un conducător, și eu m-am gîndit la voi...

Uite, rău îmi pare că n-ai putut vedea și dumneata, cu ochii dumitale, spaima boierimii cînd a auzit cuvintele țarului.

— Vai și vai, măria ta! De ce tocmai noi?

— Nu ne da pradă fiarelor, măria ta, îndură-te.

— Avem case, moșii, acareturi... Fie-ți milă!

I-a ascultat țarul și, pe măsură ce-i asculta, strașnic se posomora.

— Tăceți, proștilor! a răcnit cu glas năprasnic, nemaiputîndu-le răbda vaietele. Știți voi că ostrovul înverzit, în care locuiesc jivinele, e cea mai frumoasă parte a lumii? N-aș da ostrovul ăsta nici pe zece moșii de-ale voastre!

Dac-au auzit așa, au tăcut boierii, ca la un semn. S-au privit cu coada ochilor unii pe alții, și-odată s-au pus pe strigat:

— Măria ta, mie mi se cuvine... Nu uita că ți-am dăruit un lanț de aur!

— Ce? Ție? s-a amestecat în vorbă un altul. Mie, mărite țar, mie mi se cuvine ostrovul! Feciorul meu l-a învățat pe Țarevici să prindă sticleți...

Mă rog dumitale, a fost în încăperea de sfat o gălăgie atît de cumplită, încît slujitorii palatului, care auziseră și văzuseră destule, au căzut pe gînduri, întrebîndu-se dacă nu cumva boierii îl ucid pe țar.

— Ei și? a zis un slujitor. Mare brînză... Mîine răsare altul, nu te teme!

În vremea asta, văzînd zelul boierilor, țarul se înseninase de-a binelea. Se trăgeau boierii de păr, își sfîșiau hainele, se băteau ca orbii, numai și numai să poată pune mîna pe ostrovul minunat.

— Gata, boieri! strigă de la o vreme țarul. Degeaba vă certați, că de ales au să aleagă chiar jivinele!

La vorba asta, boierii tresăriră.

— Aoleu, măria ta, jivinele... Că bine zici! Ostrovul ca ostrovul, dar ce facem cu jivinele? Păi astea, mărite țar, ce știu ele? Sînt în stare să sfîșie ditamai boierul, întocmai ca pe un mujic de rînd...

A rîs țarul în bărbuța lui rară și a catadicsit să-i lămurească:

— Mi se pare mie, cinstiți boieri, că ați uitat de răzbunarea mea. Păi de ce vreau să-l pun pe unul dintre voi mai mare peste ostrov?... Împînzim ostrovul cu capcane, ucidem sălbăticiunile pe nesimțite, azi una, mîine alta, și în scurtă vreme curățim ostrovul. Nu vedeți, sînt tari numai cînd se află laolaltă...

S-au bucurat boierii, au chibzuit ce au chibzuit și s-au împrăștiat pe la casele lor, să se pregătească pentru alegerea vidrei. Că vestise țarul prin trîmbițași și oamenii de credință că sălbăticiunile aveau să-și aleagă a doua zi un conducător, și poftise tot ce era viță de boier să se adune în fața palatului. Ca să vezi dumneata ce putere căpătaseră dihăniile în vremea aceea, și cum făcea acum țarul pentru ele tot ce făcuse și cu ani în urmă, cînd își măritase fata după un alt țar. Da, zău!

A doua zi toate sălbăticiunile luară loc în cerdacul cel mare al palatului. Se cam înghesuiau ele, că oricît de încăpător părea cerdacul, tot mic era pentru mulțimea lor. Pe sub colții mistreților își scoseseră capetele iepurii, pe ciocurile bîtlanilor se așezaseră sticleții și licuricii — era acolo o învălmășeală de trupuri și gîturi, de cozi și de ciocuri, de blănuri și de boturi, cum nu-ți poți închipui. Uite, de-asta și zic că-mi pare rău: tare păcat că n-ai fost și dumneata acolo, să vezi și să nu crezi!

Că stătea în mijlocul dihăniilor Vidra cea făloasă și-n laba dreaptă ținea o pietricică, pe care trebuia s-o zvîrle în cel pe care l-ar fi ales. Mă rog, întocmai ca o fată de țar, ochindu-și mirele în mulțimea pețitorilor.

Apoi și cînd au început să treacă pe sub cerdac boierii îmblăniți și încotoșmănați, încinși cu lanțuri și lănțujele de aur, sau feciorii de boieri strînși în zale lucitoare și cu pene roșii deasupra coifurilor, n-ai mai fi știut ce să crezi. Că aruncau cu toții priviri galeșe spre vidra din cerdac și se fuduleau și mi se strîmbau, de-ai fi zis că-i acolo frumoasa pămîntului, nu o sălbăticiune cu blană, și încă una dintre cele pe care mulți o purtau în chip de guler sau de căciuliță.

Și au trecut așa toți boierii din oraș, cu fii, cu nepoți și strănepoți, au trecut moșnegi sprijiniți subsuori, de nu mai ieșiseră cu anii din casă, și tineri, de încă nu le dăduseră tuleiele și, care cum trecea, trecea fără să știe și prin fața oglinzii babușcăi, pe care Vidra o așezase cu meșteșug

pe cerdac, la loc ferit. Și neagră ca bezna cea mai neagră s-a făcut oglinda în tot timpul perindării boierilor și s-au răsfrînt în ea toate păcatele lor ascunse. Cîți se buluciseră prin fața oglinzii erau lacomi, cruzi, desfrînați, zgîrciți, hoți, leneși, cum numai boierii pot fi. Că, vezi dumneata, lacomi, zgîrciți sau leneși se întîmplă să găsești și printre oameni, dar să te ferească sfîntul de păcatele boierilor! Nici leac n-au și nici cu ale noastre nu seamănă.

Acum, trecuse prin piața din fața palatului și ultimul picior de boier.

— Măi, a zis Vidra, afurisit neam de oameni!... Și, cum vorbea așa, numai ce vede că oglinda se face albastră, aidoma cerului în nopțile de vară din ostrovul înverzit.

A rămas Vidra fără grai și, dacă și-a aruncat privirile în piață, ce să vadă? Un biet fecior de pescar nimerise și el acolo, cînd locul se golise de boieri. El, vezi tu, habar n-avea de cele ce se petreceau, pentru că, om nevoiaș, nu-l vestise nimeni de nimic. Prinsese și el niște pești dis-de-dimineață și se grăbea să-i dea la bucătăria țarului, nădăjduind să capete niscai copeici cu care să-și mai împlinească din nevoi. Și uite că, pășind în dreptul cerdacului, se pomenește izbit de-o pietricică.

— Ian ascultă! strigă pescarul supărat, întorcîndu-se să vadă cine-și bate joc de el.

Ți-ai găsit să vadă ceva! Piața era goală. A ridicat atunci fruntea și a dat de soborul dihăniilor bulucite-n cerdac, care-i făceau semne și-l chemau care mai de care:

— Suie, pescarule, suie degrabă!

Un bîtlan își desfăcu aripile și se lăsă ușurel lîngă pescarul buimăcit. Se închină cuviincios arcuindu-și gîtul lung și subțire, apoi îl îndemnă să-l urmeze.

Scatiii, sticleții, pitulicile și toate celelalte zburătoare își dădură și ele drumul de sus și începură să zboare în jurul pescarului, bucurîndu-se și ciripind.

„Ia te uită, frate, își spunea bietul om, mi-am găsit beleaua cu păsările astea! Dar și țarul, dacă stai să te gîndești, ce le-o fi adunat acolo, ca la pomană? Acu, numai să nu se supere și să se răzbune pe scrumbiile mele...“

Dac-ar fi fost vorba numai de scrumbii! Nu știa bietul ce-l paște. Că numai ce înțelese țarul că nici unul dintre boierii lui n-a fost pe placul Vidrei și că dihăniile se opriseră la un om de rînd, că și-a și văzut planurile risipite ca fumu-n vînt. Și asta l-a făcut să dea din mîini și să strige:

— Cu ce-i pescarul ăsta zdrențăros mai bun decît boierii mei cu blănuri?

— Asta, țarule, ne privește pe noi, au răspuns într-un glas cei nouă mistreți, și pe dată țarul și-a înghițit potopul de vorbe rele care se băteau să-i țîșnească din gură.

În vremea asta, petrecut cu alai de păsările care se țineau de el scai, pescarul ajunse în încăperea unde sălbăticiunile se ciorovăiau cu țarul. Cum îl văzură

Iepuri și arici,
Șerpi și pitulici,
Lebede și șobolani,
Broaște, vidre, vulpi, bîtlani,
Rațe, brebi și porci mistreți,
Și șopîrle și sticleți

preasmerit i se-nchinară, la mulți ani toți îi urară și-l poftiră-nsufletit în ostrovul înverzit.

Dacă înțelese pescarul ce vor de la el sălbăticiunile, nu șovăi nici o clipă. Dragi îi erau feluritele vietăți ale apei, ale cerului și ale pămîntului.

— Dar repede te mai hotărăști! rînji cu răutate țarul. Al cui ești tu?

— Al căpitanului măriei tale, tresări pescarul, privind cu durere în ochii Vidrei.

— Și pe boier l-ai întrebat dacă te slobozește și-ți îngăduie să pleci așa, teleleu prin lume? mai întrebă țarul.

— Pe boier o să-l întrebăm chiar noi, răspunse mînioasă Vidra. Să fie chemat pe dată la palat!

Plecă într-un suflet un sticlete să-l aducă pe capitanul bărbos, care se încuiase în casă și, de supărare că nu fusese ales să stăpînească ostrovul înverzit, se pusese pe băut de unul singur. Cînd îl vesti sticletele că e chemat de Vidră, deșertase tocmai al zecelea stacan.

— Vin îndată, strigă căpitanul bărbos, crezînd că sălbăticiunile se răzgîndiseră și că pînă la urmă se opriseră la el. Vezi bine, vorbi împleticit către sticlete, și-au dat seama că om ca mine nu mai află!

Apoi, clătinîndu-se, se urni din loc și, tot clătinîndu-se, își făcu intrarea în încăperea în care toți îl așteptau.

— Ascultă, căpitane, spuse Vidra, noi te-am scăpat de la grea primejdie. Iată, îți cerem în schimb să-l slobozești pe pescarul ăsta, cu care avem noi o treabă.

— Tu... ești al meu? întrebă fălos căpitanul, abia ținîndu-se pe picioare.

— Da, boierule...

— Ei, dracu să te ia. Te slobozesc, na!

Mult s-au bucurat atunci sălbăticiunile și, împresurîndu-l pe pescar, au început să joace și să țopăie. Dar țarul s-a apropiat de căpitanul bărbos și i-a șoptit cu mînie :

— Prostule, ai stricat tot ! Acum au să-l ia pe pescar în ostrov.

— Ce ? Pe pescar ?... Cum așa ? a bîiguit căpitanul. Eu credeam că m-au ales pe mine...

Și atîta supărare l-a cuprins, că pe dată i s-au risipit aburii vinului și a început să strige cît îl țineau puterile :

— Stați, stați ! N-am știut... îmi iau cuvîntul înapoi... Pescarule, nu te mai slobozesc ! Nu, cum să fac una ca asta ? Mai degrabă te pun în lanțuri...

Cît ai clipi, s-a oprit jocul sălbăticiunilor.

— Boierule, a strigat pescarul, cine a fost slobod măcar o clipă nu se mai întoarce în robie... cîtu-i lumea !

Și, cum a strigat, cum s-a apropiat de căpitan, cu pumnul ridicat. Iar, în urma lui, cei nouă mistreți au prins a-și zbîrli perii.

Atunci țarul și căpitanul au început să tremure de le sunau măselele în gură, în timp ce Vidra și moș Breb schimbau priviri pline de mîndrie. Iacă, alesul lor se dovedea a fi așa cum trebuie, nu se lăsa călcat pe coadă.

— Să mergem, a poruncit cu glas tunător pescarul și sălbăticiunile îl urmară îndată, lăsîndu-i încremeniți pe țar și pe boieri.

Au străbătut încăperile palatului în care nimeni n-a îndrăznit să-i oprească și au ieșit în piață.

— Opriți ! Opriți-i ! a strigat într-un tîrziu țarul, scoțîndu-și bărbuța pe fereastră.

S-au frămîntat străjile și, la porunca maimarelui lor, au dat năvală. Dar s-a întors pescarul și, repezindu-se asupra maimarelui, i-a smuls sabia. Și cînd a început s-o rotească, au prins străjerii a răcni între ei, ca besmetici :

— Da' ce-avem noi cu el ? Ia lăsați-l să plece...

Așa au ajuns sălbăticiunile la țărmul mării, unde corabia li se legăna pe valuri. Și vînturile au umflat pînzele păianjenilor și corabia a început să gonească pe mare, și a gonit, a tot gonit, pînă ce în dreptul ostrovului s-a oprit.

L-au dus sălbăticiunile pe pescar la coliba babușcăi, și-n fața bătrînei pescarul s-a sfiit și și-a înclinat fruntea.

— Da, a grăit cu blîndețe babușca, bine ați ales...

Și au trecut zile după zile și ani după ani, iar cînd babușca s-a culcat ca să nu se mai scoale, pescarul i-a luat locul și a cîrmuit cu vrednicie peste sălbăticiuni. Și dacă ai s-ajungi dumneata în ostrovul înverzit, să

știi c-ai să-l găsești tot acolo, oleacă îmbătrînit, dar în putere. Și du-i un butoiaș cu miere. Iar dacă ți-i teamă că nu-l vei găsi, dă-mi mie butoiul — și gata!

ACUL ȘI FOARFECA

Am să-ți spun că a fost odată un croitor și că era bătrîn, tare bătrîn. De bătrîn ce era nici ața în ac nu mai vedea s-o vîre, și rar dacă avea ce să mănînce în fiecare zi. Avea bătrînul trei băieți. Dar, dacă avea trei băieți, crezi că asta îl ajuta la ceva?

Băiatul mai mare lucra la un bogătaș, și nu degeaba se zice că, *decît slugă la bogat, mai bine mort și-ngropat.* Al doilea era dascăl la heider[1] și, dacă ai văzut vreodată un dascăl sătul, să mi-l arăți și mie! Al treilea îl ajuta pe bătrîn, dar dacă nu era de lucru, te rog să-mi spui cum putea să-l ajute? Vrednicia lui se prăpădea de pomană.

A înțeles bătrînul că destul a făcut umbră pămîntului. Într-o seară s-a culcat și și-a strîns feciorii lîngă pat.

— Eu, băieții mei, a rostit cu amărăciune, am trăit nouăzeci de ani și-mi ajunge. Am hotărît să mă culc și să nu mă mai scol. Dar, înainte de a închide ochii pentru totdeauna, vreau să vă las cîte ceva, să mă pomeniți cu drag cînd n-oi mai fi.

Degeaba au strigat feciorii, degeaba au plîns. Bătrînul i-a ascultat liniștit, apoi a spus:

— Ție, fiul meu cel mare, îți las toate lucrurile din casă. Multe nu sînt, bune nu sînt, dar, decît nimic, tot mai bine cu ele! Dacă te însori, ai să te ajuți și tu cu ce-ai să poți.

I-a sărutat mîna fiul cel mare, i-a mulțumit și s-a dat cu un pas îndărăt.

— Ție, fiul meu mijlociu, îți las ce brumă de țoale mi-au rămas. Multe nu sînt, întregi nu sînt, dar poate tot alegi ceva din ele...

I-a sărutat mîna și mijlociul, i-a mulțumit și s-a dat cu un pas îndărăt.

[1] Heider — școală (în limba idiș).

— Ție, fiul meu cel mic, a început pentru a treia oară bătrînul... dar s-a oprit îndată. Ce putea să-i mai lase băiatului, cînd tot ce avusese împărțise celor mai mari ?

— Nu-i nimic, tată, a rostit plîngînd mezinul, dacă i-a înțeles încurcătura, să fi fost matale sănătos...

S-a gîndit bătrînul, s-a tot gîndit... Nu-i venea să-și lase băiatul fără partea lui de avere, mult-puțină, cîtă va fi fost, mai cu seamă că era feciorul cel mai vrednic și cel mai drag. Deodată s-a luminat la față.

— Am găsit ! Ție, fiul meu cel mic, îți las acul și foarfeca. Să le păzești cum și eu le-am păzit și să știi că, în mîna unui om harnic, darul ăsta e mai de preț decît tot ce-au primit frații tăi.

I-a sărutat mezinul mîna și i-a mulțumit plîngînd, dar n-a mai apucat să se dea îndărăt. Bătrînul a închis ochii și și-a dat sufletul.

L-au plîns ce-au plîns feciorii, l-au îngropat cu cinste, și-a luat fiecare partea lui de moștenire, iar fratele cel mare a vorbit astfel :

— Frații mei, la un loc o să ne vină tare greu să ne descurcăm. Uite, eu am să mă mut la bogătașul meu, tu să te duci la heider, iar tu, cel mai mic dintre noi...

— Nu vă îngrijiți de mine, mă descurc eu...

— Ei, dacă te descurci, cu atît mai bine !

Au plecat frații cu cîte o bocceluță în spinare, și mezinul a rămas singur în casă. S-a uitat la pereții goi, s-a uitat pe-afară... Ce să facă în cocioaba pustie ? Și-a înfipt acul în cămașă, a vîrît foarfeca în buzunar și, haida-hai, a pornit la drum. Merge o zi, merge două, merge nouăzeci și nouă. Într-a suta zi ajunge la un palat împărătesc. A început să se plimbe pe sub ferești, răcnind cît îl ținea gura :

— Meșter croitor ! Meșter croitor !

În ziua aceea împăratul se sculase tare supărat. O bruftuluise pe împărătească, țipase la sfetnici și-acuma ședea încruntat pe scaunul lui de aur, întrebîndu-se pe cine să-și verse mînia ca să se răcorească de-a binelea. Și, cum se întreba el așa, numai bine aude strigătele croitorului.

— Strigă ? Cine cutează să strige sub ferestrele mele ?

— Un croitor, măria-ta.

Din verde cum era de obicei, într-o clipă s-a făcut roșu împăratul și, cînd a țipat o dată, au zăngănit decorațiile pe piepturile sfetnicilor.

— Ce ? Un croitor ? Și de ce strigă ? Cu ce-i el mai breaz decît cei două sute de croitori ai mei care lucrează în tăcere ?

— Nu știm, măria ta...

— Cine l-a pus să strige ? Vai de zilele noastre ! se jeluiau curtenii.

Dar împăratul nu și-a plecat înalta lui ureche la șoaptele speriate ale sfetnicilor și a poruncit cu glas tunător :

— Aduceți-l aici, viu sau mort ! Am să-l învăț eu minte...

Strigăte, înghesuială, zăngănit de fiare... Ai fi crezut că se pregătește o oaste pentru cine știe ce bătălie împotriva vreunui Gog-Magog[1]. Dar toate erau numai pentru bietul croitor care, nebănuind ce-l paște, striga mai departe pe sub ferestre :

— Meșter croitor ! Cine are ceva de cusut, de cîrpit, de prefăcut sau de întors pe dos ?

S-au deschis porțile palatului și slujitori turnați în oțel s-au repezit buluc, îndemnîndu-se între ei cu mare mulțime de strigăte :

— Prinde-l !

— Pune mîna pe croitor !

— Să nu ne scape !

„Pe cine-or fi căutînd ?“ se întrebă croitorul privind mirat în jur.

Într-o clipă fu împresurat, legat burduf, dus pe sus cu falnic alai și zvîrlit pe lespezile de piatră din încăperea de Scaun a împăratului. Totul se petrecuse atît de repede, că n-avusese vreme să înțeleagă nimic.

— De ce strigi, ticălosule ? îl întrebă împăratul. Te lauzi că ești meșter mare ? Ei bine, te voi pune la-ncercare ! Pînă mîine dimineață să-mi faci un veșmînt de oțel, prin care săgeata să nu treacă și pe care sulița să nu-l străpungă. Și să nu te pună dracul să-l faci din zale sau din mai știu eu ce... Vreau un veșmînt de oțel tot, croit aidoma acestui veșmînt pe care-l port. Dacă-l faci, îți dau voie să te numești croitor al luminăției mele. Dacă nu, îi dau voie călăului să te scurteze cu un cap. Am zis !

Încă buimăcit, croitorul se simți apucat, ridicat și purtat către ieșire.

— Și să nu uiți buzunarele, mai strigă împăratul în urma lui. Am nevoie de cît mai multe buzunare !

Îmbrîncit, înghesuit, croitorul s-a trezit într-o încăpere plină cu foi mari din tablă de oțel. Slujbașii l-au încuiat înăuntru și au plecat, iar croitorul a rămas să se perpelească, încercînd zadarnic să caute o ieșire din buclucul în care nimerise.

„Ce mi-a venit să strig tocmai pe sub ferestrele nebunului ? se întreba el. Parcă dacă strigam în piață nu era bine ?... Așa, cu ce m-am ales ?“

Uite-așa se certa și se perpelea, în timp ce orele treceau ca să nu se mai întoarcă. În încăperea cu table de oțel se tot întuneca și, obosit, flămînd, croitorul adormi.

Atunci foarfeca sări din buzunarul lui și începu să taie foile de tablă cum ai tăia dumneata dintr-un postav. Și bag seamă că nu le tăia oricum, ci în așa fel încît să alcătuiască mîneci, un spate și o față de

[1] Gog — regele țării Magog (în Vechiul Testament).

surtuc, pantaloni, tot ce se cerea pentru întregirea veșmîntului cerut de împărat.

A muncit foarfeca în tăcere cît a muncit și, isprăvind treaba, s-a întors cuminte în buzunarul croitorului, care dormea dus. Atunci a sărit acul de la locul lui și a început să coasă bucățile de tablă. Alerga prin aer de nu-l puteai urmări cu privirea și, cît te-ai șterge la ochi, veșmîntul împăratului era încheiat. Și nu țeapăn, cum ai putea crede, ci moale ca o haină de postav, măcar că era de oțel și, fiind lucrat cu chibzuială, avea tot soiul de buzunare : și mari, și potrivite, și mici de tot.

În zori s-au auzit bocăneli înaintea ușii și, însoțiți de călău, slujbașii au venit să-l ducă pe croitor la împărat. Dar în fața veșmîntului de oțel au rămas fără grai, că asemenea haină nici nu se văzuse, nici nu se pomenise. Iar croitorul dormea într-un colț, fără habar.

— Meștere, scoală, spuse într-un tîrziu un slujitor.

Croitorul deschise întîi un ochi, apoi al doilea, apoi pe amîndoi dintr-o dată, și primul chip pe care-l zări fu al călăului care-l privea mînios la gîndul că nu-i va mai tăia capul. Dar croitorul n-avea cum să știe asta. Supărat, îi strigă în față :

— Păcătoasă slujbă, ți-ai ales, călăule !

— Așa ? Îți bați joc de mine ? strigă călăul. A doua oară nu-mi mai scapi, nu te teme...

Mirat, croitorul se uită la ceilalți și, cum își rotea privirile prin încăpere, văzu haina de oțel. Era întocmai cum o ceruse împăratul. Copleșit de o nouă mirare, deschise gura, voi să întrebe ceva, dar nu izbuti să găsească nici un cuvînt și rămase cu gura căscată.

— Poftește la împărat, cinstite meșter, grăi un slujbaș.

Fără să înțeleagă nimic, croitorul se ridică și, îndreptat de ceilalți, o porni spre încăperea de sfat a împăratului. În frunte pășea un slujbaș care purta haina de oțel, iar în urmă venea călăul rumegînd planuri de răzbunare.

Cînd dădu cu ochii de veșmîntul cerut, împăratul îl pipăi, apoi îl încercă. Hainele de oțel i se potriveau, ca turnate.

— Mda, mîrîi împăratul, ai făcut treaba. Îți dau voie să te numești croitorul luminăției mele.

„Mulțumesc și pentru atît, își spuse croitorul. Mai bine al luminăției lui, decît al călăului..."

De atunci dregătorii începură să vină la el să-și coasă haine, și veniră cu nevestele, ba și cu copiii. Avea de lucru croitorul pînă peste cap, dar cine se plînge de lucru ?

Călăul, însă, zi și noapte se gîndea cum să-l piardă. De aceea se aruncă într-o zi la picioarele împăratului, strigînd din adîncul rărunchilor :

— Măria ta, îngăduie-mi să vorbesc. Într-adevăr, din dragoste pentru tine nu mai pot să tac!

— Vorbește, dar pe scurt, îi îngădui împăratul.

— Măria ta, croitorului i s-a suit cinstea la cap. Dacă a făcut haina de oțel, acu se laudă peste tot că ar ști să facă o haină și mai și, o haină de aur.

— O haină de aur? strigă împăratul și ochii prinseră să-i lucească.

— Cu totul și cu totul de aur, măria ta. Iar nasturii i-ar face din pietre scumpe...

— Să vină croitorul, răcni împăratul. Ce, își bate joc de bunătatea mea?

Într-un suflet a alergat călăul și l-a înfățișat pe croitor.

— Te-ai lăudat că ai ști să faci o haină de aur? întrebă împăratul.

— Nu m-am lăudat în nici un fel, răspunse croitorul, speriat.

— Taci. Îți bați joc de bunătatea mea? Pînă mîine dimineață haina să fie gata. Și nasturii să fie de nestemate! Altminteri, călăul te învață minte... Am zis!

A plecat amărît croitorul și s-a închis în casă, blestemînd clipa în care sosise în orașul împăratului. Dar ce folos că o blestema? Călăul abia aștepta să-i zboare capul...

Cum sta el așa, cu durerea în suflet, odată aude un glas subțire, mai subțire ca firul de ață:

— Ce-i, croitorașule? De ce ești trist?

Se uită croitorul în dreapta, în stînga, se uită în sus și în jos. Cine vorbise?

— Nu căuta atît de departe, rîse glăsciorul. Croitorașule, caută mai aproape.

Ai ghicit! Vorbea acul. Și foarfeca a rîs și ea și a vorbit cu glas gros:

— Mai aproape, croitorașule, caută mai aproape!

— Spune-ne ce te doare, l-a îndemnat acul, și croitorul le povesti toată întîmplarea.

— Asta-i tot? Păi dacă am cusut noi o haină de oțel, o s-o coasem și pe a de aur, nu te teme. De ce crezi că ne-a lăsat tatăl tău să-ți purtăm de grijă? Du-te la împărat și cere-i aurul, că de ce urmează ne îngrijim noi singuri.

Vai, cît s-a bucurat croitorul! Și cum le-a mulțumit prietenilor buni, moșteniți de la bătrînul lui tată! Îndată a alergat la palat, de unde a adus tot ce era de trebuință.

— Așa. Acum culcă-te, și lasă-ne pe noi să facem treaba.

Fericit, croitorul n-a stat să lungească vorba și, ca omul fără griji, cum a pus capul jos, cum a adormit. Dar vezi că afurisitul de călău nu putea să doarmă, de teamă să nu-i scape din nou capul croitorului. A venit

tiptil, tiptil, s-a apropiat de fereastra casei în care trăia meșterul luminăției sale și s-a uitat pe geam. Acolo, minune mare!

Lucrau acul și foarfeca așa cum nu s-ar fi priceput să lucreze douăzeci de meșteri la un loc, iar croitorul dormea dus, cu mîinile după ceafă.

— Ăsta mi-ai fost? s-a bucurat călăul. Meștere, te am în buzunar.

A doua zi dimineață și-a îmbrăcat împăratul haina de aur cu nasturi de pietre scumpe și, de mulțumit ce era, a binevoit să-l plătească pe croitor cu un zîmbet. Dar abia plecase croitorul, că în încăperea de sfat s-a și înfățișat călăul. S-a aruncat la picioarele împăratului și a răcnit ca scos din minți:

— Măria ta, îngăduie-mi să vorbesc. Într-adevăr, din dragoste pentru tine nu mai pot să tac!

— Vorbește, i-a răspuns împăratul netezind cu palma haina de aur care sclipea de parcă soarele însuși coborîse de pe cer și intrase în încăperea împărătească.

— Măria ta, am aflat taina croitorului. Hoțomanul are un ac și o foarfecă, amîndouă descîntate în așa fel, încît lucrează singure...

— Singure? s-a mirat împăratul.

— Singure, măria ta. Dacă le-ai avea în stăpînire, ai putea să le pui să-ți coasă sute de haine de aur și de argint și ai fi cel mai bogat împărat de pe fața pămîntului.

— Să vină croitorul! a răcnit împăratul. Nu cumva își bate joc de mine? Îndrăznește să ascundă asemenea scule nemaivăzute?

A alergat călăul repede de i s-a tăiat răsuflarea și într-o clipă l-a adus pe croitor la palat.

— Unde-i acul? Unde-i foarfecele? a strigat împăratul.

Croitorul s-a îngălbenit de supărare. Cum să-i dea împăratului acul și foarfeca moștenite de la tatăl lui?

— Măria ta, îți fac cîte haine poftești, îi fac și împărătesei, și cui poruncești, dar acul și foarfeca nu le dau!

— Nu le dai?

— Nu le dau!

S-a învinețit de furie împăratul. Ca un cocoș sărea în scaun, și un timp nici n-a putut vorbi de supărare. Apoi a poruncit cu strașnică mînie:

— Călăule, ia-i capul!

— Îndată, măria ta! a strigat ticălosul și, ridicînd spada, s-a năpustit asupra croitorului.

Cum să se mai împotrivească bietul om? Dragi îi erau sculele moștenite, dar și mai dragă viața...

— Bine, împărate, a spus croitorul. Dacă așa ți-i vorba, poftim...

A scos acul și foarfeca și le-a pus înaintea măriei sale, în timp ce călăul fierbea și spumega : capul croitorului îi scăpase din nou.

A poruncit împăratul să se aducă mătăsuri și catifele, purpură, atlaz și blănuri de hermină, iar dacă toate au fost adunate înaintea lui a strigat cu glas de tunet :

— Tu, ac, și tu, foarfecă, puneți-vă pe treabă !

Nici acul, nici foarfeca nu s-au speriat de tunetele lui. Ca și cum n-ar fi auzit nimic, stăteau la locul lor, de-ai fi zis că-s niște scule proaste și lipsite de preț.

— N-auziți ? Vreau să-mi faceți cele mai frumoase haine din lume ! a mai strigat împăratul.

Dar acul și foarfeca nu voiau să muncească pentru el, așa că nu se clinteau. S-a înciudat atunci împăratul și, cît era el de împărat, a pus mîna pe ac, pasămite să-l îndemne la treabă. Numai că acul odată s-a smucit și, cît ai zice pește, a cusut buzele împăratului, de n-a mai putut deschide gura și scoate o vorbă. Iar foarfeca s-a năpustit asupra călăului și hîrști ! i-a tăiat capul. Acul și foarfeca s-au întors apoi în buzunarul croitorului, care a ajuns liniștit în piață, fără ca nimeni să cuteze a-l opri. Repede, repede, s-a depărtat de palat, a ieșit din orașul împărătesc și a pornit pe cîmp, înainte, cale lungă să-i ajungă.

Pe seară zărește niște focuri și, în jurul lor, un pîlc de oameni fugari. Stăteau amărîți lîngă bocceluțele lor și tăceau.

— Ce-i cu voi, oameni buni ?

— Vai și vai, răspunse o femeie. Pacoste și blestem au căzut pe capetele noastre, silindu-ne să fugim din țara în care trăim din moși-strămoși...

S-a dat croitorul mai aproape, și femeia i-a povestit :

— În țara noastră a năvălit Omul-de-Fier. Izbește cu pumnul, și pereții se năruie de parcă ar fi de cocă. Strivește pruncii în picioare. Ucide, pradă și sfarmă. A intrat în cel mai depărtat sat de la hotare și l-a pustiit. Apoi a trecut la al doilea, de acolo la o cetate, la alta... Au plecat oștile să lupte cu el, dar Omul-de-Fier își rîde de paloș și de săgeată. Necruțător, pășește înainte și lasă în urmă moarte și paragină. Noi am fugit cum am putut din calea lui, dar cine știe dacă nu ne-a și zobit casele, făcîndu-le una cu pămîntul...

Plîngea femeia, ascultîndu-i povestea începură să plîngă și ceilalți fugari, iar cu ei plîngea și croitorul. I-a îmbărbătat cît a putut, dar ce să le spună ? Amărît, și-a luat rămas bun și a pornit mai departe.

A mers pînă a dat de o pădure. Dar credeți că era o pădure ca toate pădurile ? În pădurea asta copacii creșteau atît de apropiați, că nici o pasăre n-avea loc să zboare printre ei. S-a oprit croitorul și a stat la sfat cu tovarășii lui.

— De, spuse acul, aici nu prea știu cum te-aș putea ajuta...

— Dar eu unde sînt ? a strigat foarfeca. Pe mine nu mă puneți la socoteală ?

Și într-o clipă s-a repezit și, țac ! țac ! a început să taie copacii uriași, de parcă ar fi avut în față snopi de paie.

A muncit bine foarfeca și a deschis potecă prin pădure, de a putut înainta croitorul pînă în inima codrului, unde a găsit o colibă. Acolo locuia un țadic[1].

— Croitorule, știam că ai să ajungi la mine, în ciuda copacilor, a grăit țadicul. Dar tu, foarfecă, n-ai obosit ?

— Aș mai tăia încă două păduri ca astea !

Țadicul și-a mîngîiat barba albă, a zîmbit și și-a clătinat fruntea :

— Buni tovarăși ți-a lăsat tatăl tău, croitorule ! Cu ei ai să ajungi acolo unde picior de om n-a ajuns și-ai să-i poți ajuta pe fugarii cu care te-ai întîlnit.

S-a mirat croitorul auzind vorbele țadicului. De unde știa el că un biet croitor avea să nimerească în codrul lui, și de unde știa cu cine se întîlnise pe drum ? Dar țadicul vorbea mai departe, așa că-și ciuli urechile.

— Află, croitorule, spuse țadicul, că deasupra capului nostru, acolo sus, e poarta cea mare a cerului. Ai să te sui la cer, iar Soarele te va ajuta să-i vii de hac Omului-de-Fier !

S-a cam speriat croitorul nostru auzindu-i vorbele ! Toate ca toate, dar să se cațere pînă-n cer și să mai stea și cu Soarele de vorbă, asta i s-a părut prea din cale-afară ! S-a uitat cu mirare la foarfecă, și foarfeca a grăit, șoväind :

— De, croitorașule, aici nu prea știu cum te-aș putea ajuta...

— Dar eu unde sînt ? a strigat acul. Pe mine nu mă puneți la socoteală ?

Și într-o clipă, țîști ! a început să sară prin aer. Și a băgat atunci de seamă croitorul că acul lucrează o scară minunată, o scară cum nu s-a mai văzut, o scară de mătasă. Și scara suia drept, drept sus.

— Ihi-hii, striga acul cu glăsciorul lui subțire. După mine, croitorașule ! Ihi-hii !

— Du-te, fiule, și nu te teme, a vorbit țadicul. Tu nu ceri nimic pentru tine...

A răsuflat adînc croitorul și s-a apucat de scara de mătasă, a mai răsuflat o dată și a început să suie. Acul striga mereu deasupra capului lui, și scara sporea crescînd în înălțime. A urcat croitorul nițel și, cînd a privit în jos, se și afla deasupra coroanelor verzi ale copacilor.

---

[1] Țadic — înțelept (în limba idiș).

— Mai sus, croitorule, mai sus ! i-a strigat un șoim avîntîndu-se în văzduhul fără hotar.

Și croitorul urca, urca mereu. Cînd obosea, se oprea și privea în jos. Pămîntul rămăsese departe și se făcea mic, tot mai mic. Nici șoimul nu mai cuteza să zboare în jurul croitorului, ci se mulțumea să descrie cercuri largi, plutind în hăul albastru.

Se înfioră croitorul de singurătatea prin care trecea, agățat de scara de mătasă. Îl cuprinse un dor fierbinte de oameni, de rîsul copiilor.

„Și dacă se rupe scara ?“ îi trecu prin minte, și sîngele îi îngheță în vine.

Dar în clipa aceea auzi glasul subțirel al acului :

— Ihi-hii ! Mai sus, croitorașule, mai sus !

Îmbărbătat, sui mai departe. Cine știe cît a suit ? Unii spun un an, alții șapte. Pînă la urmă, ridicînd fruntea, a văzut zidul alb al norilor și, în mijlocul zidului, o poartă mare, deschisă. S-a apucat cu amîndouă mîinile de toartele cerului și, hop ! a sărit înăuntru.

Mai întîi a închis ochii, orbit de strălucirea din cer. Luceau stelele mai ceva ca nasturii de diamant ai împăratului și o horă de stele tinere juca și cînta. Cînd s-a mai obișnuit cu lumina fără seamăn, a început să calce pe podeaua de nori. Parcă mergea pe arcuri ! Apoi a dat peste un loc unde încetau norii și începea o întindere nesfîrșită, așternută cu praf de stele. Atîta a mers prin praful scăpărător, că tălpile lui l-au butucit și au croit un drum care se mai vede și azi. A trecut pe lîngă butoaie cu ploaie și grindină, a văzut mormane de zăpadă pregătite pentru iarnă și, într-un hambar mare, a dat de fulgerele care-și ascuțeau dinții. A văzut lăzile cu tunete și peștera furtunilor, peste intrarea căreia era prăvălită o lespede grea, a văzut visteria curcubeielor și magazia cu purpură pentru vopsit amurguri. Peste tot stăteau de pază stele care-l priveau cu mirare, dar care nu scoteau o vorbă : ca și cele de pe pămînt, străjile din cer n-au voie să se întindă la taifas !

Tot mergînd așa, ajunse la un palat cu pereții de aur. În jurul palatului, mare forfotă de stele. Toate se înghesuiau, iar niște stele-polițai le împingeau pe cele care ieșeau prea în față.

— Ce s-a întîmplat ? întrebă croitorul.

— Iese Soarele ! Iese Soarele ! răspunseră în același timp vreo patru stele, înghesuindu-se să vadă mai bine.

Porțile se deschiseră într-adevăr, și Soarele ieși din palat. Era un tînăr de aur, frumos cum croitorul nici în vis nu visase. Pletele de aur îi fluturau pe umeri, ochii-i aruncau scîntei de peruzea. De îndată ce ieși din palat, se făcu și mai multă lumină, iar cîteva stele prinseră să vopsească norii cu purpură de la magazie. Croitorul înțelese că, pe pămînt, toate astea se numeau răsărit.

Soarele trecea încet printre șirurile de stele.

Îl ibesc, îl iubesc, șopti o steluță cu cîrlionți la urechea altei stele, prietena ei. Ieri s-a uitat la mine și am fost atît de fericită...

— Taci, prostuțo, o certă prietena. Parcă n-ai ști că n-are ochi decît pentru Luna, cu care nu se poate întîlni...

Iar Soarele trecu încet, fără să bage de seamă privirile steluței care se înroșise de parcă s-ar fi atins de purpura norilor. Vezi că și acolo, în cer, sînt dureri, ca și pe pămînt...

Privirile Soarelui căzură însă asupra croitorului, încremenit de toate cîte vedea.

— Un om? Și de cînd se plimbă oamenii prin cer? întrebă Soarele

Croitorului i se încleștaseră fălcile și nu putea rosti o vorbă.

— Vorbește, șopti din buzunar foarfeca. Doar n-ai venit să taci!

— Mărite... Mărite... bîigui croitorul, pierit.

— Apropie-te, omule, grăi Soarele. Dacă ai ajuns pîn-aici, nu te mai poate tulbura nimic. Vrei să te ajut cu ceva?

— Nu pe mine, slăvite Soare, îngăimă, în sfîrșit, croitorul. Nu pentru mine te rog, ci pentru oamenii năpăstuiți de Omule-de-Fier...

— Care Om-de-Fier? Vorbește lămurit...

Îi povesti croitorul fărădelegile Omului-de-Fier și ochii Soarelui zvîrliră tăișe albastre. Apoi se îndreptă spre o fereastră și privi lung spre Pămînt.

— Îl văd, rosti Soarele. Trece pe strada mare a unei cetăți pustii.

— El a pustiit-o! strigă croitorul.

Se apropie la rîndul lui de o fereastră, încercînd să vadă cetatea. Dar cum să vezi? Pămîntul se zărea de acolo cît o mărgică și trebuia să ai ochii Soarelui ca să poți deslușì cîte ceva.

— Ei, strigă Soarele, dar ce are de gînd...? A găsit, printre dărîmături, doi copii. Acum l-a ridicat pe unul. Poate că vrea să-l sărute?... Vai! L-a dat de pămînt, l-a zdrobit! Și vrea să-l apuce și pe al doilea... Ei bine, asta n-o să se întîmple!

Două spade de foc albastru țîșniră din ochii Soarelui, se năpustiră spre pămînt și, străbătînd cît ai bate din palme văzduhul, îl izbiră pe Omul-de-Fier. Năpraznică trebuie să le fi fost căldura! Omul-de-Fier n-apucă să crîcnească: se topi într-o clipă.

— Așa, spuse Soarele. Răii să nu mai apuce să-mi vadă lumina!

Tii, mare bucurie a fost atunci în cer! Croitorul plîngea de fericire, gîndindu-se la fugarii care se puteau întoarce acasă, stelele cîntau, iar steluța cu cîrlionți se zvîrli de gîtul Soarelui să-l sărute, strigînd cît o ținea gura:

— Uite, de-asta te iubesc ! Că ești bun, bun, bun...

Apoi alergă să se ascundă tocmai în visteria curcubeielor, care-i dăruiră o diademă țesută în șapte culori, rugînd-o să se arate cu ea pe cer, ca să se știe că era zi de sărbătoare.

Dar Soarele fu primul cere-și dădu seama că răsăritul întîrziase din pricina Omului-de-Fier. Grăbind să urce în carul lui de foc, își îndemnă armăsarii la drum și porni să cutreiere nesfîrșitele cîmpii albastre ale cerului. Numai că sînt lucruri pe care nici Soarele, cît e el de Soare, nu le poate face. În ziua aceea s-a întîrziat cu răsăritul, și nimeni pînă astăzi n-a aflat de ce. Iaca, vă dau dezlegare să lămuriți pe cine v-o-ntreba !

Cît despre croitor, s-a întors frumușel pe calea bătucită de tălpile lui prin cîmpul cu praf de stele și a ajuns la poarta cerului. Acul se înfipsese în pervazul porții și aștepta acolo cuminte, cu scara după el.

— Ai izbutit ?

— Izbutit, acule, izbutit, strigă croitorul, începînd să coboare scara de mătasă.

Și a tot coborît, preț de un an sau de trei, sigur nu știu. Ce știu e că n-a avut nevoie de mai mult, pentru că la coborîre i-a trebuit mai puțină vreme decît la suit. Și pe măsură ce cobora, strica și acul scara de mătasă, așa că atunci cînd croitorul s-a pomenit în fața colibei țadicului din pădure, acul i s-a înfipt în cămașă, la locul lui.

N-a rămas multă vreme croitorul în coliba din pădure, ci s-a grăbit să-i ajungă din urmă pe fugari. Cînd au auzit vestea cea bună, n-au mai știut cum să se bucure și cum să-i mulțumească. Pînă la urmă, l-au poftit în țara lor.

Și s-a dus croitorul cu ei, și acul și foarfeca au început să facă haine de toate culorile și de toate mărimile, așa că oamenii din țara aceea purtau întotdeauna veșminte nou-nouțe, ca scoase din cutie. Numai că de la o vreme l-a răzbit dorul de casă, și nici o rugăminte de a mai zăbovi nu l-a putut îndupleca.

— Rămîneți cu bine, a spus, mă duc la ai mei.

Iar acul și foarfeca au strigat și ele într-un glas :

— Acasă ! Ne ducem acasă !

Așa a plecat croitorul și a început să lucreze pentru cei din orașul în care se născuse. Se spune că cele mai frumoase haine din lume se fac și azi acolo, dar eu n-am văzut cu ochii mei, așa că nu vă pot lămuri. Cine vrea, să se ducă să vadă ! Și, dacă se duce, să-mi aducă și mie o haină, chiar mai puțin frumoasă, ca răsplată pentru povestea pe care v-am spus-o.

POVESTEA FERICIRII

A fost, n-a fost, unii zic c-a fost. Într-o colibă, la malul mării, trăia bătrînul Cadîr. Era un bătrîn de treabă, dar veșnic amărît. Și cum să nu fie, dacă baba îi murise și nu-i lăsase urmași? Cadîr era tot mai gîrbov și, pe seară, cînd se așeza cu picioarele încrucișate sub el, nu avea pe nimeni să-l ajute să se scoale, sprijinindu-l de subsuori. Greu îi venea lui Cadîr să se ridice de jos, și trist își fuma luleaua, privind jocul valurilor.

„Vai, vai, bătrînețea e ca un scaiete! își spunea ades. Ori de unde ai apuca-o, te-nțeapă și doare...“

Într-o noapte se dezlănțui o furtună. Marea mugea ca o cireadă de bivoli și vîntul șuiera fără încetare. Fulgerele se repezeau bezmetice. În coliba lui, Cadîr asculta vuietul furtunii și se gîndea: „Dacă ies în zori, am să găsesc pe țărm lemne și pești zvîrliți pe nisip. O să fie bine!“

Dar nu găsi pe țărm decît un stîlp de piatră. Înfășurat în ierburi de mare, stîlpul părea împodobit cu haine de mătasă verde.

„Mare noroc, spuse supărat Cadîr. Lemnele le arzi, peștii îi mănînci, dar cu piatra asta ce faci? Pentru o casă n-ajunge, pentru greutăți de năvod e prea mare...“

Dar Cadîr era un bătrîn cu nărav, și năravul lui era dorința de-a afla toate cele. Scărmănîndu-și cu degetele bărbuța ascuțită, se apropie de stîlpul de piatră și începu să înlăture ierburile care-l acopereau.

— Allah!

Stîlpul nu era stîlp, era un om de piatră. Și frumos ca o lună nouă, și drept ca o trestie, și tînăr ca feciorul pe care și-l dorise Cadîr. La gîndul feciorului, lacrimi începură să picure din ochii bătrînului, și o lacrimă căzu peste fruntea albă a omului de piatră. Iar unde căzu lacrima piatra se făcu trandafirie. Dar Cadîr nu vedea nimic, pentru că plîngea și mormăia:

— Vai, vai, bătrînețea e ca un scaiete! Unde să mai găsesc un fecior? Uite că marea îmi trimite unul, și-i mort, și-i de piatră...

Lacrimile lui Cadîr curgeau pe fruntea de piatră și, unde cădeau, piatra se muia și se făcea trandafirie, ca pielea de om.

A stat Cadîr din plîns și a văzut: omul de piatră era alb și numai fruntea i se făcuse trandafirie. A pus atunci Cadîr mîna și a simțit: omul de piatră era rece și numai fruntea i se încălzise. De bucurie a prins Cadîr să sară și să topăie, pînă a început să sufle greu și a căzut pe nisip. Liniștindu-se, a vrut să ducă la capăt schimbarea omului de

piatră, dar s-a trezit că nu mai are lacrimi. De unde lacrimi, dacă-i fericit cum n-a mai fost de mult ?

A stat de-a chibzuit, apoi a alergat șontîc, șontîc la bordeiul lui, a luat o ceapă și a început să se frece la ochi. Se frecă fără șovăială, așa că lacrimile au început să-i curgă din nou, dar de astă dată avea grijă să picure toate pe omul de piatră, că de prima dată căzuseră multe pe nisip și se irosiseră degeaba !

Cînd pleoapele i s-au umezit de lacrimile lui Cadîr, a deschis omul de piatră doi ochi negri și strălucitori, iar cînd lacrimile i-au picurat pe buze, a deschis gura și a spus :

— Plîngi, bătrîn de treabă, plîngi, că nu ți-o fi plînsul în zadar !

Cadîr cu gura rîdea de fericire și cu ochii plîngea, din pricina cepii. Și cu mirare se uita la omul de piatră care avea acum un cap viu, frumos cum nu mai văzuse. S-a oprit atunci Cadîr și a întrebat bănuitor :

— Dar ai să vrei să-mi fii fecior ? Ca să știu, să nu mă ostenesc de pomană...

A zîmbit omul de piatră și a răspuns :

— Vreau. Plîngi înainte...

L-a scăldat Cadîr în lacrimi, pînă s-a ridicat de pe nisip omul de piatră, și s-a întins de i se auziră oasele trosnind.

— Tare-am înțepenit....

A tras aer în piept și a sărutat mîna zbîrcită a lui Cadîr, șoptind:

— Tată...

Din nou l-a cuprins pe Cadîr o fericire nebunească, din nou a prins să sară pe nisip, ca un țap. Cînd s-a mai liniștit, a întrebat :

— Cum te cheamă, feciorul tatii ?

— Tasin, a răspuns omul de piatră. Mama mea e Aișé, fiica mării, și neamul nostru e nemuritor. Dar un vraci dușman m-a prefăcut în stană de piatră, și stană trebuia să rămîn pînă ce un om s-ar fi milostivit de mine și, cu lacrimile lui, m-ar fi dezlegat. Vraciul dinadins mi-a legat soarta de lacrimile unui om, pentru că pe fundul mării, unde trăim noi, nu se află oameni, mai lămuri tînărul. Dar mama mea, Aișé, s-a folosit de furtuna de azi-noapte și m-a trimis pe pămînt, unde tu, tată, m-ai mîntuit.

Tasin se întoarse apoi cu fața spre mare și strigă de trei ori :

— Ibadulá, deschide poarta !

La al treilea strigăt apele se mișcară, se desfăcură ca două canaturi, iar Cadîr văzu fundul mării. Pe o pernă de catifea ședea o femeie înaltă și albastră ca marea. Femeia zîmbi și-și întinse brațele spre Tasin.

— Vino, spuse omul de piatră și, luîndu-l pe Cadîr de mînă, păși pe fundul apei, acolo unde nisipul auriu strălucea ca soarele. Iată, mamă, cine m-a dezlegat de blestem, adăugă tînărul, împingîndu-l înainte pe Cadîr.

Femeia albastră se ridică în picioare și, sărutînd mîna bătrînului, rosti cîteva vorbe care semănau cu foșnetul valurilor liniștite :

— Nu sîntem bogați, Cadîr, dar cere-ne ce vrei. Pentru binele pe care ni l-ai făcut, aproape că nu poți căpăta răsplată...

— Ce să cer ? răspunse Cadîr. Doar să găsim un cadiu[1] și să scriem un contract de căsătorie...

— De căsătorie ? Cu cine ?

— Cu cine dacă nu cu tine, femeie albastră ? rîse Cadîr. Tasin e fiul tău, și-acum și al meu...

Au rîs de gîndul năstrușnic al bătrînului, și Cadîr a rîs cel mai tare.

— N-am nevoie de altă răsplată, vorbi el apoi. Feciorul meu Tasin îmi ajunge.

Femeia albastră îl rugă pe Cadîr să-i îngăduie lui Tasin să vină din cînd în cînd s-o vadă, și bătrînul nu se împotrivi. Aișé, fiica mării, îi dărui atunci lui Cadîr o cevré[2], cusută cu fir scump, după care-i lăsă să plece.

— Arată-mi casa noastră, spuse Tasin cînd ajunseră la țărm, iar porțile mării se închiseră în urma lor.

Cadîr îl duse la bordeiul lui, în care intrară după ce își scoaseră încălțările. Bordeiul lui Cadîr era sărac, și pe jos se afla o singură rogojină. Încolo, nimic...

— Ei, tătucă, spuse Tasin, văd că trebuie să mă apuc de treabă... Dar mai întîi dă-mi de mîncare, să prind puteri.

Îi aduse Cadîr o ceapă, soră cu ceapa cu care se frecase la ochi, îi aduse un bostan.

— Asta-i mîncare ? întrebă Tasin. Nu văd pilaf, nu văd salmá[3]... și, luînd frumoasa cevré pe care fiica mării i-o dăduse lui Cadîr o scutură peste rogojină.

Care nu fu mirarea bătrînului, văzînd și pilaf și salmá ! Fără multă vorbă, se apucă să mănînce. Tatăl și fiul aveau în față două străchini cu mîncare, dar cu cît luau din pilaf, cu atît creștea muntele de orez din strachină. Au mîncat o zi și o noapte, fără să sfîrșească nici pilaful, nici salmáua...

---

[1] Cadiu — judecător (în limba tătară).

[2] Cevré — năframă (în limba tătară).

[3] Salmá — un fel de mîncare tătărască.

— Te-ai săturat ? întrebă Tasin.

Cadîr apucă un ultim bob de orez, îl înghiți și spuse mulțumit :

— Acum, cu bobul ăsta, m-am săturat.

Tasin acoperi atunci străchinuțele cu frumoasa cevré dăruită de fiica mării, și străchinuțele pieriră de parcă n-ar fi fost. Cadîr începu să caște, dar Tasin îi vorbi așa :

— Tătucă, văd că ți-e somn. Culcă-te. Eu sînt pus pe fapte mari, așa că nu pot dormi... Ce-ți dorește inima ?

— Feciorul meu Tasin, bucuria mea, răspunse Cadîr, inima-mi dorește un singur lucru, dar se spune că nu-i ușor de găsit. Inima-mi dorește fericirea.

Tasin rămase pe gînduri. Pe vremea aceea nu se auzise de fericire, că viața oamenilor era tare ticăloasă. Cererea bătrînului îl umplu de mirare.

— Ce este fericirea ? întrebă el.

— Se spune, cuvîntă Cadîr, că fericirea e tot ce-și poate dori omul mai de preț. Dacă are fericirea asta, nu mai dorește nimic...

— Și unde se află fericirea ? mai întrebă Tasin.

— Vezi, oftă Cadîr, asta n-aș putea spune. Poate că știe padișahul...

— Și unde stă padișahul ? întrebă pentru a treia oară Tasin.

— În Cetatea Verde, dincolo de Marea Albastră, pe Insula Galbenă. Dar, feciorul meu Tasin, padișahul e hain, nu primește pe oricine, iar dacă-l primește nu-i spune decît ce vrea el...

Își luă rămas bun Tasin și Cadîr se culcă pe rogojină, iar, cum se culcă, pe dată adormi. Dar Tasin nu dormea.

Se duse la malul Mării Albastre și strigă de trei ori, așa cum mai strigase :

— Ibadulá, deschide poarta !

Porțile mării se deschiseră și Tasin începu să păsească pe nisipul moale de pe fund. Mama lui, Aișé cea albastră, dormea, așa că n-o deșteptă. Merse o noapte, o zi, și încă o noapte, și încă o zi. Dar cine-ar putea povesti cîte a văzut în drumul lui ? A văzut pești mari și pești mici, a văzut delfinii negri, arapii mărilor, a văzut meduze moi și colorate, a văzut stele de mare, flori de mărgean și cîte, cîte altele n-a văzut ! Pe seară a ajuns la Insula Galbenă.

Era o insulă de piatră, o insulă care semăna cu o lămîie uriașă. Iar în vîrful insulei se vedea Cetatea Verde, iar în Cetatea Verde, zidit din piatră verde, se înălța palatul padișahului.

Se învîrti Tasin în jurul insulei, pereții de piatră erau netezi ca niște oglinzi și nu putea urca pe ei. Ce era de făcut ?

Ocolind pentru a doua oară insula, zări o crăpătură chiar acolo unde se izbeau valurile, spărgîndu-se într-o frămîntare înspumată. Își vîrî degetele în crăpătura de piatră și îndată se simți apucat. O putere uriașă îl trăgea în crăpătura îngustă. Se miră cînd își dădu seama că trupul lui trece printre pereții care i se păruseră atît de apropiați, dar mult timp să se mire nu avu. Se trezi curînd într-o încăpere cît o moschee.

Era toată de piatră galbenă și piatra strălucea și arunca focuri galbene, luminînd ca zece sori la un loc. De teamă să nu orbească, Tasin închise ochii și-i deschise iar, puțin cîte puțin.

Încăperea era goală. Dar în mijlocul ei, pe pardoseala de piatră, se afla un cîine mare, cu blana albă.

— Tu m-ai adus aici ? strigă Tasin, și cîinele își mișcă bucuros coada, dînd din cap.

Voinicului i se păru că dulăul e gata să-i spună ceva, dar se auzi un sunet de gong. Cîinele tresări și pieri.

Rămas singur, Tasin cercetă încăperea de piatră și, găsind o ușă, o deschise. Merse printr-un coridor, urcă și coborî nenumărate scări, pînă la urmă se opri în dreptul unei alte uși. Auzea cîntece însoțite de daùlă[1]. Deschise ușa.

Se afla într-una din încăperile padișahului. Sultanul ședea pe o pernă de catifea verde, alături de vizirul lui, iar în fața lor jucau patru roabe aduse din țări îndepărtate, o roabă albă, una galbenă, una neagră și una roșie.

La zgomotul ușii deschise de Tasin, sultanul se întoarse.

— Cine ești ? strigă vizirul scoțînd hangerul.

— Am de spus o taină padișahului, pentru care am să capăt de la el o lămurire, grăi cu îndrăzneală Tasin.

— Nu-l crede, lumină a luminilor, strigă vizirul, care era un om rău. Poruncește mai degrabă să vină gîdea !

Padișahul era spanchiu. Îl privi pe vizir, dar ochiul lui era ațintit asupra lui Tasin.

— Bine, spuse el. Taie-i capul !

Într-o clipă se repezi Tasin și, cu paloșul, reteză căpățîna vizirului. De spaimă, sultanul se făcu verde la față ca perna pe care ședea, în timp ce roabele țipară ascuțit.

— Ce... ce-ai făcut, ticălosule ?

— Am îndeplinit porunca padișahului, răspunse liniștit Tasin.

— Ție trebuia să-ți taie capul ! strigă mînios sultanul. Unde mai găsesc acum un vizir ?

---

[1] Daùlă — tobă (în limba tătară).

Tasin rîse și în încăpere se făcu deodată mai multă lumină.

— Viziri se găsesc pe toate drumurile! Dar, dacă vrei, taie-mi capul.

Voinicul veni lîngă sultan și-și plecă fruntea. Sultanul scoase hangerul și izbi o dată, de două, de trei ori. Apoi aruncă hangerul, care se strîmbase și se turtise la vîrf.

— Ce-i asta? bîlbîi padișahul. De ce nu mori?

Tasin rîdea.

— Ai carnea tare, băiete, se uimi sultanul. Piatră, nu alta.

Dacă ar fi știut că Tasin e chiar un om de piatră, nemuritor, s-ar fi mirat mai puțin.

— Să lăsăm asta, grăi voinicul. Taina pe care voiam să ți-o dezvălui e că vizirul uneltea să te ucidă, chiar adineauri. De asta l-am și pedepsit.

— De unde știi? strigă sultanul.

Tasin se plecă, scoase un sul din buzunarul hainei scumpe a vizirului și i-l întinse.

— Într-adevăr, spuse sultanul, după ce citi rîndurile scrise. Blestematul pregătise firmanul care-l numea padișah... Ce vrei ca răsplată?

— Atît: să-mi spui unde se află fericirea.

Sultanul se foi pe perna lui verde și rosti ciudos:

— Cere-mi ce vrei. Îți dau aur și pietre scumpe, îți dau o raiá întreagă, îți dau roabele astea și tot ce cuprinde palatul meu, dar unde se află fericirea nu-ți spun!

— Nu-mi trebuie nimic, răspunse Tasin. Unde se află fericirea?

— Nu-ți spun, n-auzi?

Tasin se apropie de sultan și-i atinse brațul drept. Brațul i se împietri.

— Unde se află fericirea?

— Nu-ți spun!

Tasin făcu de piatră și brațul stîng al sultanului, dar padișahul nu se dădu bătut. Sfîrși prin a ajunge un om de piatră. Tasin îl lăsă în sala frumos împodobită și se întoarse în încăperea de piatră galbenă, unde găsi din nou cîinele cu blană albă. Cîinele dădu din coadă și-l apucă de mînă, încercînd să-l tragă după el.

— Unde mă duci?

Cîinele lătră vesel și-l trase mai departe. Luîndu-se după el, trecu prin săli unde nu se afla picior de om, dar care erau pline de fel de fel de minunății, și ajunse în grădina palatului. Trecu printre pomi de toate soiurile și se opriră sub un măr uriaș. Cîinele începu să scurme cu labele și scoase la lumină un belciug mare, de fier. Tasin apucă de belciug, trase cu putere, și un chepeng se deschise. După ce coborîră niște trepte

de lemn, aproape putrezite, intrară într-un gîrlici întunecat. Strecurîndu-se prin chepeng, o rază luci undeva în beznă. Cîinele lătră și se repezi înainte, apoi se auzi un clipocit :

— Așteaptă afară !

Supunîndu-se poruncii rostită în șoaptă, voinicul ieși din gîrlici, măcar că nu înțelesese cine vorbea. Nu așteptă prea mult. O fată nespus de frumoasă se arătă în gura chepengului și urcă treptele.

— Cine ești ? întrebă uimit Tasin.

— Mă cheamă Umié, răspunse fata. Și-i povesti cum padișahul o furase voind s-o vîre în haremul lui, cum se împotrivise, și vizirul cel rău o preschimbase în cîine. În gîrliciul ăsta e Lacul-de-sub-pămînt-care-nu-minte, mai spuse fata. În apa lui toate arată așa cum sînt, și eu m-am prefăcut din nou în Umié.

Tasin o asculta și-i fremăta inima. Frumoasă era Umié !

Se plimbară tăcuți prin grădina palatului, depărtîndu-se de sultanul împietrit pe perna lui. Ajunseră la un lac umbrit de sălcii și găsiră lîngă țărm o barcă cu vîsle de aur. Se urcară în barcă și trecură pe celălalt mal. Acolo se sfîrșea grădina.

— Umié, vorbi Tasin, va trebui oare să ne despărțim ? Abia te-am întîlnit...

Fata rîse și frumoasa ei salbă de la gît sună ușurel.

— Ai uitat pentru ce ai venit în Cetatea Verde ?

— N-am uitat, răspunse Tasin. Dar afurisitul de sultan nu mi-a destăinuit unde pot găsi fericirea...

— Și dacă știu eu ?

Voinicul o strînse în brațe.

— Umié...

— Da, cred că știu unde se află fericirea. Numai în țara Van, spuse fata, desprinzîndu-se din brațele lui Tasin. Acolo e patria mea... E departe țara Van, Tasin, dar cu papucii de fier putem ajunge într-un ceas.

— Dar de unde luăm papucii ?

— Papucii, răspunse Umié, îi putem lua numai de la bătrînul Ali-ochi-zgîrcit, care are singura pereche aflătoare în lumea întreagă. Să vedem ce ne-o cere în schimb...

Așa că au plecat să-l caute pe Ali-ochi-zgîrcit. Era acesta un moșneag care se purta calic, cu o cămașă ruptă, șalvari peticiți și un turban bun mai degrabă de cuib de ciori decît de turban. Și se purta calic, deși avea saci cu aur și pivnițe cu bogății adunate din lumea întreagă. Papucii de fier se numărau printre ele.

Cînd l-au găsit, zgîrcitul tocmai își sfîrșea masa alcătuită din două coji de pîine uscată și două pahare cu apă.

— Saleam[1]! spuseră cuviincios tinerii.

— Saleam! mormăi Ali, aruncîndu-le o privire rea.

Altminteri nu se osteni să-i întrebe ce doresc, și nici nu-i pofti la masă, cum ar fi făcut un om de treabă.

Tasin însă nu părea stînjenit.

— Cinstite Ali, spuse el, am venit la tine pentru o treabă însemnată. Avem nevoie de papucii de fier.

— Papucii? strigă zgîrcitul. Care papuci? Și de ce îmi vorbești mie de papuci?

— Pentru că numai tu ai singura pereche de papuci de fier care ne trebuie.

Supărat, Ali dădu din mîini:

— Am... n-am nimic! Sînt sărac, sărac lipit... Toată lumea spune: „Ali are. Du-te și cere-i lui Ali". De unde să aibă Ali? Îi dă cineva de pomană?... Măcar de s-ar milostivi careva și-ar veni cu vorbe plăcute: „Poftim, cinstite Ali, am venit să-ți dau..." Dar nu! Toți cer, cer, ca și cum aș fi Allah sau cel puțin Profetul lui, binecuvîntată fie-i amintirea... N-am! N-am papuci, n-am nimic, vai de bătrînețele mele...

Umié zîmbi, Tasin rîse din toată inima.

— Cinstite Ali, vorbi el, eu am venit să-ți dau... ce-ai să-mi ceri pe papuci!

— Nu s-ar putea să-mi dai, fără să ceri nimic? întrebă plin de nădejde Ali. Fie-ți milă de un biet bătrîn...

— Asta nu, răspunse Tasin. Dar am să-ți dau mai mult decît te aștepți.

— O, dacă mi-ai da tot ce se poate da, strigă însuflețit zgîrcitul, dacă mi-ai da marea cu sarea! Eu să am tot și ceilalți nimic. Să moară de foame... Ce frumos ar fi!

— Bine, spuse încruntat Tasin. Și, bătînd din palme, strigă de trei ori: Ibadulá, poftește-ncoa!

Se auzi un muget înspăimîntător. La chemarea fiului albastrei Aișé, marea ieșea din matca ei năpustindu-se spre locuința lui Ali-ochi-zgîrcit. Se rostogolea val după val și fiecare-l încăleca pe cel dinainte, grăbind să-l întreacă. Și ajunseră la țintă. Îl luară pe Ali pe sus, atît de repede, încît îi căzu turbanul, dar nu destul de repede ca o cioară să nu aibă vreme să-l apuce, cu gîndul să-și facă din el cuib pentru pui.

— Destul, Ibadulá! strigă iarăși de trei ori Tasin, iar vuietul se potoli fără veste și marea se întoarse în adîncurile ei, tîrîndu-l cu ea pe Ali, care se putu, în sfîrșit, sătura.

---

[1] Saleam — pace (în limba tătară).

Întovărășit de Umié, Tasin sparse lacătul atîrnat la poarta pivniței bătrînului zgîrcit, și tinerii intrară. Ce nu le văzură ochii! Saci cu aur, saci cu pietre scumpe așezate cu socoteală — un sac cu safire, altul cu rubine, altul cu smaralde, și tot așa, cîte un sac pentru fiecare nestemată — apoi lăzi cu haine, cu blănuri, cu mătăsuri. Găsiră saci cu grîu mucegăit, pentru că Ali n-avea ce face cu grîul pe care-l avea, dar nu se îndura să-l dea nimănui, găsiră tot ce mintea poate închipui și, pe o coloană de piatră, găsiră și papucii de fier.

Tasin îi puse îndată în picioare, apoi chemă lumea și începu să împartă bogățiile din pivniță. Împărți cu atîta dreptate, că nimeni n-avu pricini să se plîngă afară de o babă care căpătase, printre altele, niște șalvari negri, în timp ce i-ar fi dorit roșii. Se găsi cu cine să facă schimb, așa că plecă și baba mulțumită!

— Acum, spuse Umié, la drum.

Tasin o luă în brațe și șopti:

— În țara Van.

Abia rostise cele trei cuvinte, că se pomeni ridicat în văzduh împreună cu Umié. Zburau amîndoi, întrecînd în iuțeală rîndunicile, zburau peste orașe, peste ape, zburau peste păduri și peste cîmpii, și privelișteа pe care o vedeau era nespus de frumoasă. Numai că Umié ameți cînd privi de sus o turmă de elefanți, care de acolo nu păreau mai mari decît niște purici. Își lăsă fruntea pe pieptul lui Tasin și — ce să spun? — nici ea și nici voinicul nu s-au plîns de întîmplarea cu elefanții.

Au zburat deci, cînd deasupra și cînd dedesubtul norilor, preț de un ceas. Iar cînd s-a împlinit ceasul, au început să coboare ușurel, ușurel, și s-au oprit drept în mijlocul unui cîmp cu maci. Încotro te uitai, vedeai numai florile roșii fremătînd ca o haină de mătasă pe trupul pămîntului.

— Unde sîntem? întrebă Tasin.

— În țara mea, răspunse Umié.

— Și unde-i fericirea, Umié?

Fata îl privi zîmbind și tăcu.

— Spune, o rugă din nou Tasin.

— Unde anume, n-aș putea să-ți spun. Dar fericirea, Tasin, e lîngă tine, aproape s-o atingi cu mîna...

O lumină neașteptată se făcu în mintea voinicului. Repezindu-se, o cuprinse în brațe pe Umié.

— Tu, strigă el, tu! Cum de nu mi-am dat seama? Tu ești fericirea, Umié!

Fata tăcea, zîmbindu-i tot atît de neînțeles.

— Am ghicit?

— Trebuie să știi, Tasin, că fericirea nu se capătă pe ghicite...

Tasin era însă sigur de ceea ce descoperise. Și cînd fata îi spuse că nu avea părinți, și că deci nu aveau unde se duce, se apucă de lucru. Alergă în pădure și, cu un topor împrumutat de la un tăietor de lemne, începu să doboare copacii, apoi se apucă să-i curețe și să-i cioplească. Din bîrne ridică pe dată o căsuță, alcătui un gard și începu să lucreze un pat, o masă, scaune. Curînd, casa fu gata.

— O, Umié, niciodată n-am fost atît de bucuros, strigă Tasin. Asta e, desigur, fericirea...

Iscăliră apoi în fața cadiului și a martorilor certificatul de căsătorie și se mutară în noua locuință. Totul mergea cum nu se poate mai bine. Tasin se trezea în zori și o privea pe Umié. Apoi se duceau la hamam[1], de unde ieșeau proaspeți și plini de voie bună. Dădeau o raită prin suk[2] și se întorceau la căsuța lor. Umié pregătea prînzul și Tasin o privea. Ca două turturele se așezau apoi și mîncau, arătîndu-și unul altuia bucățile mai gustoase. Se culcau. Se plimbau. Iar seara Umié lua în brațe un luth și cînta :

Decît mesteacănul alb, mai drept e trupul dragului meu,
Decît șoimul, mai viteaz e cugetul dragului meu,
Decît luna rotundă, mai rotundă e fața dragului meu,
Decît pîinea cea caldă, mai caldă e inima dragului meu !

Tasin asculta și privea. Ciudat ! Într-a treia seară începu să se frămînte. Umié îl văzu căscînd și acoperindu-și gura cu palma.

— Ți-e somn, Tasin ?

— Nu, deloc, bîigui voinicul. Eu...

— N-ai găsit fericirea, Tasin ? mai întrebă Umié, cu un zîmbet.

Tasin o privi, tuși, dar, cum minciuna nu-și putea face loc între ei, spuse :

— Umié, sufletul meu e plin, dar... parcă-mi mai lipsește ceva, Umié !

— Caută, Tasin. Poate că fericirea nu stă numai în iubire.

Nerăbdător, voinicul ieși din casă. Pe cerul plin de stele strălucea o lună mare cît un lighean de aramă.

— Fericirea, mormăia Tasin, unde să caut fericirea ?

Se duse către cîmpul cu maci. Umblă încet printre florile roșii, intră apoi în pădure. În pădure era întuneric și numai ici-colo străluceau făcliile micuțe ale licuricilor, de parcă un roi de stele s-ar fi desprins de pe boltă și ar fi căzut pe pămînt. Deodată ajunse într-un luminiș, și luna lumină cu razele ei ceva ce i se păru un mac uriaș.

---

[1] Hamam — baie (în limba arabă).

[2] Suk — piață (în limba arabă).

Se apropie. Și care nu-i fu mirarea găsind o piatră roșie. Nu era o piatră de rînd, ci una de preț.

— Un rubin!

Încercă să-l ridice, dar nu izbuti. Rublinul era pe jumătate îngropat în pămînt, iar partea care se putea vedea era de mărimea unui viței,

Tasin alergă spre casă, luă o sapă, împrumută o căruță și se întoarse cu rubinul uriaș, care lumina ca un foc mare, cu toate că îl acoperise cu crengi, să nu fie văzut. Ai fi zis că toți macii de pe cîmp se strînseseră la un loc și împietriseră, sclipind. Într-adevăr, cîmpul era acum gol și trist.

Tasin duse cu greu rubinul în odaie:

— Umié, bogăția e singura fericire. De astă dată am ghicit!

— Amintește-ți, Tasin, răspunse cu blîndețe Umié, că fericirea nu se capătă pe ghicite...

Dar Tasin n-o auzea. Cu priviri înflăcărate se uita la minunata piatră scumpă, și piatra părea că-i răspunde aruncînd focuri sîngerii prin încăpere.

— Înțelegi, vorbi după o vreme Tasin, acum sîntem bogați. Putem face tot ce vrem. Am să sparg o bucată de rubin, care pentru mine nu va însemna mai nimic și care va fi totuși mai de preț decît toate averile padișahilor de pe pămînt. Umié, s-ar părea că sînt fericit!

Într-adevăr, Tasin apucă în zori un ciocan și deprinse din rubinul uriaș o bucată cît un cap de om. Privind stînca prețioasă adusă din pădure, văzu cu bucurie că lipsa nici nu se cunoștea. Înfășură bucata într-o pînză, o puse în coș și se duse la suk, îndreptîndu-se către dugheana celui mai de seamă giuvaergiu. Negustorul îl pofti înăuntru, îl așeză pe o pernă, îi dădu dulceață și-l întrebă ce poftește.

— Ám de vînzare un rubin, spuse Tasin.

Ochii negustorului scînteiară. Dar cînd Tasin deschise coșul și scoase piatra din pînza în care era înfășurată, giuvaergiului îi scăpă un strigăt și căzu pe spate, fără suflare. Tasin îl stropi cu apă rece, și omul deschise ochii.

— Frumosule tînăr, oftă negustorul, de cincizeci de ani sînt giuvaergiu aici, în suk, mii de nestemate mi-au trecut prin mînă, dar un rubin cît un cap de om nici n-am văzut, nici n-am auzit să fi fost văzut vreodată! Îngăduie să-i chem pe ceilalți giuvaergii din suk...

Peste o clipă negustorul și alți nouă giuvaiergii intrară în dugheană. Văzînd rubinul, unii se pierdură cu firea, alții cîntară, alții plînseră, alții se mulțumiră să-și frece mîinile. Hotărîră pe dată să-și pună laolaltă averile și să cumpere nestemata în tovărășie. Chiar puse la un loc, averile lor nu plăteau decît o parte din rubin, dar Tasin

încheie tîrgul și se întoarse acasă cu o căruță care gemea de povara sacilor de aur.

O îmbrăcă pe Umié în cămăși cu fir și șalvari de mătasă, mîncară de cîte zece ori pe zi, aveau cirezi și turme de nu le mai puteau socoti, iar sacii de aur erau parcă neatinși, și neatinsă părea și nestemata cea mare. Tasin se îngrășa și se plictisea.

— Nu, Umié, spuse el într-o seară. Nici bogăția nu înseamnă fericire...

— Caută, Tasin, caută mai departe...

Luă Tasin un ciocan și sparse în nenumărate cioburi rubinul cel mare. Împărți aurul pe care-l mai avea și, adunînd cioburile în saci, le zvîrli pe cîmp. Unde sărea un ciob înflorea un mac, și cîmpul se acoperi din nou de covorul florilor.

— E mai frumos așa, spuse Tasin. Dar fericirea unde s-o caut?

Și porni din nou la drum. Pășea gînditor, nu lua seama nici la zborul păsărilor, nici la jocul copiilor.

„Într-adevăr, își spunea Tasin, bine a zi tata Cadîr: greu e de aflat ce-și dorește. Uite că fericirea e ca o șopîrlă. Alergi după ea și, cînd o prinzi, rămîi în mînă doar cu o bucată de coadă. Și cu coada asta n-ai ce face și fericirea rămîne tot departe...“

Gîndind astfel, umbla Tasin pe cîmpie, depărtîndu-se tot mai mult de casă. Ajunse la un rîu care-și rostogolea apele între maluri umbrite de sălcii. Acolo, lîngă apă, văzu o colibă. În pragul ei ședea un bătrîn cu fruntea înaltă, umbrită de un turban mare, și bătrînul ținea pe genunchi un sul desfăcut, din care citea. Tasin fu mirat de liniștea și pacea care plutea în jurul bătrînului. Mișcat, îi dădu binețe cu multă cuviință.

— Ce te aduce, fiule, prin aceste locuri unde numai liniștea se întîlnește?

— Caut fericirea, cinstitule înțelept, răspunse Tasin. Dar acum am ghicit. Fericirea se află, desigur, în învățătură. Dacă știi cît mai multe lucruri, nu se poate să nu fii fericit.

Bătrînul zîmbi și Tasin alergă spre casă, unde începu să strîngă tot soiul de însemnări ale înțelepților din țările lumii. A adunat însemnări ale unor oameni de mult pieriți de pe fața pămîntului, a adunat scrieri ale celor mai de seamă gînditori ai timpului. Umié nu mai făcea decît să șteargă praful și să rînduiască sulurile prețioase, peste care Tasin sta aplecat zi și noapte. Un an de zile încheiat a stat și a tot învățat și, pe măsură ce învăța, i se părea că știe tot mai puțin. Fericirea, de care se credea aproape, îi fugea iarăși printre degete.

— Umié, strigă el într-o zi, ești sigură că fericirea se află aici, în țara Van? Am încercat s-o aflu în toate felurile și, iată, sînt tot atît de departe de ea ca la început...

— Viteazul meu Tasin, răspunse Umié, fericirea e hărăzită omului și el o poate găsi oriunde. Dacă te-am chemat în țara Van, era doar pentru că o cunoșteam mai bine și știam că aici vei găsi mai ușor ceea ce cauți...

— Dar unde ? întrebă Tasin. Unde ?

Își luă toiagul și plecă din nou pe drumurile fără capăt ale țării Van. Merse vreme îndelungată, așa că toiagul i se toci, ajungînd la jumătate. Își căută alt toiag, și-l toci și pe al doilea.

Ajunse în creierii unor munți stîncoși. Unde își întorcea privirea întîlnea numai colți de piatră, goi și crăpați de vreme. Și tocmai cînd se întreba cum să facă rost de un al treilea toiag, văzu că se află lîngă un sat. Se întunecase. Ceru găzduire, la prima colibă.

Omul care-i deschise era slab și pielea de cerb pe care o purta se rosese de mult. Privi cu teamă spre Tasin.

— De o viață de om trăiesc aici, printre Munții Albi, și om dintr-alt sat decît al nostru n-am văzut, spuse el cu mirare. Numai în poveștile bătrînilor noștri se spune că ar mai fi pe lume și alți oameni, dar niciodată nu i-am crezut...

Se minună voinicul și întrebă :

— Dar în vale nu coborîți niciodată ?

— Ce să căutăm în vale ? răspunse bărbatul slab. Aici e loc destul... Dar intră, călătorule. De odihnit ai să te odihnești, doar de mîncat n-ai să mănînci, că nimeni din satul nostru nu mai are de-ale gurii.

Îi mulțumi Tasin și, cum era istovit, se culcă de-a dreptul pe pămînt. Dar o mare mirare îl aștepta în zori. Oamenii din satul în care poposise nu cunoșteau focul. Aveau topoare de piatră și rîșnițe de piatră, pluguri de lemn și ace de os. Află Tasin că în satul lor nu nimerise nici un străin de la începutul începuturilor și că oamenii trăiau acolo cum se trăise cu mii și mii de ani în urmă.

Atunci apucă un băț, îl ascuți și-i înfipse capătul ascuțit în gaura unui lemn uscat. Luă apoi bățul între palmele pe care începu să le frece, bățul se roti și, după o vreme, o șuviță de fum se ridică din scobitură. Spre marea mirare a oamenilor adunați, Tasin suflă asupra primelor scîntei și le acoperi cu frunze uscate. Peste puțin se ivi o flacără, frunzele se aprinseră, și Tasin le acoperi cu vreascuri. Curînd în satul pierdut flăcările unui foc adevărat se ridicară pentru prima oară spre cerul albastru.

Atras de strălucirea focului, un copil își întinse mîna spre limbile roșii, dar scoase un strigăt și începu să plîngă. De unde să știe că focul arde, dacă nici unul dintre părinții, bunicii și străbunicii lui nu cunoscuseră focul ?

Îi învață Tasin pe oamenii din satul pierdut să fiarbă legume, îi învață să frigă carnea, dar mai ales îi învață meșteșugul topirii fierului. Învățătura pe care o adunase în anul cît se chinuise cu scrierile înțelepților se dovedea aici de trebuință.

Cunoscînd fierul, oamenii izbutiră să-și facă scule bune și vîrfuri de săgeată cu care doborau mai mult vînat. Nici plugul de fier nu semăna cu crăcana pe care o folosiseră înainte și care abia zgîria pămîntul. Acum nu se mai întîmpla ca satul să rămînă fără făină. Femeile cîntau și scoteau din cuptoare pîini rumene, copiii se jucau fără grijă, bărbații munceau cu spor și voie bună.

— Binefăcătorul nostru Tasin, rosti într-o seară omul care-l găzduise pe voinic, de cînd ai venit la noi, totul e altfel decît a fost. Cum să-ți mulțumim ?

Tasin se gîndi o clipă, întrebîndu-se ce și-ar putea dori. Apoi, tresărind, își aminti de pricina venirii lui în satul din creierii munților și spuse cu un soi de mirare :

— Prietenii mei, dacă vreți să mă răsplătiți, spuneți-mi unde se poate găsi fericirea ?

Dar, în timp ce oamenii se sfătuiau între ei, își dădu seama că de la o vreme uitase ce căuta și înțelese că acolo, printre oamenii aceia, se simțise fericit. „Atunci, își spuse el, nu cumva... ?"

— O, Tasin, binefăcătorul nostru, vorbi gazda, noi nu pricepem întrebarea ta. Fericirea noastră ești tu, că tu ne-ai adus fericirea ! De cînd ai venit printre noi, femeile care plîngeau au învățat să cînte, copiii care se stingeau de foame zburdă, bătrînii care-și blestemau soarta se sting în pace, iar bărbații muncesc mai spornic și mai ușor...

Pricepu atunci Tasin că, dînd oamenilor fericirea, găsise fericirea și pentru el. Bucuros, își luă rămas bun și se îndreptă spre casă. Toci un toiag pe drum, îl toci și pe al doilea, iar cînd să-și caute un al treilea se trezi în fața casei sale. În prag îl aștepta Umié :

— Ai găsit fericirea, Tasin ?

Voinicul o strînse în brațe. Apoi își încălță papucii de fier ai lui Ali-ochi-zgîrcit și amîndoi se ridicară în văzduh, plutind în zbor către bordeiul bătrînului Cadîr.

Îl găsiră mai gîrbov și mai bătrîn. Ochii lui slăbiți îl recunoscură cu greu pe Tasin, dar cînd o văzu pe Umié, strălucitoare ca luna plină, începu să vadă binișor.

— Unde se află fericirea, Tasin ? întrebă Cadîr.

— Lîngă tine, tată.

— Așa ți-a spus padișahul ?

Tasin zîmbi.

— Știa padișahul de ce nu vrea să-mi destăinuie taina. Cînd își făuresc fericirea, oamenii nu mai au nevoie de nici un padișah. Fericirea omului, tată, stă în fericirea tuturor oamenilor!

Și Tasin îl întrebă care era cea mai mare durere a oamenilor din partea locului.

— Padișahul din Cetatea Verde și Gîrla Neagră, spuse fără șovăială Cadîr. De cînd mă știu, în toată vremea slugile padișahului fură de sting, iar în primăvară și în toamnă apele se umflă și se revarsă peste maluri, acoperind cîmpuri, tîrînd oameni și înecînd bordeie...

Tasin luă o daùlă și, bătînd în ea, adună sfatul obștii. Povesti cum îl schimbase pe padișah în stană de piatră și îi învață pe oameni să facă un zăgaz înalt, ca să împiedice mînia Gîrlei Negre. Iar oamenii se apucară de treabă și, muncind fiecare pentru toți, aflară fericirea. Atunci s-au născut cele mai frumoase cîntece.

Cînd după ani și ani Cadîr muri împăcat, Tasin se întoarse cu Umié în adîncurile mării, la Aișé cea albastră, și acolo au rămas pînă în ziua de azi. Dacă te uiți bine în nopțile cu lună, și dacă apa mării e limpede, se întîmplă să-l vezi pe Tasin, care-și împărtășește înțelepciunea ființelor ce trăiesc în mare. Dar fericirea a poposit pe pămînt, și pentru asta oamenii nu-l vor uita pe voinicul de piatră însuflețit de lacrimile bătrînului Cadîr. Nu, niciodată.

IANI PALICARUL

A fost odată — scoală-n picioare și ascultă cuminte — a fost odată un palicar[1] — stai jos și destupă-ți urechile!

Povestea are fir bogat,
Cu ață roșie-i legat
Și pe un fus înfășurat.
Repede-te și-un brînci îi scapă,
C-atunci povestea o să-nceapă!

Seară bună vă poftesc tuturor cîți vreți să petreceți o oră plăcută! Și-acu, puneți-vă pe ascultat, că-i dau drumul:

[1] Palicar — voinic (în limba greacă).

A fost odată pe lumea asta un vestit palicar, ale cărui isprăvi au umplut popoarele de mirare. Cu cine nu s-a luptat palicarul ? Cu toți răii pămîntului s-a luptat ! Și numai după nenumărate fapte fără seamăn s-a hotărît și el să pună capul jos și să adoarmă pentru totdeauna și a fost îngropat la picioarele unui stejar, pe o înălțime.

Acu, palicarul avea doi feciori și nu-i semănau feciorii între ei, cum nu seamănă un sîmbure de măslină cu măslina întreagă, de soi bun. Sîmburele era Iorgu, feciorul cel mare, un cărpănos posac și rău la suflet. Măslina de soi era Iani, feciorul cel mic.

Și dacă a murit palicarul bătrîn, l-a plîns Iani cu lacrimi amare, în vreme ce Iorgu nu dovedi nici un fel de părere de rău. Ba dimpotrivă !

— Ei, frate, a grăit într-o seară Iani, la puțină vreme de la moartea bătrînului, greu ne e fără tata... Cum zici dumneata să facem ? Ne împărțim averea părintească, ori rămînem să gospodărim laolaltă ?

— Laolaltă ? a strigat Iorgu. Și de ce, mă rog, laolaltă ? Să-și ia fiecare ce are-n seamă și să nu-l stînjenească pe celălalt cu nimic...

— Bine, frate, a răspuns împăciuitor Iani, cum ți-o fi voia...

A rămas Iorgu pe gînduri și s-a tot tras de mustață, apoi a vorbit :

— Mie, ca frate mai mare, mi se cuvine casa.

— Așa să fie, cum zici dumneata, a încuviințat Iani.

— Apoi, pe bună dreptate, mi se cuvin pămînturile cele bune de lîngă gîrlă...

— Pămînturile ? Bine...

— Ca să le pot munci, vezi bine, mi se cuvin boii și plugul...

— Văd...

— Și aș mai avea nevoie și de oi, că fără ele...

— Da.

— Atunci, ce mai vrei ? a spus Iorgu. Iaca, s-a făcut împărțeala !

Iani și-a ridicat fruntea și l-a privit drept în față. Sub privirea lui limpede s-a tulburat pînă și Iorgu.

— Hm !... Da, da, înțeleg, a mormăit el. Vrei să-ntrebi de partea ta... Dar ce să-ți mai dau, cînd singur ai văzut că toate mi se cuvin, pe bună dreptate ?

— Într-adevăr, pe bună dreptate, a rostit cu amărăciune Iani.

Atunci Iorgu s-a plesnit peste frunte și a vorbit înseninat :

— Cum de-am putut uita ?... Știi ce ! Am uitat de sfoara de pămînt de lîngă Rîpa-Harapului. Acu, dacă stai și socoți pe bună dreptate, îndată vezi că mi s-ar cuveni mie, dar de hatîrul tău, uite, ți-o dăruiesc. Ei, te poți plînge de fratele tău ?

A mai încercat Iani să schimbe împărțeala, dar cît s-a străduit, cît s-a tîrguit, n-a fost chip să moaie inima lui Iorgu. Atunci, amărît, a adunat și el ce a putut — un topor, o sapă, un cuțit, vechi și ruginite ca

vai de ele, și-a pornit într-o bună dimineață să-și ia în stăpînire sfoara de pămînt.

Și era în dimineața aceea tare cald și tare lung era drumul. A mers Iani, a mers și, din ce mergea, dintr-atît se întrista. Cînd a ajuns la sfoara lui de pămînt era mai trist decît se poate spune. Și cum să nu fi fost?

Că nu era numai mic pămîntul, dar era și plin de pietre și mărăcini, și sălbatic, întocmai ca Rîpa-Harapului, în care se oprea. Iar rîpa era adîncă și neagră, tăcută și înfricoșătoare.

— Vai și amar! a oftat Iani, văzînd pustietatea aceea. Of, of, săracul de mine!

Dar bine n-a apucat să sfîrșească vorba, că odată s-a pomenit cu un harap bătrîn, care s-a închinat în fața lui, spunînd:

— Ard de dor să fac o treabă, dă-mi porunca mai degrabă!

Înspăimîntat, Iani s-a tras înapoi și și-a rotit privirile în jur, căutînd scăpare. Dar ce scăpare putea aștepta în singurătățile în care se afla?

— Ard de dor să fac o treabă, dă-mi porunca mai degrabă, a spus din nou harapul.

Atunci, mai mult mort decît viu, Iani a șoptit:

— Scoate pietrele și mărăcinii...

— Doar atîta-mi ceri? Privește, că porunca se-mplinește!

Și Iani a văzut cu uimire ceva ca un nor coborînd peste sfoara de pămînt. Într-o clipă s-a întunecat strașnic, și peste altă clipă norul se făcu nevăzut. Dar — și Iani se frecă la ochi și se ciupi de mînă ca să se încredințeze că nu visează — dar cu el pierise și harapul, și pieriseră și bolovanii, și spinii, iar locul era acum neted ca-n palmă, numai bun de arat.

— Bre, își spuse Iani, asta-i încă una!

Începu să măsoare pămîntul în lung și-n lat, cercetă cu luare-aminte, dar, cît se strădui, nu izbuti să găsească un singur bolovan. Cît despre ciulini, parcă nici n-ar fi fost!

A căpătat atunci flăcăul oleacă de inimă și a cutezat să șoptească, mai mult ca pentru el, decît cu glas tare:

— Harapule!...

Ți-ai găsit! Nu s-a ivit nici un fel de harap, nici picior de harap, nimic care să semene măcar cu umbra unui picior de harap.

Și-a întărit Iani cugetul și unde n-a răcnit o dată, ca un leu flămînd:

— Harapule!

Aș! Harapul pierise și pace bună.

Ce era să facă Iani?

A apucat sapa ruginită, că plug n-avea, și a început să-și sape bucata de pamînt.

De cald, cald. Curgeau apele pe bietul Iani și, cît se muncea, vezi bine că spor n-avea. A, să fi avut un plug și doi boi buni... Chiar proști să-i fi avut, și tot isprăvea curînd. Dar cu sapa...

— Tare mi-e dat să mă mai chinuiesc, a oftat Iani. Of, of, săracul de mine!

Dar n-a isprăvit de oftat, că îndată s-a și pomenit lîngă el harapul!

— Ard de dor să fac o treabă, dă-mi porunca mai degrabă!

— De ce nu ziseși de la-nceput, frate? se bucură Iani. Ia ară matale ce-i de arat...

— Doar atîta-mi ceri? Privește, că porunca se-mplinește! strigă harapul și, cît ai zice pește, norul cel întunecat coborî din nou asupra ogorului.

Iar cînd se destrămă, nu se mai văzu nici mama harapului, în schimb pămîntul era arat, cum nu se poate mai bine.

— Bre, taina asta trebuie s-o pătrund, că altminteri nu știu ce fac, își spuse Iani. Și atunci, hotărîndu-se, oftă din rărunchi: Of, of, săracul de mine!

— Ard de dor să fac o treabă, dă-mi porunca mai degrabă! ceru îndată harapul, ivit lîngă el fără veste și, de unde, numai el știa.

Iani își luă inima în dinți.

— Ascultă, harapule, vorbi el, de mulțumit îți mulțumesc, dar tare aș vrea să știu de ce vii tocmai cînd oftez și de ce mă ajuți tocmai pe mine...

Harapul zîmbi cu mare mirare:

— Se poate să nu știi? Mult bine mi-a făcut mie tatăl tău, palicarul. Și i-am făgăduit atunci că, ori de cîte ori el sau urmașii lui vor veni întristați și vor ofta aici, lîngă rîpa care-mi poartă numele, chiar și la capătul celălalt al lumii de-aș fi, tot am să vin să dau o mînă de-ajutor. Cere-mi deci ce-ți poftește inima, nu te sfii!

— Bunule harap, răspunse Iani, o casă mi-ai putea înălța pe locul ăsta? Nu prea mare, dar trainică și frumoasă, și pe dinăuntru orînduită cum știi mai bine...

— Doar atîta-mi ceri! Privește, că porunca se-mplinește! zîmbi harapul.

Norul se grăbi să coboare și, cînd se risipi, Iani se trezi în fața unei case cum nici Iorgu n-avea.

Se pricepea harapul să facă treaba! În jurul casei ciuguleau orătănii, iar înăuntru...

Cînd văzu Iani masa întinsă care-l aștepta, cînd văzu mîncărurile din care suiau aburi înmiresmați, îl cuprinse o bucurie și o recunoștință atît

de puternică, încît începu să sară și să joace ca un copil, strigînd cît îl ținea gura :

— Dragul meu harap, dragul meu harap, fericirea mi-a suit la cap !

Și a țopăit Iani cît a țopăit, iar cînd a obosit s-a așezat la masă. Apoi s-a întins pe pat și a tras un pui de somn. Apoi a ieșit să trebăluiască pe lîngă casă. Apoi s-a dus pe cîmp. Apoi... au trecut zile după zile și Iani le-a uitat șirul. Nici o clipă nu i-a dat prin minte să-i ceară harapului bogății, averi sau alte asemenea. Era mulțumit cu cît avea, muncea slobod cît voia și, cînd nu voia, cînta.

Dar de la o vreme singurătatea începu să-l apese. La Iorgu nu se ducea, că pricepuse ce fel de om era, iar Iorgu nu venea la el, de teamă să nu-i ceară fratele ceva. Ce era de făcut ?

Se duse Iani pe cîmp și oftă, cum știa că se cuvine.

— Ard de dor să fac o treabă, dă-mi porunca mai degrabă ! spuse îndată harapul, ivit lîngă el cît ai clipi.

— Dragă harapule, i se plînse Iani, ce ai făcut tu pentru mine nici nu se poate spune în cuvinte. Dar dacă te mai rog ceva, te superi ?

— Ard de dor să fac o treabă, dă-mi porunca mai degrabă ! se repezi harapul.

Dacă-l văzu atît de nerăbdător, prinse Iani să-și spună păsul. Cum să pună capăt singurătății ? Oare nu crede harapul că ar trebui să se însoare ? Ei, și nu știe el vreo fată potrivită ?

— Doar atîta-mi ceri ? Privește că porunca se-mplinește !

Și pe dată norul negru îl cuprinse pe Iani în îmbrățișarea lui, apoi îl ridică de la pămînt. Cu nor cu tot zbură cu iuțeala vîntului, apoi norul coborî binișor, binișor, lăsîndu-l pe Iani într-o încăpere scăldată în beznă. Trecînd prin fereastră, lumina lunii scotea din întuneric chipul unei fete care dormea și, văzînd-o, Iani înțelese că harapul nu se înșelase. Într-adevăr, altă soție nu și-ar fi dorit.

— E Marica, cea mai bună și mai frumoasă fată din țară, îi șopti harapul.

— Și ce facem acum ? întrebă Iani, tot în șoaptă.

— Dacă-ți place, mergem s-o petim. Dacă nu, plecăm să vedem altă fată.

— Nu, aproape că strigă Iani, nu-i nevoie ! Mă duc s-o petesc.

Cu greu îl hotărî harapul să amîne petitul pînă la ziuă. De grăbit ce era, Iani l-ar fi deșteptat pe tatăl fetei chiar atunci, în, puterea nopții. Pînă la urmă se-nvoi să aștepte, și harapul îl scoase din încăpere.

Abia se lumină însă de-a binelea, că Iani bătu la ușa casei și ceru să-i vorbească stăpînului. Îl primi cu bunăvoință un bărbat gros, care întîi își bătu palmele cu strașnică mirare aflînd de pricina venirii lui, apoi începu să-l cerceteze. Îl descusu cît îl descusu — Iani, se vede

treaba, îi fu pe plac. Iar dacă află că flăcăul era fiul vestitului palicar, nici prin minte nu-i dădu să se împotrivească.

— Numai că, dragul meu, spuse el într-un tîrziu, eu pe fiica mea n-o silesc la nimic. Cîștigă-i dragostea și vă dau și eu binecuvîntarea...

Cine era mai fericit decît Iani? Cu ajutorul harapului luă înfățișarea unui negustor de nimicuri femeiești, gîndind că așa va pătrunde mai lesne la Marica, și începu să se plimbe pe uliță, lăudîndu-și marfa.

În încăperea ei, fata țesea. Auzind strigătele negustorului, scoase capul pe fereastră și, văzînd-o, Iani nu mai fu în stare să strige felul acelor și-al panglicelor pe care le avea de vînzare.

— Hei, negustorule, îl chemă Marica.

Apoi, făcîndu-i semn să aștepte, ieși în poartă și începu să aleagă nimicurile de care avea nevoie. Iani o sorbea din ochi.

Mirată că nu-l aude turuind întruna, după obiceiul negustorilor, fata îl privi și ea, iar dragostea pentru flăcăul sprîncenat îi năvăli dintr-o dată în inimă. Așa, tăcînd, stăteau unul în fața celuilalt și gătelile fură date uitării.

— De unde vii, străine? întrebă Marica.

— De tare departe... Mă cheamă Iani...

Pe nesimțite trecură să-și spună vorbe de dragoste. Dar Marica era înțeleaptă și nu voia să-și dea inima decît unui om vrednic.

— Ce păcat că ești negustor! oftă de la o vreme, și Iani blestemă în minte gîndul prost care-l făcuse să i se înfățișeze în chip de vînzător de panglici și nasturi.

— De ce, Marica?... Poate că nici nu sînt negustor...

— Vezi tu, vorbi mai departe fata, negustorii nu se prea îndeamnă la fapte mari, li-e gîndul tot la bani și tot la marfă... Alesul meu ar trebui să dovedească vitejie, să pot fi mîndră de el, să-l prețuiesc...

Inima lui Iani bătea ca un clopot.

— Marica, draga mea, cere-mi ce vrei, poruncește... sînt gata să plec și în împărăția ghețurilor veșnice... Pune-mă la încercare!

Dac-ați ști cum a zîmbit atunci Marica! Nici soarele nu zîmbește așa, nu, nimeni. Cu glas de strună dulce a grăit, privind la Iani lung, lung:

— Mama bolește de ani de zile și nici un vraci n-a fost în stare să-i afle boala. Acum, ascultă!... La capătul lumii, așa mi-a spus o bătrînă care știe multe, la capătul lumii se înalță un turn falnic. Și turnul are în vîrf o terasă, și pe terasa din vîrful turnului crește un măr care face numai un singur măr pe an. Dar mărul e de aur. Cine-l miroase nu se mai îmbolnăvește, cîtu-i lumea...

— Mă duc! a strigat Iani simțind că se trezește în el sîngele fierbinte al părintelui său, palicarul.

— Ia năframa asta, a mai șoptit Marica. Leagă-te cu ea și, cînd ți-o fi greu, amintește-ți că te aștept...

Și-a întocmit Iani niște încălțări de fier, a luat o desagă cu merinde, a luat un cuțit mare și a pornit la drum. Și a tot mers bine de tot, cale de vreo nouă luni de zile, pînă a ajuns într-un codru întunecat. Abia făcuse cîțiva pași, cînd zări o biată vrabie care sărea anevoie printre frunzele căzute la pămînt.

Iani o prinse, o cercetă și văzu că are un picioruș frînt. Își rupse o fîșie din cămașă, legă piciorușul vrabiei și o puse în desagă, să se vindece. Apoi o porni din nou la drum, și mergi, mergi — de la o vreme a simțit că nu mai poate de picioare. Vezi că încălțările de fier or fi fost ele trainice, dar ușor nu era să le porți!

„Bre, tare-i negru codrul ăsta", își spuse flăcăul, că se lăsase un întuneric ca-n miez de noapte.

Dac-a văzut așa, s-a oprit sub un copac mare și s-a culcat. Și numai ce-a adormit că s-au adunat în jurul copacului patruzeci de balauri, toți frați de la un tată și de la o mamă.

— Cine-i acolo, sub copac? a întrebat cel mai în vîrstă, că de bezna din codru nu deslușea mare lucru nici la doi pași.

— Știu și eu? a răspuns un altul. Stai să văd...

Și, aplecîndu-se, a prins să pipăie cu laba, căutînd să-și dea seama. Acu, norocul lui Iani, balaurul a dat peste încălțările de fier.

— E o bucată de fier, a spus balaurul. O fi pierdut-o careva...

Balaurul zicea că pipăise numai, dar Iani se trezise înspăimîntat, că pentru un om atingerea balaurului face cît o izbitură zdravănă.

— Care ești acolo? a strigat prin beznă, cu inima strînsă.

Dacă i-au auzit glasul, au început balaurii să tremure și să se strîngă unii într-alții ca oile speriate de lup.

— Ce bucată de fier? a șoptit balaurul mai în vîrstă. E un om de fier, fraților! Să vedem pe unde scoatem cămașa...

— Bre, n-auzi? a mai strigat Iani. Care ești acolo?

— Nu te supăra, omule de fier, noi sîntem... patruzeci de frați balauri, care ne rugăm de iertare, dacă te-am stînjenit...

Cînd a auzit așa, a cam sfeclit-o Iani. Patruzeci de balauri! Cum să iasă el cu fața curată din asemenea întîlnire?

— Și-ncotro mergeți voi, patruzeci de balauri? a întrebat.

— Dacă n-ai nimic împotrivă, i-a răspuns sfios balaurul cel vîrstnic, noi toți patruzeci ne ducem să furăm mărul de aur de pe turnul de la capătul pămîntului...

„Hait! și-a spus Iani. Uite ce-mi lipsea!" Dar văzînd că balaurii așteaptă un cuvînt de la el, s-a prefăcut supărat și a strigat:

— Tot acolo mă duc și eu. Dacă sînteți vrednici, vin să vă ajut, că singuri tot nu faceți nici o ispravă !... Deocamdată lăsați-mă să dorm și mîine-om sta de vorbă pe-ndelete.

— Numai să nu te superi, să nu te superi, i-a răspuns supus balaurul. Somn ușor !

Ți-ai găsit ! N-a închis ochii Iani toată noaptea, pîndind să nu-i sară balaurii în spinare și frămîntîndu-se cum să dezlege lucrurile.

Să se ducă la turn cu balaurii ? N-ar fi rău, mai ales dacă acolo l-ar fi așteptat primejdii. Dar cum să se întovărășească un om cu patruzeci de balauri ! Și-apoi, la împărțeala mărului ce s-ar fi făcut ? S-a sucit, s-a perpelit, dar răspuns tot n-a găsit. Atunci și-a amintit de năframa Maricăi, a pipăit-o și s-a simțit îmbărbătat.

„Ce-o fi, să fie !“

Acu, dacă s-a mai luminat, l-au putut vedea balaurii pe flăcău.

— Măi, parcă-ar fi om ca toți oamenii, s-a mirat cel în vîrstă. O stîrpitură, acolo...

— Dacă-ți spun că l-am simțit de fier !

Auzindu-i șușotind între ei, Iani se făcu și el că se trezește.

— Ce mormăiți acolo, patruzeci de balauri ? întrebă el încruntat, de parcă ar fi fost cine știe cine, măcar că, văzîndu-i pe toți în lumină, simțise că-l trec fiori reci pe spinare.

— Vorbim și noi așa, îndrăzni unul dintre ei. Adevărat să fie că ești de fier ?

— De fier ? pufni Iani disprețuitor. De oțel sînt, măi, așa să știți !

„Lasă-i să creadă ! își spuse în gînd. S-or mai teme și ei oleacă, ce, numai eu să mă tem ?“ Dar balaurul vîrstnic prinse să vorbească bănuitor :

— Uite ce-i, omule de fier sau de oțel. Ca să știm dacă spui drept, noi te-om pune la încercare. Te prinzi ?

— Mă prind, firește. Numai să nu vă pară rău...

S-a apleçat atunci balaurul și a luat de jos o piatră. Cînd a strîns o dată laba, s-a făcut piatra fărîme și un colb subțire a prins a-i curge printre gheare.

— Vezi tu ? Asta-i puterea noastră, a grăit balaurul. S-o vedem și pe-a ta.

Iani a înghițit de două ori, apoi s-a pus pe rîs.

— Bre, patruzeci de balauri, slabi mai sînteți ! Eu am să strîng o piatră pînă-oi face să curgă apă din ea...

Și s-a răsucit și, cum a știut, a scos din desagă o bucată de brînză. A strîns-o între degete și ce să vadă balaurii ? Din piatra omului de oțel curgea apă...

— Ești tare, a zis balaurul. Să te vedem la încercarea a doua !

A apucat el atunci o altă piatră și, opintindu-se, a zvîrlit-o spre cer.

— Ai văzut cînd am zvîrlit-o ? Abia peste jumătate de ceas ai să auzi că se-ntoarce !

Au stat toți acolo așteptînd și, după jumătate de ceas, nici mai mult, nici mai puțin, s-a auzit un vîjîit și piatra a căzut pe pămînt. Atît de departe o zvîrlise balaurul !

— Asta-i tot ? a rîs Iani. Bre, patruzeci de balauri, cînd am să arunc eu piatra, n-o să mai vină niciodată înapoi...

Și iar s-a răsucit flăcăul și a scos vrabia din desagă. A azvîrlit-o în sus și pasărea s-a mistuit în văzduh.

Dar balaurii, încăpățînați, au stat să aștepte o jumătate de zi, o zi, două, trei. Dac-au văzut că piatra nu se-ntoarce nici după trei zile, au schimbat între ei priviri înspăimîntate.

— Ești tare, a mărturisit din nou balaurul. Dacă învingi și la a treia încercare, te socotim conducătorul nostru și, sub porunca ta, plecăm să furăm mărul de aur.

Se întreba Iani ce au să mai născocească balaurii. Cînd colo, dihania cea mai mare îi arătă ceva în depărtare :

— Vezi copacul care abia se zărește ?

— Îl văd, răspunse Iani.

Odată își umflă balaurul bucile obrajilor și, cînd suflă, ai fi zis că se stîrnește o vijelie care o să mute pămîntul din loc. Cît ai clipi, copacul fu răsturnat.

— Bre, balaure, grăi atunci Iani, treaba asta o face și un copil. Ia să-mi spui tu mie : turnul pe care crește mărul de aur e mai departe decît copacul tău ?

— Este, răspunse balaurul.

— Mult mai departe ?

— Mult, bineînțeles, de vreme ce-i taman la capătul lumii.

— Așa. Și cu toate astea eu am să suflu de aici, am să-l dobor și praful o să se aleagă de el...

Auzind una ca asta, o băgară balaurii pe mînecă.

— Păi are să se strice și mărul, strigă careva.

— Se strică, nu se strică, n-am ce-i face, grăi Iani. Dați-vă la o parte, să suflu...

Au început balaurii să-l roage să cruțe turnul. S-au rugat de el de dimineață pînă seara și abia pe seară s-a înduplecat flăcăul să nu-l mai năruie.

— Dar, pentru că sînt drept, le spuse el, am să suflu ușor, cu mare grijă. În loc să dărîm turnul, am să-i desprind doar o piatră din vîrf. E bine ? Ca să vă dovedesc că v-am rămas și a treia oară...

Cu destulă teamă s-au învoit balaurii și l-au rugat să ia bine seama, nu care cumva să sufle prea tare. I-a liniștit Iani și a suflat ușurel, cum ai sufla peste un puf de păpădie.

— Da, s-au bucurat toți patruzeci de balauri, așa-i bine. Dintr-atît, mărul nu pățește nimic...

— De, le răspunse Iani clătinînd din cap, m-am stăpînit cît am putut, dar știu și eu...

Rămaseră balaurii încredințați că Iani e vrednic să-i conducă. Nu mai pierdură vremea, deci, și porniră la drum. Ieșiră din codru, trecură munți, străbătură ape, toate cîte se cer la un drum voinicesc. Iar rînduiala mersului lor era că îl purtau balaurii pe Iani cu rîndul, pînă ajungeau la un loc de popas. Acolo alergau după vînat, făceau focul, frigeau vînatul și-i întindeau lui Iani bucățile mai gustoase. Intrase spaima în cele patruzeci de dihănii, ce crezi!

Dar nici spaima asta n-a ținut cît lumea. Numai ce se apropiaseră de turnul de la capătul lumii, că Iani i-a și auzit într-o noapte ținînd sfat.

— Ian ascultați, fraților, grăia balaurul cel vîrstnic, vă place cum ne poruncește omul de oțel?

— Nu ne place, au răspuns într-un glas cei treizeci și nouă de frați.

— Apoi, dacă vouă nu vă place, aflați că nici mie nu-mi place defel. Mult o să-l răbdăm?

— Păi dacă-i de oțel! a oftat cel mai mic. Ce să-i facem?

— Ascultați vorba mea, a vorbit iarăși balaurul cel vîrstnic. Nu-i oțel cît de tare să ne stea împotrivă cînd ne-om repezi odată, toți patruzeci. Să luăm numai mărul de aur, că apoi...

— Apoi?

— Nici fărîme nu mai lăsăm din omul de oțel!

Iani se făcea că doarme mai la o parte și, cînd colo, asculta tot.

„Dintr-ăștia-mi sînteți, puișorilor? și-a spus el. Ei, las' că vă bagă Iani mințile-n căpățîni!"

A doua zi s-a făcut că nu știe nimic și cu toții și-au urmat drumul. Și iată, cam pe la prînz, ajung ei la turnul cel mare. Nimeriseră tocmai la capătul lumii!

În jurul turnului zăceau fel de fel de pietre, mai mari și mai mici, care cum căzuseră din zidăria veche.

— Ai văzut? s-au mirat cei patruzeci de balauri. O singură piatră zicea că dărîmă și, cînd colo, ia te uită ce prăpăd... Nu s-a putut stăpîni și a suflat mai tare decît făgăduise!

Vezi bine, pietrele căzuseră de vechime, și așa și socotise Iani, dar la ce să te aștepți din partea unor tigve seci, de balauri?

Acum, trebuiau să pătrundă în turn. Poarta grea și groasă, cu totul și cu totul de fier, era încuiată. Cum să-i vină de hac? I-a așezat Iani pe cei patruzeci de balauri în șir. Balaurii s-au dat îndărăt să-și ia vînt și, cînd s-au izbit apoi de poartă toți ca unul, au străpuns-o și au căzut claie peste grămadă. Mare le-a fost bucuria, și gata erau să năvălească pe scară, cînd Iani odată s-a încruntat și le-a poruncit:

— Stați, patruzeci de balauri! Întîi intru eu.

Au mîrîit balaurii și s-au întărit în hotărîrea de a scăpa de flăcău, dar, pînă una alta, n-aveau ce face. Întîi să culeagă mărul, apoi s-or pricepe să-i închidă gura... Numai că nici Iani nu era prost. A suit valvîrtej scara de piatră și a ajuns sus, pe terasă. Oameni buni, dar și cînd a văzut mărul!

Era un pom falnic și rotat, și chiar în vîrful lui strălucea ca soarele singurul măr care i se ținea de crengi, mărul de aur. Într-o clipă s-a suit Iani în pom și l-a cules. L-a mirosit și o undă de putere i-a înviorat inima.

— Hei, omule de oțel, ai luat mărul? strigară de jos cei patruzeci de balauri.

— Veniți sus cu mare băgare de seamă, le răspunse Iani vîrînd mărul în desagă. Unul cîte unul...

Nu trecu mult și primul balaur își vîrî botul prin spărtura ușii. Iani apucă zdravăn cuțitul în mînă și, nici una, nici două, hop! îi reteză căpățîna. Apoi se opinti și zvîrli leșul în spatele turnului, unde se căsca o rîpă. Dar se grăbi, că pașii celui de al doilea balaur se și auzeau pe treptele de piatră.

Oameni buni, ce s-o mai lungim fără folos? I-a căsăpit Iani pe toți patruzeci de balauri și, cînd a coborît din turn, le-a tăiat limbile și le-a pus și pe ele în desagă. Iar cine ar putea ști cîte noroade au scăpat atunci de asuprirea dihăniilor cu care, pînă la el, sute și sute de voinici luptaseră zadarnic!

Apoi a început Iani drumul spre casă, și din nou a străbătut ape, a trecut munți și a umblat prin codri, iar după atîta trudă a ajuns pe seară la casa Maricăi. Încălțările de fier se făcuseră găuri-găuri, ca niște site.

A bătut în poartă, și i-a deschis fata. Cînd l-a văzut, o dată a strigat:

— Iani! și pe loc s-a îmbujorat toată.

A scos atunci flăcăul mărul de aur din desagă și i l-a arătat, iar Marica l-a dus mamei ei, care, cum l-a mirosit, cum s-a ridicat din pat, vindecată, de nu mai știa fata la ce să se uite mai întîi: la Iani, care i se întorsese viu și nevătămat, la mărul minunat, care strălucea de-ți lua privirile, sau la mama, veselă și plină de putere? Pînă la urmă, tot

la Iani s-a uitat. Și, cînd au mai văzut oamenii și cele patruzeci de limbi de balaur, s-au minunat și mai tare, și altfel decît Iani palicarul nu i-a mai spus nimeni flăcăului. Și așa i-a rămas numele!

Iar făcîndu-se nunta lui Iani cu Marica, au băut toți cît au băut, au jucat cît au jucat și s-au veselit cît s-au veselit. Pînă la urmă, Iani și-a luat aleasa și s-au mutat amîndoi în casa harapului.

Acolo trăiau cumpătat și erau fericiți. Iar într-o zi, amintindu-și Iani că toate întîmplările lui minunate și toată fericirea i se trăgeau de la tovarășul tatălui său, s-a dus la cîmp și a oftat, după cum ceru obiceiul.

— Ard de dor să fac o treabă, dă-mi porunca mai degrabă! a strigat îndată harapul cel bătrîn.

— Dragul meu harap, i-a spus Iani, nu vreau să-ți cer nimic. Am vrut doar să-ți mulțumesc pentru toate cîte le-ai făcut pentru mine...

S-a bucurat harapul dacă l-a auzit rostind vorbe plăcute, l-a îmbrățișat și a spus:

— Fiul meu, să știi că asta a fost cea din urmă oară cînd ne vedem. Am îmbătrînit și am inima slabă, iar ca să ajung pînă la tine mă istovesc din cale-afară. Am să-ți fac un ultim dar și, dacă vei fi chibzuit, să știi că de altceva nici nu vei avea nevoie cît timp vei trăi pe pămînt. Cînd vei ajunge acasă, vei găsi darul acolo...

I-a mulțumit Iani cu lacrimi în ochi, s-au îmbrățișat încă o dată, și harapul a pierit la fel de repede cum obișnuia să se ivească.

— Iani, ai cumpărat tu un chiup? l-a întrebat Marica atunci cînd da să intre în casă.

— Un chiup? Ce chiup?

— Uite-l colo, după ușă...

S-a dus Iani și a văzut, într-adevăr, după ușă, un chiup din cele mari în care se păstrează untdelemnul. Chiupul era gol. Și, deși a bănuit că acesta era cel din urmă dar al harapului, n-a priceput defel cum avea să-l scutească de orice grijă, pînă la sfîrșitul vieții.

„De, își spuse Iani zîmbind, a îmbătrînit într-adevăr harapul, nu mai știe nici el ce vorbește...“ Și, fără să se mai îngrijească de darul lui, și-a văzut de treabă.

A trecut așa o bucată de vreme, iar chiupul cel mare s-a acoperit cu pînze de păianjen. Dar Marica a așezat într-o zi pe o policioară, chiar deasupra oalei harapului, o pîine rumenă, taman scoasă din cuptor. Pisica a simțit mirosul și, cum a făcut, cum a izbutit, drept pe policioara de lemn a sărit și a aruncat pîinea în chiupul de dedesubt.

Auzind zgomot, a intrat Marica în încăpere și a priceput ce se întîmplase. S-a aplecat de a scos pîinea din oală. Dar i s-a părut că mai era ceva acolo, și atunci s-a mai aplecat o dată și, cu mare mirare, a

mai scos o pîine, la fel de caldă, la fel de rumenă ca pîinea pe care-o copsese.

„Asta ce-o mai fi ?"

S-a uitat în fundul chiupului — să încremenească, și mai multe nu : în oala harapului a mai văzut o pîine, a treia.

Și, uite-așa, a început Marica să scoată din chiup o pîine după alta, una după alta, pînă s-a înspăimîntat și ea. Ce să facă, frate, cu atîtea pîini ?... Că se adunaseră lîngă ea vreo douăzeci.

S-a mulțumit cu cît scosese și a așteptat să-i vină Iani de la cîmp. Cum a venit, cum i-a povestit întîmplarea.

„Ehei, știa harapul, săracul, ce face !" și-a spus bărbatul înțelegînd abia atunci că chiupul era fermecat.

S-a uitat în el : pe fund aștepta o pîine.

„Dar oare numai pîinea s-o poată înmulți ?"

A aruncat Iani în chiup un dinar de argint și, cînd s-a aplecat să-l scoată, a mai găsit un dinar. Pîinea pierise.

„Acu i-am dat de rost !" s-a bucurat Marica.

A curățat frumos chiupul și de astă dată l-a așezat la loc de cinste, în mijlocul odăii. Și s-a pus Iani pe trai cu Marica lui, fără să se lăcomească, fără să ceară chiupului mai mult decît le trebuia, și n-au avut pricină să se plîngă și au dus-o bine în căsuța harapului, zile și zile la rînd.

Acu, nu știu dacă vă mai amintiți de hapsînul de Iorgu, că de mult n-a mai fost vorba de el. Dar să știți că, dacă s-a văzut stăpîn pe toată averea tătîne-su, a intrat în el ceva, ca un soi de nebunie. Amarnic fusese și înainte, nu-i vorbă, dar acu se făcuse de speriat. Jupuia pielea de pe om, își chinuia argații și abia le dădea să mănînce, împrumuta bani cu camătă... cîte și mai cîte, numai din lăcomia de a-și spori averile, ca să aibă mai mult, mereu mai mult. Și dacă a fost să se însoare, l-a căutat pe omul cel mai afurisit din ținut și i-a pețit fata.

Era acela un moșneguț cîrcotaș și lacom și avea o fată croită pe măsura lui : rea, cicălitoare și zgîrcită. Cum a văzut-o Iorgu, a înțeles că așa nevastă îi trebuie și, după nuntă, fata s-a mutat la el și l-a adus și pe moșneguț în casă.

Ei, și-atunci a început pentru Iorgu chinul cel mare. Că nu mai era de trăit din pricina moșneguțului cîrcotaș, nemulțumit de dimineață pînă seara. Intruna voia cîte ceva și, cînd i se aducea tot ce poftise, voia altceva. Din zori se trezea flămînd și pînă noaptea tîrziu mînca întruna, rămînînd la fel de pipernicit și de prizărit. În toate cele își vîra nasul și dădea porunci peste porunci, de înnebunea slugile și-l înnebunea și pe Iorgu, care nu mai știa unde-i e capul. Uite-așa viață duceau și certurile se țineau în casa lor lanț !

Dar într-o zi, ce-i vine lui Iorgu? O cheamă pe femeia lui și-i zice:

— Nevastă, am avut eu un frate, un neisprăvit despre care nu mai știu nimic de ani de zile. Eu n-aș vrea să mă vadă, că de, te pomenești că se apucă și-mi cere te miri ce... Du-te tu, că nu te cunoaște, și află ce-i pe la el. Dac-oi vedea și-oi vedea că prea o duce greu, m-oi milostivi, poate, să-l iau argat la noi, așa, de hatîrul tatii.

— Argat? a strigat femeia. De ce să-l iei argat? Sau crezi că dacă ți-e frate, gata, ai să-l acoperi cu aur...

A potolit-o Iorgu lămurindu-i că asta fusese, așa, o vorbă aruncată și că, la drept vorbind, nici argat n-ar fi cu cale să-l ia pe frate-su, pentru că te pomenești că lumea ar începe să-l vorbească de rău. Lasă-l așa, s-o ducă și el cum o știi...

S-a îmblînzit femeia atunci și, dacă a aflat pe unde să-l caute, s-a dus către Rîpa-Harapului. Și nu proastă i-a fost mirarea cînd a văzut acolo o căsuță frumoasă și curată, cu orătănii în bătătură, un cîmp mic, dar pe care se legănau spice mari, măslini, tot ce alcătuia gospodăria lui Iani.

S-a dat ea mai lîngă ferestre și-a privit înăuntru. Marica tocmai grăia:

— Vai, Iani dragă, mi-a mai rămas un singur băț pentru foc...

— Nu-i nimic, vîră-l în chiup și scoate cîte poftești!

Și a văzut femeia lui Iorgu cum din chiupul acela a ieșit o grămadă de lemne, numai bune de pus pe foc.

— Ai sfîrșit? a întrebat atunci Iani. Că aș vrea să-mi umplu punga cu tutun...

Și s-a ridicat Iani, a turnat în chiup rămășița de tutun pe care-o avea, și a tot scos și scos la tutun, de și-a umplut-ochi punga cea mare, care atîrna de un cui, pe perete.

Vînătă de mînie a ajuns acasă femeia lui Iorgu și a început să-și copleșească omul sub un potop de cuvinte:

— Neghiobule, nepricopsitule, ziceai că frate-tu moare de foame? Du-te să vezi ce gospodărie are, du-te să vezi cum stă... Plesnea fierea în mine văzînd cît de bine-s rînduite toate! Și să știi tu că belșugul i se trage de la un chiup fermecat, din care poți scoate la nesfîrșit tot ce-ți poftește inima...

I-a povestit ce văzuse și, de lăcomie, Iorgu pe dată s-a aprins tot.

— Așa? Păi dac-am vîrî în chiup niște pungi cu aur, am face grămezi cum n-are nimeni și pe toți i-am ține din scurt!

Și l-a cuprins pe Iorgu ura împotriva lui Iani, și îndată s-a gătit de drum. S-a îmbrăcat în straie ponosite și, prefăcîndu-se calic, s-a dus de-a bătut la ușa fratelui.

— Cine-i?

— Eu, Iorgu, vai de zilele mele...

A sărit Iani să-i deschidă și, dacă l-a văzut atît de zdrențăros, n-a mai știut ce să creadă :

— Păi știam că o duci bine, că ești bogat...

— Vai și vai, a gemut Iorgu, trăsnetul a căzut peste casă, nu mai am nimic...

— Dar pămînturile !

— Le-au pustiit lăcustele...

— Și vitele ?

— A dat o molimă și le-a ucis pe-un cap...

Ce era să mai spună Iani ? Să-i amintească de împărțeala averii părintești ? Să-l întrebe de ce nu-l căutase, cît fusese bogat ? Iani avea inimă bună. L-a așezat la masă, l-a ospătat și l-a întrebat cum socoate că l-ar putea ajuta.

— Îngăduie să mîi la tine peste noapte, sînt frînt de oboseală. Mîine, dacă vrei, om sta și-om chibzui.

L-a culcat Iani în patul lui, iar el cu Marica și-au înjghebat culcușul în altă încăpere. Dar numai ce-a socotit Iorgu că adormiseră, c-a și înșfăcat chiupul și, cu el în brațe, a ieșit binișor din casă. La anume depărtare vorbise el să-l aștepte femeia, cu o căruță. Au pus chiupul în căruță și, dînd bice cailor, au ajuns acasă.

Degrabă au dus chiupul în încăperea mare și au aruncat în el o pungă cu bani. Bucuria lor cînd au scos două, trei, patru... zornăia bănetul și strălucea aurul, de le lua ochii ! Au umplut încăperea cu pungi, și atunci, frînți de oboseală, s-au culcat cu gîndul să ia a doua zi treaba de la capăt.

De unde să știe că moșneguțul cîrcotaș îi pîndise printr-o crăpătură a ușii ? Îl mînca nasul să priceapă cum de scot ei atîtea pungi din chiup. Tropăia pe loc și se fîțîia de nerăbdare, iar dacă Iorgu și femeia s-au culcat, a deschis ușa binișor și a pășit în încăpere.

Iorgu suflase lumînarea. Moșneguțul a mers încet, pișa-pișa, iar ajungînd la chiup, s-a plecat și și-a vîrît nasul înăuntru. Dar, cum era micuț, nu-ș' cum s-a răsucit și s-a opintit că, pînă să zică ceva, a căzut în chiup.

De spaimă, a prins a răcni, iar Iorgu și femeia au sărit ca arși :

— Ce-i ? Ce s-a-ntîmplat ?

Răcnetele nu mai conteneau. A aprins Iorgu feștila. Răcnetele veneau din chiup. S-a repezit atunci și, vîrîndu-și mîna, l-a tras afară pe moșneguț, care tuna și fulgera.

Dar, să vezi mirare, răcnetele nu conteneau. Și-a mai vîrît Iorgu mîna în chiup, și a mai scos de acolo un moșneguț, aidoma cu celălalt, tot cîrcotaș, tot nemulțumit, și tot tunînd și fulgerînd. Apoi altul, și al-

tul, și altul — nouă moșnegi care semănau ca nouă picături de apă și care țipau, se certau între ei, dădeau porunci, în timp ce din chiup se auzeau răcnetele unui al zecelea, pe care Iorgu nu cutezase să-l mai scoată la lumină.

Totul se petrecuse atît de repede, că nici nu-și dăduse seama ce face. Acum, înfricoșat, își privea femeia, căreia-i clănțăneau dinții în gură. Nici unul nu știa ce să înceapă, nici unul nu-și amintea în zăpăceala aceea cum poate fi oprită oala să nască mereu moșnegei cîrcotași, ca cei nouă care tunau și fulgerau și ca al zecelea, care răcnea în chiup, de credeai că-i sfîrșitul pămîntului.

— Mi-e foame ! țipa un moșneag.

— Mi-e sete ! vestea altul.

— Vreau să dorm ! cerea al treilea.

— Să vie lăutarii ! poruncea al patrulea — și băteau din picior toți nouă, certîndu-se între ei, în timp ce Iorgu alerga de la unul la altul, iar al zecelea moșneag, rămas în chiup, urla de mama focului, cerînd să fie scos și dus la plimbare.

Vai de noaptea aceea, că o s-o povestească Iorgu și la morți ! Noroc că de dimineață a venit Iani, care pricepuse că numai hainul de frate-su putea fi atît de cîinos să-i fure chiupul, înșelîndu-l cu prefăcuta lui calicie.

— Zi așa, frate, a strigat Iani din prag, ai sărăcit tare, da ?

Altădată, cine știe ce ar fi făcut Iorgu, dar acu i-a căzut lui Iani în genunchi :

— Frate, bate-mă, omoară-mă, dar oprește chiupul să mai fete moșnegi !

Cînd a priceput Iani cum stă treaba, să moară de rîs. Cei nouă moșnegi păreau toți dintr-o mamă și dintr-un tată, aveau același glas pițigăiat, la fel erau îmbrăcați, numai de vrut vroiau fiecare altceva. Iar al zecelea răcnea în oală.

A scos Iani un dinar din buzunar, l-a aruncat în oală, și pe loc a pierit moșneguțul și au rămas în oală doi dinari. Și-a luat el atunci darul harapului și, fără a-l învrednici cu vreo privire pe Iorgu, care se zbătea cu femeia lui între cei nouă diavoli bătrîni, a plecat fluierînd.

Oameni buni, mai mare pedeapsă nu i se putea da hapsînului de Iorgu ! Cei nouă moșnegi i-au spulberat toată averea, l-au înnebunit de cap, și atîta l-au chinuit, că omul și-a luat într-o bună zi cîmpii și pînă azi nimeni n-a mai auzit de numele lui. Iar asta numai din lăcomie și lipsă de omenie i s-a tras !

Dar Iani a trăit pînă la adînci bătrîneți cu Marica lui și s-a bucurat și de copii, și de nepoți, și de strănepoți, iar dacă n-a murit cumva,

de bună seamă că mai trăiește și azi. Numai de chiupul harapului mă tem că zile multe n-a avut, că l-or fi spart dracii de copii. Atîta rău! Unde-s vrednicie și voie bună, vin bucuriile cîrd și se-adună.

FIERARUL NĂZDRĂVAN

Într-un sat dintr-o țară trăia un fierar. Și era atît de puternic fierarul Handac, că numai el putea urni barosul pe care și-l făcuse, un baros cît carul. Veneau de departe boieri să vadă minunea și, cum veneau, își vîrau nasul pe ușă întrebînd:

— Unde-i barosul?

Handac apuca scula de coadă și, cînd o ridica, o dată li se muiau boierilor picioarele, și nu mai pofteau să vadă nimic. Îi duceau slujitorii la rădvane, mai mult morți decît vii. Iac-așa era barosul cel mare al fierarului!

În țara aceea era un thagàr[1] zgîrcit, dar zgîrcit cum n-a mai fost de atunci. Pînă și praful de pe uliți nu se îndura să-l prăpădească și punea slujbași anume de-l adunau în lăzi mari și-l puneau la păstrare.

— Ce-ai să faci cu atîta praf, măria ta? îl întreba uneori împărăteasa.

— Încă nu știu, răspundea zgîrcitul. Dar mă doare inima cînd îl ia vîntul și-l duce departe, într-altă țară... Cum să rămîn eu fără praf?

De aceea pusese thagàr un ispravnic peste praf, cu grija de a-l aduna și a-l păstra ca ochii din cap.

Ei, și a ajuns pînă la împărat vestea despre fierarul cel voinic și despre barosul lui.

— Pe dată să mi-l aduceți la palat, a poruncit zgîrcitul.

În inima lui își zicea: „Cu barosul ăsta are să-mi facă lacăte cum nu s-au mai văzut! Nici un hoț să nu le spargă, nici un viclean să nu le descuie. Atunci am să pot dormi și eu în pace...“

Că uitai să vă spun, de grija comorilor sale nici nu dormea împăratul. Toată noaptea umbla însoțit de făclieri și de ostași cu sabia trasă,

[1] Thagàr — împărat (în limba țigănească).

de-și cerceta hambarele, pivnițele, visteriile și cîte locuri mai avea în care păstra averi.

S-au dus slujbașii la bordeiul fierarului și, cînd s-au apropiat ca la o bătaie de săgeată, au încremenit: li se zguduia pămîntul sub picioare. Au schimbat priviri înspăimîntate și gata erau să facă întoarsă calea, cînd a ieșit dintr-o pădurice un băiat. Pășea liniștit și fluiera, măcar că pămîntul se clătina sub el, ca prins de friguri.

— Ce... ce-i? strigară slujbașii. Prăpădul lumii?

— Aș, rîse băietanul, sforăie Handac!

S-au rușinat slujbașii de teama lor și au pornit mai departe, măcar că încă le tremurau inimile. Și ce gîndești mata? Sforăit ca acela... nu s-a mai pomenit pe lume asemenea sforăit!

Au ajuns pe seară la covălia fierarului. Handac se trezise, și acum, șezînd pe prag, pufăia din lulea.

— Ce veste-poveste, oameni buni?

— Ia-ți barosul, fierarule, și vino cu noi, să te înfățișezi slăvitului thagăr.

— Bine, neică.

S-a ridicat Handac în picioare, și au văzut slujbașii că era o matahală de om, mare și zdravăn cît un urs. Avea o barbă neagră, lăsată pe piept și-i jucau ochii în cap ca două veverițe.

Cînd a ieșit din bordei cu barosul cît carul pe umeri, slujbașii au înghițit de două ori în sec: coada barosului era făcută dintr-un trunchi de gorun.

— Asta... ce-i drept... drăgălaș baros! a clămpănit unul.

— Mda, spuse fierarul. Bunicel... și-o porni cu pași mari.

Slujbașii veneau după el, cu ochii la barosul cel falnic. Au mers așa, pînă au ajuns în pădure. Cînd a răsărit soarele, Handac s-a oprit și a făcut un semn cu brațul, ca și cum ar fi dat binețe soarelui. Unui slujbaș i se păru că soarele răspunde.

— Ce faci, fierarule? întrebă maimarele slujbașilor.

— Am un cunoscut în soare, răspunse năzdrăvanul. E tot fierar...

S-au privit lung slujbașii și n-au mai zis nimic.

Iar au mers ce au mers, și numai ce au trecut pe lîngă niște tufe de zmeură, că s-au pomenit față în față cu un urs. Dar ce urs? Tatăl ursilor, mare cît o casă.

— Bună dimineața, fierarule!

— Bună dimineața, moș Martine! Sănătoși băieții?

— Sănătoși, sănătoși.

— Păi, s-auzim de bine!

— Noroc, noroc!

Din nou s-au privit lung slujbașii, și din nou n-au mai zis nimic. Și tot nimic n-au zis cînd fierarul a schimbat binețe cu coana Vulpe, cu dumnealui Vulturul și cumătrul Cerb și cu alte cîte sălbăticiuni ale pădurii. Dar cum drumurile, cît ar fi de lungi, tot ajung unde se cere, au ajuns și ei la palat.

S-a înfățișat fierarul la thagàr. Ședea thagàr pe scaunul lui de aur, și în jur stăteau dregătorii și sfetnicii de taină, îmbrăcați în blănuri scumpe și catifele. Cînd a intrat Handac, barosul cel mare s-a nimerit tocmai în dreptul ferestrei, pe care a astupat-o atît de bine, că s-a făcut beznă în încăperea de sfat.

— Fugi de la fereastră! a țipat cu spaimă maimarele dregătorilor.

S-a urnit Handac din loc, și soarele a pătruns din nou în încăpere.

— Închină-te slăvitului thagàr! a mai strigat maimarele.

Fierarul nu și-a coborît barosul de pe umeri. S-a aplecat oleacă, și ditai ciocanul a atins nițel tavanul. Cum l-a atins, cum a crăpat și s-au desprins din el pietre și cărămizi. O piatră l-a atins pe maimarele dregătorilor, o cărămidă pe maimarele oștilor. Amîndoi s-au întins cît erau de lungi și de groși și au început să se vaite.

Spaimă, țipete...

— Nu te mai închina! Destul, destul!

Au trecut cu toții în altă încăpere.

— Să fie jupuit de viu, răcnea un boier.

— Să fie jupuit de viu și spînzurat de limbă, cereau alții.

— Să fie jupuit de viu, spînzurat de limbă și biciuit cu o sută de bice, născociră ceilalți.

În gălăgia aceea se auzi deodată glasul zgîrcitului thagàr:

— Ho!

Boierii tăcură. Fierarul stătea liniștit, de parcă nu el ar fi stîrnit hărmălaia.

— Îl pedepsesc pe fierar să-mi facă o mie de lacăte, grăi thagàr.

Se mirară boierii, dar zgîrcitul era zgîrcit numai cu bogățiile, nu și cu sîngele oamenilor lui. Ce-i păsa de cei doi dregători, dacă izbutea să nu-i plătească fierarului pentru munca lui? „Iar după ce va fi făcut lacătele, se gîndi thagàr, o să-i tăiem capul. Și nimeni pe lume nu va avea lacăte ca ale mele...“

Îl duseră pe Handac la fierărie. Dar cînd pocni o dată cu barosul în nicovală, se afundă nicovala în pămînt. O săptămînă încheiată au căutat-o, și au dat de ea la o mie de stînjeni!

I se făcu atunci fierarului o nicovală uriașă, cum nimeni nu mai văzuse. Douăzeci de oameni puteau dormi pe ea, și mai rămînea loc și pentru douăzeci de dulăi ciobănești.

Luă Handac o bucată de fier, o așeză pe nicovală și, cînd izbi o dată cu barosul, se prefăcu fierul într-un lacăt cît roata carului.

Veni thagàr și cercetă lacătul. Îi rîdeau ochii în cap.

— Să-i fac și cheia, spuse Handac.

— Ce cheie? Lasă cheia... Să-l încercăm degrabă!

— Unde să-l încercăm, măria ta? întrebă careva.

— La magazia cu praf, hotărî zgîrcitul.

Pe dată se alcătui un alai măreț, care porni pe ulițele orașului. În frunte venea rădvanul împărătesc în care stătea thagàr și, alături de el, pe o pernă frumoasă, lacătul cel mare. În urma rădvanului pășea tăcut Handac ținînd barosul pe umeri, apoi boieri de toată mîna, înșirați după obraz. Și tot alaiul era împrejmuit de oșteni cu spada trasă.

Opri rădvanul în fața magaziei cu praf, și thagàr coborî.

— O clipă, măria ta! strigă ispravnicul magaziei și, deschizînd ușa, se repezi înăuntru să vadă dacă totul era în bună rînduială.

Dar dăduse, pesemne, peste ceva nelalocul lui și se trudea să mute singur lăzile cu praf, că vremea trecea și ispravnicul nu se mai ivea.

— Treaba lui! strigă mînios thagàr. Puneți lacătul.

Cîțiva slujitori apuncară lacătul și-l potriviră la poarta magaziei, în timp ce boierii băteau din palme și strigau cît îi țineau bojocii: „Ura!" și „Trăiască!" Minunîndu-se de avîntul boierimii, norodul privea cu mîna la gură.

— Să vină pe dată cel mai iscusit hoț al țării, porunci thagàr, iar slugile împărăției alergară la închisoare și-l aduseră de acolo pe cel mai dibaci hoț, osîndit pe viață.

— Descuie lacătul, porunci thagàr.

I se dădură hoțului toate sculele pe care le avusese la el cînd fusese prins, și omul se puse pe treabă.

— Dacă desfaci lacătul, te iert de pedeapsă, strigă thagàr. Dacă nu-l desfaci, pun să-ți taie capul!

Cît era de hoț, îi era dragă viața și hoțului. Se apucă de lucru cu nădejde și munci cît cinci, ciocăni, meșteri, dar lacătul rămase întreg.

— Poruncește, înălțate thagàr, să mi se aducă scula cea mai de preț. Fără ea nu pot desface lacătul.

— Ce sculă? se încruntă thagàr.

— Iarba fiarelor, măria ta.

Au alergat slujbașii ca scăpați din arc, dar, cît au umblat și-au răscolit, de iarba fiarelor n-au dat.

— Fără ea nu se poate încerca lacătul, spuse hoțul, mulțumit că rămîne în viață.

În ușa magaziei se auziră bocănituri.

— Ce-i? întrebă mînios thagàr.

— Măria ta, ispravnicul... îndrăzni un boier.

— Să-l ia dracul !... Pe hoț vîrîți-l la închisoare, porunci cu glas de tunet thagàr, și slugile îl tîrîră pe hoț și-l zvîrliră în temniță. Acu, fierarule, mai spuse thagàr, ai să cauți iarba fiarelor și ai să mi-o aduci. Dacă n-o aduci, îți tai capul, că i-ai rănit pe maimarii dregătorilor și ai oștirii.

Handac spuse :

— Bine.

Și porni la drum. Ajunse în pădure. Se duse drept la tufișul de zmeură și-l găsi pe moș Martin. Avea botul roșu de zmeură și mormăia încîntat, cît zece urși la un loc.

— Unde-i iarba fiarelor, moș Martine ?

Ursul se scărpină la ceafă cu laba lui groasă și răspunse încurcat :

— Nu te supăra, nu știu. Poate știe coana Vulpe...

Au plecat împreună și au găsit-o pe coana Vulpe dormind în scorbura ei. Numai vîrful nasului i se vedea.

— Iarba fiarelor ? spuse ea căscînd. Ce-o mai fi și asta ? Doar dacă știe cumătrul Cerb... ?

Porniră tustrei și îl găsiră pe cumătrul, care se lupta cu frate-su pentru o poiană cu iarbă grasă. Îi despărțiră cu greu.

— Iarba fiarelor ? grăi și Cerbul. Cîtă iarbă am păscut eu, dar de iarba asta n-am dat. Hm !... poate jupînul Vultur s-o fi văzut vreodată...

Pe jupînul Vultur îl văzură plutind în înaltul cerului. Îl chemară, și coborî în roate line.

— Iarba fiarelor ? spuse el. Nu mă mir că n-o cunoașteți. A fost o vreme cînd pămîntul era plin de ea, dar acu nu se mai găsesc decît cîteva smocuri pe vîrful muntelui Dad[1].

— Și cum ajung eu acolo ? întrebă fierarul.

— De dus, te duc eu, dar, dacă nimerești tocmai cînd se pun norii cu munții la masă, să știi că nu scapi. Și mai e la mijloc și zmeul... Și-apoi numai aricii cunosc iarba asta...

Dar Handac n-avea de ales. Își lăsă barosul în paza lui moș Martin și încălecă, jupîn Vulturul își desfăcu aripile și porni. Ursul, Vulpea și Cerbul îi priviră o vreme, pînă se topiră în albastrul cerului.

Jupînul zbură o lună încheiată, și, după o lună, începu să simtă un fel de sfîrșeală. Îi era și foame. Atunci se opinti o dată și ajunse în lună.

— Bre, ce țară pustie ! spuse cu scîrbă. Unde să ne ospătăm aici ? Într-adevăr, cît vedeai cu ochii, numai gropi și pămînt ars.

---

[1] Dad — tată (în limba țigănească).

— Hai mai încolo, vorbi Handac. Nu se poate să nu dăm de un fierar.

Au mers cît au mers, numai ce-au auzit bang-bang-bang.

— Ei, vezi ?

Era o covălie de fierar. S-au apropiat de bordeiul singuratic ridicat la răspîntie de drumuri și fierarul le-a ieșit în întîmpinare. S-a mirat Handac cînd i-a văzut fața. Fierarul din lună avea un singur ochi rotund, așezat în mijlocul frunții, încolo era om ca toți oamenii.

— Iha ! Dar de unde venișI, om bun ? întrebă el.

— Tocmai de pe pămînt, fierarule...

— Așa ? Acu mai vin și eu de acasă !... Că aici, în lună, sîntem numai trei frați : eu fierar, altul plugar și al treilea bucătar. Și cu noi e maica noastră, Luna cea bătrînă. Mă miram eu, de unde alt om ? Și cu doi ochi... Ei, dar cu ce treabă pe la noi ?

Cînd a auzit fierarul că Handac și jupînul Vultur sînt obosiți și flămînzi, pe dată i-a dus la casa maică-si, bătrîna Lună. Luna i-a pus la masă și i-a dat lui jupîn Vulturul o oaie întreagă, pe care a înghițit-o cu lînă cu tot.

— Acu, spuse Luna după ce le potolise foamea, mă iertați, dar trebuie să-mi aprind felinarul, că s-a lăsat noaptea. Altminteri intră la gînduri ăi de pe pămînt !

S-a dus Luna, șontîc-șontîc, de-a aprins un felinar cît toate zilele. Apoi a intrat în casă și, ridicînd două scînduri din dușumea, a privit spre pămînt. Se vedea de acolo lumea noastră, ca-n palmă !

— Ai ochi buni ? întrebă Luna.

— Buni, răspunse Handac, dar nu ca jupînul Vultur !

— Atunci pune-l pe el să vadă ce vrei.

S-a uitat jupînul Vultur și l-a văzut pe thagăr plimbîndu-se mînios în așteptarea lui Handac.

— De ce-i atît de mînios ? a întrebat Luna.

I-a zis Handac că thagăr aștepta de la el iarba fiarelor. Dar dacă numai aricii o cunosc...

— Atîta tot ? și Luna l-a învățat pe dată tertipul cu care o putea culege.

Dacă a auzit ce l-a povățuit bătrîna, n-a mai răbdat Handac să stea locului. Și-a luat rămas bun, a mulțumit pentru toate și, încălecînd pe jupînul Vultur, au pornit în zbor.

Au străbătut deci văzduhul luminat de felinarul Lunii și au zburat cale de nouă săptămîni, iar după nouă săptămîni s-au întors pe pămînt și au ajuns pe vîrful muntelui Dad. Creșteau acolo fel de fel de ierburi. Dacă n-ar fi avut învățătura Lunii, ce s-ar fi făcut Handac ?

Așa, l-a pus pe jupînul Vultur să stea de pază și a început să caute un cuib de arici. A căutat cîteva ceasuri bune, pînă la urmă l-a găsit. Îndată s-a apucat și a alcătuit un cotecior de nuiele, îngrădit bine peste tot. Apoi a făcut o ușcioară prinsă în balamale și a închis-o cu o verigă, de care a atîrnat un lacăt. A măturat bine pămîntul în fața ușcioarei, a mutat unul cîte unul puii de arici în coteț și s-a ascuns.

Nu trece mult, și aricioaica se întoarce la cuib.

— Copii, copii, unde sînteți? Țeposule! Ghimpatule, vin la mama! Țepeluș!

Nu-i răspunde nimeni. Se sperie aricioaica și începe să-i caute. Caută, caută... Pînă la urmă dă de coteț.

— Aici erați?

Numai că puii sînt încuiați.

— Stați niței!

Fuge aricioaica într-un suflet, smulge un smoc de iarba fiarelor și, cu el în gură, se întoarce la ușcioara cu lacăt. Cînd iarba atinge fierul se aude un țăcănit, și lacătul cade desfăcut. Își ia aricioaica puii și-i duce la cuib, mulțumită că a scăpat cu atît. Dar Handac credeți că nu era mulțumit?

A adunat smocul de iarbă roșie ca sîngele, l-a vîrît în buzunar — și gata era să plece, cînd jupînul Vultur l-a vestit:

— Păzea!

Venea zmeul, păzitorul muntelui Dad. Era bătrîn, bătrîn, cu genele și părul pînă la pămînt, cu dinții ca lopețile și unghiile cît secerile.

— Ce-ai furat, tîlharule?

— N-am furat nimic, a răspuns Handac. Am cules niște iarbă smulsă de aricioaică...

— Așa? Ia să văd eu iarba aia, a grăit bănuitor zmeul.

Dar Handac nu i-o arătă. Supărat, zmeul pufăi fum negru pe nas.

S-au prins la trîntă. Cînd l-a zvîrlit zmeul pe Handac, a ajuns Handac pînă în dreptul norilor și, dacă s-a întors iar pe munte, s-a afundat în pămînt pînă la glezne. Cînd l-a zvîrlit Handac, a trecut zmeul de nori și, căzînd tocmai de dincolo de nori, s-a afundat în pămînt pînă la genunchi. Au stat să răsufle un pic, și iar s-au încăierat. De tari, tari amîndoi. Nu se puteau dovedi.

— Încă puțin, vesti jupînul Vultur, și vin norii să se pună cu munții la masă...

Se opinti Handac și-l zvîrli pe zmeu pînă aproape de casa Lunii. Căzînd înapoi, se afundă zmeul în pămînt pînă la mijloc. Se repezi atunci Handac să-l pălească în creștet, dar afurisitul de zmeu mușcase pămîntul cu dinții lui cît lopețile și ieșise din strînsoare.

— Vultur-vulturaș, strigă atunci zmeul, scoate-i ochii lui Handac și-ți dau leșul lui să te ospătezi!

— Jupîne Vultur, scoate-i zmeului ochii, strigă și Handac, că prietenul bun la nevoie se cunoaște!

Jupînul Vultur ținea la prietenie. Fără să stea pe gînduri, se năpusti asupra zmeului și-l orbi, iar Handac îi veni de hac. Dar în clipa aceea se auziră niște tunete grozave, că veneau norii să se pună la masă cu munții.

— Încalecă degrabă! strigă jupînul Vultur.

Handac i se aruncă în spinare, dar, cît de repede porni jupînul, un nor negru tot izbuti să-l izbească pe fierar în frunte. Jupînul Vultur îl purtă ametit multă vreme, și doar într-un tîrziu suflarea vîntului îl dezmetici pe Handac. Pe drumul de întoarcere au întîmpinat ploi și zăpezi, viscol și furtună, dar de ajuns, pînă la urmă, tot au ajuns.

În palatul lui, thagàr își rodea unghiile de nerăbdare. Cînd îl vestiră slujbașii că un vultur îl lăsase pe Handac pe acoperișul palatului, își puse thagàr coroana și se așeză pe jilțul lui de aur.

Handac se sărută cu jupînul Vultur, îi mulțumi pentru ajutor, iar jupînul zbură spre pădure, să-și vestească prietenii că se întorseseră teferi. Fierarul fu dus apoi în încăperea de sfat.

— Unde-i iarba?

— Uite-aici!

— Degrabă să-l scoateți pe hoț din închisoare, porunci thagàr, căruia de nerăbdare i se strîmbase coroana pe creștet.

Din nou a plecat alaiul la magazia cu praf a împărăției. Hoțul luă iarba fiarelor, o mirosi, strănută și atinse lacătul cît roata carului. Îl atinse o dată, de două ori, de trei ori... Nimic! Lacătul se ținea mai zdravăn ca-nainte.

— Ce mai aștepți, ticălosule? răcni thagàr, iar bietul hoț fu nevoit să mărturisească:

— Slăvite stăpîne, asemenea lacăt n-a fost pe lume și n-o să mai fie! Nici iarba fiarelor nu-l descuie...

Bucuria împăratului!

— Hoțului să i se taie capul, porunci el și, cît ai clipi, hoțului îi zbură căpățîna de pe umeri. Iar tu, fierarule, pune-te pe treabă. Mai ai de făcut nouă sute nouăzeci și nouă de lacăte...

— Măria ta, îndrăzni un boier. Ispravnicul e încuiat înăuntru. Să facă fierarul o cheie...

— Ce? răcni thagàr și glasul îi răsună atît de cumplit că boierul începu să tremure ca frunza. Să piardă vremea? Lacăte, să facă lacăte! Ați vrea să mă fure toți tîlharii?

Ispravnicul magaziei de praf rămase să se usuce în mijlocul lăzilor cu praf. Thagăr se întoarse la palat și Handac în pădure, de unde își luă barosul pe care-l lăsase în grija lui moș Martin.

Și începu Handac să facă lacăte, toate cît roata carului. Și cum era gata un lacăt, cum se alcătuia de îndată un alai sărbătoresc, și lacătul era pus cu mare cinste la o visterie, la un hambar sau la o pivniță. Dar, să vezi minune, ispravnicul visteriei, sau hambarului, sau pivniței, intra întotdeauna înăuntru, amintindu-și chipurile că are să cerceteze cîte ceva; adevărul e că voia să mai scoată cîte ceva, știind că de aici înainte nu-l va mai putea fura pe thagăr. Și lacătul era pus la poartă, și ispravnicul rămînea înăuntru!

Uite-așa au fost încuiați nouă sute nouăzeci și nouă de ispravnici, care și-au plătit lăcomia cu viața. Unul mai rămăsese, de sămînță, și pe ăsta l-a mîntuit o întîmplare.

Îi venise pasămite lui thagăr gîndul să-și adune sfatul boieresc, ca să hotărască așezarea unui nou bir: pe degetele oamenilor. Cugetase el că, dacă unii săraci se vor schilodi dinadins, tot n-au să-și reteze toate degetele de la mîini și de la picioare. Ceva putea cîștiga, oricum!

Dar, în încăperea de sfat, thagăr se trezi față în față cu un singur dregător: ultimul din cei o mie de ispravnici.

— Unde-s ceilalți?

— Încuiați, care pe unde avea slujba, măria ta, șopti ispravnicul rămas în viață.

Pe thagăr îl cuprinse o mînie cumplită. Cei o mie de ispravnici erau tot o avere a lui! Și acu, din o mie, rămăsese cu unul singur, și cel mai bicisnic: ispravnicul magaziei cu pene de păun.

Încruntat, porunci să-i fie înfățișat fierarul.

— Ticălosule, strigă thagăr cînd Handac fu adus în încăpere, m-ai lăsat fără ispravnici!

— Eu? întrebă fierarul.

— Unde-s cheile lacătelor?

— Mi-ai poruncit să nu fac chei. Zi și noapte am muncit la lacăte...

Thagăr își puse coroana pe cap și strigă, bătînd din picior:

— Să vie rădvanul. Mergem la magazia cu praf.

Ți-era și milă să te uiți la bietul alai care ieșea acum din palat, să vadă dacă mai poate fi mîntuit primul ispravnic închis. Era thagăr, era Handac cu barosul pe umeri, și mai era și ispravnicul cel bicisnic, cu doi-trei făclieri. Atît...

În fața magaziei se opriră.

— Sparge lacătul! porunci thagăr.

— Munca mea? Nu sparg nimic.

— Așa? răcni thagăr, înciudat. Să vină gîdea!

Dar răbdarea lui Handac ajunsese la capăt.

— Asta ți-e răsplata? strigă el, de se cutremurară casele. Ei bine, uite!

Și, rotind barosul numai o dată, izbi în zidul magaziei cu praf. Fraților, de atunci a ieșit vorba: praf și pulbere!

Că s-a sfărîmat zidul de piatră ca o coajă de ou, și s-au sfărîmat și lăzile cu praf, și a ieșit din magazie un nor de praf care a acoperit pămîntul. Și atît de mare era barosul, și atît de puternică lovitura lui Handac, că s-a stîrnit un vînt care-a măturat totul și a înălțat norul de praf la cer.

Cînd s-au dezmeticit ispravnicul cel bicisnic și făclierii... nici urmă de thagăr! Caută-ncolo, caută-ncoace — nimic. Și-a ridicat din întîmplare ispravnicul privirea, și ce să vadă? Norul de praf se înălțase pînă la Lună și abia acolo se risipise, iar thagăr spînzura în colțul secerei de aur. Vîrful secerei se înfipsese în fundul nădragilor lui de atlaz, și thagăr cu stînga își ținea coroana pe cap, iar cu dreapta și cu cele două picioare vîslea ca un gîndac. A vîslit așa pînă și-a sfîșiat nădragii și a căzut învîrtindu-se, a tot căzut, de s-a oprit taman unde se ridicase magazia cu praf. Și praf s-a făcut!

Au dat strigăte bucuroase cîți locuiau în oraș și l-au împresurat pe Handac, încercînd să-l poarte pe sus. Dar, cum fierarul își ținea barosul pe umeri, n-a fost chip să-l clintească.

— Trăiască Handac! strigă careva. Trăiască thagăr Handac!

— Ia vedeți-vă de treabă, răspunse fierarul. Ce, asta-i meserie pentru mine?

Și a plecat Handac cel năzdrăvan, purtîndu-și barosul pe umeri, și s-a dus acasă, la bordeiul lui. De obosit ce era, s-a culcat. Iar dacă simțiți și azi că vă tremură pămîntul sub picioare cînd treceți pe drum, nu vă speriați. N-aveți de ce. E doar Handac fierarul, care de atunci sforăie. Aoleu, fraților, dar și cînd s-o trezi!...

BASMELE OMULUI

(1958)

CARTEA DE PIATRĂ

Un băiat și-a făcut odată un zmeu de hîrtie cît casa și, dacă l-a-nălțat, s-a prins și el de coada zmeului, care l-a purtat timp de o săptămînă pîn' la a norilor țîțînă, l-a purtat o lună-ntreagă peste a mărilor viroagă, ba — pe cîte înțeleg — l-a purtat și-un an întreg. Iar dacă se scurse anul, ameți băiatul și-și duse dreapta la ochi, iar zmeul odată cîrmi spre dreapta. Lăsă mîna jos și-și ridică stînga, iar zmeul, ascultător, se întoarse spre stînga. Văzînd cum vine treaba, își ridică băiatul amîndouă mîinile și zmeul începu să coboare lin.

— Zi așa ! strigă băiatul, bucuros că-i prinsese meșteșugul.

— Dar tu cum credeai ?

— Na-ți-o bună ! Știi să și vorbești ?

— Vezi bine, se răsti zmeul. Voi, oamenii, v-ați cam luat nasul la purtare și prea vă credeți deștepți...

Auzind una ca asta, se zăpăci băiatul.

— Iartă-mă, n-am vrut să te jignesc...

— Asta ar mai fi lipsit ! bombăni zmeul și, încurcat, băiatul nu mai știu pe unde să scoată cămașa.

— Drept să-ți spun, am bănuit dintotdeauna că zmeiele de hîrtie vorbesc, spuse el repede, încercînd s-o dreagă. Ce poate fi mai înțelept decît un zmeu ?

— Și mai frumos ! îi aminti zmeul de hîrtie, iar băiatul se grăbi să întărească :

— De bună seamă ! Mai frumos și mai de preț... Ce ne-am face fără zmeie ?

— De ! Mă-ntreb și eu... zise zmeul, umflîndu-se în penele lui de lemn. Dar știi ceva ? Parc-ai fi mai isteț decît am bănuit...

— *Atunci coborîm, da? se învioră băiatul și-și ridică mîinile, iar zmeul începu să coboare.*

Din păcate, băiatul se cam pripise: nu privise-n jos. Zmeul coborî binișor și se lăsă pe un vîrf de munte unde doar norii albi și vineți se opreau uneori de se rezemau istoviți în coate, unde vîntul poposea din cînd în cînd să-și tragă sufletul și unde picior de om nu călcase. Locul era neted ca sticla, alb ca spuma, uitat ca uitarea. De jur-împrejur se căscau hăuri, iar pe culmea lustruită de coatele norilor și de suflarea vîntului nu se zărea nimic. Nici fir de iarbă, nici fir de colb.

„Doar să-mi dezmorțesc oleacă picioarele și pornim mai departe", își zise băiatul.

Dar, cum făcu trei pași, totul prinse a se întuneca și cea mai lungă noapte de peste an se lăsă peste culmea netedă ca sticla, albă ca spuma, uitată ca uitarea. Și culmea se acoperi cu o iarbă roșie, nemaivăzută.

— *Să plecăm, se înfiora zmeul, însă băiatul se rugă:*

— *Să mai stăm. Numai puțin...*

Atunci o toacă își ridică glasul bătînd nouăzeci și nouă de chemări și băiatul nu înțelese nici unde se afla toaca, nici cine o bătea.

„Poate că-i ascunsă în inima muntelui, își spuse. Poate că muntele singur o bate..."

O lumină lăptoasă scăldă culmea și-n cer se aprinse Steaua Stelelor, care lucește o dată la o mie de ani. Apoi, în liniștea lăsată peste culmea cu iarbă roșie, răsună un tunet, care zgudui muntele. Ecourile purtară larma tot mai departe și, cînd se stinse, tună din nou, mai asurzitor, iar muntele se clătină din temelie. Al treilea tunet despică muntele și din străfundurile lui sui încet și se opri pe iarba roșie, sui și se opri ca pe o catifea roșie, o carte de piatră.

Era Cartea Pămîntului, iar filele ei cît muntele erau groase de-un cot. Scoarțele de piatră se ridicară anevoie, descoperind întîia filă. Fără a sta pe gînduri, băiatul se repezi și sări pe fila de piatră, dar nu izbuti să citească nimic. Fila era uriașă, slovele — mai mari decît el.

Și se frămîntă atunci cît se frămîntă, pînă se lumină la față și, agățîndu-se de coada zmeului de hîrtie, se-nălță în văzduh, chiar deasupra cărții de piatră. Apoi, ridicînd mîinile după cum voia să-l poarte zmeul ca să poată urmări șirurile slovelor, de sus, prinse a citi.

Și uită de tot și de toate și, răpit, citi întruna. Filele de piatră se ridicau încetișor, se lăsau pe stînga, iar agățat de coada zmeului de hîrtie, cocoțat peste culmea pustie și la lumina răspîndită de Steaua Stelelor, băiatul citi pe nerăsuflate, una după alta, multe dintre filele Cărții Pămîntului, pe care stăteau scrise Basmele Omului.

Noaptea se scurgea încet. Dar, cum cea mai lungă noapte de peste an are și ea un sfîrșit, o geană de lumină albi în zare, Steaua Stelelor

se stinse, tunetele năpraznice zguduiră muntele. Cartea de Piatră se închise și se cufundă în golul de piatră din care se ivise, muntele se închise peste ea ca o uriașă cutie, iarba roșie pieri ca prin farmec și, lustruită de coatele norilor și de suflarea vîntului, culmea rămase din nou netedă ca sticla, albă ca spuma, uitată ca uitarea.

— N-am apucat să citesc nici un sfert de carte, oftă băiatul.

— Nu-i nimic, îl mîngîie zmeul de hîrtie. Peste o mie de ani ne-om întoarce și ai să citești mai departe...

Băiatul își luă atunci rămas bun de la culmea pustie și zmeul de hîrtie îl aduse din nou pe pămînt, unde începu să-l poarte din țară-n țară, ca toată lumea să afle Basmele Omului. Și a colindat băiatul pămîntu-n lung și-n lat și de nouă sute nouăzeci și nouă de ani își spune poveștile. A albit, s-a gîrbovit, dar zmeul de hîrtie îl poartă mai departe. Vopseaua zmeului a cam ieșit la soare și zmeul cam scîrțîie cînd e să zboare, dar nici unul, nici altul nu se dau bătuți.

Acu, mai ieri s-a-mplinit mia de ani și Cartea Pămîntului a mai suit pentru o noapte pe culmea lustruită de coatele norilor și de suflarea vîntului, iar băiatul-moșneag s-a agățat de zmeul lui de hîrtie și amîndoi s-au dus, s-au dus, de-au adus povești de sus.

Nu le știți?... Să vi le spun. De răbdare, am răbdare, dar vă rog să-mi dați tutun.

FLUIERUL PĂDURII ADORMITE

Vorbele umblă fără picioare, dar ajung departe... Așa umblă o vorbă dedemult și zice că un băiat și o fetiță au rămas odată orfani. Și mai zice că oameni răi au venit, s-au încruntat, au pufnit, i-au scos pe bieții orfani din casă și le-au strigat, înecîndu-se de răutate :

— Să nu vă mai prindem pe-aici, că bine n-o să vă meargă... Atîta vă spunem !

Fetița, sărmana, a început să plîngă, dar băiatul a luat-o de mînă și a ieșit cu ea din tîrg. Și-au mers așa, ținîndu-se de mînă, pînă i-a prins noaptea într-o pădure.

Era o pădure bătrînă, prin care zburau păsări mari și negre, cu ochi de foc. Picioarele copiilor intrau pînă dincolo de genunchi în covorul

de frunze moarte, iar frunzele uscate foșneau de parcă s-ar fi tîrît pe sub ele o mulțime de șerpi :

— Lasă-lasă... lasă-lasă...

Copacii șopteau cu glasuri amenințătoare, întindeau degete răschirate smulgînd petice din hainele copiilor, și-și apropiau crestetele întunecate de nu se mai vedea nici lună, nici stele. Noaptea era groasă și neagră, s-o tai cu cuțitul. Toate trosneau, iar în depărtare urlau lupii.

Atunci intrară într-o poiană. Cum intrară, poiana se lumină. Din loc în loc, pe tulpini de aur înfloriră flori de foc, mai frumoase decît toate florile știute. O rază de lună se furișă printre crengi și se lăsă pe crestetul fetiței, unde alcătui o diademă scînteietoare, iar patru iepuri albi, ca muiați în lapte, se iviră umblînd pe picioarele dindărăt și ținînd, din patru colțuri, o pernă moale de mușchi verde. Pe pernă, un fluier. Un fluier de lemn. Și era vechi, vechi, vechi, cu lemnul înnegrit și luminos ca cioturile putregăite și nu l-ai fi învrednicit nici cu o privire.

— Cîntă, spuseră cei patru iepuri albi oprindu-se înaintea băiatului și întinzîndu-i fluierul pe perna de mușchi verde.

De mirare, băiatul nu putu scoate o vorbă. Apucă fluierul și-l suci rușinat între degete, apoi mărturisi cu sfială :

— Dar... eu nu știu să cînt...

Tulpinile de aur ale florilor de foc se frînseră și diadema de pe crestetul fetiței păli.

— Nu-i nimic ! Nu-i nimic ! strigară cu spaimă iepurii albi. Cîntă cum o fi, dar cîntă !

Băiatul duse atunci fluierul la buze și suflă ușurel.

Vai, ce fuse asta ? Răsunase un suspin, dar parcă pădurea s-ar fi deșteptat dintr-un somn de veacuri. Tulpinile de aur se îndreptară și diadema străluci ca mai-nainte.

— Cîntă ! Cîntă ! strigară iepurii albi bătînd din lăbuțe. Nu te opri !

Și băiatul duse din nou fluierul la buze și, măcar că sunetele pe care le scotea erau aspre și urîte, măcar că degetele-i tremurau și nu nimereau găurile fluierului, copacii se clătinară încetișor, abia simțit, apoi mai tare, tot mai tare, crăcile prinseră să le unduie, iar frunzișul șopti, vorbi, izbucni în cîntecul ierbii și-al frunzei, cîntecul rădăcinii cutezătoare, cîntecul vîntului care răscolește pădurea, cîntecul ploii care hrănește pădurea, un cîntec aprig și pătimaș, un cîntec vechi...

Înfiorat, băiatul pricepu că nu el cînta, nici fluierul, ci bătrîna pădure. Și pădurea n-avea nevoie decît s-audă sunetele fluierului de lemn ! De mirare, luă fluierul de la buze.

— Ce faci ?... Cîntă ! strigară iepurii albi.

Și băiatul își luă atunci inima în dinți și suflă în fluierul de lemn, iar cîntecul pădurii se umflă ca o pînză în bătaia vîntului, scăzu pînă

la șoaptă și din nou izbucni, mai viu, mai aprig, cu toate puterile închise în trunchiurile copacilor.

O ceată de licurici cît oul de porumbel năvăli în poiană și, răspîndindu-se în chip iscusit, închipui pe iarbă așezarea stelelor de pe cer. Doi stejari suflară apoi în crengi lungi și groase și se-nălță un sunet de bucium care acoperi pentru o clipă cîntecul pădurii. Un taraf de greieri țîrîi tremurat pe strune subțiri, subțiri, și privighetoarea prinse a suna din pietricele de argint și clopoței de sticlă. Din nou se înălță buciumul copacilor și poiana se mări deodată, ca și cum copacii s-ar fi dat îndărăt, lărgind cercul.

În mijlocul poienii se afla o piatră mare și piatra începu să se umfle. Tot mai nestăvilit cînta acum pădurea, piatra se umfla, creștea și, deodată, în locul pietrei se ridică un palat alb, fără uși și fără ferestre.

— Fetiță, spuseră iepurii albi apropiindu-se de fetița căreia i se părea că visează, lipește-ți fruntea de castelul de piatră !

Fetița se ridică și, tot ca-n vis, atinse castelul cu fruntea. În clipa aceea patru porți de piatră se deschiseră din patru părți, ca la un semn, nenumărate ferestre se căscară în pereții castelului și sticla ferestrelor se polei ca suflată cu aur. O șopîrlă roșie se ivi din pămînt.

— Vino după mine, spuse șopîrla roșie, iar fetița o urmă fără să-și dea seama ce face, păși pragul și pătrunse în castelul de piatră.

În vremea asta, cu ultimele puteri, băiatul sufla în fluierul de lemn. Un cerc de fier îi strîngea tîmplele și-n coșul pieptului simțea un nod de flăcări. Istovite, brațele-i căzură și degetele amorțite scăpară fluierul de lemn, care se rostogoli în iarbă.

Un vaier înfioră pădurea și cîntecul i se stinse, ca retezat.

— Ce faci ? strigară cei patru iepuri albi. Fluierul !

Speriat, băiatul se repezi și începu să-l caute, în vreme ce florile de foc se plecau pe tulpinile lor de aur, licuricii păleau, greierii încurcau strunele, clopoțeii de sticlă ai privighetorii plesneau.

— Fluierul, fluierul ! strigau tot mai înspăimîntați iepurii, căutînd și ei de zor. Caută-l, te rugăm, îți cădem la picioare, caută...

— Îndată, îndată, le răspunse băiatul răscolind înfrigurat iarba poienii.

— De ce nu-l găsești ? strigau acum cei patru iepuri albi. Fie-ți milă, găsește-l !

Dar fluierul nu era nicăieri, de parcă-l înghițise pămîntul. Greierii tăcură, tăcu și privighetoarea. Scrîșnind și trosnind, copacii înaintară greoi, cucerind palmă cu palmă bucata de poiană de pe care se trăseseră îndărăt și, pe măsură ce înaintau, castelul de piatră se micșora.

— Surioară! gemu băiatul, dar porțile de piatră se închiseră și se făcură una cu zidurile, ferestrele pieriră și în locul lor rămase piatra goală.

Castelul se micșora văzînd cu ochii, iar, cînd se repezi, băiatul nu mai dădu decît de piatra pe care o văzuse încă de cînd pășise în poiană. Castelul pierise.

Bătu cu pumnii, strigă, încercă s-o urnească din loc, dar piatra rămînea neclintită, mută și albă, închizînd trupul fetiței.

— Caută fluierul... Fluierul! plîngeau cei patru iepuri albi. Ce-o să ne facem acum, fără fluier?

Dar, de fluier, nici urmă. Băiatul se trînti deznădăjduit în iarba poienii și se puse pe un plîns cu sughițuri, în vreme ce iepurii își încrețeau boturile și, plîngînd și ei, se pierdură printre copacii bătrîni.

Și a plîns băiatul, rămas de zbucium și de izbeliște, a plîns pînă s-a luminat de zi. Numai că plînsul nu te scoate din nevoi!

— Ia să mai caut o dată, își spuse în cele din urmă. Acum e lumină și am să văd mai bine... Nu se poate să nu dau de fluier!

Zis și făcut. Se pune și caută, caută, nu lasă fir de iarbă necercetat. Cînd, chiar pe locul unde scăpase fluierul, ce crezi că găsește? O bortă de șoarece, mică-micuță, numai bună să înghită un fluier subțirel...

— Tii! Să știi că aici s-a vîrît! și, înviorat, băiatul se plecă mai tare, să cerceteze borta.

Atunci, cum își apropia fața de borta șoarecelui, odată se lărgi intrarea îngustă și, fără să stea mult pe gînduri, băiatul se strecură în hrubă.

Și, afundîndu-se în hruba întunecată, merse și merse cale de șapte zile și de încă una, iar cînd fu ziua a opta se trezi față în față cu un șoarece. Dar ce șoarece?

Avea mustăți de argint pe care le atingea cînd și cînd cu lăbuța dreaptă, cîntînd pe ele ca pe niște strune; avea o barbă de argint în care-și sprijinea bărbia, ca-ntr-un toiag; avea o stea de argint în frunte și cizmulițe de argint în picioare, iar mijlocu-i era încins cu o curea de argint, de care spînzura un ciucure de argint.

— Bine-ai venit, băiete! spuse șoarecele, cîntînd la repezeală un cîntecel vesel, pe mustățile-i de-argint.

— Bine te-am găsit, rosti băiatul, holbînd doi ochi cît ceștile.

— Logodnica te-așteaptă, mai spuse șoarecele.

— Pe mine? se înspăimîntă băiatul.

— Doar nu pe mine! hohoti șoarecele. Ai cam făcut-o să aștepte, se încruntă apoi. De șapte sute șaptezeci și șapte de ani trebuia să i te înfățișezi și, cînd colo, dumneata-mi umbli hai-hui, te miri pe

unde... Nu-i frumos, băiete, nu-i frumos! și-ndată cîntă un cîntecel de dojană pe strunele de argint ale mustăților.

Băiatul se dădu cu doi pași îndărăt și abia izbuti să șoptească:

— Știi?... Nu te supăra... cred că-i o greșeală...

— O greșeală?... Cine-mi ești, strengarule! Auzi dumneata, o greșeală de șapte sute șaptezeci și șapte de ani...

Rîdea atît de strașnic, că ciucurele de argint prins de curea îi sălta ca o minge și mustățile-i cîntară un cîntec de chef, fără măcar să le atingă cu lăbuțele.

— Nu m-ai înțeles, strigă speriat băiatul. Nu-s cine crezi!

— Ha-ha, rîse șoarecele, nu ești strengar? Cu-atît mai bine! Să mergem, dar.

Și apucîndu-l pe băiat de mînă, îl duse pe un drum ocolit, în vreme ce mustățile-i cîntau un marș. Buimăcit, băiatul se lăsă în voia lui și, nu peste multă vreme, se pomeni în fața unei flori ciudate, o floare de pămînt.

— Unde ești, fata tatii? strigă șoarecele.

— Aici, tăicuță!

Și un șoricel se ivi din floarea de pămînt. Avea plete de aur, o stea de aur în frunte și conduri de aur în picioare.

Acu, băiatul le cam dase toate pe una, pricepînd că-și vedea logodnica.

— Mi l-ai adus! strigă șoricelul cu plete de aur. Apoi, întorcîndu-se către băiatul care nu știa pe unde s-o tulească: Șapte sute șaptezeci și șapte de ani... nu ți-a fost milă de mine?

— Cinstite fețe șoricești, spuse el atunci luîndu-și inima în dinți, n-am venit pentru nuntă, nu sînt logodnicul nimănui și tot ce vreau e fluierul de lemn.

— Fluierul? strigă șoarecele cu barbă de argint.

— Fluierul? strigă și șoricelul cu plete de aur.

— Fluierul, încuviință băiatul.

Urmă o clipă de tăcere, în care pînă și mustățile de argint ale șoarecelui cu cizme de argint se pleoștiră. Din ochișorii șoricelului cu plete de aur începură să picure lacrimi grele.

— Nu plînge, șoricel cu plete de aur, spuse înduioșat băiatul. Fără fluier nu-mi pot găsi surioara...

Și-i povesti tot ce se petrecuse în poiana din pădure.

Mustățile de argint ale șoarecelui cu cizme de argint cîntară atunci un cîntec trist și lacrimile curseră și mai amar din ochișorii șoricelului cu plete de aur.

— Va să zică, ai venit numai pentru fluier, spuse acesta plîngînd.

— Fluierul nu ți-l dăm! strigă șoarecele cu barbă de argint. Cere-ne ce vrei, dar fluierul nu-l dăm în ruptul capului!

— Nu *putem* să ți-l dăm, adăugă șoricelul cu plete de aur. Dar am să te ajut să-ți găsești surioara...

Mișcat, băiatul îi mulțumi cum știu mai frumos, iar șoricelul cu plete de aur îl duse pe-un drum lung, lung, și nu se opri decît acolo unde drumul de sub pămînt trecea pe sub piatra albă din poiană.

— Iacă piatra, spuse șoricelul arătînd cu lăbuța spre boltă. Întinde arătătorul mîinii drepte!

Băiatul întinse degetul și șoricelul își apropie botișorul de unghia arătătorului, sărutînd-o.

— Ce faci? spuse băiatul.

— Privește, prin unghie, spre piatră.

Băiatul ridică degetul, privi prin unghia sărutată de șoricelul cu plete de aur. Și ce să vadă? Unghia era străvezie ca sticla și, uitîndu-se prin unghia arătătorului, văzu că piatra se face și ea străvezie.

Deslușì în piatră nenumărate cămăruțe cît un degetar, scări cît o casă de melc, iar prin cămăruțele pitice și pe scările cotite rătăcea o făptură mică-mititică, nu mai mare decît o furnică. Aici izbea cu pumnii cît două gămălii de ac în pereții de piatră, aici se oprea plîngînd și-și frîngea mîinile subțiri, subțiri, aici pornea într-o goană deznădăjduită, străbătînd cămăruță după cămăruță... Băiatul o privi o vreme, și doar într-un tîrziu strigă înspăimîntat:

— Surioară, tu ești?

— Așa nu te poate auzi, spuse șoricelul cu plete de aur. Pune unghia degetului arătător în dreptul buzelor.

Băiatul ascultă și, prin unghia străvezie, strigă din nou:

— Surioară! Surioară!

Duse apoi repede unghia la ochi și văzu că fetița își întoarce capul căutînd mirată în jur. Buzele i se mișcau, dar nu-i putu auzi cuvintele.

— Pune unghia la ureche, îl povățui șoricelul.

— Frățiorul meu, unde ești?... Scapă-mă! auzi băiatul îndată ce-și duse degetul în dreptul urechii.

Așa, mulțumită unghiei străvezii care-i îngăduia să vadă, să audă și să se facă auzit, află că surioara i se pomenise prinsă-n capcană, în clipa în care castelul de piatră se micșorase. Nu văzuse nici o făptură în castel și nici între timp nu se arătase nimeni.

— Șopîrla roșie, șopti atunci șoricelul cu plete de aur. Întreab-o de șopîrla roșie!

— N-ai văzut o șopîrlă roșie? întrebă ascultător băiatul.

— Ba da, ba da, răspunse fetița. Ea m-a-ndemnat să intru în castel...

— Și-acum? șopti înfrigurat șoricelul cu plete de aur. Unde-i acum?

— Unde-i acum șopîrla ? întrebă din nou băiatul.

— Nu știu... n-am văzut-o... Nu-i în castel, glăsui fetița și, auzindu-i vorbele, șoricelul cu plete de aur începu să plîngă.

Nemaiînțelegînd nimic, băiatul privea cînd spre surioara prinsă-n capcană, cînd spre șoricelul de lîngă el, și-și muncea mintea să priceapă în ce lume de taine nimerise. Dar șoricelul cu plete de aur își stăpîni durerea și băiatu-l auzi șoptind :

— Nu, n-am să mă las. Am să-i vin de hac !

— Ce spui tu, șoricelule ?

— Ascultă, băiete, vrei să-ți scapi surioara ?

— Sînt gata să-mi dau și viața ca s-o scap.

— Și vrei să mă ajuți și pe mine ?

— Vreau, mai spuse băiatul. Mi se rupe inima cînd te văd plîngînd...

Lacrimi luciră din nou în ochii șoricelului cu plete de aur, dar de astă dată erau lacrimi de bucurie.

— Îți mulțumesc, zise el. Și n-are să-ți pară rău... Spune-i fetiței să nu se teamă și să te aștepte liniștită. Curînd o scoți din închisoarea de piatră !

Șoricelul cu plete de aur vorbea cu atîta încredințare, că băiatul nu șovăi o clipă. Prin unghia străvezie îi trimise surioarei cuvinte de îmbărbătare, apoi, hotărît să facă ce-o știi și ce n-o știi, se luă după șoricelul cu plete de aur care dădea să se îndepărteze.

Și-l duse șoricelul îndărăt, pînă la floarea de pămînt unde șoarecele cu barbă de argint ședea amărît și-și cînta un cîntec de jale pe strunele de argint ale mustăților, îl duse, luînd drumul ocolit pe care venise, și-l scoase în dreptul bortei micuțe, prin care pătrunsese sub pămînt.

— Nu te teme de nimic, spuse atunci șoricelul cu plete de aur, și vei izbîndi.

Iar, cum își rosti îndemnul, cum se cățără pe pieptul băiatului și i se opri pe umărul drept. Îi sărută umărul, așa cum îi sărutase cu puțin înainte unghia arătătorului, și o aripă de piele ca aripa unui liliac se desfăcu din umărul băiatului. Îi sărută apoi umărul stîng, și umărul stîng i se împodobi și el cu o aripă de piele, o aripă de liliac.

— Șopîrla roșie, spuse atunci șoricelul cu plete de aur, nu-i o șopîrlă, ci Cățelul-Pămîntului. Cu vorbe descîntate, pe care doar el le știe, ți-a-nchis sora în piatra albă, și tu n-o poți scăpa decît rostind *Descîntecul de piatră deschisă*. Află deci că nici un cuvînt rostit pe pămînt, de la începutul începuturilor, nu s-a pierdut. Cuvintele zboară și se-nalță adunîndu-se în Deșertul-Vorbelor-Rostite, care se întinde dincolo de bolta soarelui. Cu aripile pe care le ai acum vei ajunge

pînă la Soare, iar, ca să te poți înălța acolo unde picior de om n-a călcat și ca să prinzi vorbele descînteculuí, amestecate în noianul de vorbe rostite de oameni în curgerea vremii, se cuvine să-ți stropești fața cu apă de aur din ceaunul soarelúi.

Îi mai spuse șoricelul cu plete de aur ce și cum, iar inima băiatului se strînse, că multe erau încercările prin care avea să treacă. Își aminti însă de surioara închisă în bolovanul blestemat și spuse :

— Bine. Sînt gata !

— Întoarce-te cu izbîndă, încheie șoricelul cu plete de aur, și băiatul își desfăcu aripile și se avîntă în văzduh.

Aripile de piele băteau tăcut, fîlfîiau lin și-l săltau grabnic, așa că nu trecu mult și băiatul ajunse în dreptul norilor. Se avîntă atunci mai sus și norii îl strînseră în brațele lor moi și ude.

— Ia-o la dreapta... la dreapta... la dreapta...

— Ia-o la stînga... la stînga... la stînga...

Învăluitoare, glasurile norilor se străduiau să-l abată din drum, dar băiatul suia, suia mereu, bătînd din aripile lui de piele. Atunci se porni o ploaie năpraznică.

Puhoaiele de apă năvăleau mugind ca o turmă de zimbri, izbeau în trupul mărunt al băiatului, izbeau în aripile lui silind să le rupă din umeri, dar el suia, suia mereu, iar puhoaiele lunecau neputincioase pe aripile de piele.

Ploaia încetă fără veste, așa cum se pornise, și norii sloboziră o grindină cît oul de gîscă. Gheața ciocănea în aripile băiatului încercînd să le găurească, îl izbea, învinețindu-i obrajii, dar el suia, suia mereu, iar grindina conteni, neputîndu-l birui.

— Spor la drum, băiete ! strigau acum norii. Vrednic ești să treci de vama noastră !

Și norii se dădură-n lături, iar băiatul se înălță prin văzduhul senin. Dar încercarea îl istovise, sîngele-i șiroia pe față și-atunci, ca să prindă puteri, își îngădui să plutească ușor, în roate largi, asemeni vulturilor. Prin spărtura norilor zări pămîntul și se minună văzînd că odihnea pe patru pești uriași, iar peștii pe patru trestii. Și trestiile se legănau legănînd peștii, iar peștii legănau pămîntul, care dormea sub plăpumi de întuneric, străjuit de stele.

Înțelese că jos, pe pămînt, se înnoptase, dar văzduhul era luminat. Stelele se aprinseseră sub el, departe și, înviorat, băiatul se avîntă spre boltă. Acolo, atîrnat de-o crăcană de aur, spînzura ceaunul Soarelui, sub care ardea un foc potolit. De aceea, pasămite, era lumină-n văzduh ; dar, cum focul nu ardea cu toată puterea, strălucirea nu-i ajungea pînă pe pămînt, unde se făcuse noapte. Focul ceresc, vezi bine, nu se stinge niciodată, dar numai peste zi pălălăile-i cresc uriașe, ajungînd să lu-

mineze și pămîntul. Istovit de munca zilei, cînd ațița întruna focul, Soarele se culcase și el, sau plecase poate pînă la Lună, să-i țină de urît. Cum-necum, acolo, lîngă ceaunul lui, nu era.

Băiatul se înălță, așadar, și privi în ceaun. Clipocea acolo o apă de aur viu și, urmînd povața șoricelului, ar fi trebuit să-și stropească fața cu apa de aur. Dar, privind-o și ascultîndu-i clipocitul, se tulbură. O amețeală ciudată îl cuprinse și, ca împins de o mînă nevăzută, se zvîrli în apa de aur scăldîndu-se, îmbrăcat, cum era. Și, numai ce se cufundă în apa de aur viu, că un huiet înspăimîntător se auzi, ca și cum șiruri de munți s-ar fi prăvălit măcinîndu-se și cerul ar fi răsunat de prăbușirea lor. Departe, dedesubt, stelele prinseră să tremure și fulgere de aur porniră să cutreiere văzduhul, pocnind ca niște uriașe bice de foc.

— Ce-ai făcut, nemernicule? răsună un glas care rostogolea tunete în cuvinte. Mi-ai pîngărit apa!

Și o mînă de aur se încleștă pe ceafa băiatului, și o putere uriașă îl smulse din ceaun.

Zadarnic se zbătu, bătînd din aripi ca puiul de găină în ciocul uliului; strînsoarea era cumplită și, abia cînd fu întors cu fața spre cel ce striga, văzu un om de aur, cu ochi scăpărători.

— Soarele! șopti băiatul și, de spaimă, bătăile inimii i se opriră.

— Da, Soarele! Soarele care-ți va pedepsi ticăloșia, strigă omul de aur. De ce mi-ai pîngărit apa de aur viu?

— Iartă-mă, Soare!

— Iartă-mă, lesne-ți vine-a spune, strigă însă Soarele. Acum se cuvine să deșert ceaunul și să-l curăț și să-l umplu din nou. Știi tu ce-i apa asta de aur?... E sîngele meu, băiete! Mi-am tăiat vinele și am lăsat să mi se scurgă-n ceaun picătură cu picătură sîngele de aur viu, pentru ca aburii ieșiți din ceaun să se împrăștie în lume și să poarte duhul vieții, pînă departe. Iar tu, gîză nemernică, ai pîngărit aburii vieții! În loc să se desfacă, albi și curați, crinii vor crește acum cenușii, fețele oamenilor vor fi cenușii, zăpada cenușie...

— N-am știut, strigă deznădăjduit băiatul. Vai, dacă aș fi știut... Soare, bunule, puternicule Soare, cum mi-aș putea răscumpăra vina?

— De ce te-ai scăldat în apa mea de aur? întrebă atunci Soarele, parcă îmbunat de căința pe care o deslușea în glasul băiatului.

— Ca să-mi scap sora, spuse el și-ncepu a-i povesti toate cîte ți le-am povestit și eu, de cînd am început a da din gură. Trebuia să-mi stropesc doar fața, încheie băiatul cu tristețe, dar apa m-a ispitit și m-am scăldat tot...

Rămase Soarele pe gînduri și multă vreme tăcu, iar băiatul îl privi cu sufletul la gură, așteptînd să-i audă hotărîrea.

— Dacă-mi cereai, scoteam eu cu mîna mea apă de aur și te stropeam pe față fără a pîngări ceaunul. Acum, însă, ce-a fost a fost și vorbele nu ni-s de folos! Hai de-mi ajută să răstorn ceaunul, spuse în cele din urmă Soarele, și nici umbră de mînie nu i se mai răzvrătea în glas.

Ridicară amîndoi ceaunul și-l răsturnară, iar apa de aur viu curse prin văzduh și se lăsă pe pămînt în chipul unei ploi de aur care acoperi munți, livezi și cîmpii. Oamenii se grăbiră să adune aurul și bătură din el galbeni și făuriră podoabe, dar apa de aur a fost atît de multă, că astăzi încă se mai găsesc pietre stropite cu aurul răsturnat atunci din ceaunul Soarelui.

Frecară apoi ceaunul cu cenușă, de-l făcură să strălucească așa cum de mult nu mai strălucise, și cititorii-n stele vestiră pe pămînt că strălucirea fără seamăn de pe cer e semn că iarna va fi grea și lungă. Drept care împărații porniră să se războiască, gîndind fiecare să-și umple hambarele pe seama celorlalți, iar cînd se-ntîmplă că iarna fu, dimpotrivă, blîndă și scurtă, douăzeci de cititori în stele fură trași în țeapă, ca mincinoși și clevetitori. Asta, ca să vezi cîte au întîmpinat bieții oameni numai pentru că Soarele și băiatul nostru se puseseră să frece cu cenușă ceaunul cel mare de pe cer! Vorba aceea, unde dai și unde crapă, sau, cum zicea careva, întîmple-se ce s-o-ntîmpla, eu tot le trag pe spuza mea...

Numai că noi să nu uităm vorba, dacă tot am început-o. Era acum ceaunul curat, luminat ca aurul strecurat, și Soarele își întinse brațul peste ceaun.

— Ia taie-mi tu vinele, băiete, spuse întinzîndu-i o brișcă de aur. Nu de alta, dar n-am inima să mă crestez singur...

Băiatul, cîr că mîr, că una-alta, nu poate, n-are nici el inima aia, și Soarele nu și nu, dă să-i taie vinele și alt nimic. Dacă-a văzut și-a văzut că altminteri n-o scoate la capăt, băiatul odată a înșfăcat brișca și, harști! s-a tăiat el la-ncheietură, de și-a deschis cu mîna lui vinișoarele (Tii, uita-m-ar moartea cum am uitat eu să vă spun: păi, dacă s-a scăldat în apa de aur viu, s-a făcut și băiatul, totului tot, de aur. Cum? Ia poftește și te scaldă și dumneata în ceaunul Soarelui, dacă-ți dă mîna, și apoi încumetă-te să-mi spui cum vine treaba!).

Iar cînd a văzut Soarele că din vinele băiatului curgea în ceaun o apă de aur viu, odată s-a rușinat de slăbiciunea lui și, luînd brișca, s-a crestat și el la braț, de-a-nceput să se amestece în ceaun sîngele de aur al băiatului cu sîngele de aur al Soarelui. Și stăteau unul de-o parte și altul de partea cealaltă și-și zîmbeau și se priveau în ochi, în vreme ce, încet-încet, ceaunul se umplea...

Iar cînd apa de aur clipoci domol în ceaunul plin-plin, își ridicară amîndoi brațele și pielea de aur li se lipi și crestăturile nu li se mai văzură. Din ziua aceea tot ce trăiește pe pămînt, și flori, și dihănii, și oameni, trăiește pe jumătate din sîngele băiatului, căruia Soarele i-a spus acolo, în cer :

— Să trăiești, frățioare, că frați sîntem de azi înainte! Du-te cu bine și cu bine te-ntoarce. Ești bun și netemător și ai să-ți mîntui sora.

L-a îmbrățișat Soarele și băiatul și-a desfăcut aripile și s-a avîntat dincolo de bolta cerului, cale de șapte luni, șapte zile, șapte ceasuri și șapte clipe, iar dacă a zburat voinicește, cum în basm se pomenește, a ajuns pe întinderea Deșertului-Vorbelor-Rostite.

Cît vedea cu ochii, și mult dincolo de ceea ce ochii-i puteau vedea, se-ntindea, neted ca-n palmă, pustiul. O lumină venită de nicăieri scălda nisipul, verde ca pielea de broască, iar peste întregul cuprins al nisipului verde goneau nevăzute, se-nfruntau și se ciocneau toate cuvintele rostite pe pămînt din prima zi, șoapte de dragoste, răcnete de ură, vaietele căzuților pe cîmpurile de luptă, blestemele, rugămințile și sudălmile, toate vorbele fără noimă, toate zicerile cu tîlc, strigătele copiilor nou născuți și gemetele bolnavilor, poruncile-mpăraților, uralele soldaților, și cîntece de chef, și cîntece de jale, și tot ce știe inima matale, toate alergau de colo-colo fără odihnă, toate se-adunară într-o înspăimîntătoare larmă care-l năuci pe băiat, îl izbi cu putere de măciucă și-l doborî pe nisipul verde ca pielea de broască...

Se năpustea noianul de cuvinte, se-nvîrtejea urlînd și, măcar că larma era năpraznică, nimic nu se zărea pe întinderea pustie, scăldată în lumina ciudată. Și poate că pierdut ar fi fost băiatul și n-ar fi izbutit să se mai ridice și s-ar fi stins acolo, prăbușit pe nisipul verde, dacă în cădere nu s-ar fi nimerit ca o ureche să i se înfunde în nisip, iar în dreptul celeilalte să se afle unghia străvezie a degetului pe care-l sărutase șoricelul cu plete de aur. Încercînd să se ferească de măciuca vorbelor, băiatu-și acoperise capul cu mîna și așa se potrivise ca unghia să-i vină în dreptul urechii.

Atunci, ca prin minune, vuietul amarnic se potoli, se limpezi, și din noianul de cuvinte se aleseră doar cele legate de făptura lui. Îi auzi țipetele de copil și auzi cîntecul de leagăn al mamei, glasul tatălui se înălță, blînd, și-ntr-o frîntură de clipă ascultă toate cuvintele pe care părinții le spuseseră, tot ce le răspunsese, și se bucură pentru vorbele bune și se căi pentru vorbele rele, și plînse pentru toate, că toate erau legate de părinții prea curînd duși pe ceea lume.

— Mamă, strigă el printre lacrimi, unde ești ?... Tăicuțule!

Dar părinții nu-i puteau răspunde decît cu vorbele rostite demult, în locul cuvintelor așteptate auzi mai departe glasul surioarei, apoi glasurile celor patru iepuri albi, apoi glasurile șoarecilor cu podoabe de aur și argint, apoi se făcu tăcere.

Și plînse băiatul, prăbușit pe nisipul verde, plînse mult și inima i se strînse de dor și durere. Orele treceau...

„Șopîrla roșie!" își aminti însă deodată și, ca de departe, auzi un glas necunoscut, aspru și hîrîit:

— Dacă se va afla cineva în castelul de piatră și va rîde în vreme ce fluierul de lemn va cînta, fărîme se va face fluierul și-n vecii vecilor șoareci veți rămîne!

„Iacă deci de ce nu mi-au dat șoarecii fluierul, își spuse băiatul. Dar cum să-mi scot sora din castel? Cum să aflu descîntecul?"

Și, numai ce rostise întrebarea, că-ndată deslușì din nou glasul aspru și hîrîit, șoptind în mare taină:

— Descîntecul de piatră deschisă nu-l știe nimeni:

Cățelul Pămîntului latră
Și patru porți de piatră
Din patru părți cad sparte,
Ca patru toarte moarte.

Glasul se stinse, dar băiatul aflase ce rîvnise să știe. Ca scăpat din arc se repezi la marginea Deșertului-Vorbelor-Rostite și-și dădu drumul în hăul de dedesubt. Aripile-l ajutară să plutească lin pînă la bolta Soarelui, care atîța focul sub ceaunul cu apa de aur viu.

— Ai aflat ce voiai să afli? întrebă Soarele.

— Am aflat, mulțumesc de-ntrebare.

— Apăi zboară, frățioare, sănătos și s-auzim de bine!

— Cu bine, Soare, și nu mă pomeni de rău!

Iar, luîndu-și rămas bun de la Soare, se întoarse băiatul pe Pămînt, se întoarse plutind în roate largi, apoi tot mai strînse, și se opri în poiana din pădure.

La fel de albă și de tăcută era piatra, la fel de verde iarba, dar parcă și mai posomorîți copacii bătrîni. Și-și ridică băiatul degetul cu unghia străvezie și prin unghia străvezie privi în inima pietrei. Surioara lui stătea abătută într-una din încăperile cît un degetar, și lacrimile i se uscaseră pe obraji și suspina, sărăcuța, de ți se rupea inima.

— Ridică-te, surioară, și te pregătește! îi strigă băiatul ducînd unghia străvezie la buze, și îndată apoi rosti *descîntecul de piatră deschisă:*

Cățelul Pămîntului latră
Și patru porți de piatră
Din patru părți cad sparte,
Ca patru toarte moarte.

Se auziră patru pocnituri și, din patru părți, patru găuri se căscară în piatră albă, iar pe una dintre ele țîșni o făptură mică-mititică, nu mai mare decît o furnică. Numai ce ieși însă din capcană, că prinse a crește, și crescu, crescu pînă se făcu o fată-naltă și mlădioasă, frumoasă ca o crăiasă, care se repezi și-l cuprinse pe băiatul nostru, sărutîndu-l și plîngînd de bucurie.

— Doamne, surioară, mare și mîndră ai mai crescut! spuse băiatul, după ce se mai potoliră.

— Dară tu! îi întoarse fata vorba. Erai un băiețel cînd ne-am despărțit, și-acu te-ai înălțat flăcău în lege...

Așa-i, că flăcăul (ce să-i mai spunem băiat, dacă flăcău se făcuse) flăcăul nu știa că lipsise șapte ani încheiați, că șapte ani ținuse călătoria lui prin văzduh și, nevăzîndu-și chipul șapte ani, socotea că zburase doar șapte luni de zile. Nici nu mai avu sora lui vreme să se minuneze de pielea care-i strălucea ca aurul, că din borta micuță se auzi un glas subțirel:

— De mine-ai uitat cu totul?

Se întoarse flăcăul și văzu în bortă capul șoricelului cu plete de aur.

— N-am uitat, șoricelule, cum era să uit? Dar de abia mi-am mîntuit sora...

În clipa aceea poiana i se zgudui sub picioare. O grămadă de pămînt sări și căzu în lături, iar din gaura căscată țîșni o dihanie pocită.

— Văzduhul mi-i închis, răcni dihania, și nu te-am putut ajunge-n văzduh, dar aici, pe pămînt, n-ai să-mi scapi, om nesocotit, care ai cutezat să mă-nfrunți!

— Cățelul-Pămîntului! strigă șoricelul cu plete de aur. Ferește-te!

Flăcăul însă se înfipse bine pe picioare.

— Să mă feresc?... De ce?

— Iacă de ce! răcni Cățelul-Pămîntului și, repezindu-se, își înfipse colții, ascuțiți ca niște gheare, în gîtul flăcăului.

Numai că, tot atît de grabnic cum sărise, căzu îndărăt urlînd de durere: colții i se rupseră în pielea de aur a flăcăului. Și ce socotiți? Doar brișca de aur a Soarelui putea cresta asemenea piele...

— Așa? hîrîi dihania. Bine! Și, cu un glas în care fierbea ura și mînia, rosti cel mai înfricoșător descîntec pe care-l știa, *descîntecul de mort:*

Uruie, moară de moarte,
Macină-i parte de parte!
Tu, năpîrcă,
Alba hîrcă,
Ia-i în cîrcă
Și pe cîrnă mi-o atîrnă
De cîrligul prins în bîrnă,
Colo, unde mîn și rîm,
Pe scălîmb și rău tărîm.

Și rosti dihania *descîntecul de mort* și, ca o rîșniță mare și neagră, moara de moarte se căscă sub picioarele flăcăului. Pietrele grele uruiau învîrtindu-se și puteau măcina tot ce pofteau, alegînd praf și pulbere din făpturi și lucruri.

Dar flăcăul bătu din aripi și se avîntă ca de-un stînjen în văzduh, scăpînd de pietrele negre ale morii de moarte. Cînd voi să se lase însă din nou pe iarba poienii, moara pieri din locul unde uruia și, mutîndu-se, i se căscă hulpavă sub picioare.

De șapte ori se-nălță flăcăul în văzduh, de șapte ori și tot în altă parte încercă să atingă pămîntul, și tot de șapte ori își schimbă și moara locul. Dacă văzu așa, se năpusti flăcăul din văzduh și, apucîndu-l pe Cățelul-Pămîntului cu amîndouă mîinile, îl smulse de pe iarba poienii și se ridică odată cu dihania care se zbătea, mușca și urla. Apoi, de-acolo de sus se întoarse în poiană, și-n clipa cînd moara de moarte își frecă pietrele negre sub tălpile lui, îl zvîrli pe Cățelul-Pămîntului între pietrele crunte. Pietrele scrîșniră, uruiră și măcinară dihania, alegînd praf și pulbere din ea. Iar, dacă-și isprăviră treaba, se cufundă moara de moarte în măruntaiele pămîntului, de unde *descîntecul de mort* o chemase la lumină.

Atunci flăcăul se pomeni înconjurat de sora lui, de șoricelul cu plete de aur, cu stea de aur în frunte și conduri de aur în picioare, de șoarecele cu mustăți și barbă de argint, cu stea de argint în frunte, cu cizmulițe de argint în picioare și curea de argint de care spînzura un ciucure de argint. Și cu toții săreau și strigau de bucurie, în vreme ce mustățile de argint ale șoarecelui cu cizmulițe de argint înălțau cel mai vesel cîntec pe care stăpînul lor îl cîntase vreodată. Șoricelul cu plete de aur pieri însă în borta micuță, de unde se întoarse cu fluierul de lemn.

— Mai ții minte că ai făgăduit să mă ajuți? Cîntă din fluier, spuse șoricelul.

Și apucă flăcăul fluierul de lemn și-l duse la buze și suflă în el cu putere.

Pădurea suspină, așa cum mai suspinase cîndva, cu ani în urmă, în noaptea cînd băiețelul și fetița pătrunseseră pentru întîia oară în poia-

nă. Și florile de foc se aprinseră pe tulpinile de aur, și diadema de raze înflori pe creștetul fetei, și frunzișul își cîntă cîntecul vechi, cîntecul ierbii și-al frunzei, cîntecul rădăcinii cutezătoare, cîntecul vîntului care răscolește pădurea, cîntecul ploii care hrănește pădurea, cîntecul aprig și pătimaș, cîntecul vechi. Licuricii cît oul de porumbel alcătuiră pe iarbă chipul boltii înstelate, taraful greierilor țîrîi pe strune subțiri, iar privighetoarea sună din pietricele de argint și clopoței de sticlă. Buciumul copacilor se-nălță și piatra prinse a crește, și crescu pînă se ivi în poiană castelul de piatră. Pășind ușor, fata atinse cu fruntea una dintre cele patru porți deschise de puterea cîntecului și nenumărate ferestre se căscară în pereții castelului și sticla ferestilor se polei cu aur.

Patru iepuri albi năvăliră atunci în poiană, cei patru iepuri care purtaseră odinioară perna mare de mușchi pe care odihnise fluierul pădurii adormite. Se plecară adînc în fața flăcăului și a fetei, apoi dădură-n genunchi înaintea celor doi șoareci cu stele în frunte.

— Cîntă mai departe, flăcăule, spuse maimarele iepurilor albi și, tot cîntînd, atinge stelele de argint și de aur ce lucesc pe frunțile acestor cinstiți șoareci!

Îi ascultă flăcăul îndemnul și, tot cîntînd, atinse steaua de argint. Șoarecele se scutură o dată și-n locul lui rămase un moșneag cu stea de argint în frunte, cu barbă și mustățile de argint, cu cizme de argint și curea de argint, de care spînzura un ciucure de argint. Atinse flăcăul și steaua de aur și șoricelul se scutură și el, iar în locul lui se-nălță o fată frumoasă ca visul și ca amintirea, și-avea stea de aur în frunte, plete de aur și conduri de aur.

Atunci se dădură aproape și cei patru iepuri albi. Îi mîngîie de trei ori moșneagul și fata de trei ori, și se scuturară și iepurii, rămînînd în locu-le patru slujitori în straie de zăpadă. Doi dintre ei scoaseră de la brîu trîmbițe de aur și suflară în ele de cîte două ori.

Moșneagul luă apoi fata de braț și amîndoi intrară în castel, unde se așezară pe două jețuri și, numai ce se așezară, că slujitorii trîmbițară pentru a treia oară din trîmbițele de aur, copacii buciumară din buciumele crengilor și-o mulțime de iepuri, veverițe, căprioare, vulpi, rîși, lupi, urși, mistreți și cîte încă dintre sălbăticiunile pădurii năvăliră în poiană și se înghesuiră în castel, intrînd pe cele patru porți, în vreme ce stoluri de păsări pătrundeau pe ferestre.

— Mulțumescu-ți, flăcăule, spuse atunci maimarele slujitorilor. Poți înceta cîntarea!

Flăcăul luă fluierul de la buze și, cum îl luă, cum se prefăcu fluierul într-un sceptru de abanos, pe care înfloriră ghiocei de argint.

— Vino, surioară, spuse flăcăul apucîndu-și sora de mînă; și-așa, de mînă, intrară în castelul de piatră și-i dădură moșneagului sceptrul de abanos, cu ghiocei de argint.

Iar moșneagul se ridică și-i îmbrățișă cu lacrimi în ochi.

— Cum am să vă pot vreodată mulțumi? întrebă el. Iacă, de cînd se ține minte, sînt craiul sălbăticiunilor. N-am oropsit făpturile cu pene, cum nu le-am obidit pe cele cu blană. Am trăit în dreptate și nimeni n-a avut vreodată pricini să se plîngă de judecata mea. Adevăr grăiesc? întrebă craiul.

Și păsările și dihăniile răspunseră-ntr-un glas:

— Adevăr grăiești, craiule!

— Așa am trăit noi în bună pace, urmă moșneagul, pînă a venit Cățelul-Pămîntului și mi-a cerut mîna fetei. Eu nu l-am vrut, că-l știam solomonar și făcător de rele, și nici fetei nu i-a plăcut. Și ce să-i placă? Doar l-ai văzut și tu... Craiul oftă și dădu din cap: Atîta mi-a trebuit! Mă crezi? Nici nu știu cînd a bolborosit un descîntec și-odată ne-am pomenit amîndoi șoareci. „Și șoareci veți rămîne, a strigat Cățelul-Pămîntului, pînă s-o îndupleca un om să-ți ia fata de nevastă!" Cum ai văzut, mi-a schimbat castelul în bolovan, sceptrul în fluier și slujitorii în iepuri. Cu lacrimi în ochi l-am rugat să nu ne blesteme atît de rău... Care om ar fi voit să-și lege viața de un șoarece? „Bine, a zis atunci Cățelul-Pămîntului. Dacă s-o găsi un suflet curat, un copil care să sufle din fluier, toate s-or face cum au fost. Dar, dacă va pătrunde cineva în castelul de piatră în vreme ce fluierul de lemn va cînta, fărîme se va face fluierul și-n vecii vecilor șoareci veți rămîne!" Și-a mai ascuns fluierul te miri pe unde — c-au trecut ani și ani de zile pînă să-l afle slujitorii mei de credință...

— Lasă, tăicuțule, spuse atunci fata cu părul de aur, destul am plîns și-i timpul să mai uităm de rele!

— Zău așa, craiule, întăriră și sălbăticiunile. Mai bine cîntă-ne ceva, că multă vreme a trecut de cînd nu te-am mai auzit...

Și rîse craiul și-și ciupi strunele mustăților de argint, și-n castelul de piatră se înălță un cîntec vesel, pe care-l cîntară și păsările cu pene, și fiarele cu blană.

Iar ce-a fost mai încolo nu-i greu de ghicit, că moșneagu-i lăsă flăcăului locul de crai și-i dădu și mîna fetei cu plete de aur care, pe cîte știu, n-a avut nimic împotrivă, ba, după cîte spun unii și alții, ar fi avut multe de zis dacă nu i-ar fi dat-o. Cît despre sora flăcăului, nu-i duceți grija, că i-au găsit și ei un mire pe măsură. Și-au rămas cu toții în castelul de piatră, unde am vești că au trăit atît amar de vreme, că parcă-parcă aș crede că mai trăiesc și azi. Dar sigur nu-s, de ce să mint?

N-am mai dat pe la ei cam de cînd bunicul juca leapșa pe ouate și de cînd bunica se purta cu cozi pe spate... Măi, tu, ăsta cu ochi mari! Ia dă tu o fugă pînă la castel și vin' de ne spune ce-ai aflat în el!

MUSTĂȚILE FĂRĂ PERECHE

Ala-bala portocala, uite care-i socoteala: pe vremea cînd frunza dădea flori și floarea rădăcini, toate arătau altminteri, vezi bine, numai mustățile erau tot mustăți. Și trăia pe-atunci un ostaș care mi se purta cu platoșă lucitoare, cu pinteni zornăitori, c-un săbioi cît toate zilele și-o pereche de mustăți strașnice din cale-afară și-atît de țeapăn răsucite-n sus, că din pricina lor ostașul nici nu-și mai putea pune chipiul. Pricepi? Dacă l-ar fi pus, vîrfurile mustăților i-ar fi săltat chipiul de-o palmă și, de bună-seamă, lumea s-ar fi prăpădit de rîs. Dar ostașul fără chipiu e ca Făt-Frumos fără bidiviu...

Pe unde mergea, pe unde se-arăta, pentru ostaș era tot un drac, că oamenii odată-l întrebau:

— Ce fel de ostaș îi fi, de umbli fără chipiu? și, auzindu-le vorbele, ostașul se-amăra că, în loc să se mire de mustăți, n-aveau cu toții ochi decît pentru chipiu.

Dar, să-și jertfească mustățile, iar nu se-ndura.

Ostașul nu mai era flăcău. Îmbătrînise la oaste și-n toată vremea cît slujise nu-și trăsese măcar o dată din teacă săbioiul cît toate zilele, că-n anii lui — cum, necum — se nimerise pace.

— Of, ce de-a mai dușmani m-aș fi priceput să tai cu sabia, își spunea uneori. I-aș fi sfîrtecat ca pe altă aia! Dar n-am avut noroc, asta-i... Dacă aveam noroc, cu mustățile mele ajungeam pe puțin ghinărar, și-atunci aș fi poftit eu să-l văd pe neobrăzatul căruia i-ar mai fi dat mîna să mă întrebe de chipiu. Cine se pune-n vorbă cu ghinărarii cei mari?... În vreme ce de-un biet ostaș rîd pînă și curcile...

Numai că, dacă-și spuse de mai multe ori asemenea vorbe, se pătrunse bine ostașul de adevărul lor și-atunci, adunînd bruma de bănuți pe care și-o pusese deoparte, se duse la un croitor și-i porunci un strai de ghinărar. Își puse apoi straiele cele mîndre și-o porni țanțoș pe uliță,

fără a privi nici în dreapta, nici în stînga, către oamenii care se grăbeau să-i facă loc.

Așa ajunse la palatul regelui, unde straja bătu din călcîie răcnind cît putu : „Să trăiți !“ și-l lăsă să treacă.

— Vreau să-l văd pe rege, spuse ostașul cînd un dregător îi ieși înainte.

— Îndată, domnule ghinărar, se ploconi acela și, ducîndu-se glonț la rege, îi vesti sosirea unui falnic ghinărar.

— Să poftească, spuse regele așezîndu-se pe scaunul lui și potrivindu-și în grabă coroana.

Atunci ușile se dădură în lături și ostașul se apropie.

— Ghinărare, fii bine venit !

— Să trăiești, mărite rege.

— Ei, ce veste-poveste ? întrebă regele, neputîndu-și lua ochii de la strașnicele mustăți ale oaspetelui.

— Apăi, de-ale noastre, ostășești...

Îl pofti regele să șadă, iar ostașul ghinărar prinse a grăi :

— Vin din țări îndepărtate și tare mă prinde mila de slăbiciunea oștii regești. Păi știi dumneata că eu singur, așa cum mă vezi, aș fi în stare să-ți bat oștirea, ca pe-o nimica toată ?

— Vai de mine ! se înspăimîntă regele.

— Chiar așa... Dar zi mai bine : noroc că am sosit la vreme !

— Nu mă lăsa, ghinărare ! se rugă regele. Știi, eu n-am purtat războaie, tot prins, ba cu țuiculița, ba cu jocurile, așa că la războaie nu mă pricep neam...

— Mie-mi spui ? oftă ostașul.

— Domnule dregător, șopti regele către mai-marele sfetnicilor. Văzuși ce mustăți are ghinărarul ? E de bună-seamă un viteaz cum rar întîlnești, trecut prin ciurul și dîrmonul a sumedenie de războaie și numai bun să-l tocmim căpetenie a oștii noastre...

— Gînd la gînd cu măria ta, șopti și mai-marele sfetnicilor. Nu cumva să-l scăpăm din mînă... Numai cînd îi privesc mustățile și simt un fior pe șira spinării !

— Hai, rămîi la noi ghinărare, vorbi atunci regele. Așa căpetenie de oști mi-am dorit de cînd mă știu...

— Eh, fie ! De hatîrul dumitale, răspunse ostașul.

Și rămase la palat, unde i se dădu locuință pe cinste. Se lăfăia acum în straiele-i de ghinărar și, cît era ziulica de mare, își plimba platoșa strălucitoare, zornăia din pinteni, se sprijinea în sabie și-și potrivea mustățile. Cît despre chipiu, cine să-l mai întrebe de chipiu pe un ghinărar cît se poate de iscusit în meșteșugul războinic ? Atît de aprig se năpustea asupra purcelului fript, că, numai gîndind ce-ar fi pățit niscai

dușmani aflați în locul fripturii de pe masă, și-și zîmbea regele în barbă ; și rostogolea priviri atît de fioroase cînd năvălea asupra butiilor cu vin, încît nu putea să nu te prindă mila pentru bietul dușman care i-ar fi încăput în gheare. Faima ghinărarului se răspîndi astfel în țară și oamenii vorbeau pe seară despre faptele-i războinice, lăudîndu-i mustățile vitejești.

Iar dacă-și mai rotunji oleacă pîntecul, se apucă ghinărarul de adună oastea țării pe cîmpul de la marginea tîrgului. Nu se temea că l-ar putea cunoaște vreo cătană, cei din leatul lui muriseră sau se răspîndiseră pe la casele lor, isprăvindu-și slujba.

Dacă-i văzu adunați și stînd smirnă :

— Sînteți niște strîmbi ! Niște năzgîmbi ! își începu ghinărarul cuvîntarea, și vorbi multă vreme despre nepriceperea ostașilor care-l ascultau minunîndu-se și neputîndu-și lua ochii de la mustățile lui fără pereche.

Atîta le vorbi, că oamenii simțiră cum amorțesc și începură să se lase ba pe un picior, ba pe celălalt, de se legănă în scurtă vreme întreaga oștire ca o mare bătută de vînt. Iar ghinărarul vorbea, și vorbea și, tot vorbind, se-ntreba de ce se leagănă oștirea.

Dacă se-ntrebă ce se-ntrebă, odată-i trecu prin minte că toată oastea regelui se clatină pentru că ostașii trăseseră la măsea.

— Așa ? răcni el. V-am prins, strîmbilor și năzgîmbilor... Drepți ! La poruncă, să sufle către mine tot ostașul, să văd care-ai băut. Unu, doi, trei... Suflați !

Și suflară la poruncă toți ostașii, iar, dacă suflară, stîrniră din miile lor de piepturi un vînt care se năpusti asupra ghinărarului și-l ridică de la pămînt, cît ai clipi. Și nu mai apucă, bietul, să strige nici pîs, că se pomeni în văzduh. Înspăimîntat, închise ochii și-și auzi mustățile strașnice zbîrnîind ca două cozi de zmeu...

„Ce-ntîmplare ! Vai de capul meu de ghinărar", își spuse viteazul.

Și zbura ca o ghiulea, zbura peste păduri și ape și tîrguri, iar mustățile-i zbîrnîiau atît de aprig, că oamenii dădeau buzna țîșnind din case, înspăimîntați. Și așa zbură trei zile și trei nopți, pînă ce vîntul începu să piardă din putere. Ghinărarul mai zbura și-acum, dar, din ce slăbea vîntul, dintr-atît cobora, pînă se pomeni deasupra unei cetăți întinse. Mai zbură oleacă și se opri cu fruntea într-un zid. Mustățile i se frînseră și el rămase moale, la picioarele zidului.

Acum, să vezi întîmplare, zidul lîngă care zăcea era tocmai zidul unui palat împărătesc. Purtat de vîntul stîrnit din piepturile ostașilor săi, ghinărarul zburase dincolo de hotarele regelui și se oprise taman în cetatea de scaun a împăratului din țara vecină !

Acolo murise pasămite împăratul bătrîn, care uitase de războaie, și se înălțase în scaun feciorul lui, un zurbagiu, cu mintea dusă numai la rezbel, la jaf și la măcel.

Într-o clipă se strînseră oamenii din cetate care urmăriseră cu sufletul la gură zborul ghinărarului. Straja se repezi, îl legă burduf și-l duse pe sus, lepădîndu-l la picioarele tînărului împărat.

— Ce-i asta? întrebă împăratul.

— Ceva ce zbîrnîie și zboară, răspunse straja.

Se apropie împăratul și, dacă cercetă bine-bine, se lumină la față.

— D-apăi proștilor și nepricepuților, rîse luminăția sa, nu vedeți voi că-i ghinărarul cel mare al regelui din țara vecină? Priviți-i straiele, priviți-i mustățile.

Priviră cei din încăperea împărătească, priviră la straie, priviră la mustăți, și într-un glas strigară:

— Așa-i! E ghinărarul regelui. De ce-o fi venit?

— Tare mai sînteți proști, zise împăratul. E limpede c-a venit să iscodească. Regele o fi prins de veste că vrem să-i călcăm hotarul și l-a trimis pe cel mai viteaz ostaș, să afle ce și cum...

Auzind una ca asta, se minunară cu toții de vitejia ghinărarului, și parcă se cam și înspăimîntară.

— Cumplit viteaz! șopti un dregător, înfiorîndu-se. Să intre el așa, de bunăvoia lui, în gura lupului...

— Drept care se cuvine să-l cinstim ca pe un ghinărar de seamă, întări și împăratul. Dezlegați-l!

Și se repeziră cu toții să-l dezlege și-l așezară cu băgare de seamă pe o laviță și-i potriviră sub cap o pernă moale.

— Smirna! răcni ghinărarul venindu-și în fire, iar glasul îi răsună atît de dîrz, încît toți din încăpere, de la strajă și pînă la-mpărat, pocniră din călcîie.

Doar că bietul ghinărar vorbise ca din somn. Că, deschizînd ochii și văzîndu-se întins printre atîția necunoscuți, îmbrăcați care mai de care în haine scumpe, odată se înspăimîntă.

— Unde mă aflu? întrebă buimăcit.

— Printre prieteni, viteazule, răspunse împăratul.

Ghinărarul își pipăi cucuiul din frunte (că, oricît îi era de tare capul, zidul de care se izbise fusese totuși mai tare, ca un zid de piatră ce se afla), își pipăi mustățile și le găsi frînte, atîrnînd jalnic. O lacrimă îi luci atunci printre gene.

— Nu plînge, viteazule, rosti însă împăratul, înduioșat. Te afli, ce-i drept, în țară străină, dar îți prețuim cu toții bărbăția și ne vom purta cu tine cum te porți cu un viteaz fără pereche. Ai vreo dorință? Cu-

vîntul meu împărătesc stă chezășie că ți-o vom împlini, pe cît ne stă-n putere.

Ei, auzindu-i vorbele, se liniști ghinărarul și pricepu că acela-i împăratul.

— Întîi și-ntîi, împărate, voi să văd un bărbier, zise el.

— Strașnic om! șopti dregătorul care se mai înfiorase o dată.

— De fier, șopti un altul.

— Să vină bărbierul meu împărătesc! porunci împăratul și, cît ai bate din palme, bărbierul se și-nfățișă.

— Mi s-au frînt mustățile, spuse ghinărarul, iar bărbierul răspunse scurt:

— Am înțeles.

Și unde nu se apucă el să le ungă, să le oblojească și să le răsucească, și le unse, le obloji și le răsuci pînă le făcu să stea din nou drepte ca niște suliți.

— Minunate mustăți! strigă atunci bărbierul. Mi-e sufletul atît de plin de bucurie c-am fost vrednic să le ating cu păcătoasele astea de mîini ale mele, încît... încît...

Dar glasul i se frînse. Lacrimi de fericire curgeau din ochii vrednicului bărbier.

— Îți mulțumesc, băiete, spuse cu bunătate ghimărarul. Pe loc repaus!

— Măria ta, strigă însă bărbierul, îngăduie-mi un sfat.

Împăratul zîmbi și îngădui:

— Spune!

— Măria ta, lasă-ți mustăți, se rugă cu lacrimi în ochi bărbierul. Privește chipul acestui mare ghinărar și spune dacă vitejia nu-i scrisă pe aprigile-i mustăți! De ce să n-avem și noi asemenea cinste? De ce să nu ne putem mîndri și noi cu mustățile luminației tale?

Împăratul căzu pe gînduri, ceea ce văzînd, bărbierul scoase de sub haină o ghitară și, înghițindu-și lacrimile, dădu să cînte *Cîntecul de laudă al mustăților*, care începe, cum bine se știe:

Bărbatul cu mustăți
Slăvit e prin cetăți...

— Lasă, îl întrerupse însă împăratul. Am să mai mă gîndesc... și-i făcu semn să iasă.

Iar, dacă ieși bărbierul, împăratul se întoarse către ghinărar:

— Ascultă, ghinărare, spuse el. Regele tău te-a trimis aici să iscodești...

— Aș!

— Nu tăgădui. Eu n-am să te pedepsesc, că-mi sînt dragi vitejii. Iar, ca să vezi cît te cinstesc, iacă, te fac maimarele oștirii mele! Pen-

tru început vom năvăli peste craiul din miazăzi. Cu regele tău ne-om răfui mai apoi...

Bietul ghinărar se uită la cei din încăpere și nu întîlni decît căutături războinice, piepți umflați și pumni strînși.

— Du-ne la luptă, ghinărare! strigară dregătorii, iar împăratul întrebă:

— Ei, te-nvoiești?

— Ce să fac? spuse ghinărarul. Am să vă duc... Dar, mai întîi, să ne așezăm la masă!

Și se-ntinse atunci o masă de pomină și mîncară cu toții și băură cu toții, iar în zori porniră la luptă. Călărea ghinărarul un cal alb și atît era de amețit că se legă de șaua calului, ca nu cumva să cadă și să se facă de rîs și de batjocură.

— Cum o să luptăm? întrebă împăratul, dacă ajunseră la hotarul craiului de miazăzi.

— În draci! răspunse vitejește ghinărarul, iar, privindu-i mustățile, hotărî pe dată împăratul să-și lase și el mustăți, ca măcar să pară neînfricat, dacă firea nu-l dăruise cu vitejia ghinărarului.

Și oastea cotropi țara craiului, și oamenii-și părăsiră casele, în vreme ce ostașii jefuiau și dădeau foc, după plăcuta lege a oștilor năvălitoare. Iar, numai ce jefuiră și dădură foc, că-și ieși din pepeni prostimea craiului și se ridică la luptă.

Sosi și ziua cînd oștile se pomeniră față-n față.

— În sfîrșit! strigă împăratul și trase spada.

Ghinărarul dădu să-și scoată și el din teacă săbioiul cît toate zilele de care nu se folosise niciodată, dar trase o dată, trase de două, trase de nouă ori... Zadarnic. Ruginise, pasămite, într-atît amar de ani cît nu văzuse lumina soarelui și nici o putere din lume n-ar fi dovedit să-l desprindă din teacă.

Dacă văzu așa, răcni ghinărarul:

— Săbiile-n teacă! și, în frunte cu împăratul, ostașii-și vîrîră săbiile-n teacă.

— Are un plan strașnic, șoptiră dregătorii. Vrea să cîștigăm lupta fără să scoatem săbiile din teacă...

Iar ghinărarul își întinse dreapta și grăi potolit:

— Vezi smîrcurile de colo, împărate?

— Le văd.

— Iacă de unde-l vom izbi pe dușman.

— Din smîrcuri? se nedumeri împăratul. Păi n-au să ne înghită smîrcurile?

— Cine-i ghinărar aici? Eu sau tu? se stropși ghinărarul. Dacă te temi, întoarce-te la palat și nu-ncurca locul...

Iar mustățile i se ridicară atît de țanțoș, că nu mai cuteză împăratul să-i întoarcă vorba. Cum să-l învețe el pe-un ghinărar hîrșit, care trecuse prin zeci de războaie ?

La porunca ghinărarului se năpusti întreaga oștire, în cap cu împăratul și, răcnind cu bărbăție, se înfundă în smîrcuri. Și se împotmoliră acolo și cai și oameni, ceea ce-l făcu pe ghinărar să se repeadă și el, strigînd de se cutremura văzduhul :

— Înainte, strîmbilor ! Ce stați, năzgîmbilor ?... Vă arde de joacă ?

Dar smîrcurile-i și înghițiseră oștirea, iar calul lui prinse a se cufunda și el.

— Săriți ! Ajutor ! răcnea acum ghinărarul, holbînd ochii cît cepele.

Norocul i-a fost că, dacă se trezi la fund, calul lui călcă peste trupurile celor înghițiți de mîl și ghinărarul nu se afundă de tot. Capul îi rămăsese la fața smîrcului, iar peste capul lui văzu craiul din miazăzi (care privise cu mirare la toate), văzu înălțîndu-se perechea de mustăți, strașnice cum nu mai văzuse.

— Asemenea mustăți nu poate avea decît un mare viteaz, spuse luminăția sa. E păcat să-l lăsăm să piară...

Dacă-i auziră vorbele, se repeziră doi ostași călări și, cum făcură, cum nu făcură, prinseră două frînghii de mustățile ghinărarului și-apoi, dînd pinteni cailor, îl traseră de mustăți, îl traseră cu cele două frînghii și-l scoaseră din smîrc.

— E un ghinărar ! strigă ghinărarul craiului din miazăzi, privindu-i straiele, acum, ce-i drept, cam feștelite.

Dar craiul se uită lung la cel scăpat din smîrc și, minunîndu-se foarte, grăi :

— Ian ascultă, ghinărare cu mustăți ! Nu ești al regelui ?

— Sînt.

— Ei, brava, acu mai vin și eu de-acasă, rîse craiul. Ai știut că ticălosul de împărat rîvnește să-ți izbească regele, i-ai cîștigat încrederea, l-ai făcut să-ți dea oastea pe mînă și l-ai înecat, cu oaste cu tot... Așa-i ?

Buimăcit, ghinărarul clipi de cîteva ori și răcni :

— Așa-i, numaidecît așa !

Iar toți dregătorii craiului din miazăzi îi lăudară vitejia și istețimea fără seamăn, scrise pe mustățile-i țanțoșe, îl lăudară pînă într-atît încît ghinărarul craiului înverzi de ciudă. Pricepi, n-apucase bietul să ucidă nici un ostaș și-l durea inima că celălalt avusese norocul să piardă ditai oaste, ba și c-un împărat în frunte...

Așa se potrivi că-și împlini craiul moșia cu moșia împăratului, treabă ce-l bucură foarte, iar ghinărarul ieși basma curată din toată tărășenia. Ba îl mai și încărcară slugile craiului cu daruri scumpe și-l petrecu oștirea cu alai pînă la hotar, unde-l aștepta regele, cu dregătorii lui.

— Viteazule, spuse regele îmbrățișîndu-l de față cu toți dregătorii, m-ai scăpat de împăratul dușman și, pentru asta, frate ai să-mi fii pînă la moarte...

Și se-nturnară cu toții la palatul regelui, unde se puseră pe-un chef de i se duse vestea și unde ghinărarul bău și bău, mîncă și mîncă, pînă căzu sub masă. Iar faima mustăților lui se-mprăștie în lume și, dacă aflară de vitejia ghinărarului, nu mai cutezară nici craii, nici împărații să calce hotarul regelui, iar ghinărarii pămîntului își lăsară cu toții mustăți de-un cot, să se vadă de departe că-s viteji de tot.

Și trăi ghinărarul de atunci atît de bine, că-l aflai mai toată vremea pe sub mese. Uite-așa o duse cît o duse, pînă într-o seară cînd căzu sub masă și nu se mai sculă. Și-l plînse regele cu lacrimi fierbinți și puse de-i turnă chipul în aramă, ca să rămînă de pomină. Chipul lui se-nalță și azi în grădina palatului regesc, iar vrăbiile poposesc pe sfîrcurile mustăților de-aramă, ciripind între ele :

— Cip-cip, prost să fii, noroc să ai și numai de proști să dai !

Și-apoi ala-bala portocala, asta fuse toată socoteala...

MARINARUL FĂRĂ TEAMĂ

Și a mai fost printre oamenii mulți ai pămîntului, a fost odată un marinar fără teamă, care colindase toate mările, gustase din toate furtunile și îmblînzise sub talpa corăbiei cîte talazuri îi deșteptaseră în cale vitregiile vremurilor... Hei, ce mai marinar fusese ! Și-l smulgeau căpitanii din mînă, că tare pofteau să-l vadă stăpînind roata cîrmei pe corăbiile lor, încredințați că, dacă marinarul e acolo, se pot întinde și dormi neîntorși.

Dar anii goniseră ca valurile înspumate, iar marinarul fără seamăn, cu o ancoră albastră pe brațul stîng, o inimă albastră pe brațul drept și două sirene albastre adormite pe piept, marinarul fără seamăn se împuținase, parcă, și era acum un moșneguț fără putere. Căpitanii vestiți care și-l smulgeau odinioară din mînă dormeau de mult neîntorși în sicrie, așa cum dormiseră în anii cînd el stăpînea roata cîrmei pe corăbiile lor, și noii căpitani care căutau marinari fără teamă nu-și mai

aminteau de marinarul ce colindase toate mările și gustase din toate furtunile, nu-l luau în seamă și nu-i aruncau o privire.

Stătea bietul moșneguț zile și săptămîni de-a rîndul la malul mării, cu ochii la corăbiile falnice care soseau și plecau și, numai privindu-le, putea spune peste ce mări plutiseră și cum le fusese călătoria. Dar cui să-i spună? Și-n nepăsarea căpitanilor, în forfota marinarilor, moșneguțul strivea în gene cîte o lacrimă, sărată aidoma stropilor din mările sărate pe care le cutreierase cîndva...

Dar într-o seară, cum sta la malul mării, moșneguțul își simți inima zvîcnind ca-n anii depărtatei lui tinereți. O corabie albă trăsese la chei și privirile lui întîrziară dezmierdîndu-i lemnăria, odgoanele și pînzele. Cioplită într-un trunchi de stejar, o femeie cu plete lungi se legăna la prova, oglindindu-se în valuri.

— Draga de ea! șopti înfiorat moșneguțul.

— Chiar așa, spuse careva lîngă el. Ai ochi buni, moșule! E „Draga de ea" care vine tocmai din țara lui Por-împărat și pleacă mîine din nou...

Vai, nu era nevoie să-l încredințeze vecinul! Pe „Draga de ea" își începuse marinarul ucenicia și, măcar că anii îl însemnaseră, corabia era tot mîndră, la fel de albă ca-n vremea apusei lui tinereți. O sorbea din ochi moșneguțul și inima-i bătrînă bătea, bătea...

Încet, se potoli zarva din jur și cei de pe corabie coborîră pe uscat să-și îmbrățișeze femeile și copiii. Ca fermecat, moșneguțul privea mai departe corabia albă și amintirile-l purtau în trecut.

— O, marinarule, șoptea „Draga de ea", marinarul meu fără teamă, cu o ancoră albastră pe brațul stîng, o inimă albastră pe brațul drept și două sirene albastre adormite pe piept... pe unde ai zăbovit atîția ani și cum de ai răbdat să mă dai uitării? Vino, marinarul meu fără seamăn, apropie-te, marinarul meu...

O nouă lacrimă luci în ochii marinarului cînd, ca-ntr-un vis, se auzi grăind:

— Nu te-am uitat, corabie albă, cum aș fi putut? Privește, sîntem iar împreună... și, vorbind așa, făcu un salt și se pomeni pe puntea lustruită de valuri.

Atunci îngenunche și-și lipi buzele de lemnul catargului pe care în atîtea rînduri se cățărase vestind tovarășilor: „Pămînt! Se zărește pămînt!"

„Draga de ea" i se legăna sub tălpi și moșneguțul rămase multă vreme cu urechea ațintită, ascultînd poruncile ce răsunaseră pe puntea acum pustie, deslușind mugetul mărilor și răcnetele vîntului...

Așa, furat de amintiri, îl prinse răsăritul.

Și se trezi atunci din visare și, pentru întîia oară în lunga-i viață, se înspăimîntă la gîndul că va trebui s-o părăsească pe „Draga de ea".

— Nu, strigă zvîrlind priviri rătăcite în jur, jur să nu mai cobor niciodată!

Și, cum cunoștea corabia ca nimeni altul, se furișă într-una din multele ei ascunzători, și așteptă.

Curînd auzi pașii marinarilor suind pe punte, le ascultă glasurile, apoi, nu peste mult, lanțul ancorei scrîșni iar „Draga de ea" ieși în larg, cu pînzele întinse. Atunci mirosul sărat al mării se strecură în fiece cotlon al corăbiei, valurile începură să plescăie și vîntul să șuiere, iar moșneguțul nu se mai putu stăpîni. Îmbătat de glasurile mării, năvăli pe punte răcnind ca un bătrîn lup de mare ce era:

— Inainte, flăcăi!... Nouăzeci și nouă de fulgere și nouă sute nouăzeci și nouă de uragane!... Hei-rup!

Marinarii se strînseră îndată ciopor și căpitanul se răsti mînios:

— Cine ești? Ce cauți pe „Draga de ea"?

Trezit din beție, moșneguțul clipi nedumerit, privi în jur.

— Eu, spuse el, sînt marinarul fără teamă!

— Așa? se răsti căpitanul. Zvîrliți-l în mare. N-am nevoie de moșnegi pe punte!

Și gata erau marinarii să-i împlinească porunca, îl și apucaseră vreo doi, cînd un glas lin se înălță, împletindu-și vorbele cu foșnetul mării și al vîntului:

— În lături! spunea glasul lin. Cine cutează să se atingă de marinarul meu fără teamă, cu o ancoră albastră pe brațul stîng, o inimă albastră pe brațul drept și două sirene albastre adormite pe piept?

Marinarii se opriră înspăimîntați, iar căpitanul șopti, apucînd odgonul de lîngă el:

— „Draga de ea"! Vorbește „Draga de ea"...

— Încă niciodată nu i-am auzit glasul, spuse un marinar tînăr, și fața-i albi ca spuma ce plutea pe valuri.

Atunci marinarii se dădură în lături și căpitanul îngăimă:

— Bine, rămîi.

— Mulțumesc, corabie albă, spuse moșneguțul, și din clipa aceea i se îngădui să umble slobod pe unde poftea, ba să-i mai și dea cîrmaciului o mînă de ajutor.

Și pluti „Draga de ea" pe Marea Neagră, pe Marea Roșie și pe Marea Galbenă, dar cînd ajunse pe Marea Verde se stîrni o furtună cumplită. Marinarul fără teamă ținea de astă dată roata cîrmei, că primejdia era mare și căpitanul se încredințase că numai moșneguțul i-ar fi putut scăpa. Valuri cît munții năvăleau și-l împroșcau, vîntul îi biciuia

fața și grindina răpăia ca o mie de tobe. Dar „Draga de ea" asculta de îndemnul cîrmei și, încordîndu-și puterile, înfrunta urgia.

Fiecé val era un braț al mării întins să izbească și, iată, un braț de apă mai dibaci decît celelalte apucă deodată catargul și-l frînse ca pe un fir de trestie.

— Vai! gemu catargul, prăbușindu-se în apa clocotitoare care-l făcu fărîme.

— Așa, așa! urla marea. Nu vă lăsați, valuri!

— Nu-i nimic, spuse însă moșneguțul fără teamă, am mai biruit eu marea și fără catarg...

Auzind una ca asta, se mînie marea și prinse a șuiera și a blestema năpraznic. Întinse un alt braț de apă și, cît ai clipi, brațul smulse hoțește cîrma.

— Marinarule! strigă deznădăjduită „Draga de ea".

— Nu-i nimic, nu-i nimic, o îmbărbătă moșneguțul, măcar că i se strînsese inima.

Ce-i o corabie fără cîrmă? O corabie fără cîrmă nu mai e nimic, e o coajă de ou. Și, deși știa bine că fără cîrmă nu se mai putea face nimic, moșneguțul nu se pierdu cu firea și se rugă de „Draga de ea":

— Ascultă-mă, corabie albă, și nu te teme... Ce nevoie avem noi de cîrmă? Nu ne înțelegem și fără ea?... Hai, binișor înainte!

Așa-i vorbi moșneguțul fără teamă și „Draga de ea" îl ascultă silindu-se să-i împlinească sfatul. Furtuna se întețea și marea rîdea în hohote:

— Ha-ha, am s-o înghit pe „Draga de ea"! Am s-o strivesc, s-o răsucesc, s-o risipesc... N-are să mai rămînă aschie pe aschie! Pe ea, vîntule! Ciocănește-o, grindină! Răstoarn-o, valule!

— Auzi? Auzi ce spune? striga înspăimîntată „Draga de ea". Vai, marinarul meu fără teamă...

— Nu te teme, corabie albă... Ia-o frumușel la dreapta... așa... Am scăpat noi doi de multe furtuni, avem să scăpăm și de astă dată...

Așa-i vorbea moșneguțul fără teamă și „Draga de ea" îl asculta și marea fierbea de ciudă că n-o poate răpune.

— Hei, scrîșnea marea, dacă nu-l aveai lîngă tine pe marinarul fără teamă, de mult îți făceam seama... Dar lasă, nici așa nu-mi scapi! și răcnea și rîdea și fluiera și se zbuciuma, încercînd să-i vină de hac.

În frunte cu căpitanul, marinarii se pitiseră în ungherul cel mai ferit unde așteptau tremurînd, că neam de neamul lor nu pomenise asemenea furtună, iar moșneguțul rămăsese singur pe punte, îmbărbătînd-o pe „Draga de ea". Dar, văzîndu-se la un pas de izbîndă, marea porunci vîntului să facă ce-o ști și ce n-o ști, numai să-i trimită corabia la fund. Iar vîntul se năpusti cu nouă puteri și se înverșună atît

de cumplit că „Draga de ea“ nu mai apucă să urmeze sfaturile moș-negutului. Vîntul o împingea cînd înainte, cînd înapoi, ca s-o tîrască apoi într-o latură. Se străduia „Draga de ea“ să i se împotrivească și, cînd socotea că izbutise, vîntul viclean o împingea pe neașteptate, jucîndu-se cu ea ca șoarecele cu pisica.

O zi, o noapte și încă o zi se încăpățînă vîntul să-i vină de hac, iar dacă marinarul fără teamă n-ar fi îmbărbătat-o, „Draga de ea“ și-ar fi găsit sfîrșitul. Așa însă, după o zi, o noapte și încă o zi, vîntul osteni din cale-afară și, dîndu-se bătut, își luă tălpășița cu coada-ntre picioare. Spumegînd de ciudă, marea își luă și ea gîndul de-a nimici corabia și adormi pe nisipul ei galben, somn greu și lipsit de vise.

— O, marinarul meu cu o ancoră albastră pe brațul stîng, o inimă albastră pe brațul drept și două sirene albastre adormite pe piept, cum ți-aș putea mulțumi ? șopti „Draga de ea“, sfîrșită de puteri.

— Nu-mi mulțumi, corabie albă, spuse însă moșnegutul. Așteaptă pînă-n zori, să vedem pe ce meleaguri am ajuns...

Nici nu știa bietul ce bine grăise ! Că numai ce răsări soarele și înțelese că furtuna-i tîrîse cale lungă să le-ajungă și că se aflau pe o mare pe care talpă de corabie nu lunecase nicicînd. Era o mare alcătuită din boabe străvezii, care fosneau unele lîngă altele, de parcă s-ar fi frecat între ele puzderie de mărgăritare.

În clipa aceea prinse a sui pe punte un bătrîn încovoiat de ani, purtînd veșminte de căpitan, din care rămăseseră doar zdrențe. Marinarul fără teamă îl privi cu mirare, și nu apucă să-și vină-n fire cînd văzu suind un bătrînel cu barba colilie, apoi un moșneag falnic, apoi un bătrîn care se sprijinea într-un toiag, apoi altul, și altul, și altul, o ceată întreagă de moși slăbănogi tîrîndu-se ca vai de lume, și zdrențe le acopereau trupurile șubrede. Atunci, privindu-i uluit, înțelese că erau căpitanul și marinarii care ieșeau acum din cotlonul cel mai ferit al corăbiei, unde se pitiseră în vremea furtunii.

— Vai, își înălță atunci glasul „Draga de ea“, furtuna ne-a tîrît pe Marea-de-Lacrimi !

Tot amarul și durerea lumii se adunaseră acolo, toate lacrimile plînse de oameni de cînd oamenii plîngeau pe pămînt, și nimeni nu putea trece peste Marea-de-Lacrimi fără a îmbătrîni, simțind pe umeri jalea omenirii întregi. Iar corabia moșnegilor luneca încetișor peste Marea-de-Lacrimi, în care lacrimile lor se adăugau lacrimilor plînse de veacuri...

Marinarul fără teamă fusese bătrîn și nu mai îmbătrînise, că nici lacrimile nu pot îmbătrîni o inimă vitează, și era singurul în stare

să se miște, ca unul deprins cu bătrînețea. Ceilalți, însă, zăceau pe punte, vlăguiți și sleiți de puteri.

— Nu vă lăsați copleșiți, le spunea marinarul. Priviți-mă, eram bătrîn și mai-nainte...

Dar ceilalți n-aveau putere nici să-l privească. Și corabia luneca pe Marea-de-Lacrimi și, din ce luneca, dintr-atît îmbătrîneau cei întinși pe punte, de-ajunseseră să se-nfășoare în șuvițele cărunte ale bărbilor și-n mantalele pletelor.

— Corabie albă, spuse atunci marinarul fără teamă, hai să scăpăm de pe marea asta, că ne pier tovarășii cu zile!

Și „Draga de ea" îl ascultă și, plecîndu-se pe-o coastă, se pregăti să-și ia vînt și să sară peste Marea-de-Lacrimi. Dar căpitanul și marinarii lui erau atît de slăbiți, de istoviți, că nu se putură ține pe punte. Cînd corabia se plecă pe-o coastă, lunecară cu toții în Marea-de-Lacrimi și, cît ai clipi, se afundară în noianul de lacrimi, în care pieriră de parcă n-ar fi fost. Zadarnic îi strigă moșneguțul fără teamă, zadarnic îi căută. În jalea omenirii se-necaseră și nu le mai dădu de urmă...

Dar n-apucă să-i plîngă, că „Draga de ea" se avîntă și, ca o căpriță de munte, sări peste Marea-de-Lacrimi și nu se opri decît pe-o nouă mare, trandafirie și înmiresmată. Dacă se uită, văzu marinarul că marea era alcătuită din foițe fragede, din valuri de foițe de trandafir. Marea-de-Trandafiri se legăna ușor, iar mireasma foițelor fragede îmbăta, ca un vin de demult.

— Scaldă-te, marinarul meu fără teamă, cu o ancoră albastră pe brațul stîng, o inimă albastră pe brațul drept și două sirene albastre adormite pe piept, scaldă-te în marea asta, spuse deodată „Draga de ea" cu glasul cîntător ca o șoaptă de fluier și marinarul nu stătu pe gînduri și sări de pe punte.

Atunci brațele și picioarele lui îmbătrînite prinseră a se mișca repede și el înotă în marea foițelor de trandafir, înotă nouă zile și nouă nopți ca nouă clipe, iar cînd sui iarăși pe punte se simți tînăr și puternic ca niciodată. Și tînăr și puternic era într-adevăr, că Marea-de-Trandafiri era marea veșnicei tinereți. Frumos fusese marinarul în anii cînd pornise la trîntă cu viața, dar pe nouăzeci de părți mai frumos era acum, după scaldă. Iar ancora, inima și sirenele străluceau pe brațele și pieptul lui, albastre ca cerul de vară.

— Doamne, corabie albă, strigă marinarul care nici nu bănuia că-ntinerise, parcă mi-au sărit anii mulți din spinare!

Dar „Draga de ea“ nu-i răspunse și se mulțumi să lunece pe valurile domoale ale foițelor fragede pînă ieși din Marea-de-Trandafiri și, printr-o strîmtoare, pătrunse într-o altă mare. Era marea aceasta tăcută și încremenită ca o mare moartă și avea culoarea ruginie a aurului bătrîn. Corabia plutea încet pe sub nori ruginii îndărătul cărora un soare părea că apune în fiece clipă și tăcerea se făcea tot mai grea. „Draga de ea“ se opri în inima Mării-Ruginii.

— Nu te teme, marinarule, se-nălță glasul ei cîntător, și corabia se plecă deodată înainte și se afundă în marea tăcută.

Era fără teamă marinarul, dar la una ca asta nu se așteptase. O viață de om luptase să nu se scufunde și-acum, iată, înainta lin sub undele moarte ale mării de culoarea aurului bătrîn...

Își stăpîni bătăile inimii și așteptă, în vreme ce „Draga de ea“ se lăsa tot mai afund, pînă se puse binișor pe nisipul ruginiu. Totul era acolo ruginiu — și pietrele acoperite cu mușchi, și iarba de mare, și peștii. Din cînd în cînd, o licărire fulgera prin apă, și pietrele, iarba și peștii străluceau atunci ca aurul.

— Coboară, marinarule, mai spuse „Draga de ea“, și marinarul coborî pe fundul ruginiu al mării.

Atunci corabia se dădu de trei ori peste cap și pieri de parcă s-ar fi topit în apă, iar în locul ei se ivi o femeie înaltă, cu fața femeii cioplită în lemn ce străjuia la prova, și cu veșminte de aur. Iar femeia era străvezie. Prin brațele goale, prin fața ei neasemuit de frumoasă puteai vedea ca prin apă.

— Tu ești? întrebă marinarul fără teamă. Tu, femeia de lemn de la prova?

— Sînt Draga, rosti ea cu glasul cîntător pe care i-l știa de ani de zile. Îți amintești de căpitanul Barbă-Roșie, sub mîna căruia ți-ai făcut ucenicia?

— Îmi amintesc, încuviință marinarul. Era un om rău, mă bătea ori de cîte ori îi dădeam prilejul, dar mai ales atunci cînd nu-i dădeam nici un prilej.

Femeia străvezie își clătină fruntea și urmă să grăiască:

— Barbă-Roșie a nimerit o dată pe marea asta și m-a prins, pe cînd dormeam pe-un val. M-a pironit la prova corăbiei lui, unde am luat chipul unei femei de lemn, pentru că cei din lumea noastră străvezie iau întotdeauna înfățișarea lucrurilor din jur. PușI lîngă piatră, ne facem piatră...

— Piatră? strigă marinarul. Atunci chipurile de piatră pe care le aflăm uneori în pămînt și despre care credem că-s cioplite de meșterii din vremea veche?...

— Nu sînt decît făpturi din lumea noastră, răspunse cu tristețe Draga. Dacă le-ați zvîrli în Marea-Ruginie s-ar deștepta din somnul de piatră, la fel cum m-am deșteptat și eu din somnul de lemn în care Barbă-Roșie mă-nchisese!

Și, vorbind astfel, Draga se plecă și culese de pe nisip o scoică aurie. O duse la buze, suflă ușurel și pe dată se iviră ca din nisip o mulțime de făpturi străvezii, înveșmîntate în haine de aur.

— Draga noastră! Draga de ea! strigau făpturile străvezii. S-a întors Draga!

— Iată oamenii de apă, spuse Draga îmbrățișînd făpturile străvezii. Norodul meu, pierdusem nădejdea să te mai văd...

Făpturile străvezii se plecară și culeseră scoici de aur, iar dacă suflară în ele se înălță un cîntec, frumos peste seamă. Pești de aur treceau ca niște păsări deasupra alaiului ce se alcătui, și alaiul îi petrecu pe Draga și pe marinarul fără teamă pînă la un palat de aur.

— Aici locuiesc, spuse Draga.

— În palat? se minună marinarul.

— Toți oamenii de apă locuiesc în palatul de aur de pe fundul Mării-Ruginii, că toți sîntem împărați și bogați ca marea...

Și păși marinarul peste pragul palatului de aur și se minună de strălucirea lui și se așeză pe-un jeț de aur pe care, după cum știu, mai șade și azi, în vreme ce departe, peste țări și mări, se spune că marinarul fără teamă s-ar fi înecat pe corabia albă, pierind așa cum mulți marinari au pierit de-a lungul vremii, plecînd pe corăbii și nemaiîntorcîndu-se nicicînd...

Dar nu-i adevărat, nu credeți o vorbă din cîte se spun, marinarii fără teamă cu ancore și inimi albastre tipărite pe brațe și cu sirene albastre adormite pe piept, marinarii fără teamă n-au murit. Cum ar putea muri?

Toți marinarii care nu s-au întors sînt oameni de apă și șed pe jețuri de aur în palatul de aur de pe fundul Mării-Ruginii, laolaltă cu Draga și marinarul nostru. Iar cîndva vor ieși din palatul de aur și-n straie de aur se vor întoarce acasă. Atunci aurul va curge pe drumuri ca șuvoaiele de apă după ploaie, din cer va cădea o grindină de galbeni strălucitori și toate acoperișurile se vor auri ca la un semn, atunci povestitorii își vor fi spus toate poveștile și totul va fi demult o poveste...

Ați auzit de marinarii fără teamă?... Plecați-vă, cînd trec, pîn'la pămînt.

MĂRIA SA MOȘUL

În urmă cu mulți ani, cam pe cînd furnicile mai erau cît buhaii și mugeau gros, bu-bu, în vreme ce buhaii cît furnicile susurau și abia de-i auzeai, o tupilătură de bordei își ițăia acoperișul de paie, uite colo. Trăiau în bordei, ca vai de lume, un moș și o babă. Da slabi, da pungiți, da flenduroși, cum n-ai mai văzut și n-ai să vezi cîte zile-i avea! Cum trăiau, nu mai întreba...

Moșul, ca moșul. Îi rămăsese un dinte în gură și se ținea strașnic de fudul în fața babei, care-i pierduse pe toți încă din iarnă.

— Babo, vezi tu ce fel de dinte am?

— Văz, moșnege...

— Stăi, nu așa! se mînia moșul. Cum vezi? Grăiește lămurit.

Ofta baba, își înălța privirile și dădea răspuns:

— Îl văz alb, frumos și lucios.

— Așa, așa, se bucura moșul. Lucios... Și-apoi?

— Și-l mai văz, apoi, curat, zdravăn și tăios...

— Ho-ho, se umfla moșul în pene, tăios, cum de nu... tăios, de bună-seamă. Și-apoi?

— Și-apoi... apoi nu-l mai văz nicicum, ofta baba. Lucește mai ceva ca soarele. La soare mă pot uita, la dintele tău, ba...

Să-l fi văzut atunci pe moș cum îi creștea inima! O făcea de două parale pe biata babă care-și pierduse ultimul dinte încă din iarnă, își mîngîia cu grijă și teamă dintele, nu care cumva să-l smintească de la locul lui, și ieșea din bordei să-și privească brusturele. (Uitai să-ți spui că la ușa bordeiului lor creștea un brusture, care le ținea loc de varză, și de păpușoi. Că, la sărăcia lor, de unde varză? De unde păpușoi?) Baba, săraca, rămînea să plîngă, vai de viața și de zilele ei!

Și ieși într-un rînd moșneagul să-și cerceteze brusturele și, cum ieși, cum răcni ca scos din minți:

— Tu, babo! Vin' de te miră!

— Ce-i, omule?

— Vină și nu mai întreba nimic!

Iese și baba din bordei și, numai ce dă cu ochii de brusture, că-și bate palmele a mirare și rămîne cu gura căscată. Păi și avea de ce! Crede-mă, de vrei, dar una dintre frunzele brusturelui se întinsese și se lățise într-atît, încît acoperea de-a binelea bordeiul și-i făcea umbră.

— Ce să fie asta, babo?

— Ce să știu eu, moșnege?

Priveau amîndoi la frunza năzdrăvană și, privind-o, băgară de seamă că frunza creștea; iar, pe măsură ce creștea, i se lungea și coada. Pînă-n seară se înălțase frunza de un stînjen și se lățise cît o moșie.

S-au culcat amîndoi, dar mai puteau s-adoarmă? Toată noaptea au pîndit să se facă zi, și zi nu se mai făcea.

— Lungă noapte! oftă moșul, de la o vreme.

— Adevărat, lungă, oftă și baba.

Se întoarseră pe partea cealaltă și din nou încercară să dea geană prin geană. Tăcură ce tăcură și numai ce oftă moșul:

— Tii, da lungă noapte!

— Lungă, zău așa, îi ținu baba isonul.

Nu mai răbdară și ieșiră din bordei. Noapte, noapte. Cînd colo, își înălță moșul privirile și, ce să vadă? Frunza lui de brusture se lățise peste lume și, punîndu-se între lume și soare, făcea umbră pămîntului. Soarele, bietul, răsărise de mult, dar dacă brusturele nu-i îngăduia s-alunge noaptea?

— Ce zici tu, babo?

— Nu mai zic nimic, se umili baba. Numai că mă tem...

— De ce te temi, babo?

— Nu știu...

— U! Cap de babă! se stropși moșul, tremurînd și simțind cum i se izbesc genunchii. Te temi... de cine? De brusturele nostru?

Începu baba să plîngă. Și ce crezi? Atît potop de beznă, nu era de ici de colo! Se suci moșul ce se suci, se perpeli ce se perpeli, dar, cum se sucea, cum se perpelea, ieșire din încurcătură nu afla.

— Ce să încep eu acu? șopti spunîndu-și gîndurile cu glas tare. Au să mă ia oamenii la trei păzește... Cum să-i las eu în beznă? N-are să se mai facă grîu, nici iarbă, nici poamă... Om muri de foame!

— Suie pe brusture! auzi atunci un îndemn limpede și răspicat.

— Ce spui tu, babo? se minună moșul.

— Eu? N-am deschis gura, păcatele mele...

Trase moșul cu coada ochiului în dreapta, în stînga, încercă să străpungă întunericul, nu văzu nimic.

— Suie pe brusture!

Moșul simți că-l ia cu frig și se întoarse iar către babă.

— Tu ai grăit, babo?

— De grăit îmi arde mie? răspunse baba, bocind pe înfundate.

— Da' de ce-ți arde ție? se răsti moșul.

— De plîns și-atît!

Căzu moșul pe gînduri și iar simți un deget de gheață pe șira spinării.

— Bre, bre, atunci cine grăiește?

— Eu.

— Care eu ?

— Eu, dintele tău !

Dacă-o mai auzi și pe asta, se lăsă moșul pe un pietroi, simțind că nu-l mai țin picioarele.

„Îi prăpădul lumii, îi trecu prin minte, prăpăd și alt nimic... Brusturii astupă lumina soarelui și dinții grăiesc".

— De ce te temi, moșnege ? se înălță din nou glasul dintelui. Mi-ai purtat de grijă, te-ai fălit cu mine și, iacă, voi să-ți fiu și eu de ajutor. Suie pe brusture !

— Cum să sui pe brusture, bre, dințișorule ? A trecut vremea cînd mă cățăram în copaci, cu sprinteneala anilor de demult...

— Ascultă vorba mea ! Ia securea, taie scară-n coada brusturelui și suie.

Moșul, nu și nu, dintele, da și da — tot pe-a dintelui a rămas. Și-a luat moșul securea, s-a legat pe după mijloc cu un curmei și i-a legat babei pe după mijloc capătul celălalt, a proptit ușa bordeiului cu un pietroi și a prins a tăia prima treaptă. Treaba mergea lesne, că, deși cît o turlă, coada frunzei uriașe era moale ca un picior de ciupercă. Moșul tăia și baba plîngea.

— Taci, babo, nu mă-mpiedica din tăiat !

— Nu te-mpiedic, nu...

— Atunci de ce bocești ?

— Dacă mă tîrîi pe cozi de brusture !

Așa, mai cu-o vorbă, mai cu-o sfadă, ajunseră la a nouăzeci și noua treaptă. Se opri moșneagul să răsufle și privi în jos. Bezna era cumplită, ca-ntr-un cazan cu smoală.

— Bieții oameni ! șopti baba.

— Ce oameni ? se răți moșul. Noi nu sîntem oameni ? și prinse a tăia a suta treaptă.

Cu chiu cu vai, după nouă luni de zile, ajunseră pe frunza de brusture. Ca să vezi dumneata cît crescuse buruiana !

Sus era lumină, soarele strălucea și frunza părea o nesfîrșită cîmpie înverzită.

— Ce facem acu, dințișorule ? întrebă moșul.

— Ce să facem ? Mergem tot-nainte...

Merseră dară înainte și, nu peste multă vreme, ajunseră la niște curți strașnice, împrejmuite de ziduri verzi. Lasă că și palatul de dincolo de ziduri, la care ajunseră printr-o poartă verde, tot verde era. Se uita moșul cu ochii cît cepele, se uita baba cu palma la gură, și nu știau pe ce lume se află.

— Ce să fie aici, moșnege ? îndrăzni baba, dacă-și săturâ privirile.

— Ce să fie? îi întoarse moșul vorba. Căsuța noastră... Așa-i, dințișorule?

— Numaidecît așa, grăi dintele. S-o stăpîniți sănătoși!

Intrară dară în palat și-l cercetară, încăpere după încăpere, minunîndu-se de cîte vedeau. Paturi și covoare, mese și scaune, tacîmuri și ștergare, toate erau verzi ca frunza de brusture. Opaițele erau verzi, și verde era lumina pe care-o răspîndeau; pe pereți atîrnau zugrăveli verzi, înfățișînd cai cu coame despletite.

— Păcatele mele, șopti baba cu spaimă. Cai verzi pe pereți!

— Ian taci, bre! i-o reteză moșul.

De cînd se cățărase pe brusture, părăsise, pasămite, orice urmă de sfială. Se plimbă țanțoș prin încăperile verzi și, cînd obosi, se tolăni pe un pat verde, poruncind fălos:

— Tu, babo, ia adă la masă!

Aduse baba niște pești verzi, pîine verde, o friptură verde și niște plăcinte verzi care-o așteptau la cuhnia verde a palatului. Mîncă moșul și se săturâ, cum nu se săturase de cînd mama îl făcuse.

— Te-ai săturat? întrebă baba.

— De, răspunse el, calul de dar nu se caută la dinți...

Și, ca și cum ar fi așteptat doar să pomenească de-ai lui, dintele moșului, cu care se fălea, dintele năzdrăvan se desprinse de la locul lui și, hop, sări pe masă.

— Ha, dințișorule! răcni moșul. Văleu, dintele meu alb, frumos și lucios!... Dintele meu curat, zdravăn și tăios... Unde mi-ai plecat, dințișorule?

— Nu te teme, moșule, grăi dintele. Acu ai ajuns om cu palat și cu friptură pe masă și ai trebuință de strajă la poartă... Babo, se răsuci el apoi către bătrîna rămasă ca de piatră, n-ai un bold?

Se căută baba, găsi un bold înfipt în pestelcă.

— Iaca boldul...

— Așa, spuse dintele, apucîndu-l. De-acu, moșule, dacă ai treabă cu mine să știi că nu mă mai găsești strajă la gură, ci strajă la poartă... și, cum zise, cum sări de pe masă, străbătu încăperile palatului și se așeză în dreptul porții, unde prinse a mărșălui cu boldul pe umăr, ca o cătană.

— Bre, bre! mormăi moșul, amărît pe de-o parte că-și pierduse ultimul dinte, dar mîndru pe de alta că-l vedea harnic și plin de rîvnă.

Și uite așa prinseră a se scurge zilele în palatul verde. Moșul se trezea pe la prînz, umbla prin încăperile verzi, apoi se așeza la masă și baba-i aducea pești verzi și pîine verde, friptură verde și plăcinte verzi. (Na, că uitai: după toate cîte le spusei, mai aducea baba și un

stacan cu apă verde, că stacanul nu se golea, după cum bucatele nu se sfîrșeau.)

Numai că, azi așa, mereu tot așa, se sătură moșul de pești, de friptură și plăcinte. Unde mai pui că începuse să-l ostenească verdele și ar fi poftit și o mămăliguță galbenă, cu lăptic dulce și alb.

— De unde, moșnege ? se căina biata babă. Dacă stăm pe-o frunză, ca gîzele...

— De unde, de neunde, voi măliguță, auzi ?

— Aud. Da' nu-i...

— Așa ? se înciudă moșul. Ia du-te la poartă și-mi cheamă dintele !

Se duse baba la poartă și găsi acolo dintele, care făcea de strajă, cu boldul pe umăr.

— Iacă-așa și-așa, poftește moșul măliguță, se tîngui baba.

— Poftește ? zise dintele. Nu-i nimic ! și-ndată se înfățișă înaintea moșului, care aștepta într-un jilț căptușit cu nouă perne moi.

— Ce facem, dințișorule ? îl întîmpină moșul.

— Iaca bine. Scobește o gaură în frunza pe care stăm.

Se apucă moșul și săpă o gaură cît un puț.

— Suflă, prin gaură, spre pămînt, mai spuse dintele.

Îl ascultă moșul și prinse a sufla. Și, nu știu, căpătase hîrbul de moșneag atîta putere sau dintele năzdrăvan era cu pricina, dar de suflarea aceea se stîrni pe pămînt o vîntoasă cum n-a mai fost și n-are să mai fie. Colbul se ridica în valuri și, dacă dintele n-ar fi răcnit : „Fugi de la gaură ! În lături !", nu știu zău ce s-ar fi petrecut cu moșneagul. Că numai ce se trase în lături, și colbul ridicat de pe pămînt năvăli prin gaura tăiată în brusture și se lăsă binișor pe frunză. Cît te-ai șterge la ochi, brusturele fu acoperit cu un strat de țărînă.

— Așa, spuse dintele. Acu puteți ara și semăna păpușoi. Numai nu uitați și astupați puțul...

Îl privi moșul cam dintr-o parte, se încruntă, dar nu vădi nimic și puse un capac peste puț.

„Ia te uită la dinte ! își zise el. Nu cumva îi fulgeră prin minte că m-aș apuca eu, om cu palat și cu friptură, să ar și samăn ca un fitecine ?"

Dintele plecă să-și ia straja în seamă și moșul rămase să-și odihnească privirile pe culoarea țărînei, după ce și le lehamitisise cu verde și iar verde. Și mai trecu, așa, un rînd de zile... Dar dacă dorul măliguței nu-l slăbea pe moșneag ?

Tot frămîntîndu-se el cum și-ar putea împlini pofta fără să are, vai de mine, și fără să samene, odată, nu știu cum, își aduse aminte că, din pricina foii de brusture, se lăsase pe pămînt o noapte cumplită.

— Cum or fi scos-o la capăt amărîții de jos ?

Și se duse moșul de scoase capacul puțului și privi spre pămînt. Bezna era tot atît de neagră. Dar oamenii aprinseseră din loc în loc focuri uriașe, iar la lumina focurilor munceau, în vreme ce la căldura lor se coceau pe țarini grîne și păpușoaie.

„Ia te uită, nelegiuiții! își spuse moșul. Te pomenești că mănîncă și măliguță, în vreme ce eu mă usuc de poftă...“

Inciudat, privi mai departe, și deodată se holbă cît putu. Asta ce-o mai fi? Niște făclii suiau încet de pe pămînt, suiau, suiau și — să vezi neobrăzare! — parcă taman către el suiau.

— Săriți! răcni atunci moșul, tulburat foarte. Ne năvălesc dușmanii. Strajă, aține-te! Babo, zăvorește porțile! Trîmbițați și trageți clopotele! Fiți gata să muriți pentru moșul vostru drag!

Apoi, răcnind strașnic, se năpusti moșul într-o încăpere mai dosnică a palatului, care se nimeri o spălătorie, și se ascunse acolo sub o covată verde. Baba zăvorî porțile, iar dintele urcă pe zid, cu boldul pe umăr.

Așteptară cu toții ce așteptară, și o ceată de oameni se ivi pe frunză. Își stinseseră făcliile, dînd de strălucirea soarelui și rămăseseră o vreme să se bucure de lumina ce pierise de pe pămînt. Apoi, la îndemnul unui flăcău, porniseră din nou și se opriseră acum în fața zidurilor verzi.

— Stați pe loc! răsună atunci un glas și, ridicîndu-și privirile, oamenii văzură sus, pe zidul verde, un dinte cu un bold pe umăr.

— Ce păzești tu acolo, dinte fălos? întrebă uluit flăcăul.

— Îl păzesc pe domnul meu, stăpînul curților verzi pe care le vedeți și a toată moșia...

— Apăi fă bine și-l vestește că avem o vorbă cu el.

— Îndată, spuse cuviincios dintele.

Și începu să-l caute pe moșneag. Îl căută din încăpere-n încăpere, îl căută preț de nouă ceasuri și, doar într-al zecelea, îl află sub covata lui, în spălătorie.

— Ce faci aici, moșnege?

— Ce să fac? mormăi moșul. Mai nimic...

— Așa? Ci lasă-te dumneata de făcut mai nimic și vină să primești oamenii de pe pămînt, că au a-ți spune o vorbă...

— S-o spună babei! rosti repede moșneagul și, țuști, dădu să se vîre iar sub covată.

Dar îl ținu dintele de rău și nu mai avu ce face. De voie de nevoie se așeză pe un jilț verde în cea mai mare încăpere a palatului, dintele se duse și deschise poarta, iar oamenii intrară, minunîndu-se de toate cîte vedeau.

Flăcăiașul ce părea să le fie căpetenie păși înainte și rosti cuviincios :

— Bună vremea, moșule !

— Măria Ta Moșule, îl îndreptă moșneagul, ridicîndu-se deodată în capul oaselor.

Oamenii dădură zvon de mirare.

— Ce vorbă-i asta, moșule ? se minună și flăcăul, că pe vremea aceea nu se știa de măriri, iar oamenii erau toți una, ca tine și ca mine.

— Iaca bine, se răsti însă moșneagul, o vorbă cuminte... Eu stau sus în palat și soare, voi jos, în bordeie și întuneric. Cuvine-se deci să fie între noi deosebire... Oricum, întîi și-ntîi, plecați-vă genunchii.

— Dar de ce să ni-i plecăm ? se nedumeri flăcăul.

— Că altminteri nu grăiesc cu voi, îl lămuri moșneagul, zvîrlind o căutătură piezișă.

Tare mirați de toate cîte auziseră, își plecară oamenii genunchii, iar flăcăul rosti cu sfială :

— Noi, Măria Ta Moșule, am venit cu o treabă. Frunza ta de brusture ne răpește soarele. Fii bun și dă-ne soarele la loc, că fără soare viața nu-i viață !

Îl ascultă moșneagul și orice urmă de teamă îi pieri din inimă. Plimba priviri trufașe peste capetele celor îngenunchеați și deodată prinse a rîde :

— He-he, nu v-au prea ajutat focurile, cum văd...

— De ajutat ne-au ajutat, răspunse flăcăul. Dar ce-i un foc, ce sînt zece focuri pe lîngă soare ?

Se făcu tăcere și moșul se trase de fuiorul bărbii.

— Și dacă vă înapoiez soarele, ce-mi dați ? întrebă el, închizînd un ochi. Îmi dați zi de zi măliguță galbenă cu lăptic alb și dulce ?

— Îți dăm, moșule... asta, Măria Ta Moșule ! Îți dăm, cum de nu ! strigă flăcăul, bucuros că scapă doar cu-atît.

Plecară oamenii. Pe lîngă peștii verzi și pîinea verde, pe lîngă friptura verde și plăcintele verzi, pe lîngă apa verde, începu baba să aducă la masa moșului și măliguța galbenă cu lăptic alb și dulce. Se bucura moșul și înghițea hulpav din toate, mulțumit că, pentru a le dărui celor de jos cîte ceva din lumina și căldura soarelui, nu trebuise decît să înlăture capacul puțului. Prin puțul acela privea soarele către bieții oameni, cărora li se părea că-l au întreg, ca mai-nainte.

Și mîncă moșul măliguță azi, mîine, o mîncă zi de zi, pînă i se acri de măliguță, ca de mere acre. Bufnea și-o bruftuluia pe biata babă, care se da de ceasul morții nemaiștiind cum să-l împace. Și, tocmai cînd moșul se arătă mai posac și mai nemulțumit, se pomeni cu

dintele care-l vesti că alți oameni suiseră de pe pămînt și pofteau să-l vadă.

— Măria Ta Moșule, spuseră oamenii (vezi că se și aflase cum se cuvenea să-i grăiești!) noi ne avem bordeiele cale de trei zile de bordeiele celor pe care i-ai blagoslovit cu îndurarea Măriei Tale, dăruindu-le lumina și căldura soarelui. Dar soarele pînă la noi nu ajunge. Rugămu-te, Măria Ta Moșule, îngăduie-ne și nouă să ne bucurăm de soare!

— Da-mi dați în schimb, zi de zi, o oală cu păsat? întrebă moșul, luminîndu-se la față.

— Îți dăm, vai de mine...

— Bine, atunci. Duce-vă-ți în pace că vă dau și vouă soare, să v-ajungă!

Și, ce crezi? Săpă moșul încă un puț în frunza brusturelui și soarele răzbi și pînă la bordeiele oamenilor care-i aduceau zi de zi o oală cu păsat, de mînca moșul păsat și se bucura.

Și-apăi veniră și veniră oameni de pe tot întinsul pămîntului cerîndu-și partea lor de soare, și pentru fiecare săpa moșul alt puț, dacă-i făgăduiau să-i aducă ba o ciorbă de fasole, ba sarmale, ba vărzări, ba ostropel. Iar cînd se perindă pe la el omenirea pămîntului, de-i aduse toate bucatele ce se pot închipui, începu moșul a lua pentru soare dijmă din toate cîte cereau soare ca să crească. Apoi puse bir pe ochi, că ochii privesc soarele, bir pe apă, că-n apă soarele se oglindește și bir pe hogeag, că din hogeag iese fumul ce-ntunecă soarele. Poftele moșului nu mai aveau sfîrșit, și frunza era acum ciuruită de zeci și zeci de puțuri, ca o roată de cașcaval bortelită de șobolani. Atît de șubredă se făcuse frunza, că se clătina cînd pășea mosneagul și, într-un rînd, palatul cel verde se plecă într-o rînă, iar acoperișul i se trase către față, ca o pălărie împinsă pe frunte.

— Ce ne facem, dințișorule? răcni moșul, cuprins de-o spaimă strașnică.

— De, Măria Ta, rosti întristat dintele. Ce mai putem face?

Și, pentru întîia oară, își lepădă boldul și se întinse pe prag.

— Nu știi ce? strigă moșul. Am să le spun oamenilor că le iau îndărăt soarele, dacă nu-mi dreg frunza... Hai?

Atunci se stîrni însă o boare de vînt ușoară ca o mîngîiere și frunza se legănă, se legănă și se fărîmiță, ca o biată frunză veștejită.

— Văleu! mai apucă să țipe mosneagul, că se și rostogoli din văzduh și, cînd se izbi de pămînt, intră de nouă palme în el și pămînt se făcu.

Baba, însă, avu norocul să cadă chiar peste uriașa coadă a frunzei de brusture, așa că se zdruncină bine, dar nu pieri. Ajutată de dintele care

se prăbușise nevătămat, intră în bordeiul ei de demult și-n bordei mai trăiește și azi. Dintele vede de babă și ea îl spală, îl cîrpește și, dacă nu mă-nșel, am auzit că și-a pus în gînd să-l însoare cu fata unui vecin de treabă.

Dar de atunci strălucește din nou soarele pentru toți deopotrivă — of, maica mea cum strălucește! Pînă și eu mă încălzesc la soare și acolo-mi rostesc minciunile în gura mare...

CIOPLITORUL DIN CETATEA CEA ALBĂ

A fost odată — și tare-i mult de-atunci! — a fost odată o cetate mai mîndră decît toate, o cetate albă cu ziduri albe, o cetate însorită, ridicată pe malul mării. A fost odată o cetate... și nu s-a pomenit una să-i semene, că zidurile albe ale cetății albe erau, din loc în loc, împodobite cu cîte o aripă, albă ca aripa lebedei albe. Cîtu-i anul de lung, aripile albe fîlfîiau pe ziduri, rar și parcă ostenite, cum flutură năframele albe în clipa despărțirii. Corăbierii le vedeau din largul mării și se minunau cînd pînzele corăbiilor începeau să fluture și ele pe catarge, răspunzînd de departe bătăii din aripi a cetății-nsorite!

Și venea apoi o noapte de sidef și catifele albastre, cînd aripile albe prindeau să fîlfîie cu putere. Nici un străin de cetate nu mai putea rămîne între ziduri și porțile albe se închideau, scîrțîind. Iar întreaga cetate, cu uliți, și case, și oameni, se înălța atunci binișor, plutea peste marea verzuie, și nimeni nu știa încotro o purtau sutele de aripi albe, nimeni nu bănuia ce se petrece în orele nopții de sidef și catifele albastre, de la asfințit, cînd cetatea se ridica în slavă, și pînă-n zori, cînd se întorcea pe malul mării. Aripile urmau apoi să fîlfîie un an de zile, rar și fără putere, ca și cum n-ar fi uitat osteneala îndelungatei călătorii...

Și-n cetatea însorită se afla o piață mare, iar în piața mare se ridicau trei chipuri cioplite în piatră albă, prin fața cărora treceai și te minunai. Erau chipurile unor oameni care trăiseră în urmă cu sute de ani și purtaseră în lumea largă faima cetății. Așa cum fuseseră-n viață,

așa se înălțau în piața mare, ciopliți în piatră, Poetul, Luptătorul și Vraciul.

Și-n cetatea albă trăia un flăcău înalt, cu zîmbetul cald. Și flăcăul era cioplitor în piatră.

— Ascultă, cioplitorule, îi spuseră într-o bună zi maimarii cetății arătîndu-i cele trei chipuri cioplite în piatră. Să ne faci un al patrulea chip, vrednic să stea alături de acestea, și chipul să fie al Negustătorului, care a fost, cum știi, dregător de seamă în cetate...

— Bine, răspunse flăcăul.

Și din clipa aceea veni zi de zi și privi lung la cele trei chipuri cioplite-n piatră albă, care se înălțau în piața mare a cetății. Și, din ce le privea, dintr-atît se încredința că Negustătorul nu era vrednic să le stea alături.

— Am să așed lîngă voi un alt chip, spuse cioplitorul înalt, cu zîmbet cald. Un chip cum n-a mai fost, o să vedeți...

Și, dacă privi zile-n șir cele trei trupuri de piatră, se închise în casă și prinse a dăltui o bucată de marmură albă. Munci singur, într-o înfrigurare bîntuită de vise, și-n toată vremea cît ciopli piatra i se păru că aude un cînt, mai frumos decît toate cele știute... Iar după trei zile și trei nopți lepădă dalta și ciocanul, deschise poarta casei și strigă :

— Veniți să vedeți !

Și oamenii veniră, printre ei își croiră drum și mai-marii cetății, și cu toții priviră chipul tăiat în marmura albă.

— Ce-i asta ? strigară mai-marii. Îți bați joc de noi, cioplitorule ?

În locul Negustătorului, mare și gras cum îl știau, vedeau o Dănțuitoare. Marmura netedă părea caldă și vie, capul Dănțuitoarei se pleca ușor către umărul stîng, brațele arcuite păreau să se rotească, iar trupul se mlădia pe măsura unui cîntec răsunînd doar în urechile ei de piatră.

— Numai Dănțuitoarea e vrednică să stea alături de Poet, de Luptător și de Vraci, ca una ce închipuie frumusețea, spuse cioplitorul.

— Ce să facem cu frumusețea ? strigară însă mai-marii. Negustătorul a cumpărat și a vîndut tot ce se poate cumpăra și vinde pe lumea asta... a cumpărat, de bună seamă, și frumusețe. Chipul lui să se înalțe în piața cea mare !

— Avea un suflet pocit, se împotrivi cioplitorul, dar mai-marii tăbărîră asupră-i, strigînd :

— Ce-ți pasă ? Ți-am poruncit să-i cioplești sufletul ?

— Nu pot dăltui un chip fără să-i dăltuiesc și sufletul...

— Nu fi prost, șopti către cioplitor unul dintre oamenii care se adunaseră să privească. Îl vor pe Negustător?... Fă-l așa cum vor ei, și gata! Ai să primești bani buni...

— Numai Dănțuitoarea e vrednică să stea alături de Poet, de Luptător și Vraci, spuse cioplitorul.

Iar, dacă văzură că flăcăul nu le dă ascultare, se sfătuiră mai-marii și hotărîră că-i numai bun de închisoare.

— Prea se crede isteț, spuseră ei. Și-și bate joc de noi...

— Dar cu Dănțuitoarea ce facem? întrebă careva.

— Dănțuitoarea?... Vîrîți-o și pe ea la închisoare, să-i țină de urît, rîseră mai-marii.

Și-ntr-adevăr, cioplitorul înalt cu zîmbet cald fu dus la închisoare, și-n beciul în care-l zăvorîră fu închisă și Dănțuitoarea. Și zile după zile trecură, și mai rămăsese doar una singură pînă la noaptea de sidef și catifele albastre sorocită tainicului zbor, cînd o corabie opri în fața cetății albe.

Era o corabie ciudată, cum nimeni nu-și amintea să fi văzut. Părea toată un butoiaș înnegrit de vreme, și-n loc de pînză o fîșie de piele neagră îi spînzura de catarg. Iar din corabie coborî un singur bărbat scund, gros, cu picioare scurte și aducînd mai degrabă a broscoi.

— De unde vii, străine, și pentru care treburi? îl iscodi straja care veghea pe zid, între două aripi albe, ce fîlfîiau domol.

— Vin de departe și aduc mărfuri nemaivăzute, răspunse omulețul cu înfățișare de broscoi.

— Mărfuri? rîse straja. Și ce mărfuri pot încăpea, rogu-te, în butoiașul tău?

Auzindu-i vorba, prinseră a rîde toți cîți se aflau la malul mării, dar omulețul îi lăsă în voia lor și începu să-și descarce corabia. Și unde nu se-nălță pe chei întîi o moviliță, apoi un deal și-n urmă un munte de mărfuri nemaivăzute — că omulețul scotea din butoiașul lui, scotea și scotea tot felul de straie lucrate toate dintr-un soi de piele ciudată, roșie ca focul și plină de gurguie. Și, din ce o golea, dintr-atît se înmulțeau mărfurile-n corăbioara lui!

Acum nu mai rîdea nimeni pe chei și omulețul cără, cără mereu straie care nu semănau unele cu celelalte, pînă umplu cheiul, de nu mai aveai unde pune un ac.

— E cam strîmt locul la voi, spuse negustătorul cu înfățișare de broscoi.

Și, cît ai bate din palme, întreaga cetate află de străinul cu mărfuri nemaivăzute și oamenii se strînseră plini de mirare, iar, dacă văzură straiele de piele roșie, se îmbulziră care mai de care să le cumpere.

— Cu cît le vinzi, străine ?

— Un ban straiul ! Un ban straiul ! vestea omulețul. Să cumpere toată lumea și să le poarte sănătoasă... Un ban straiul ! Un ban straiul !

Erau ieftine straiele nemaivăzute și, cum lăcomia numără de nouă ori pentru a se păcăli a zecea oară, oamenii se bulucira, întinzîndu-și banii. Și străinul începu a vinde, și vîndu, vîndu, vîndu, iar muntele de straie de pe chei se făcu întîi cît un deal, apoi cît o movilă, apoi pieri cu totul. Omulețul își strînse atunci banii în butoiașul lui și, rugînd straja să ia aminte, se făcu nevăzut în cetate, în vreme ce oamenii se răspîndeau pe la casele lor, bucuroși de norocul cu care se întîlniseră.

Și iscodi negustătorul în dreapta și în stînga și se bucură aflînd că nu rămăsese în cetatea albă un singur om care să nu fi cumpărat un strai de piele roșie ca focul și plină de gurguie. Pînă și săracii făcuseră rost de un ban și puseseră mîna pe cîte un strai, că despre mai-marii cetății, ce să mai spui ? Erau cîte unii de-și luaseră și o sută... Iar dacă văzu și văzu străinul că toate merg după pofta inimii lui, se ascunse pe după un pietroi — se ascunse ca un broscoi — și așteptă.

Iar așteptarea nu-i fu lungă, ziua fiind pe sfîrșite. Străjile începură să cutreiere ulițele și omulețul le auzi trîmbițele și glasurile, vestind fără încetare :

— Curînd se închid porțile ! Grăbiți-vă pentru marele zbor !

Străjile treceau pe uliți trîmbițîndu-și vestea, iar străinii se grăbeau să părăsească cetatea și oamenii se închideau în case, pregătindu-se. Corăbiile plecară una cîte una și porțile albe ale cetății se închiseră, scîrțîind.

— Oare negustătorul care ne-a adus straiele de piele s-a suit în corăbioara lui ? întrebă, la malul mării, mai-marele străjilor.

— Nu l-am văzut, răspunse straja, dar în clipa aceea butoiașul negru al străinului prinse a se depărta, jucînd pe valuri.

— Ai adormit de bună seamă, păcătosule ! strigă mai-marele. Iacă, butoiașul pornește în larg...

Și straja privi prostită spre corăbioară și, măcar că nu închisese ochii, se încredință că nu-și făcuse datoria.

— Mai stăm noi mîine de vorbă ! spuse cu asprime mai-marele.

Atunci soarele coborî în mare și trîmbițele sunară de trei ori vestind lăsarea nopții de sidef și catifele albastre. Pe zidurile albe ale cetății sutele de aripi albe băturâ aerul care stîrni vîntoase ce deschiseră porțile tuturor caselor. Și oamenii ieșiră din case și se adunară în marea piață a cetății, privind cu mirare unii la alții.

Că toți avuseseră același gînd, și-n cinstea zborului se îmbrăcaseră cu noile straie de piele, roșie ca focul și plină de gurguie.

Din nou sunară trîmbițele, aripile albe zvîcniră și cetatea întreagă, cu uliți, cu case, cu oameni, prinse a se înălța. În clipa aceea, însă, caldarîmul pieții se prăbuși, iar toți cei din piață se rostogoliră în prăpastia căscată sub picioarele lor și nu se opriră decît pe nisipul moale de pe malul mării, în vreme ce negustătorul cu înfățișare de broscoi, ivit nu se știe de unde, se arătă pe zidul cetății.

— Rămas bun, strigă, așteptați-mă în straiele voastre de piele! și mai strigă vorbe batjocoritoare pe care cei căzuți pe nisip nu le mai auziră, că cetatea se și mistuise în văzduh.

Uluiți, oamenii se priviră fără grai, înțelegînd prea tîrziu că straiele de piele fuseseră vrăjite și că omulețul nu le vînduse atît de ieftin decît pentru a-i înșela, pentru a afla taina cetății albe și a zborului ei din noaptea de sidef și catifele albastre.

Și-n vreme ce rămaseră pe nisip, să se certe și să caute o ieșire care nu li se arăta de nicăieri, cetatea albă urmă să zboare, purtată de sutele de aripi albe fîlfîind pe ziduri, și zbură cu negustătorul scund, gros, cu picioare scurte și aducînd mai degrabă a broscoi.

Iar dacă zbură ce zbură, tot înălțîndu-se în văzduhul nopții, văzu negustătorul o lumină tot mai vie și, nu peste mult, cetatea albă poposi în lună. Atunci porțile cetății se deschiseră de la sine și negustătorul tremură înspăimîntat: cele trei chipuri albe din piață prinseră a se mișca. Deșteptate dintr-un somn lung, statuile se frecau la ochi, își întindeau brațele și picioarele amorțite, apoi coborîră de pe socluri.

— A mai trecut un an, spuse Poetul, scuturîndu-și pletele de piatră.

— De ce sîntem singuri? întrebă Luptătorul, rotindu-și cu mirare privirile de piatră.

— Unde sînteți? strigă și Vraciul, potrivindu-și pe cap cușma de piatră.

Atunci îl văzură pe negustătorul încremenit lîngă zid și tustrei se strînseră în jurul lui.

— Cine ești? întrebă Poetul. Ochii-ți fug în lături...

— Domnule de piatră, se bîlbîi negustătorul, eu... să vezi...

— Văd, spuse Poetul, și negustătorul urmă grăbit, rostogolind cuvintele:

— Sînt de-al cetății... în cetate, adică, m-am născut... Nu mă cunoști? Mă mir... În toți anii am zburat cu cetatea...

— Așa? se răsti Luptătorul. Și unde-s ceilalți?... De ce nu ne întîmpină, ca-n fiece an?

Dar nu mai apucă omulețul să răspundă, că un flăcău înalt, cu zîmbet cald, se ivi în piață. Pasămite, cioplitorul ieșise din închisoare (că vîntoasa stîrnită de sutele de aripi albe deschisese și porțile închisorii)

iar lîngă el păşea Dănţuitoarea, vie în noaptea de sidef şi catifele albastre, după cum înviaseră şi Poetul, şi Luptătorul, şi Vraciul.

— Ce se întîmplă, cioplitorule? întrebă Poetul, care-l cunoştea pe flăcău, de cînd se născuse.

— Nu ştiu, răspunse el. Vin din închisoare...

Şi povesti pricina pentru care fusese întemniţat.

— Au greşit mai-marii cetăţii, spuse atunci Luptătorul. Dănţuitoarea e vrednică să ne stea alături... Dar cum rămîne cu stîrpitura asta? şi arătă către omuleţul care şuieră degrabă:

— Eu... pe mine să mă iertaţi... sînt tare grăbit...

— Stai, spuse Vraciul. Am privit în inima ta şi-ţi ştiu gîndurile. Tu...

Dar omuleţul n-aşteptă să fie dat pe faţă şi prinse a goni prin piaţa mare.

— Singur ţi-ai căutat-o, rosti potolit Luptătorul şi, luînd de pe umăr arcul de piatră, înstrună o săgeată de piatră şi o slobozi în urma neguţătorului.

Săgeata vîjîi şi se opri între umerii fugarului, care căzu pe caldarîm şi rămase nemişcat.

— Vai! şopti Dănţuitoarea, acoperindu-şi ochii de piatră.

— Nu te mai gîndi la el, o rugă cioplitorul, iar Poetul îi cuprinse pe amîndoi cu privirea şi spuse zîmbind:

— Aşadar, vom petrece noaptea asta doar noi. Hai, Vraciule, să începem!

Şi-şi înălţă Vraciul braţele şi stelele se dezghiocară de pe cer şi se rotiră în jurul lor ca un roi de musculiţe de aur. Şi însoţiţi de roiul stelelor, ieşiră cu toţii pe porţile larg deschise ale cetăţii şi păşiră pe cîmpia de argint a lunii, către un palat de argint, ce se zărea în depărtare.

În mijlocul cîmpiei se înălţa palatul şi nenumăratele-i ferestre scăpărau ca argintul. Dacă ajunseră la poarta cea mare, o mînă de argint zbură prin aer şi le deschise. Stelele rămaseră afară. Şi păşind în cea dintîi încăpere văzură o mulţime de bărbaţi şi femei cu pielea ca argintul şi cu toţii-şi vorbeau ca nişte prieteni vechi. Mîini de argint zburau de colo-colo purtînd tăvi încărcate cu băuturi argintii.

— Să bem, spuse Vraciul.

O mînă de argint le aduse îndată tava cu pocale cioplite în cleştar de stîncă şi cu toţii sorbiră băutura argintie, îngheţată ca o apă de munte.

— Ce-i asta? se miră Dănţuitoarea simţindu-şi trupul de piatră încins de o căldură nebănuită.

Cioplitorul zîmbi și o mînă de argint deschise atunci o nouă ușă, pe care trecură cu toții într-o încăpere uriașă, de nu i se vedea capătul. Undeva, aproape de tavanul înalt, cîteva mîini de argint făceau să răsune cetere, în vreme ce pe podelele netezi de te puteai oglindi în ele nenumărate perechi se învîrteau dănțuind. Erau acolo oameni înveșmîntați în blănuri de leu, bărbați înfășurați în mantii albe, femei împodobite cu giuvaeruri strălucind pe purpura catifelelor, și cu toții își unduiau trupurile lunecînd pe podelele netezi, după cum îi îndemnau ceterele.

Atunci Dănțuitoarea oftă, închise ochii și, cu mîinile adunate pe piept, se avîntă pe firul nevăzut al sunetelor. Și-n încăperea uriașă, singură printre perechile ce se învîrteau, dănțui ca o flacără.

— Rămîi aici? întrebă Poetul, iar cioplitorul înalt cu zîmbetul cald răspunse, fără a-și putea lua ochii de la Dănțuitoare:

— Da, mai rămîn...

Clătinînd din capete, Poetul, Luptătorul și Vraciul se îndreptară către trei uși pe care le deschise cîte o mînă de argint. Și Poetul intră în încăperea unde se adunau toți poeții care alcătuiseră stihuri, de cînd dăinuia lumea. Erau acolo tineri cu plete răsfirate pe umeri și bătrîni cu ochii lipsiți de lumină, și cu toții vorbeau încet, rostind cele mai frumoase stihuri ce răsunaseră vreodată sub soare.

Luptătorul pătrunse în încăperea în care adăstau marii ostași ai veacurilor și se prinse în sfatul aspru al bărbaților înzăuați, iar Vraciul se întîlni cu vracii și tămăduitorii care s-au perindat în curgerea vremii prin așezările oamenilor, că o dată pe an, în noaptea de sidef și catifele albastre, toți dușii de pe lume se adună în castelul de argint de pe cîmpia lunii...

Iar în încăperea uriașă Dănțuitoarea plutea unduindu-și brațele, și cioplitorul o sorbea din ochi.

„Eu, își spuse, eu i-am dat viață! Cu mîna mea i-am dăltuit trupul și buzele, brațele și pletele vălurind... Eu, eu, eu!“ Și, simțind că amețește, se clătină sub povara mîndriei.

— Vino, avîntă-te împreună cu mine, spuse Dănțuitoarea oprindu-se înaintea flăcăului, care tresări și vorbi moale:

— De mult mă așteaptă, după ușa cu întăriturile de argint, cioplitorii din veacuri...

— Să mai aștepte, rîse Dănțuitoarea și, cuprinzîndu-l pe după grumaz, îl trase în vîrtejul perechilor ce lunecau pe podelele netezi.

Iar cioplitorul uită de sfatul meșterilor la care se cuvenea să ia parte și vîrtejul nenumăratelor perechi ale dănțuitorilor nu era mai aprig decît vîrtejul gîndurilor sale și-n bucuria ce-l stăpînea nu rămînea loc pentru păreri de rău...

— Tu ai dat chip pietrei în care dormeam, îi șoptea Dănțuitoarea, mulțumită ție mă pot lăsa purtată de valul cînteculuí. Învîrte-mă, cioplitorule, repede... repede... repede...

Și flăcăul se dărui cu totul și dănțui ceasuri în șir, jertfind tot ce era mai bun în el pe podelele netezi ale uriașei încăperi în care perechile se roteau lunecînd...

Apoi mîinile de argint care cîntau pe cetere se opriră și în palatul de argint din lună răsunară trei sunete de trîmbiță. Perechile încetară danțul și oamenii învești mîntați în blăni de leu, bărbații înfășurați în mantii albe și femeile împodobite cu giuvaeruri strălucind pe purpura catifelelor începură să se facă străvezii. Trupurile li se vedeau din ce în ce mai puțin, apoi umbre argintii se topiră cu totul în lumina argintie și pieriră ca niște năluci. Nu rămaseră în încăperea fără capăt decît cioplitorul și Dănțuitoarea.

Atunci se deschiseră trei uși și Poetul, Luptătorul și Vraciul pătrunseră în încăpere. O lumină strălucitoare le scălda chipurile.

— Să mergem, spuse Vraciul. Dar, dînd cu ochii de cioplitor, pe fața căruia nu citi decît o mare oboseală, întrebă cu teamă : De ce ești istovit ? N-ai sorbit puteri din sfatul meșterilor tăi ?

— N-am fost la sfat, mărturisi flăcăul.

— Am jucat întreaga noapte ! strigă Dănțuitoarea. Vai, cît am jucat...

Poetul oftă, privind cu milă către cioplitor.

— Să mergem, spuse și el.

O mînă de argint le deschise poarta și afară, pe cîmpia de argint a lunii, roiul stelelor îi înconjură.

Dar nici o stea nu se apropie de cioplitor, care pășea ca un om cu sufletul bolnav...

Și tăcuți străbătură cîmpia de argint și tăcuți intrară pe porțile larg deschise ale cetății albe, ce se împreunară, scîrțiind, în urma lor.

— Rămas bun, noapte de sidef și catifele albastre, spuse Poetul.

— Bun rămas pentru un an de zile, spuse Luptătorul.

— Cu bine, spuse și Vraciul înălțîndu-și brațele, iar stelele țîșniră de lîngă ei și se pironiră la locurile lor, pe boltă.

Atunci sutele de aripi albe bătură aerul și cetatea se desprinse de pe cîmpia lunii, luînd calea de întoarcere spre pămînt.

— Vraciule, strigă deodată cu patimă cioplitorul care pînă aici tăcuse, cufundat în gînduri, noaptea asta m-a legat pe veci de Dănțuitoare ! Ajută-mă, rogu-te, cu puterea ta și îngăduie-i să rămînă vie lîngă mine...

Dar Vraciul clătină din cap, mîhnit.

— Nu stă în puterea mea să-ți îndeplinesc dorința... Dacă i-ai fi rugat pe meșterii tăi din veac — cine știe? — s-ar fi găsit poate vreunul să te ajute...

— Opriți! strigă atunci cioplitorul. Aripi albe, întoarceți-mă în palatul din lună! De ce n-am știut?... De ce n-am știut?... Opriți!

— Prea tîrziu, spuse însă Luptătorul. Ți-ai irosit noaptea și singur te-ai osîndit.

— Cum și-a irosit-o? îl certă Dănțuitoarea. Și-a petrecut-o cu mine...

Lacrimi grele curseră din ochii cioplitorului și el se aruncă la picioarele Poetului, rugîndu-l deznădăjduit:

— Măcar tu arată-te îndurător! Luptătorul are o inimă de piatră, Vraciul e bătrîn și inima i-a înghețat, dar tu ești tînăr și ai cîntat dragostea...

— Nu dragostea cîntă în inima ta, spuse însă cu tristețe Poetul. Ești bolnav de mîndrie, cioplitorule, și nu vrei să te desparți de lucrul mîinilor tale...

— Ajută-mă totuși, nu mă lăsa...

— Ridică-te, vorbi atunci Vraciul. În noaptea asta ai prețuit un singur chip mai mult decît meșteșugul care ți-ar fi îngăduit să cioplești nenumărate chipuri, tot mai desăvîrșite. În noaptea asta te-ai oprit locului și niciodată nu vei mai ciopli ca pînă azi. Ai rămas încremenit în noaptea asta, cioplitorule, iar tot ce mai pot face e să-ți duc încremenirea pînă la capăt.

— Și voi sta veșnic lîngă Dănțuitoare? strigă cioplitorul.

— Și vei sta veșnic lîngă Dănțuitoare, încuviință, cu tristețe, Vraciul.

— Îți mulțumesc, șopti flăcăul. E tot ce-mi doresc.

Și vraciul întinse atunci un deget de piatră și cu degetul de piatră atinse ochii cioplitorului, și nările, și buzele, și urechile. Și cu degetul de piatră îi atinse inima...

Iar cetatea albă pluti coborînd prin văzduh, și-n zori se lăsă pe malul mării, unde oamenii înșelați de neguțătorul cu înfățișare de broscoi așteptau cu inima strînsă, în straiele de piele roșie ca focul și pline de gurguie, cu care lăcomia lor îi dăruise. Și, văzînd că se lasă pe nisip, năvăliră cu toții în cetate, și-n piața mare dădură peste leșul omulețului și se minunară de săgeata de piatră care-l răpusese; dar mirarea nu le cunoscu margini cînd, lîngă chipurile Poetului, Luptătorului și Vraciului, văzură chipul Dănțuitoarei și, alături de ea, de piatră ca și ea, chipul Cioplitorului, încremenit pe veci...

Și au trecut de atunci nenumărate nopți de sidef și catifele albastre, dar nimeni n-a mai zburat cu cetatea albă spre palatul de argint de pe cîmpia lunii, că sutele de aripi albe au împietrit și ele pe ziduri și n-au mai fîlfîit nicicînd...

A fost odată o cetate mai mîndră decît toate, o cetate albă cu ziduri albe, o cetate însorită la malul mării. A fost odată o cetate... și povestea i se deapănă agale, a fost odată o cetate fără seamăn — și n-a lăsat decît prilej de jale.

De-ai ști să-nchizi învățătura în inima și mintea dumitale!

FÎNTÎNA DOMNIȚEI

Cum îți spusei, pe lumea asta sînt povești cu duiumul! Cum te-ntorci și cum te sucești dai de-o poveste, că poveștile (nu mai e de mult o taină pentru nimeni, așa că mă încumet și eu să ți-o spun la ureche), poveștile cresc la margine de drum, în plopii care fac pere mălăiețe. Ce-i drept, zic unii că ar crește și-n răchitele care fac micșunele, dar eu unul n-am văzut, nu știu și, dacă nu știu, mai bine tac. De ce să grăiesc în dodii? Despre plopi, însă, știu bine și, odată ce știu, nu mă tem s-o spun în gură mică la urechea orișicui...

Acum, de bună seamă, odată ce cresc în plopi poveștile sînt toate adevărate, că, de n-ar fi, nu s-ar povesti. Dar asta nu înseamnă, vezi bine, că toate sînt adevărate deopotrivă. De ce să mint? Unele-s mai adevărate, altele mai puțin. Numai că am să-ți spun acum cea mai adevărată dintre toate poveștile care s-au spus vreodată, de cînd soarele arde pe cer. Iar dacă ai să afli în povestea asta o singură minciună, fie și una mică, fie și un fleac de minciună, o pîrlită de minciună, o minciunică, atunci îți dau voie s-o mai asculți o dată de la început și pînă la sfîrșit, ca să te încredințezi că am dreptate!

Cum? De ce lungesc vorba? Dar nu lungesc nimic... Și ca dovadă, iacă, ți-am spus că într-o țară trăia o domniță de viță. Și-avea domnița palate și podoabe nenumărate, rochii și calești, avea tot ce poftești, că nu era lucru pe lume să nu-l rîvnească și, dacă-l rîvnea, îndată-l avea. Păi cum? Te ruga atît de dulce să-i dăruiești tot ce-i plăcea, că nimeni nu se mai putea pune împotrivă.

— Ai o pasăre măiastră? zicea domnița. Dă-mi-o! Dă-mi-o de bunăvoie că, de nu, te trag în țeapă!

La asemenea rugăminte, pricepi, nimeni nu pregeta să-i facă pe plac, și domnița fugea cu pasărea-n iatac.

Și într-o bună zi ieși domnița din palat și porni să se plimbe prin cetate, și se plimbă, se plimbă și nu întîlni picior de om. Se vestise pasămite că are de gînd să se plimbe, și locuitorii se ascunseseră care pe unde putea, știind că, dacă o-ntîlnesc, rîvnește ba una, ba alta, și-i despoaie. Iar domnița trecea mîhioasă pe ulițele pustii, singură și pusă pe harță.

Dacă merse ce merse, ajunse lîngă o grădină nespus de frumoasă, pe care n-o mai văzuse.

— Ia te uită! își spuse domnița. Așa grădină mi-ar plăcea și mie...

Deschise portița și păși în grădină, dar, cum pătrunse acolo, intrară în pămînt și florile, și iarba, și tufișurile. Se frecă ea la ochi, grădina pierise și doar în mijlocul ei se mai înălța un măr stingher. Înciudată, unde nu se răsuci domnița pe călcîie și val-vîrtej ieși pe portiță. Dar, cînd privi din uliță, ce să vadă? Florile, iarba și tufișurile erau iarăși la locurile lor.

— Nu se poate! strigă domnița și bătu din picior, mai-mai să-și scrîntească glezna.

Ca o furtună năvăli pe portiță și, numai ce puse piciorul în grădină, că toate pieriră din nou, de parcă n-ar fi fost.

— Unde-i stăpînul grădinii? strigă înciudată, dar nimeni nu răspunse și nimic nu se clinti.

Strigă de cîteva ori, pînă ce, istovită, se rezemă de gard. Atunci i se păru că lucește ceva în pomul din mijlocul grădinii. Se apropie și văzu un singur măr de aur spînzurînd pe-o cracă.

„Dacă stăpînul grădinii ar fi răspuns cînd am strigat, își spuse domnița, i-aș fi cerut mărul și, de bună seamă, mi l-ar fi dat. Am să-l iau singură, și gata!"

Întinse mîna să apuce mărul de aur, dar mărul sări de pe craca lui și se opri pe altă cracă, dedesubt. Speriată, domnița făcu un pas îndărăt. Mărul stătea atît de cuminte, că ea își luă inima în dinți și întinse mîna din nou. Îndată sălță și mărul de la locul lui și se puse pe altă cracă, și mai jos.

— Am să-mi ies din sărite! strigă domnița și, dacă-n palatul ei curtenii i-ar fi auzit strigătul, ar fi prins să tremure ca frunza.

Dar în jurul domniței nu se afla nici umbră de curtean, nimeni nu-i auzi strigătul și nimeni nu tremură. Nici măcar frunzele mărului. Atunci, strîngînd din dinți, întinse încă o dată mîna și mărul de aur sări iar de pe cracă și se așeză, binișor, pe pămînt.

— Acum te-am prins! se bucură domnița.

Și se repezi. Dar, cînd să-l apuce, mărul se afundă în pămînt și, în locul unde abia stătuse, se ivi o gaură. Tremurînd de necaz, domnița își vîrî mîna în gaură, socotind că dăduse, în sfîrșit, de mărul buclu-

caș. Trase și, cînd colo, trase de un soi de cîrlig ascuns acolo cu rost, bag seama, că îndată simți cum se lasă-n jos, de parcă pămîntul s-ar fi prăbușit împreună cu ea.

— Ajutor ! strigă domnița. Săriți ! Ajutor !

Dar nimeni n-o auzi, nimeni nu-i răspunse și ea se cufundă pînă ce tălpile i se opriră pe una dintre rădăcinile mărului.

Vru să iasă din groapă, dar peste capul ei pămîntul se-nchisese și se pomeni prinsă ca-ntr-o capcană. Iar un opaiț, care nu părea atîrnat de nimic, lumina rădăcinile și, cînd îl privi mai bine, văzu că opaițul era chiar mărul de aur pe care-l rîvnise.

Mărul începu să coboare ; atunci, temîndu-se că rămîne în beznă, domnița coborî și ea din rădăcină-n rădăcină, coborî ca pe niște trepte și se afundă în pămînt. Cît a durat coborîșul n-am știre, dar cînd s-a sfîrșit, domnița se trezi pe un cîmp de piatră.

Pînă hăt, departe, cîmpul de piatră se întindea neted ca-n palmă iar mărul de aur îl lumina, spînzurînd undeva, în dreptul frunții albe a domniței. Și porni din nou mărul, sărind pe sus, și domnița-l urmă, uitînd că voise să pună mîna pe el.

— Să nu mă lași în beznă, auzi ? îi porunci.

— Aud, răspunse mărul.

— Cum, știi să vorbești ? se mînie domnița. Atunci să-ți fie rușine obrazului !... Pe unde mă porți, mărule ?

— Ai să vezi tu, zise mărul și nu voi să mai scoată o vorbă.

Și o purtă pe domniță peste cîmpul de piatră, o purtă și-o purtă, pînă i se sparseră condurii.

— De-acu nu mai fac un pas ! strigă domnița privindu-și cu milă degetele de la picioare, ieșite din conduri.

Atunci se pomeniră în fața unei matahale de om care purta în spinare un gheb uriaș.

— Ce mi-ai mai adus, mărule ?

— Ia, o domniță, răspunse mărul.

— Bre, bre, de la o vreme mă blagoslovești numai cu domnițe, cu jupînițe și împărătițe...

— Ce să-i faci ! oftă mărul. Calul de dar...

Domnița le ascultase sfatul, nevenindu-i să-și creadă urechilor. Dar, dacă mai auzi și ultimele cuvinte ale mărului, nu se mai putu stăpîni.

— Nu v-ar fi rușine, neobrăzaților ! se răsti ea. Așa grăiți voi despre cele mai alese făpturi de pe pămînt ?... Cum n-am eu la-ndemînă un călău priceput, ba chiar nepriceput, că tot ar ști să vă-nvețe minte !

— Iacă, asta-i marfa, oftă mărul. Dacă nu-i pe-alese...

— Fii bun, mărule, se rugă uriașul întorcîndu-și ghebul către măr.

Și mărul se repezi și, cînd se izbi de el, se deschise o fereastră și o scară de frînghie se lăsă din gheb.

— Suie dumneata pe scară, o îndemnă mărul pe domnița care se trase îndărăt.

— Eu ?... Nici în ruptul capului ! Ce să caut acolo ?

— Dar multe mofturi mai faci, se stropși uriașul. Suie odată, dacă ți se spune !

Atît de năprasnic strigase, că domnița nu cuteză să i se mai împotrivească. Înspăimîntată, se repezi la scara de frînghie și prinse a sui.

— Cîte zici că ai pîn'acum ? întrebă mărul.

— Dar cine să le mai știe seama ? dădu răspuns uriașul, clătinîndu-și amărît căpățîna.

Și urmară să grăiască potolit, în vreme ce domnița suia pe scara de frînghie, suia mereu, pînă ajunse la capătul scării. Acolo, ce să vadă ? Un drum mărginit de salcîmi pornea prin ghebul uriașului. Iar dacă puse piciorul pe drum, odată se trase înăuntru și scara de frînghie, iar intrarea se închise în urma ei, de nu se mai cunoscu nici locul unde fusese.

Ai fi zis că în ghebul uriașului s-ar fi cuvenit să fie beznă, așa-i ? Ei bine, nu era. Privi cu mirare domnița și văzu că pătrunsese într-o lume cu cer și pămînt, cu iarbă și copaci, iar lumea era scăldată într-o lumină întunecată. Merse ce merse pe drumul mărginit de salcîmi și ieși la malul unui lac.

— Ciudat gheb mai poartă în spinare și matahala asta, spuse cu glas tare domnița.

Și numai ce rosti cuvintele, că o știucă se și ridică la fața lacului.

— Știucilor, suratelor, haideți că ne-a sosit mîncarea !

— Ce tot vorbești ? o luă la rost domnița. Unde vezi mîncare ?

Știuca o privi lung și spuse cu mirare :

— Asta-i bună ! Dar ce socoți că ești ?... Băutură ?

— Te poftesc să fii cuviincioasă ! strigă domnița. Și să nu-ți treacă prin minte că, dacă am binevoit să-ți vorbesc, îți poți lua nasul la purtare. Sînt o domniță !

— Așa ? se bucură știuca. Tare-mi plac domnițele !

Și unde nu ridică odată un băț de care era legată o sfoară. Iar, cînd îndreptă bățul către ea, văzu domnița că de sfoara aceea spînzură un cîrlig de undiță.

— Ce faci ? strigă domnița, uluită.

— Pescuiesc, zise știuca, încercînd s-o prindă cu undița. Hai, domniță, agață-te !

Într-o clipă se iviră la fața apei sumedenie de știuci, toate cu cîte-o undiță și fiecare încercă s-o prindă pe domnița care se trase îndărăt, albă ca varul.

— Ai speriat-o! strigară știucile și, dacă văzură că undițele n-o mai pot ajunge, tăbărîră cu toate asupra știucii care intrase în vorbă cu domnița: De cîte ori ți-am spus că la pescuit nu se vorbește?

— Iertați-mă, scînci știuca. N-am să mai fac...

— Tot așa ai spus și rîndul trecut.

Și știucile se cufundară-n lac trăgîndu-i știucii guralive un toc de bătaie, să-și amintească măcar de-aici înainte că pescarului i se cere să tacă din gură.

Văzînd că nu-i de șagă, se apucă domnița să ocolească lacul știucilor. Trecu printre salcîmii care-o zgîriară și-i sfîșiară hainele cu acele lor lungi, se tîrî, se luptă și, pînă la urmă, dădu peste un alt drum, la marginea căruia păștea un cal.

— Căluțule! Căluțule! strigă bucuroasă domnița gîndind să încalece și să-și scutească alte osteneli.

Calul își înălță însă capul și o privi cu tot atîta bucurie.

— În sfîrșit! spuse el și, nici una, nici două, sări în spinarea domniței.

— Ce... ce faci? apucă să mai strige, moartă de spaimă și mai multe nu.

— Lasă vorba! îi porunci calul. Dii! N-am vreme de pierdut...

Și unde nu-i puse frîul pe cap, îndemnînd-o la drum.

Îl cără domnița pe calul călăreț, îl cără cît îl cără, pînă ce, istovită, căzu cu cal cu tot.

— Dii, mîrțoagă! strigă calul, dar domniței nici prin gînd nu-i trecea să se ridice.

Era frîntă de oboseală, buimăcită și, uitînd că în palatul ei nu izbutea să adoarmă decît pe saltele din puf de privighetoare, dorea din tot sufletul ca asprul călăreț să-i îngăduie să se culce acolo, în praful drumului. Dacă văzu că n-o putea urni, calul își spuse că mai degrabă ajunge pe jos.

— Păcătoase mîrțoage ne mai trimit de la o vreme! bombăni și, tot bombănind, îi luă frîul de pe cap și se duse în treaba lui, în vreme ce domnița adormi pe dată și dormi, dormi pe salteaua de praf, așa cum în viața ei nu dormise în patul de aur din palatul de acasă.

Deșteptîndu-se într-un tîrziu, se frecă la ochi și nu pricepu unde se află. Bătu din palme, cum obișnuia să bată cînd se trezea în palatul ei de aur, dar nici o slugă nu veni, și se văzu întinsă în drum, cu straiele mînjite și sfîșiate. Atunci își aminti de tot ce i se întîmplase

și se ridică speriată, grăbind să-și caute un adăpost care s-o apere de alte primejdii.

Iar dacă merse cît o aruncătură de băț, se pomeni înaintea unei ciuperci nemăsurat de mari. Sub pălăria ciupercii, ca-n bătătura unei case, zăceau care, pluguri și unelte mărunte. Se apropie domnița și văzu, în trupul ciupercii, o poartă de lemn. Cu teamă, bătu în poartă.

— Cine bate ?

— Eu, domnița...

Poarta se deschise și în prag se ivi un flăcău. Straiele împărătești pe care le purta erau mai rupte și mai feștelite decît straiele domniței, iar pe capul flăcăului strălucea o coroană.

— Încă o domniță ! spuse el în silă. M-am săturat de domnițe, ca de mere acre...

— Cum de cutezi ? se sumeți domnița.

— Iacă, răspunse flăcăul, cutez ! Și nu mă mai ține de vorbă, că domnii porci s-au pus la masă și-au să mă ia la trei păzește dacă nu le aduc țuiculița și măslinele...

— Porcii ? se înspăimîntă domnița amintindu-și de știucile care încercaseră s-o pescuiască și de calul pe care-l purtase în spinare.

— De bună seamă, spuse flăcăul. Îi slujesc la masă... Pe tine la ce te-au pus ?

Domnița bătu din picior, dar, cum își părăduise condurii, se izbi de o piatră și începu să se smiorcăie.

— Vreau acasă ! plîngea domnița. Nu-mi place aici ! Vreau acasă !

— A, ești nou venită, pricepu flăcăul. Fă bine atunci și ia-o pe după spatele ciupercii noastre, pînă dai de cușca domnului cîine. Spune-i că vii de pe pămînt și te rînduiește el pe unde-o fi nevoie...

Și, zicînd așa, își potrivi flăcăul coroana și, fără a-și mai lua rămas bun, se grăbi să ducă țuiculița și măslinele, ca să nu-l ia domnii porci la trei păzește !

Rămasă singură, domnița mai plînse oleacă și, neavînd ce face, o luă pe după spatele ciupercii, așa cum o sfătuise flăcăul. Și nu merse mult, că dădu peste cușca unui cîine.

— Cuțu ! Cuțu ! strigă domnița, dar un glas gros se răsti la ea :

— Frumos vă-nvață să vă purtați pe pămînt, tare frumos, n-am ce zice !... Bate cuviincios la poartă și nu striga prostii.

Bătu domnița și întrebă cu sfială :

— E voie ?

— Poftește !

Intră atunci domnița în cușcă și se pomeni față în față cu un cîine ciobănesc.

— Cînd ai venit ? o întrebă cîinele, privind-o peste ochelari.

— Ieri, spuse domnița. Adică, azi... adică...

— Am înțeles, oftă ciinele și, clătinînd din cap, deschise un catastif mare în care însemnă, pe rînd, numele domniței, locul de unde venea și ziua cînd păsise în Țara-din-Ghebul-Uriașului, după care întrebă : Ce știi să faci ?

— Nimic, spuse domnița. Adică știu să mă plimb, să dorm, să bat din palme...

Ciinele se scărpină la ceafă cu pana de gîscă muiată în cerneală și-și mînji bunătate de blană, dar nici nu luă seama, atît era de încurcat.

— Nu știu ce să mai fac, mărturisi el. Toate domnițele sînt deopotrivă de nepricepute...

— Știu să călăresc, spuse domnița, dar îndată își aminti de calul pe care-l purtase în circă și strigă : Ba nu, am uitat ! Crede-mă, am uitat. Zău !

— Te cred, rosti ciinele. N-ai putea duce un mînz, darămite un cal voinic... Știi ce ? Am să te trec la doamnele oi.

— O domniță la oi ?

— La doamnele oi, da ! Nădăjduiesc să fii supusă și să nu le dai prilej de supărare...

Iar, dacă îi dădu un răvaș către domnul berbec, mai marele oilor, îi arătă ciinele pe unde s-o apuce și merse domnița de i se înfățișă berbecului, care sta proptit într-o bîtă ciobănească.

— Baciule, a venit o domniță, îl vesti o oaie.

— Ia s-o vedem, spuse berbecul. Și, cînd domnița se apropie, o cîntări din ochi : Mda ! Trece-o la turma de țurcane...

Oaia dădu din cap în semn c-a priceput și deschise un țarc. Iar care nu fu mirarea domniței cînd văzu, în țarcul țurcanelor... o turmă de domnițe. Oaia atîrnă o talangă de șiragul mărgăritarelor pe care domnița le purta la gît și strigă cît putu de tare :

— Hei, țurcanelor ! V-am mai adus o domniță...

Apoi închise țarcul și plecă, în vreme ce domnițele țurcane se strînseră în jurul domniței nou venite, sunînd din talăngi și vorbind toate odată.

— Nu pricep nimic, grăiți pe rînd, le rugă domnița.

— Ai avut noroc că te-au trecut la turmă, spuse o domniță scundă și rotofeie.

— Aici trăim ca în palatele noastre, zise cu trufie o altă domniță, care-și ținea nasul pe sus.

— Nu facem decît să ne plimbăm, să dormim și să mîncăm, strigă o domniță veselă.

— Ce-i drept, în fiece primăvară ne tund, spuse alta.

— Ne tund ? Cum ne tund ? strigă domnița.

— Bine, așa cum se tunde, o lămuri careva. Cu foarfecele.

Abia atunci văzu domnița că domnițele țurcane purtau toate cîte un tulpan, care le ascundea părul ciuntit.

— Noi sîntem doar țurcane și o ducem destul de bine, dar să vezi trai pe domnițele merinos! oftă o domniță lungă și deșirată.

Așa, din vorbă-n vorbă, află domnița că din cosițele lor se țes pături pentru domnii cai. Și plînse auzind una ca asta, că, dacă se învoia să se plimbe, să doarmă și să mănînce, nu se împăca nicicum cu gîndul că pletele unei domnițe pot ajunge pături pentru cai. Iar, după ce plînse ce plînse, plecă să se plimbe cu turma, și zilele începură să se scurgă atît de asemănătoare, că domnița le pierdu șirul. Se obișnui cu oile ciobănițe și cu baciul berbec, se obișnui cu țarcul și cu tunsul, și doar nespus de greu își mai amintea că trăiesc cîndva și altfel decît cu talangă la gît. Și trecu multă, multă vreme...

Acum ghebul uriașului atîrna tot mai greu, că mărul de aur aducea zi de zi ba un prinț, ba o jupîniță, ba un boier, ba o domniță. Se clătina bietul uriaș pe picioare, sub povara cea mare, iar mărul îi aducea întruna oaspeți, că nu li se mai sfîrșea neamul!

Și într-un rînd, cînd o jupîniță cu trupul cît un poloboc sui pe scara de frînghie, uriașul nu mai dovedi să se țină drept. Se încovoie, se împletici și, dînd cu ghebul de pămînt, căzu cît era de lung. Iar ghebul odată plesni și prin plesnitura aceea prinseră a sări ca niște pureci împărați și împărătițe, domni și domnițe, jupîni și jupînițe, mă rog, cîți fuseseră închiși în gheb, de se simțiseră cam strîmtorați în ultima vreme.

— Stați pe loc! Opriți! strigă mărul de aur, dar degeaba striga, că un zdrahon de împărat mustăcios odată puse mîna pe el și-l sili să scoată pe pămînt toată strînsura de capete încoronate.

Mărul, biet, ce să facă? Nu-și mai răci gura de pomană, că știa el ce știa, și-i călăuzi pe toți pe drumul pe care-i adusese cîndva. Și domnița noastră se afla și ea printre cei ce năvăliră pe pămînt. Iar, dacă se văzu la larg, își luă rămas bun de la domnițele țurcane și se îndreptă spre casă.

Merse domnița sunîndu-și talanga, merse și tare se minună nemaicunoscînd nici locurile, nici oamenii. Grădina neasemuit de frumoasă pierise, pierise și pomul care făcuse mărul de aur.

— Încotro e palatul? o întrebă pe o fetiță care bătea mingea pe-acolo.

Fetița se sperie și fugi. Și merse domnița pe ulițe pline de oameni, că nimeni nu se mai ferea din calea ei, iar, dacă ajunse în locul unde ar fi trebuit să afle palatul, văzu doar o fîntînă. Un chip de piatră se înălța acolo, și domniței i se păru întîi că-i chiar chipul ei; dar, cînd

se apropie, zări o oaie de piatră din gura căreia țîșnea un firicel de apă, și firicelul de apă cădea într-un havuz.

Ca fermecată, privi ceasuri la rînd spre oaia de piatră. Ba i se părea că-și vede chipul, ba se încredința că nu-i decît o oaie... Apoi prinse a-nsera și, ca să vadă mai bine, trecu peste marginea de piatră a havuzului, intră în apă și se opri lîngă chipul de piatră.

...Iar în zori, cînd oamenii umplură ulițele, tare se minunară văzînd că, lîngă oaia de piatră a fîntînii, se mai ivise o oaie. Cum bătea vîntul, talanga de la gîtul oii se mișca și sunetele talăngii parcă spuneau: „Domniță! Domniță! Domniță!"

Oamenii numiră fîntîna atunci Fîntîna-Domniței și, pentru întîia oară, se încredințară că o domniță poate fi și ea bună la ceva.

SÎNGER VÎNĂTORUL

Puhoaie de vreme s-au scurs de atunci, dar oamenii încă mai țin minte... Nimeni nu l-a uitat pe Sînger, vînătorul mlădios ca trestia și aspru ca piatra, că multe fiare a stîrpit, multe blănuri a adunat și nu s-a găsit în lumea întreagă unul să-i stea alături. Cînd răsărea din tufișuri, o frunză sau o floare roșie i se prindea în plete; cînd ieșea din lac, o iarbă roșie i se înfășura în jurul gîtului.

Cît era ziua de lungă bătea potecile codrului și ucidea sălbăticiuni. Patima vînatului îl stăpînea în asemenea măsură că ajunsese să ucidă de dragul vederii sîngelui, bucuros ori de cîte ori aburii calzi suiau din trupul vietăților străpunse de săgețile lui neiertătoare. Noaptea se culca pe unde nimerea și nu rareori lipsea de acasă cu săptămînile.

— Prea mult ucizi, fătul meu. Înțeleg să lipsești o zi, înțeleg să lipsești două... lipsește și trei, dar nu pieri cu săptămînile, că greu îmi duc singură bătrînețele și tare mă tem că odată și odată ai să pleci și n-ai să mi te mai întorci, îl ruga biata maică-sa.

Dar Sînger rîdea.

— De ce nu m-aș întoarce? Nu-ți face spaimă de florile mărului, nu s-a născut încă fiara care să-mi vină de hac!

Ofta atunci bătrîna și povestea întîmplări cumplite, petrecute cu ani în urmă. Vînători vestiți se mistuiseră ca fumul și trei nopți rîseră după aceea rîșii...

— Cînd le ies eu în cale, se încruntă Sînger, rîșii plîng.

— Zimbrii, fătul meu, aveau coarnele mînjite cu sînge și ochii lupilor erau roșii, ca niște flori de foc...

— Din coarnele zimbrilor beau vin îndulcit și pe blănile lupilor îmi odihnesc tălpile!

— Nimic nu te oprește, fătul meu, ofta bătrîna și, privind cu spaimă la maldărul de blănuri din colibă, adăuga în șoaptă: Nu-i cășunați vreun rău, fiare ale pădurii! E tînăr și nu știe multe...

Și într-o bună dimineață plecă Sînger și se afundă în codru și nu trecu mult că un rîs îi tăie calea.

„Vii numai bine", își spuse vînătorul.

Înstrună săgeata, încordă arcul, dar, cînd să slobozească săgeata, risul se făcu nevăzut. Înciudat, îi luă urma și îndată îl află cocoțat într-un fag. Din nou îl luă la ochi, din nou pieri sălbăticiunea și peste o clipă din nou îi tăie drumul.

Așa-l necăji în ziua aceea rîsul, aici pierzîndu-se-n copaci, aici sărind pe potecă, aici afundîndu-se-n cîte-un tufiș. Și se ținu Sînger de urma lui și rîsul îl purtă după el pînă rătăci vînătorul drumul și se pomeni într-o parte a codrului prin care nu mai umblase.

Toți copacii erau uscați, nu se zărea fir de iarbă sau lujer de floare. Crengile negre încremeniseră sub puterea unei spaime. Din loc în loc, un colț de stîncă răsărea din covorul frunzelor căzute și frunzele nu se sfărîmau sub tălpi: uscate, zbîrcite și negre, erau tari ca niște gheare sau ca niște copite.

„Cum de n-am ajuns eu niciodată pînă aici?" se întrebă Sînger fără să piardă din ochi rîsul, care cum se ivea, cum parcă intra în pămînt.

Și vînătorul nu-și dădu seama cît de mult îl purtase rîsul decît atunci cînd umbrele serii prinseră a se îndesi. În amurg copacii uscați păreau și mai cumpliți, iar cucuvăile începură a se tîngui. Se făcu întuneric. Și-n clipa cînd se întreba unde avea să-și petreacă noaptea, Sînger se izbi de un perete de piatră. Pipăi cu amîndouă mîinile și-ndată, dînd peste o deschizătură, înțelese că norocul îi scosese în cale o peșteră.

Adună degrabă un mănunchi de vreascuri, le cără în peșteră și, scăpărînd amnarul, aprinse focul.

„Al naibii rîs! O clipă dacă-l mai puteam vedea, îl doboram..."

Atunci limbile focului cuprinseră vreascurile, bezna fu alungată în unghere și Sînger văzu că se află într-o peșteră nemăsurat de mare. Bolta întunecată se sprijinea pe stîlpi de piatră, iar pereții erau de jur-împrejur zugrăviți în culori tari. Cît vedea cu ochii deslușea doar

chipuri de zimbri, de urși, de rîși și de lupi, și-n trupurile tuturor zări înfipte săgeți. Din pricina pîlpîirilor focului i se păru că sălbăticiunile zugrăvite se mișcă și-l ațintesc cu priviri sîngerii. De undeva, din fundul pămîntului, se auziră mugete înăbușite.

— Începe judecata zimbrilor! tună un glas aspru și-ndată pieriră de pe pereți celelalte fiare și rămaseră acolo doar zimbrii care-și răsuciră trupurile mari și-și întoarseră coarnele către vînătorul uluit.

„Visez, își spuse el. Am dormit, de bună seamă, și visez..."

În clipa aceea sări din foc o scînteie și-l arse pe braț și Sînger înțelese că nici nu doarme, nici nu visează. Un zimbru uriaș se desprinse de pe perete.

— Mă cunoști, vînătorule? întrebă zimbrul, și pe săgețile înfipte în trupul fiarei Sînger cunoscu crestătura pe care doar el o făcea și care era semnul lui de vînat.

Privind mai bine, zări același semn pe toate săgețile ce mușcaseră în carnea zimbrilor zugrăviți și pricepu că are în față doar namilele pe care le vînase cu mîna lui, de cînd începuse a vîna prin codru.

— Mă cunoști, vînătorule? întrebă zimbrul din nou.

— Te cunosc, zimbrule! Te-am răpus în Poiana-Izvorului.

— U-u, nelegiuitul! mugiră ceilalți zimbri, aplecîndu-și amenințător coarnele, iar zimbrul uriaș răcni de se cutremură bolta de piatră:

— Ucigașul nu tăgăduiește. Frați zimbri, răzbunare!

— Răzbunare! mugiră toate animalele și, cît ai clipi, desprinzîndu-se și ele de pe pereți, alcătuiră cu trupurile lor un cerc în jurul vînătorului.

Zimbrul uriaș intră și el în cerc. Ori încotro se întorcea, Sînger dădea doar peste coarne înroșite de pîlpîirile focului. Zimbrii se urneau în tăcere și răsuflarea grea nu li se auzea, nu fărîmau o piatră sub copite. Din ce în ce strîngeau cercul și se mișcau toți odată, înaintînd pas cu pas. Nici o putere din lume nu părea în stare să-i oprească și Sînger înțelese că toate coarnele înroșite de sclipirile focului aveau să fie și mai roșii după ce se vor fi înfipt în trupul lui.

Atunci scoase din tolbă săgeată după săgeată, și săgeată după săgeată trimise din arc. Toate săgețile nimereau la țintă, dar zimbrii înaintau tot atît de tăcuți, uriași și greoi. Nu se sinchiseau de săgețile lui și vînătorul își simți sîngele înghețînd în vine. Zimbrii care-l strîngeau în cerc erau morți — și nu-i putea ucide pentru a doua oară.

Zbîrnîia lemnul săgeților, vîrfurile lor ascuțite se înfigeau în carnea namilelor păroase și zbîrnîitul aducînd cu zumzetul unor cărăbuși era singura larmă din peșteră. Iar zimbrii înaintau încet, pas cu pas, ca la un semn.

Sînger îi lăsă să se apropie pînă ce coarnele li se aflară la o palmă de pieptul și spatele lui. Atunci se ghemui la pămînt și, luîndu-și vînt,

sări peste spinarea zimbrului uriaș și, pe gura peșterii, se năpusti afară, în noapte, pe cînd mugetele zimbrilor se ridicau în urma lui ca mugetele unei mări dezlănțuite.

— Prindeți-l! Fiare cu colți și fiare cu gheare, prindeți ucigașul scăpat de pedeapsă!

Și ursii, lupii și rîșii zugrăviți pe pereți, toate fiarele ce pieriseră în vremea judecății zimbrilor năvăliră pe gura peșterii și se avîntară pe urmele fugarului care gonea printre copacii uscați. Larma sălbăticiunilor îi dădea aripi, nu se îndoia de sfîrșitul pe care i-l pregăteau, și așa, urmărit de fiarele codrului, alergă cu sufletul la gură pînă simți că pășește în gol. Atunci, rostogolindu-se, se prăbuși de pe buza unei prăpăstii, mintea i se întunecă... și nu mai știu nimic.

Dacă a zăcut multă sau puțină vreme, Sînger n-avea să afle niciodată! Destul că, deschizînd ochii, se trezi culcat pe o blană de urs și nu auzi nici țîrîit de gîză, nici cîntec de pasăre. Liniștea părea de veacuri netulburată și se miră văzînd așternute, una lîngă alta, blănuri de rîși, de lupi și de ursi; iar blănurile se întindeau cît de departe putea privi în zare.

Fundul rîpei era neted ca-n palmă. Nu se înălța acolo nici copac, nici tufiș, nici fir de iarbă. Doar ici și colo, ca niște flori ciudate, capetele fiarelor răsăreau din covorul blănurilor și o lumină verzuie, strecurată prin frunzare nevăzute, scălda priveliștea.

Ridicîndu-se încet, privi îngîndurat înălțimea de la care se prăbușise: buza rîpei se înălța atît de sus, că n-ar fi putut-o ajunge nici cu săgeata. Și, căzînd de la asemenea înălțime, nu-și vătămase nimic, nu-l durea nimic și nu zări pe pielea netedă nici urma vreunei zgîrieturi.

Încercă să dezlege ciudatele întîmplări prin care trecuse, dar nu izbuti. Buimac, o apucă încotro îl duceau pașii, hotărît să se îndrepte spre casă.

Și merse peste blănurile așternute ca pentru primirea unui împărat, merse și nu peste multă vreme băgă de seamă că unele blănuri de culoare mai deschisă erau anume așezate cap la cap pentru a închipui un soi de cărare. Iar, dacă urmă cărarea de blană, se pomeni, într-un tîrziu, în fața unei colibe.

Ciudată colibă! La intrare, în chip de scară, un rîs, un lup și un urs se aflau așezați de-a latul, așa că spinările le alcătuiau trei trepte. Fiarele aveau capetele întoarse către cel ce venea spre colibă și-și rînjeau colții, amenințător. În locul ochilor, trei perechi de pietre scumpe sclipeau mai tăios decît sclipiseră ochii oricărei fiare întîlnite de vînător în codrii prin care rătăcise.

Tocul porții era făcut din coarne de zimbru meșteșugit îmbinate și drept poartă slujea o blană cum Sînger nu mai văzuse, o blană de

aur, mițoasă și grea. Iar întreaga colibă învelită în blănuri scumpe aducea mai degrabă a palat.

În clipa cînd se apropie, fiarele prinseră să mîrîie. Blana de aur se dădu în lături și o fată oacheșă se ivi în prag.

— Amuțiți, paznicilor! porunci ea. E cel dintîi vînător care a scăpat de judecata zimbrilor... Apoi, privind drept în ochii lui Sînger, spuse: Află că după ea urma judecata urșilor, apoi judecata lupilor și în ultimul rînd, judecata rîșilor.

— Cine ești? întrebă Sînger.

— Fiica celui mai cumplit dușman al tău. Dar, nu te teme, tata-i plecat de acasă și tu ești atît de frumos...

— Cine-i tatăl tău? mai întrebă vînătorul.

— N-ai auzit de stăpînul fiarelor de pe pămînt?... De mult te dușmănește și-i negru de supărare c-ai scăpat din peștera judecății. Nimeni nu știe unde te-ai ascuns și tata s-a dus să dea porunci. În clipa asta te caută toate fiarele codrilor, dar nici uneia nu i-a dat prin minte c-ai putut ajunge tocmai aici.

Sînger zvîrli priviri piezișe către cele trei fiare care-l pironeau cu ură, nepierzîndu-l din ochii lor de nestemate.

— Ajută-mă să scap, spuse el. Vreau să mă-ntorc acasă.

— Cît ești de aspru! oftă fata. Nu mi-ai spus o singură vorbă bună, vînătorule, și totuși eu am păstrat scînteia vieții în trupul tău... Sau crezi că fără mine ai fi rămas teafăr după prăbușirea ta din lumea oamenilor?

Atunci, pentru întîia oară, Sînger se uită cu alți ochi la fata din coliba acoperită cu blănuri și-i văzu chipul oacheș, mai frumos decît al fetelor de pe pămînt.

— Iartă-mă, rosti cu un fel de blîndețe stîngace. Te-ai arătat bună cu mine și de aceea te rog să fii mărinimoasă pînă la capăt. Însoțește-mă în lumea mea...

O mare bucurie lumină chipul frumos al fetei, cînd îi răspunse:

— Așa doream să-mi grăiești, vînătorule! Am să vin cu tine și n-are să-ți pară rău... Tot ce-ți cer e să-mi făgăduiești că de azi înainte nu vei mai ucide nici una dintre făpturile codrului.

— Dar bine, fată frumoasă, cum am putea trăi fără vînat? întrebă Sînger.

— Nu duce grija asta, zîmbi ea. Vei avea din belșug tot ce dorești.

Dacă auzi așa, se învoi Sînger, iar fata desprinse atunci blana de aur ce slujea drept poartă colibei și, înfășurîndu-se în blana de aur, coborî pe spinările celor trei fiare, ca pe trei trepte.

— Vino, lupule, porunci apoi.

— Stăpînă, stăpînă, rău te-ai gîndit, spuse lupul.

— Taci ! Scoate-ne pe amîndoi în lumea oamenilor.

Lupul scheună încetișor, dar fata și Sînger i se suiră în spinare și lupul o porni în silă, privind întruna către rîsul și ursul care-și clătinau capetele a mustrare.

— Mai repede ! porunci fata.

Atunci lupul începu să alerge în salturi mari și ajunse curînd la peretele rîpei.

— Stăpînă, stăpînă, mai gîndește-te o dată, o rugă fiara, oprindu-se.

— M-am gîndit la toate, răspunse fata. Hai, sus !

Și lupul sări și vînătorului i se păru că fiarei îi crescuseră aripi, atît de lesne se înălțase pe buza prăpastiei, chiar acolo de unde el se prăbușise în noaptea cînd haita sălbăticiunilor îl fugărise prin codru. Și nu se depărtară cu mult de buza prăpastiei, că un rîs le tăie calea și dădu să sară asupra lui Sînger.

— Oprește-te, rîsule ! porunci fata, iar fiara se făcu mică și, apropiindu-se tîrîș, îi linse picioarele.

Lupul gonea în salturi. Felurite sălbăticiuni se apropiară de nenumărate ori gata să se năpustească, de tot atîtea ori fata le porunci să nu se atingă de vînător, și lupul trecu prin pădurea uscată, străbătu codri și lăsă în urmă dealuri și văi, pentru a se opri în fața colibei lui Sînger.

— Rămîi cu bine, stăpînă.

— Cu bine, lupule.

Fiara se făcu nevăzută și vînătorul o pofti pe fată în colibă. Se bucură bătrîna lui mamă dacă-l văzu întorcîndu-se și plînse și rîse printre lacrimi, că trei luni încheiate-i lipsise feciorul și nu mai nădăjduia să-l vadă. Iar cînd dădu cu ochii și de nora pe care i-o adusese, nu-și încăpu în piele de fericire și nu știa ce să le mai pună înainte.

— Așa arată locuința ta, va să zică, spuse fata privind cu ochi mari coliba și tot ce se afla într-însa.

Își lepădă apoi blana de aur. Și-n clipa aceea răsună un strigăt ciudat și lui Sînger i se păru că mugește un zimbru, mormăie un urs, urlă un lup și rîde un rîs. Fără să vrea, întinse mîna să apuce o săgeată din tolbă, dar fata-l opri.

— Nu uita ce mi-ai făgăduit. E glasul tatei, care mă cheamă. Mă întorc îndată.

Și ieși din colibă, în vreme ce vînătorul se apropie de ușă și, printr-o crăpătură, privi afară. Văzu un bărbat neobișnuit de înalt și de spătos, cu trupul acoperit de o blană albă ca laptele, cu fruntea încinsă de o coroană alcătuită din coarne de zimbru. Nenumărate fiare se aflau în jurul lui, tăcute și nemișcate.

— Copilă nechibzuită, spuse stăpînul fiarelor, de ce ți-ai părăsit palatul ?

— Am plecat după cel ce mi-e drag, tată...

— Nu știi că l-am osîndit la moarte ?

— Știu, răspunse fata. Dar nu va mai vîna nicicînd...

Bărbatul cel înalt se încruntă și glasul îi sună aspru cînd rosti :

— Nu l-am osîndit pentru ce-ar întreprinde în viitor. E vinovat de sîngele răspîndit pînă azi. Să se-mplinească osînda ! și arătă fiarelor ușa colibei.

Dar fata nu se înspăimîntă.

— O clipă, tată, spuse ea și, intrînd în colibă, așeză blana de aur pe umerii lui Sînger.

Ieși apoi cu el și-l înfățișă bărbatului încununat cu coarne de zimbru, în vreme ce fiarele se traseră îndărăt, neliniștite.

— I-ai dăruit blana de aur, șopti tulburat stăpînul fiarelor.

— De azi înainte nimeni nu se mai poate atinge de iubitul meu, strigă fata, iar bărbatul înalt și spătos oftă, copleșit de tristețe.

— Ce-ai făcut, copilă nechibzuită ? Ai rupt punțile spre noi și te-ai aruncat orbește într-o lume pe care n-o cunoști... S-ar cuveni să te blestem, dar inimii mele i-e milă. Cînd vei voi, te vei putea întoarce...

Și, grăind astfel, se depărtă încet, cu capul în pămînt, întovărășit de alaiul fiarelor.

Iar fata rămase în coliba lui Sînger. Întinse blana de aur peste ușa de nuiele și, la adăpostul blănii de aur, bătrîna o deprinse cîte se cer știute în lumea oamenilor. Învață fata să țească și să spele, învață să semene și, învingîndu-și sila față de dobitoacele de pe lîngă casă, se obișnui să crească păsări care nu zboară, să mîngîie pisica și cîinele. Intr-un rînd, cînd îi mai venea greu să se împace cu vietățile îmblînzite, ei, care crescuse cu fiarele sălbatice, întrebă cîinele :

— Nu ți-e dor de codru ?

— Vezi, îl iubesc pe vînător, răspunse cîinele, și fata se gîndi că și ea îl iubește pe Sînger și că de aceea, poate, nu-i mai era dor de codrul verde.

Și tare se minuna bătrîna că în oalele ei fierbe întotdeauna o bucată de carne, măcar că feciorul nu-i mai vîna defel.

— Cine-mi aduce carnea ? Cine o pune în oală ?

— Nu știu, se posomora Sînger și ieșea din colibă și pornea spre codru.

Acolo bătea cărările știute și, din obicei, lua urma fiarelor, dar niciodată nu punea mîna pe arc. Dacă întîlnea vreuna dintre sălbăticiunile pe care le vîna odinioară se mulțumea s-o petreacă multă vreme cu privirile, iar sălbăticiunea nu se ferea de el. Atunci cînd umbla însă

prin codru alături de cea crescută în palatul de blănuri, fiarele se adunau îndată și se întreceau să lingă picioarele fetei.

— Cum o mai duce tata?

Fiarele scînceau ușurel și fata ofta, întorcîndu-se în coliba apărată de blana de aur...

Dar zilele în care se îmbăta de mirosul sîngelui începură să-i lipsească lui Sînger. De fiarele codrului nu cuteza să se atingă, că nu uitase primejdia din peștera judecății... Mohorît, cutreiera codrul și într-o bună zi tocmai ajunsese la capătul răbdării cînd se întîlni cu un vînător dintr-un alt neam.

— Mîine pornim la luptă, îl vesti vînătorul.

Sînger se lumină la față și făgădui să dea o mînă de ajutor. A doua zi luptă alături de vînătorul întîlnit în codru și nu se sinchisi dacă neamul lui are sau nu dreptate. Vărsă bucuros sîngele unor oameni despre care nu știa nimic și care nu-i făcuseră vreun rău și ieși din luptă istovit, dar fericit cum nu mai fusese de mult.

Din ziua aceea luă parte la toate încăierările neamurilor de pe meleagurile lui, și-n coliba de la marginea codrului nimeni nu bănui cum își trece vremea; obișnuia să lipsească zile întregi și nimeni nu-l întreba nimic. Dar, înainte de a se întoarce acasă, Sînger se oprea întotdeauna la malul lacului de se spăla de sînge și o iarbă roșie i se încolăcea atunci în jurul gîtului, o floare roșie i se oprea în plete.

Trecură astfel zile după zile și în coliba de la marginea codrului mama vînătorului adormi pentru totdeauna, iar soția îi născu un prunc. Și, pentru că era nepotul stăpînului fiarelor, fiarele i se strîngeau în jur cînd îl vedeau, lupoaicele îl alăptau și, nu o dată, cînd băiatul crescu și, depărtîndu-se de colibă, se rătăci prin codru, un urs îl aduse acasă. Iar, pentru că era feciorul lui Sînger, învăță să tragă la țintă. Toți copacii din jurul colibei purtau urmele săgeților lui, dar niciodată nu-i trecuse prin minte să ia la ochi vreo fiară.

— De ce-l lași să tragă cu arcul? întreba maică-sa uneori, și Sînger zîmbea, răspunzînd:

— Un bărbat trebuie să știe de toate. Arcul nu-i numai pentru fiare...

Băiatul se juca într-un rînd, în apropierea colibei, cu doi pui de rîs. Dacă se hîrjoniră și se fugăriră, aici alergînd, aici cățărîndu-se în copaci, osteniră și se lungiră în iarbă, băiatul la mijloc și rîșii de-o parte și de alta.

— Stați așa, strigă el deodată. Am să trag o săgeată drept între voi.

Și, ridicîndu-se, alergă pînă sub coroana unui stejar, se întoarse cu fața către cei doi rîși care-l priveau încrezători în dibăcia lui de arcaș, și înstrună săgeata. În clipa cînd săgeata porni, o ghindă se desprinse însă de pe una dintre crengile stejarului și atinse în cădere săgeata,

abătînd-o din zbor. Săgeata șuieră și se înfipse în trupul unui pui de rîs. Sîngele țîșni. Speriat, rîsul care nu fusese atins se mistui în codru.

Zadarnic se căi băiatul, zadarnic își mîngîie prietenul rănit, rîsul se stinse în brațele lui, privindu-l cu dureroasă mustrare. Și plînse băiatul și, cu trupul rîsului în brațe, se îndreptă spre coliba părintească.

Maică-sa îl zări de departe și se bucură că feciorul i se întoarce cu una dintre sălbăticiunile codrului. Dar, dacă se apropie, îi văzu mîinile pătate de sînge.

— Ce ai pe mîini ? strigă simțind că-i tremură genunchii.

Plîngînd, băiatul așeză la pămînt trupul puiului de rîs.

— Nu sînt de vină, crede-mă...

Dar mama nu-l ascultă. Se plecă peste trupul rîsului și, dacă se încredință că viața-i fugise prin rana pricinuită de săgeată, își ascunse fața în palme. Și rămase multă vreme așa, plecată peste trupul puiului de rîs, dar, cînd se îndreptă, fața îi era împietrită și aspră. Cu pași rari se apropie de ușa colibei și smulse blana de aur înfășurîndu-se în ea, apoi, cu capul pe spate, scoase un strigăt neomenesc, o chemare. Și, asemenea vînătorului cu ani în urmă, băiatului i se păru că mugește un zimbru, mormăie un urs, urlă un lup și rîde un rîs. Și lupul cu ochi de nestemate care-o adusese în lumea oamenilor se ivi ca din pămînt și soția lui Sînger i se urcă în spinare. Dar, în clipa în care lupul se pregăti de plecare, inima mamei se strînse.

— N-am să pot așa, lupule...

Lupul privi cu ochii lui de nestemate în ochii mamei și înțelese. Mîrîi, dar se apropie de feciorul lui Sînger și, cu limba lui aspră, îi linse mîinile spălîndu-le de sînge.

— Mulțumesc, lupule, șopti mama, iar lupul strigă :

— Hai, încalecă și tu, pui de stăpîn !

Iar băiatul încălecă și lupul o porni în salturi mari, pierind pentru totdeauna din lumea oamenilor...

Sînger lipsea de acasă. Dacă se întoarse noaptea, se împiedică de trupul rîsului și, cercetîndu-l, află săgeata pe care citi semnul feciorului. Gînduri negre-l năpădiră, iar cînd deschise ușa colibei își găsi coliba pustie. Blana de aur pierise. Atunci, înțelegînd că soția i se întorsese în palatul de blănuri din care fugise ca să-l urmeze pe pămînt, hotărî s-o caute.

Îmbrățișă cu privirea coliba în care atît amar de vreme trăiseră împreună, apoi se năpusti afară, în noapte. Și numai ce pătrunse în codru, că stăpînul fiarelor i se ivi înainte, urmat de alaiul de zimbri și urși, de lupi și rîși. Strălucitor de albă, blana stăpînului împrăștia o lumină lăptoasă, iar coroana alcătuită din coarne de zimbru împungea parcă dușmani nevăzuți.

Înalt și spătos, stăpînul fiarelor își mișcă brațul, arătînd spre vînător. Și zimbrii își înfipseră coarnele în trupul lui Sînger, urșii-l călcară în picioare, lupii-l mușcară și rîșii-l sfîșiară, în vreme ce, tăcut și încruntat, stăpînul fiarelor își încrucișase brațele pe piept.

Iar dacă fiarele se dădură în lături, din sîngele vînătorului crescu, sub ochii lor, un copăcel cu ramuri de sînge.

— Sînger să te numești în vecii vecilor, spuse stăpînul fiarelor, dar, dacă-n viață ți-a plăcut să verși sînge, acum să curmi țîșnirea de sînge ori de cîte ori vei fi pus pe rană!

Și fiarele se răspîndiră care încotro, iar stăpînul se întoarse în palatul lui de blănuri, unde soția lui Sînger aștepta, cu inima înfiorată.

— S-a făcut dreptate, răspunse tatăl la întrebarea mută cu care-l întîmpină.

Două lacrimi grele curseră din ochii celei ce-l iubise pe vînător. Cu arătătorul își zvîntă însă lacrimile și le zvîrli departe, iar lacrimile zburară și nu se opriră decît pe copăcelul cu ramuri sîngerii, unde se prefăcură în două flori albe, ca o durere tînără.

Peste ani și ani feciorul lui Sînger ajunse stăpîn al fiarelor și purtă coroana alcătuită din coarne de zimbru. Pădurarii știu că-n nopțile de vară un tînăr cu blana albă ca laptele pășește prin codri, urmat de sumedenie de fiare. În fața sîngerului se oprește o clipă, apoi își scutură pletele și trece mai departe. Puhoaie de vreme s-au scurs de atunci, dar oamenii încă țin minte...

DEȘTEPTĂCIUNEA PROȘTILOR

Doi proști s-au întîlnit cîndva la o cruce de drumuri. Pe cel dintîi îl goniseră oamenii din satul lui, că prea era din cale-afară de prost și le făcea satul de rîs. Celălalt se suise într-o căruță în care se mai înghesuiseră nouăzeci și nouă de proști. Căruța cu proști se rupsese de greul prostiei și proștii se împrăștiaseră care încotro, umplînd lumea pînă-n ziua de azi...

— Bună vreme, om cuminte, spuse așadar primul prost văzînd că se întîlnise cu unul care, deși soarele ardea, purta două căciuli și trei cojoace.

— Mulțumesc dumitale, om cu scaun la cap, răspunse al doilea, băgînd de seamă că drumețul ce-i dăduse binețe purta pe cap un scaun cu fundul spart.

Auzind fiecare vorbele celuilalt, pricepură proștii că se întîlniseră doi oameni de nădejde și hotărîră să-și urmeze calea împreună ; iar, dacă merseră ce merseră, li se făcu sete.

— Bună ar fi acum niște apă, spuse cel dintîi.

— Phii ! Tare bună, încuviință al doilea. Bună de tot...

Și, ca un făcut, dădură îndată peste două fîntîni așezate, cine știe de ce, una lîngă alta.

— Vezi ? Eu am să beau dintr-àsta, spuse prostul cu două căciuli și trei cojoace oprindu-se lîngă una dintre fîntîni.

— Oare cealaltă n-o fi avînd apă mai bună ? întrebă prostul cu scaun la cap.

Prostul cuminte căzu pe gînduri. Privi fîntînile cu îndoială și, izbindu-se cu palma peste frunte, grăi :

— Știi că ai dreptate ? Păi, atunci, din care să bem ?

— He-he, rîse cel cu scaun la cap, te-nvăț eu. Am zis că a doua are apă mai bună ? Iacă, bem dintr-a doua !

Dar prostul cuminte, cu două căciuli și trei cojoace, căzu parcă și mai tare pe gînduri.

— Așa, pare lesne de zis, răspunse el după o vreme. Dar dacă tot apa din prima fîntînă e mai bună, a ?

Prostul cu scaun la cap căscă atunci o gură mare, mare și n-o închise decît după ce strigă :

— Vai de mine ! Și ce-i de făcut ?

— Iacă, măcar că sînt cuminte și umblu iarna-vara cu două căciuli și trei cojoace, tot nu mă pricep ce să spun, vorbi încurcat al doilea prost. Ce ne facem ?

Și amîndoi, uscîndu-se de sete, rămaseră să cugete. Oftau și cugetau. Cugetau și trăgeau cu coada ochiului, cînd la o fîntînă, cînd la alta, neputîndu-se hotărî din care să bea.

— Frate-meu, auzi ?... Mor de sete ! izbucni deodată cu glas plîngător prostul cuminte.

— Dară eu ! îi ținu isonul cel cu scaun la cap. Mă tem c-am și murit de-a binelea... Dar cum să bem așa, ca proștii ! Nu-i rușine ?

— Drept ! Așa-i. Ca proștii nu putem bea, spuse al doilea prost izbucnind în hohote de plîns.

— Nu mai plînge, că-mi sfîșii inima, rosti atunci cel dintîi, plîngînd cu lacrimi cît bobul de strugure.

— Ce păcat că nu sîntem mai proști ! strigă deznădăjduit prostul cuminte. Am bea și noi ca proștii, și gata...

Prostul cu scaun la cap căzu sfîrșit lîngă ghizdurile uneia dintre fîntîni.

— Numai ca să ne răpună cu zile au săpat, te miri ce ticăloși, două fîntîni taman aici ! Două... Una nu le-ajungea ?

Prostul cuminte se prăbuși lîngă ghizdurile celeilalte și prinse a răcni ca din gură de șarpe :

— Ajutor ! Săriți, oameni buni !... Murim de sete !

Dar, cum se aflau departe de sat, nimeni nu-l auzi. Prostul își luă atunci rămas bun de la viață și, închizînd ochii, își propti capul în țărînă. Cînd colo, nasul i se opri într-un ochi de apă stătută, cursă din găleata cine știe cui.

— Bogdaproste ! își spuse ușurat și, lipăind încetișor, încetișor, să nu-l simtă tovarășul, bău toată apa aia verzuie.

Dar, să vezi comèdie, tot așa făcu și prostul cu scaun la cap, care găsi și el, lîngă fîntîna lui, un ochi de apă încropită de soare.

— Hai, frate-miu, să mergem, rosti atunci înviorat prostul cuminte. Dă-le-ncolo de fîntîni păcătoase !

— Că bine zici, frățioare, răspunse la fel de înviorat prostul cu scaun la cap. Lasă-le naibii de fîntîni...

Și, încîntați că nu băuseră ca proștii, cei doi înțelepți își urmară drumul cărînd două căciuli, trei cojoace și un scaun cu fundul spart.

Cel ce nu i-a întîlnit
Rog să-mi scrie negreșit !

CERBUL DE STICLĂ

Povestea asta nu-i atît de nouă pe cît ai socoti, poate ; e mult mai veche, încă de pe vremea calicilor, cam de pe cînd au fost atîrnate stelele de aur pe cer, cu cîțiva ani înainte de a se fi născocit drumul de fier. Ce mai tura-vura, trăia pe la noi un boier lat în șale de atîta stat pe sofale, care moștenise de la boierii dinaintea lui un beci mare cît o casă din cele mari, și beciul era tot-tot bucșit cu galbeni, de nu le știau seama nici vătafii, nici boierul, că, vorba-aceea, dacă am, să fie și nici dracu să nu știe !

Iaca, bun. Numai că boierul, dacă tot ședea și bea cafea, murea de urît și se gîndea la cîte cele : măi, că n-are și el ceva de făcut în toată ziulica mare ; că să-și numere galbînii n-are răbdare ; că de altăceva nu-i în stare ; că tare amărîtă viață are — mă rog, ședea boierul pe sofa și, azi așa, mîine așa, plîngea în ceașca de cafea !

Și într-o bună zi, cum plîngea el și-și înghițea lacrimile mirîndu-se că-i pare sărată cafeaua, odată vine un slujitor și-l vestește că un negustător de peste mări a sosit cu mărfuri alese și roagă să i se îngăduie să le înfățișeze cinstitului boier.

— Cum de nu ? Să vie, strigă boierul, prea mulțumit că are cu ce-și trece vremea.

Cît te-ai șterge, să zicem, la un ochi, păși negustătorul în încăpere. Era un om lung și slab, cu barbă ascuțită și căutătură vicleană. Purta o mantie de culoarea vișinei putrede, era încins cu un brîu albastru de mătase și-n brîu avea înfipt un hanger.

— Fii bine venit, negustătorule, rosti boierul săltîndu-se oleacă pe sofa. Ce minunății ne-aduci de peste mări ?

Negustătorul se înclină tăcut și, drept răspuns, bătu de trei ori din palme. Atunci ușile se deschiseră și șapte slujitori muți și surzi așezară la picioarele boierului pocale și tipsii, cupe și carafe, oglinzi și podoabe, toate din cleștar limpede și curat ca apa de izvor. Soarele juca pe cleștarul limpede care strălucea în culorile curcubeului, și boierul se săltă din nou pe sofa.

— Aferim ! strigă el. Le cumpăr pe toate !

Negustătorul se înclină și făcu un semn. Cei șapte slujitori ieșiră ducînd minunile de cleștar, iar boierul așteptă, nădăjduind să vadă și altele. Dar negustătorul nu se clintea.

— Ei, ce-mi mai arăți ? întrebă cu nerăbdare boierul.

Atunci fața negustătorului se posomorî și, pentru întîia oară de cînd intrase în încăpere, buzele i se mișcară.

— Mă doare inima, boierule, dar altceva nu-ți mai pot arăta.

— Chiar nimic ? Nimic de tot ? întrebă dezamăgit boierul.

— Nimic, oftă negustătorul. Am fost silit să-mi închid sticlăria și ce-ai văzut e tot ce mi-a rămas. Nu mai am bani...

— N-ai bani ? se minună boierul.

— Nu...

Un gînd se născu atunci în creierii toropiți ai boierului. Îl întoarse pe-o față și pe alta, chibzui și, în cele din urmă, zise :

— Ian ascultă, negustătorule... Ce-ar fi să-ți deschizi o sticlărie aici, pe moșia mea ? Bani, vorba aceea, am berechet. Faci sticlă și-mpărțim cîștigul.

O flacără se aprinse în privirile viclene ale neguțătorului. Și, măcar că toate mergeau după pofta inimii lui, se prefăcu a chibzui și el, se lăsă greu și nu se învoi decît după trei ceasuri de tîrguială, spre bucuria boierului care nădăjduia că sticlăria îi va alunga urîtul și-l va face să-și treacă vremea mai plăcut.

Așa se deschise, pe meleagurile noastre, sticlăria străinului. Nimeni n-avea îngăduința să arunce o privire înăuntru, acolo unde nu pătrundea decît neguțătorul cu slujbașii lui muți și surzi, care se dovediră a fi șapte meșteri mari, calfe de sticlari. Boierul se arătă de cîteva ori, apoi se mulțumi să privească doar pocalele, sculele și podoabele de cleștar, că-n sticlărie era și fum și cald, și tot mai bine se simțea pe sofa, lîngă ceașca lui cu cafea.

Și a mers treaba ca pe roate ani și ani, și din sticlărie ieșeau lucrușoare de cleștar care se împrăștiau în lume aducînd neguțătorului și boierului galbeni buni și lucitori. Se speriase boierul de mulțimea galbenilor și se frămînta la gîndul că n-aveau să mai încapă în beciul cel mare, cînd neguțătorul i se înfățișă într-o bună zi, posomorît și încruntat ca altă aia.

— Află, boierule, spuse el, că azi-noapte mi-a murit un meșter. Am nevoie de un ucenic care să învețe meșteșugul și să fie în stare să-mi înlocuiască meșterul, că nu pot lucra decît dacă am, în cap, șapte meșteri mari, calfe de sticlari.

— Și pentru atîta lucru te frămînți ? rîse boierul. N-am eu destui țărani din care să-ți alegi nu unul, ci o mie de ucenici ?

Neguțătorul își plecă fruntea și coborî glasul :

— Meșterii mei, cum vei fi băgat de seamă, sînt cu toții muți și surzi. I-am ales așa ca să nu-mi trădeze meșteșugul și n-am poftă să mă dau pe mîna unui ucenic în stare să vorbească prea multe și s-audă ce nu se cuvine. Eu, boierule, am nevoie de un ucenic mut ca peștele și surd ca un buștean...

— Pricep, încuviință boierul. Am să-mi chem vătaful și am să-i poruncesc să caute printre țărani un flăcău mut și surd.

— Iar dacă nu se va afla nici unul ?

Boierul se uită la neguțător cu milă, cum te-ai uita la un prunc neștiutor, și spuse moale :

— Dacă nu se va afla nici unul, om face unul cum se cere. I-om smulge limba și i-om străpunge urechile !

Auzind una ca asta, se bucură neguțătorul, că el tot așa gîndise, dar se temea că boierul nu i-ar îngădui să schilodească un om ; și, bucurîndu-se, plecă la treaba lui, în vreme ce boierul își chemă vătaful și-i porunci :

— Ascultă, vătafule, să faci ce-i ști și cum îi ști, dar fără un flăcău mut și surd să nu-mi vii...

Începu vătaful să cutreiere bordei după bordei și, dacă găsi un mut, află că mutul aude, iar dacă dădu peste surzi, aceia erau moșnegi și, de grăit, grăiau ca tot omul. Tii! la mare strîmtoare încăpuse vătaful! De teama boierului umbla tot cu nasul în jos și, umblînd așa, se ciocni piept în piept cu un nepot de soră. Era acela un flăcău sprinten de nu ședea locului cum nu șade apa, și calic, de n-aveau nici cîinii ce trage dintr-însul.

— Ce-i, nene? Ce umbli tot trist și parcă-ți ninge-ntruna?

— Fugi din drumul meu, pacoste!

— Zău, nene, spune-mi și mie ce-ai pe inimă... Cine știe de unde sare iepurele? Poate că te alegi cu un sfat bun tocmai de la unul ca mine...

— Piei din ochii mei, n-auzi?

Dar flăcăul, nu și nu, se ținu de capul vătafului pînă i-a spus omul porunca boierului; nu de alta, dar să scape de el.

— Atîta tot? rîse însă flăcăul. Păi ia-mă cu dumneata! Zici că-s mut și surd din născare și, încolo, las' pe mine!

N-a vrut vătaful nici s-audă, la început, dar dacă a văzut și a văzut că în toate satele boierului nu găsește un mut și un surd adevărat, ce și-a zis: „Ia să i-l duc eu pe Radu (că așa-i zicea flăcăului, Radu). Dacă m-o vedea venind cu mîna goală, odată te pomenești că mă scoate din slujbă...“

Așa se brodi că vătaful se înfățișă la curte cu Radu. Negustătorul era și el de față.

— Da-i mut și surd? întrebă el.

— Vai de mine! Mai mut și mai surd nici că se poate...

— Ești mut, băiete? întrebă și boierul, numai că Radu, vezi bine, holba ochii cît cepele și-și ținea buzele cusute ca un mut și un surd ce se afla.

— Bine, vedem noi, zise negustătorul și, nici una, nici două, îl duce pe Radu în sticlărie, scoate un fier înroșit în foc și i-l lipește de braț.

A sărit Radu de durere, s-a tăvălit pe jos, dar nici un sunet n-a scos.

— E mut, își spuse negustătorul și, liniștit dinspre partea asta, începu să-i arate ce are de făcut.

Așa a rămas Radu în sticlărie de a privit lucrul meșterilor și s-a minunat văzîndu-i cum moaie un capăt de țeavă în sticlă topită și suflă apoi în celălalt capăt umflînd băsici de sticlă din care închipuie carafe și pocale de toată mîna — și mici, și mari, și subțiri, și pîntecoase. A privit o vreme, și unde nu-l vede negustătorul că pune mîna pe-o țea-

vă din cele de suflat, îi moaie un capăt în sticla topită și suflă. Iar mărgica moale se umflă, crește, crește, se face o mîndrețe de pom cu trunchi de sticlă, crăci de sticlă, flori de sticlă și frunze de sticlă. Iar trunchiul era sur, frunzele verzi și florile de cleștar, iar frunzele tremurau pe codițele lor și, tremurînd, cîntau ușurel...

Se strînseră meșterii în jurul lui Radu și priviră prostiți minunea de pom, iar negustătorul se încruntă și prinse a răsfoi prin ceasloavele lui, unde stătea scris cum se fac toate podoabele de sticlă. Răsfoi ceasloavele și citi bucoavnele, dar nicăieri nu găsi însemnare despre felul cum se pot sufla pomi de sticlă de mai multe culori, și încă în stare să cînte. De cînd viețuiau meșteri sticlari pe lume, asemenea lucru nu se pomenise!

Tot încruntat, negustătorul făcu atunci semn flăcăului și-i porunci să mai sufle un pom, ca să vadă și el cum vine treaba. Radu se gîndi ce se gîndi, luă țeava, scoase din cazan o boabă de sticlă topită și suflă. Il privea negustătorul cu sufletul la gură și cu sufletul la gură priveau și cei șase meșteri mari, calfe de sticlari, iar Radu suflă, suflă și la capătul țevii se ivi deodată un om de sticlă. Se holbară meșterii și nu le veni să-și creadă ochilor, și se trase negustătorul de barbă, că omul de sticlă era lung și slab, avea o barbă ascuțită și priviri viclene, purta o mantie de culoarea vișinei putrede, era încins cu un brîu de mătase albastră și-n brîu purta înfipt un hanger.

Chiar așa, flăcăul plăsmuise din sticlă chipul negustătorului! Și fața-i avea culoarea trandafirie a feței omenești și ochii-i erau verzi, părul negru, iar straiele cum îți spusei...

Dacă-o văzu și pe asta, chibzui negustătorul și din nou răsfoi prin ceasloave și-și purică de-a mărunțelul strîmbele bucoavne și foarte se miră neaflînd nicăieri însemnare despre felul cum se pot sufla oameni de sticlă după chipul și asemănarea oamenilor vii. Dar mirarea îl copleși cu totul cînd pricepu că Radu nu-i în stare să facă același lucru de două ori. Pomul de sticlă pe care-l sufla nu semăna niciodată cu cel pe care-l mai suflase și făcea de fiece dată altminteri chiar chipul negustătorului. Era chipul lui, îl cunoșteai, dar chipurile nu semănau între ele. Cei șase meșteri mari, calfe de sticlari, în schimb, dacă învățară să sufle pomi de sticlă, îi suflau aceiași, de semănau ca două picături de apă.

Radu născocea însă mereu chipuri noi și noi alcătuiri și-i învăța și pe ei meșteșugul, iar negustătorul trimetea podoabele de sticlă în lumea largă, unde începură împărații să se bată pentru minunile flăcăului, de numele căruia nimeni nu auzise. Și adunară boierul și negustătorul galbeni cu carul și săpară beciuri încăpătoare, șapte beciuri fie-

care, să aibă unde-și țină comorile. Cît despre Radu, rămăsese tot calic, de n-aveau nici cîinii ce trage dintr-însul...

Acu, sosi într-un rînd la curtea boierului un vătășel cu strașnică poruncă împărătească :

„Află, boierule, că eu, luminatul și preaputernicul Verde Împărat, am de gînd să-mi mărit fata cu feciorul luminatului și preaputernicului Negru Împărat. Și-n zestrea fetei voi să fie un lucru nemaivăzut și nemaipomenit, ca să se mire neamurile și să-mi cunoască puterea. Așadar îți poruncesc ție, credinciosul meu boier, să grăbești să faci ce-i știi și cum îi știi, dar pînă-n trei zile să-mi trimiți o podoabă de sticlă cum n-a mai fost, nu este și nu va mai fi ! Și să fie moartă și vie, zăcînd și umblînd, și nimeni să nu priceapă cum a fost lucrată. Iar dacă-mi vei împlini porunca vei primi trei care cu galbeni, iar dacă n-o vei împlini îți va sta capul unde-ți stau picioarele. Am zis !"

Cînd află boierul porunca împărătească îi scăpă din mînă ceașca de cafea și pătă mîndrețea de sofa. Apoi, tremurînd tot, îl găzdui pe vătășel și trimise după neguțător.

— Nu te teme, boierule, spuse neguțătorul. Păi Radu ce păzește ? Și-l chemară ei pe flăcău și boierul strigă, încă tremurînd de spaimă :

— Pînă azi ai huzurit, Radule, dar acum îți poruncesc să grăbești să faci ce-i știi și cum îi știi, dar pînă-n trei zile să-mi aduci o podoabă de sticlă cum n-a mai fost, nu este și nu va mai fi. Și să fie moartă și vie, zăcînd și umblînd, și nimeni să nu priceapă cum a fost lucrată. Iar dacă-mi vei împlini porunca vei primi trei galbeni, iar dacă n-o vei împlini îți va sta capul unde-ți stau picioarele. Ai priceput ?

— Ce să priceapă, boierule ? Nu știi că-i surd ? zise neguțătorul și, cum-necum, tălmăci porunca prin semne.

Radu zîmbi, se închină și plecă. Și se încuie în sticlărie și nu ieși două zile și două nopți din încăperea plină cu fum și încinsă peste măsură, nu mîncă, nu dormi, iar în zorii celei de-a treia, pe cînd boierul se da de ceasul morții pe sofaua lui, se deschise poarta sticlăriei și Radu ieși, galben ca lămîia, clătinîndu-se pe picioare, dar purtînd pe brațe ceva acoperit cu un ștergar ca laptele. Și, clătinîndu-se, urcă treptele de piatră și se înfățișă boierului care bea cafea după cafea și i se tînguia neguțătorului :

— Ce să mă fac ? Ce să mă fac ?... Au să mă lase fără cap !

Intrînd, Radu așeză la picioarele boierului ce lucrase, și trase ștergarul. Și țipă de bucurie boierul, și strigă de mirare neguțătorul, că flăcăul suflase o minge de cleștar cît un cap de om, și-n minge alerga un cerb de sticlă aurie. Și mingea era moartă și cerbul era viu, mingea zăcea și cerbul umbla, și nimeni nu putea pricepe cum fusese lucrată asemenea minune de sticlă.

— Iacă cei trei galbeni, spuse boierul, dacă-și mai veni în fire. Și, ca să vezi cît sînt de bun, ține, îți mai dau un galben pe deasupra, așa, de la mine... și sughiță de plăcere la gîndul celor trei care cu galbeni, făgăduite de împărat.

Radu luă galbenii și dădu să iasă pe ușă, cînd vătășelul împărătesc se repezi în încăpere.

— Azi e a treia zi, boierule! strigă vătășelul. Nu ți-e milă de preacinstitul dumitale cap?

— Ba mi-e milă, cum de nu? răspunse boierul. Drept care am și împlinit porunca luminației sale...

Dacă văzu vătășelul ce lucru de cerb viu într-o minge moartă îi arăta boierul, întîi nu-și crezu ochilor. Apoi se lumină la față și rămase prostit, după un obicei al lui mai vechi.

— Doamne, boierule, pe legea mea, cele trei care cu galbeni pe care le vei primi nu plătesc nici pe sfert minunea asta, zise el adunînd ce mai putu din mințile lui, oricum rătăcite. Dar care-i meșterul cu mîini de aur de-a lucrat asemenea podoabă?

— Acest cinstit negustător și meșter sticlar căruia de mult i s-a dus buhul, zise boierul, arătînd către negustătorul care se închină smerit.

Iar Radu, săracu, vedea și auzea. Nu zise nimic dacă pricepu că primise patru galbeni pentru munca lui, în vreme ce boierul avea să capete trei care cu galbeni pentru că șezuse pe sofa și-și băuse ceștile cu cafea. Dar să se mîndrească altul cu munca lui, 'asta nu răbdă!

— Cinstite dregător împărătesc, spuse el de aceea, eu am lucrat cerbul de sticlă.

Tii, măiculiță maică! Să fi văzut ce mutre făcură boierul de pe sofa și negustătorul care tocmai se-nclina... Dacă pămîntul ar fi scuipat în fața lor un balaur cu șapte capete sau dacă o pasăre cu cap de măgar ar fi căzut din cer și ar fi început să ragă acolo, în încăpere, n-ar fi căscat boierul ochii mai mari și n-ar fi albit negustătorul mai tare la chip.

— Nu-i mut! gemu boierul.

— Nici surd! scrîșni negustătorul.

— Ne-ai înșelat, ticălosule... Slujbași, dați-mi cafea! răcni boierul și se răsturnă pe sofa.

— Am să storc și ultima licărire de viață din tine, spuse negustătorul care, din alb, se făcuse verde.

Atunci grăi vătășelul împărătesc, și toți îl priviră cu luare-aminte și-și ciuliră urechile.

— Îmi vine să rîd, spuse vătășelul, pufnind într-adevăr și înecîndu-se de rîs.

— Nu-l crede, boierule, se repezi negustătorul. Mă știe o lume întreagă de meșter iscusit...

— De aceea-mi și vine să rîd, îi întoarse vorba trimisul împărătesc, pufnind din nou și prinzînd a behăi ca o capră. Un flenduros și un coate goale să fi putut lucra o podoabă cum nu s-a mai văzut sub soare ?... Haida-de ! Mă credeți neghiob ?...

— Înțelepciunea lucește în privirile domniei tale, susură negustătorul, înclinîndu-se iar, în vreme ce boierul răsuflă ușurat.

Dar Radu strigă atunci, de se zguduiră pereții :

— Așa ?... Apăi faceți-vă voi podoabele ! și, cum strigă, cum se repezi să sfarme mingea de sticlă.

Numai că negustătorul îi puse piedică și boierul, cît era de lat în șale, sări de pe sofa și se lăsă pe spinarea flăcăului. Slujitorii năvăliră și-l apucară pe Radu, care-n van se zbătu. Dărîmă unul, dărîmă trei, dărîmă nouă, dar al zecelea tot izbuti să-l lege.

— Zvîrliți-l în hrubă, răcni boierul. Apoi, așezîndu-se pe sofa, porunci gîfîind : Și să-mi faceți iute o cafea !

Așa se pomeni Radu într-o hrubă umedă unde ținu tovărășie șerpilor, în vreme ce vătășelul plecă împreună cu negustătorul să ducă mingea de sticlă în cetatea împărătească. Șerpii i se cuibăriră-n sîn și flăcăul așteptă o zi și o noapte, doar-doar și-o aminti careva de el și i-o aduce o coajă de mămăligă. Dar nimeni nu se arătă. În hrubă era liniște și numai apa murmura, curgînd pe pereții de piatră. Cînd își simțea gura uscată flăcăul se ridica ușurel, să nu tulbure șerpii aciuiți în sîn, și lipăia apa. Barba-i crescuse și șerpii i se jucau printre firele bărbii.

„Au să mă uite-aici, în hrubă, își spuse Radu. Și tare dragă mi-a fost mie sticla ! Cîte lucrușoare aș mai fi suflat eu, să se bucure oamenii văzîndu-le... Și cerbul meu închis în mingea de cleștar, ce-o fi făcînd el în palatul împărătesc, printre boieri și dregători ? M-o fi uitat, oare ?"

— Cum să te uit, Radule ? spuse cerbul de sticlă, și Radu se frecă la ochi și nu-i veni a crede ce vedea.

Dar cerbul lui, cerbul de sticlă aurie se ivise ca din pămînt.

— Cum ai ajuns aici ? întrebă flăcăul, mai-mai să-i plesnească inima de bucurie.

— Am simțit că te gîndești la mine, răspunse cerbul. Izbind cu coarnele, am spart mingea de cleștar și am venit într-un suflet...

— Prin ziduri ? se minună Radu.

— Prin ziduri. Hai, suie-n spinarea mea !

Își scoase flăcăul cu grijă șerpii din sîn și din barbă și sări în spinarea cerbului de sticlă, care crescuse mare și falnic cît un armăsar.

Cerbul dădu cu fruntea de zid și zidul se căscă, îmbinîndu-se iar după ce trecură.

— Dar unde mă duci ? mai întrebă Radu.

— În lumea din care m-ai chemat...

Afară era noapte. Și văzu flăcăul că cerbul se îndreaptă spre sticlărie, trece prin perete și se oprește lîngă cazanul cu sticlă topită, sub care focul ardea zi și noapte. Meșterul de rînd să păzească focul ațipise, cu fruntea pe genunchi.

— Nu te teme, spuse cerbul și, avîntîndu-se, sări cu Radu în cazanul cu sticlă topită.

I se păru flăcăului că trece printr-o pînză de apă, iar, dacă o străbătu, se minună aflînd o lume de sticlă. Pajiști de sticlă se întindeau pînă-n zarea străjuită de munți de sticlă, iar pe pajiști șerpuiau rîulețe de sticlă și înfloreau flori de sticlă și pășteau mioare de sticlă, lîngă care ciobani de sticlă se sprijineau în bîte de sticlă.

Uluit, flăcăul nu se sătura să privească, dar cerbul de sticlă goni prin codrii de sticlă și nu se opri decît într-o peșteră de sticlă, în inima munților de sticlă. Peștera era adîncită în sticlă de toate soiurile, de toate culorile, sticlă lucie și sticlă cu vine, sticlă brumată și sticlă cu mărgele de aer, iar Radu netezea cu degetele pereții de sticlă, bucurîndu-se și minunîndu-se de cîte vedea.

— Bine-ai venit, spuse atunci cineva în spatele flăcăului, și el se răsuci și se pomeni față în față cu un bătrîn de sticlă.

Era mic de stat, barba albă-i curgea pînă în dreptul genunchilor și pletele albe îi băteau călcîiele. Desculț, bătrînul avea în față un șorț de piele, ca orice meșter, și-n mînă ținea o țeavă de suflat, o țeavă ca aceea în care Radu suflase de atîtea ori deșteptînd din mărgeaua de sticlă topită cîte o plăsmuire nemaivăzută. Părea un meșter din vremi trecute, doar că făptura și straiele-i erau de sticlă și străluceau în bătaia soarelui.

— Sînt Duhul-Sticlei, spuse bătrînul. Te cunosc, Radule, și știu de ce ești în stare... Îngăduie, fiule, să te îmbrățișez !

Și bătrînul își deschise brațele de sticlă și flăcăul se aruncă la pieptul lui de sticlă, simțind cu mirare că trupul bătrînului era cald, ca trupul unui om viu. Duhul-Sticlei îl sărută pe frunte și Radu se făcu deodată frumos, cum nici un pămîntean n-a fost, iar zdrențele de pe el se schimbară în straie bogate, țesute cu fir.

— Nu sînt vrednic, vorbi cu spaimă flăcăul. De ce tocmai eu ?... Sînt meșteri cu faimă pe lume...

— Meșteri cu faimă or fi, Radule, dar tu nu ești numai meșter, grăi Duhul-Sticlei. Tu iubești sticla și înțelegi la ce năzuiește...

Căzu atunci Radu la picioarele bătrînului și-i sărută mîna de sticlă.

— Ce trebuie să fac ? întrebă el.

— Cît mai multe și mai frumoase plăsmuiri de sticlă, fiule, răspunse bătrînul, ridicîndu-l. Ia și țeava asta. Așa... Iar tu, cerbule, se întoarse Duhul-Sticlei către cerbul care se ținuse toată vremea deoparte, slujește-ți stăpînul cu vrednicie. Rămîneți cu bine !

Și, grăind astfel, se topi bătrînul în pereții de sticlă, iar Radu încălecă pe cerbul de sticlă.

Dar uite cum mă luai cu vorba și uitai — uita-ne-ar relele și zilele negre ! — să-ți spun că-n vremea cît flăcăul nostru întîmpinase cîte le aflași, se stîrnise mare zarvă prin împărăție. Se măritase adică domnița lui Verde-Împărat cu feciorul lui Negru-Împărat și se bucurase de mingea de cleștar în care alerga cerbul de sticlă, iar neguțătorul se întorsese acasă cu cele trei care cu galbeni. Dar nu trecu cine știe cît, că-ntr-o bună seară, pe cînd împărătița cea tînără se afla în iatac și privea la cerbul care alerga în mingea de cleștar, odată o auziseră slugile țipînd. Și, năvălind în iatac, găsiră pe podele cioburile de cleștar ale mingii și, într-un jilț, o aflară pe împărătiță, care răcnea :

— Prindeți-l ! Prindeți-l.... Cerbul de sticlă a fugit !

Aș ! Prinde umbra dacă poți, că mai lesne ai fi apucat o umbră decît să pui mîna pe cerbul de sticlă, care parcă intrase în pămînt. De inimă rea a căzut împărătița la pat și, măcar că fură chemați s-o vindece doftori și babe și vraci, din leacurile lor se aleseră draci uscați. Că împărătița bolea și bolea, și tot după cerbul de sticlă plîngea.

A trimis atunci Verde-Împărat vătășei pe cai iuți, cu strașnică poruncă să-l afle pe neguțătorul și meșterul sticlar care lucrase mingea de cleștar. Să facă ce-o ști și cum o ști, dar să se înfățișeze cu altă minge în care să alerge alt cerb de sticlă, de nu, capul i-o sta la picioare și trupul la soare, ospăț pentru zburătoare.

Dacă au sosit vătășeii împărătești cu porunca, s-a încuiat neguțătorul în sticlărie și s-a pus cu gîrbaciul pe cei șase meșteri mari, calfe de sticlari, să-i sufle mingea de cleștar cu cerbul de sticlă. Și și-a citit el ceasloavele și le-a cercetat bucoavnele și au nădușit meșterii și s-au subțiat ca niște ațe, dar de isprăvit nimic n-au isprăvit. Își lăsase pînă și boierul cafeaua, își părăsise sofaua și, cît era ziua de lungă, trăgea pe nas fum de sticlă în sticlărie și dădea din mîini jeluindu-se și smulgîndu-și părul din cap, dar cerbul de sticlă nu alerga în mingea de cleștar și nici nu dădea semne că ar avea de gînd să alerge vreodată.

Ei, dac-a văzut și-a văzut că truda-i e în van, s-a dus boierul pînă la hruba umedă, gîndind să-l scoată pe Radu la lumină. Cînd colo, flăcăul pierise ! A căzut boierul din picioare și, de spaimă, n-a mai

rostit o vorbă, de-au trebuit slujitorii să-l care pe sofa, să-i toarne-n gură cafea după cafea pînă să-l audă gemînd :

— Radu... cerbul... Săriți !

Se dădea boierul de ceasul morții, se perpelea negustătorul, năduseau cei șase meșteri mari și cu toții începeau să se deprindă cu gîndul descăpățînării, cînd un alai ciudat poposi la curte. În frunte, pe un cerb uriaș și strălucind ca aurul, călărea un străin frumos, cum nici un pămîntean n-a fost ; straiele bogate îi erau țesute cu fir, iar în loc de hanger purta înfipt în brîu o țeavă de suflat sticla. După cerbul uriaș veneau încă opt, mai mici, ducînd în spinare opt bărbați cu fețe lucitoare, cu haine lucitoare, mîndri și semeți.

— Aici e sticlăria ? întrebă străinul.

— Aici, boierule, răspunseră slujitorii.

— Poftesc să cumpăr sticlărie aleasă...

— Numaidecît, dădură cuvînt slujitorii și, intrînd la boierul care plîngea și se văita, îi vestiră sosirea străinului.

Străinul fu dus în casă și boierul se minună de frumusețea și de straiele lui. Dar, dacă-l cercetă prin pînza de lacrimi care-i împăienjeneau ochii, spuse :

— Tare mă mir, cinstite oaspete, de țeava pe care ți-o zăresc la brîu...

— Nu-i de mirare, răspunse străinul. Sînt și eu oleacă de meșter în țara mea și voi să cumpăr sticlărie tocmai ca să mai învăț cîte ceva...

Auzind una ca asta, odată răsări boierul dintre perne.

— Te pomenești că ceasul cel bun și norocul mi te-au adus în casă ! strigă el. Doamne, nu cumva ai știi să sufli o minge de cleștar, în care să alerge un cerb de sticlă aurie ?

Străinul începu să rîdă.

— Dar bine, boierule, asta-i treabă pentru unul ca mine ? Asemenea nimicuri fac toți ucenicii...

Tii, bucuria boierului ! Ce s-o mai lungesc, l-a dus pe Radu (că doar ghicișii cine era străinul), l-a dus în sticlărie și i-a făgăduit marea cu sarea, doar-doar i-o face o minge de cleștar în care să alerge un cerb de sticlă aurie.

— Dar la ce-ți trebuie dumitale astfel de flecușteț ? întrebă flăcăul.

— Ia... să mai schimbăm și noi felul podoabelor, se grăbi să spună negustătorul.

— Așa, așa, întări și boierul. Să le mai schimbăm !

Dar Radu își duse țeava la ureche și, prefăcîndu-se că ascultă, dădu din cap.

— Nu minți, că degeaba minți! grăi el. Îmi spune mie țeava asta descîntată că pricina e alta...

Schimbară atunci boierul și neguțătorul priviri furișe, iar neguțătorul vorbi repede, clipind din ochii lui vicleni:

— Văd că nu-ți putem ascunde nimic. Adevărul e că mingea de cleștar ne trebuie pentru o serbare pe care vrea s-o dea boierul...

Doar că țeava lui Radu îi mai dădu o dată de minciună. Încercară s-o întoarcă în fel și chip, se-ncurcară, bîlbîiră și, pînă la urmă, înciudați, mărturisiră: mingea de cleștar le fusese poruncită de împărat, pentru fiica lui bolnavă.

— Așa da, spuse Radu. Bine... Am s-o fac, dar am s-o înfățișez chiar eu.

Dădeau din colț în colț boierul și neguțătorul, dar dacă n-aveau ce face? Decît fără capete, mai bine, socoteau, fără cinste...

Și, numai ce se-nvoiră ei, că muie străinul un capăt al țevii în cazanul de sticlă topită și luă din el o boabă. Și suflă o dată și făcu o minge de cleștar în care alerga un cerb de sticlă aurie, și cerbul purta coroană de aur și vorbea cu glas omenesc. Îl privea boierul, îl privea neguțătorul, îl priveau cei șase meșteri mari și nici unul nu cuteza să răsufle.

— Boierule, ești un păcătos, spuse cerbul cu coroană de aur. Și păcătos ești și tu, neguțătorule!

Cei doi îl ascultau stînd smirna și nu puteau rosti o vorbă.

— Mă tem că cerbul meu are dreptate, zîmbi atunci Radu. Ce-ai făcut, boierule, cu flăcăul pe care l-ai închis în hrubă?

Rotea boierul priviri năuce și buzele prinseră a-i tremura.

— De... de unde... știi?

— Eu știu tot, spuse Radu și, ducînd țeava la buze, suflă asupra boierului.

Și-l prefăcu într-un boier de sticlă, cu straie și ișlic de sticlă. Ca o momîie rămase în picioare și, văzînd una ca asta, se bucură neguțătorul socotind că tot aurul lui a rămas fără stăpîn.

— Bine i-ai făcut, spuse el de-aceea. Era un om rău și-i mai mare rușinea cum s-a purtat cu bietul flăcău din hrubă...

— Nu ești nici tu mai breaz, spuse însă cu asprime Radu. Cine ți-a dat dreptul să smulgi limbile meșterilor pe care-i mîni cu gîrbaciul?

Și odată suflă și asupra neguțătorului și-l schimbă și pe el, din cap pînă în picioare, într-un neguțător de sticlă. Ceea ce văzînd se bucurară foarte tussase meșteri mari, calfe de sticlari, care se strînseră în jurul flăcăului mulțumind prin semne și dînd să-i pupe mîinile. Că meșterii, sărmanii, erau robii neguțătorului și, după ani și ani, întîia oară nădăjduiau să se bucure și ei de libertate.

Dar Radu îi duse la beciurile cu galbeni și le împărți galbenii după dreptate și-i așeză pe toți stăpîni peste curtea boierului și peste sticlărie, după care o porni către împărăție, cale lungă, drum de vară, de cu seară pînă-n seară.

De atunci urma flăcăului s-a pierdut pe drumuri fără capăt, dar meșterii au meșterit în sticlărie, s-au însurat și au avut copii din care au ieșit tot meșteri mari, calfe de sticlari, și meșteșugul nu li s-a pierdut. N-a fost pe lume sticlărie mai frumoasă decît a lor și se minunau oamenii de cîte știau să facă meșterii, suflînd într-o bobiță de sticlă topită. De aceea și spune unul și altul, ori de cîte ori meșterii ivesc o nouă podoabă, că-n puterea nopții bate la poarta sticlăriei un flăcău frumos cum nici un pămîntean n-a fost, un flăcău în straie bogate și cusute cu fir. E călare pe un cerb uriaș și-l însoțesc, pe alți opt cerbi, opt bărbați cu fețe lucitoare, cu haine lucitoare, mîndri și semeți. Ei, cică, i-ar învăța pe meșteri să sufle podoabele nemaivăzute.

Și mai zic unii că, dacă vrei să ajungi meșter mare, calfă de sticlar fără-asemănare, se cere să pîndești la miezul nopții trecerea celor nouă cerbi. Dacă flăcăul frumos cum nici un pămîntean n-a fost te atinge cu țeava lui de suflat sticla, atunci iese din tine un meșter fără pereche. Asta, pasămite, e tot o taină a meșterilor din sticlăria veche. Acu, o fi, n-o fi, cine poate ști? Dacă-i întrebi, meșterii clatină din cap și tac...

Și-atunci mie ce-mi rămîne să fac? Tac și eu ca peștii, c-am ajuns la capătul poveștii!

NEACȘU

A fost odată un om, nici tînăr, nici bătrîn, nici frumos și nici urît. În schimb, ce-i drept, de prost n-avea pereche și, de sărac — vai de mama lui! — că, dacă l-ai fi întors ca pe-o cămașă, n-ai fi aflat la sufletul lui nici un ban găurit din cei de se joacă plozii cu ei și-i leapădă la margine de drum.

Și a trăit el singur ce-a trăit, umblînd creanga pe la unul și pe la altul, pînă i-a dat prin minte să se-nsoare, ca să nu mai zică tot vai de mine, ci vai de noi. Și, dacă s-a-nsurat, și-a găsit o soață pe

măsură, nici tînără, nici bătrînă, nici frumoasă, nici urîtă, dar aprigă și tare rea de gură. Și atîta l-a cicălit din zori și pînă-n asfințit, c-a priceput omul, cît era de nătîntoc, că nu i-a mai rămas mult pîn' departe. Atunci, într-o bună zi, și-a luat lumea-n cap.

Și a pornit să-și caute norocul, care strașnic mai învățase să se-ascundă, a pornit iavaș-iavaș și-a ajuns pîn' la oraș, a luat-o haida-hai, peste vale, peste plai, și-ntr-o seară s-a pomenit în vîrful unui munte. Acolo, în vîrf, se înălța o piatră boltită ca o poartă și Neacșu (că, după ce era prost, îl chema și Neacșu) s-a pălit cu fruntea de pragul de sus. Și, pălindu-se zdravăn, odată s-a dat peste cap și s-a trezit pe lumea cealaltă, bolta de piatră, bag seama, fiind chiar poarta către ceea lume.

Dar Neacșu habar de grijă n-avea c-ajunsese unde oamenii n-ajung și o porni cătinel pipăindu-și cucuiul din frunte, mare cît un pumn de voinicel.

„Iaca bun, își zise prostul. Mă făcui c-un cucui".

Și nu luă seama că pe-acolo toate erau de parcă le greșise careva. Iarba se vedea neagră și cerul verde, apa roșie, copacii albaștri, iar în văzduh pluteau vaci, cai, porci, cîini și alte dobitoace, în vreme ce păsările se tîrau pe pămînt ca șerpii.

Merse Neacșu ce merse, ajunse în dreptul unei cetăți cu zid de piatră, care parcă sprijinea cerul: era, pasămite, cetatea zmeilor. Și zidul era împrejmuit de-o apă roșie și doar un pod de oase ducea pînă la poartă.

„Bre, în atîta cetate nu se poate să nu nimeresc eu un boț de mămăligă!" își spuse prostul pășind peste podul de oase care îndată prinse a răcni:

— Săvai, zmeilor!

— Taci cu tata, îl potoli Neacșu. Ce? Te-ai speriat?

Și n-apucă să-și mîntuie vorba, că zmeii și zmeoaicele îndată năvăliră pe poartă. Erau niște huidume cît casa, cu nasurile turtite, ochii holbați, gurile cît șurile, buzele cît brazdele și dinții cît lopețile. Iar dacă dădură să-l înșface și întinseră cu toții labe mari cît o ușă mare, își izbiră zmeii labele și Neacșu se strecură binișor pe sub ele.

— Puneți laba pe el! Unde-i? răcneau zmeii și zmeoaicele, bulucindu-se.

— Nu cumva pe mine mă căutați? rosti Neacșu, din spatele lor, mirîndu-se că-i vede atît de-ntărîtați.

Se răsuciră zmeii și zmeoaicele și priviră prostiți la omulețul care aștepta liniștit.

— Cum de ai trecut dincolo? întrebă un zmeu.

— Naiba știe! răspunse Neacșu și-și pipăi cucuiul, pe care una dintre huidume îl atinsese fără doar și poate în învălmășeală, că prea se pornise să-l usture.

Atunci zmeii urmară să privească prostiți și doar o zmeoaică mai isteață strigă:

— Dar nu pricepeți?... Ne arată umflătura de la frunte! Aia-i, cum se vede, *naiba* și naiba asta îl ajută... N-a zis el, cu gura lui: „Naiba știe"?

— Așa-i, el nu știe cum a trecut printre noi, deslușì un alt zmeu. De unde să știe, bietul? Dar naiba lui știe, vezi bine... Te pui cu naiba?

Și tăcu toată mulțimea de zmei, și chibzui pe-ndesate pînă ce un zmeu mai dezghețat îl apucă pe Neacșu și-l ridică, binișor, în palmă.

— Fii bun, Neacșule, se rugă zmeul. Fă-mi și mie o naibă în frunte...

— Pofta-n cui, zmeule! se stropși Neacșu.

— Nu, zău, fă-mi binele ăsta și n-am să te uit cîte zile oi avea, se mai rugă zmeul.

— Dar la ce-ți trebuie? îl iscodi Neacșu, bănuitor.

— Să mă ajute și pe mine la nevoie, se milogi zmeul. Hai, nu fi rău... Ți-oi da și eu ce-oi putea!

Neacșu își închise un ochi și privi cam dintr-o parte la zmeul care-l ținea în palmă.

— Și cam ce-ai putea să-mi dai? mai iscodi el.

— Ce vrei! strigă acela bucuros. Cere-mi ce vrei!

— Ei, n-am să-ți cer cine știe ce, se hotărî Neacșu. Ia, o casă, acolo, cu două rînduri de caturi, ceva acareturi, o livadă, niște stupi... mă rog, un fleac de gospodărie. Și toate sus, în lumea oamenilor. Iar ca să-ți fie mai la îndemînă, știi ce zic? Fă-le de la bun început în satul meu, să nu te mai ostenești mutîndu-le de colo-colo...

— Atîta tot? se bucură zmeul.

— Mai nimic, nu-ți spusei? Dacă așa fel de om sînt eu...

Zmeii și zmeoaicele ascultau cu șapte urechi. Și, numai ce sfîrșiră cei doi tîrguiala, că se porniră să strige toți odată:

— Și eu!

— Îți dau și eu ce-mi ceri!

— Fă-mi și mie o naibă! Măcar una mică...

— Ușurel, zmeilor! îi potoli Neacșu, iar zmeul cu care se și învoise prinse a răcni:

— Lipsiți, zmeilor! Ia te uită la ei... Ce, naiba crezi că-i pentru fitecine?

Se vădi atunci că acela era însuși Prostilă, feciorul lui Zmeilă, frate cu Neghiobilă și cumnat cu Zgîilă sau, mai pe scurt, împăratul zmeilor. Că, dacă răcni, odată dădură îndărăt zmeii și zmeoaicele.

— Nu te mînia, prostia ta, se umiliră ei. Am zis și noi o vorbă, ca niște zmei isteți ce sîntem...

— Vorba lungă, sărăcia zmeilor, rosti aspru Prostilă. Cînd o să vă mai prostiți și voi odată? Apoi, schimbînd glasul, se întoarse numai lapte și miere către Neacșu: Ei, mi-o faci?

— Apăi nu așa, răspunse omul. Întîi mă duci acasă și văd eu acolo toate cîte le-ai făgăduit, că altminteri...

— Bine, zise Prostilă. Hai, suie-n spinarea mea! Și, dacă se sui Neacșu în spinarea zmeului, porunci Prostilă: Zmei și zmeoaice, după mine!

Și unde nu-și desfăcură cu toții aripile negre și zimțate și se ridicară în văzduh. Zburau ca gîndul și, pînă să priceapă Neacșu ce și cum, se și pomeni în fața bordeiului din care plecase de gura nevesti-si.

— Încetișor, zmeilor, se rugă el, înspăimîntîndu-se la gîndul că femeia i-ar fi putut auzi și s-ar fi deșteptat din somn (că pe pămînt, pricepi, noaptea era în toi).

— Nu te teme, șopti Prostilă. Cînd vrem noi, nici musca nu ne simte!

Și-ntr-adevăr, la porunca lui se răspîndiră zmeii și zmeoaicele alergînd care după lemne, care după piatră, în vreme ce alții, apucîndu-se de săpat, mușcau pămîntul cu dinții lor cît lopețile. Era un du-te-vino și o vînzoleală de zmei, nădușeau muncind cu hărnicie și, cînd se lumină de zi, văzu Neacșu o casă cu două caturi, cu acareturi, cu livadă, cu stupi, o gospodărie cum neam de neamul lui nu visase!

Frînți de osteneală, zmeii zăceau care pe unde apucase.

— Ei, ești mulțumit? întrebă Prostilă.

— Le-ați cam dat pe toate peste cap, nu-i vorbă, dar ce să-i faci? Zmeul, ca zmeul... M-oi mulțumi și cu atît, zise Neacșu.

— Atunci... îmi faci naiba?

— Ți-o fac. Dar să știi că doare... Din ce doare mai mult, dintr-atît iese mai frumoasă, vesti Neacșu, iar Prostilă făgădui:

— Am să fiu tare.

Îl puse Neacșu de se lungi la pămînt cu fața-n sus, îi porunci să închidă ochii și, apucînd un trunchi de stejar rămas nefolosit de la bina, pocni o dată, cu sete, drept în fruntea zmeului.

— Stai un pic, spuse Prostilă, bîntuie pe-aici un țînțar!

— Nu mișca, zmeule, și nu vorbi, strigă Neacșu, înspăimîntat de puterea lui.

Luă atunci în brațe un bolovan cît toate zilele, sub povara căruia se împleticea, îl cără și-i dădu drumul chiar deasupra frunții zmeului. Căzu bolovanul pe fruntea lui Prostilă și se fărîmă, dar zmeul strigă bucuros :

— Mai tare, mai tare ! Parcă-parcă-ncep să simt ceva...

Cără Neacșu, unul după altul, nouă bolovani și pe toți nouă-i fărîmă de fruntea zmeului, care de fiece dată mulțumea și întreba plin de nădejde :

— Mi-o faci ? Se vede ?... Rogu-te, să fie cît mai mare !

Dacă-i crescu pe frunte un cucui cît un dovleac copt, sări Neacșu pe cucui și-ncepu a juca izbind cu călcîiele și lustruindu-l cu tălpile, pînă ce, leoarcă de apă, se opri.

— Gata, zmeule, spuse, abia trăgîndu-și răsuflarea.

Își pipăi zmeul cucuiul și tare se bucură, aflîndu-l arătos cum nu se mai poate

— Cum vi se pare naiba mea ? îi întrebă pe ceilalți zmei.

Dar văzînd că dormeau, îi deșteptă cu lovituri de picior.

— Strașnică naibă ! șoptiră cu evlavie zmeii cînd dădură cu ochii de cucuiul atît de arătos.

— E mare !

— Și roșie !

— Asta naibă ! Așa mai zic și eu...

— Păi da, se fuduli Prostilă, e o naibă în toată puterea cuvîntului !

Doar că glasurile zmeilor o deșteptară pe femeia lui Neacșu, care dormea în bordei. Odată năvăli ca o furtună și, văzîndu-și omul în ceata zmeilor, se puse pe meliță :

— Ai venit, n-ai mai fi venit ?... Și la ce mi-ai umplut bătătura cu zmei ? De zmei îmi arde mie ? Te poftesc să-ți iei zmeii și să ștergi putina, cu zmei cu tot !

— Nu te mînia, spuse cu băgare de seamă Neacșu. Ne-au făcut o casă... și-i arătă casa, și acareturile, și livada, întreaga așezare gospodărească, de n-avea nici boierul una să-i stea alături.

Dar femeia, numai ce zvîrli o privire, că prinse a striga de-ai fi zis că o arsese careva cu fierul roșu :

— Casă ? Asta-i casă ?... De cap să-ți fie ! Frumos mă mai cinstești, dacă mă îmbii cu asemenea casă... O rușine ! O cocină !

— Vezi ? șopti Neacșu către Prostilă. Ți-am spus că le-ați cam dat pe toate peste cap...

— Ce-i de făcut ? se înspăimîntă zmeul. Să nu ne ia la bătaie..:

— Lasă, nevastă, treacă de la noi, vorbi atunci Neacșu purtîndu-se cu muierea cum te-ai purta cu un ou moale. Le-au mai dat zmeii niței peste cap, dar încolo...

— Așa? Le-ați dat peste cap? se năpusti femeia asupra bieților zmei. Și de ce, mă rog, le-ați dat peste cap? Nu puteați face și voi o treabă ca lumea, hai?

Ca mieii în fața lupului se strînseră zmeii și zmeoaicele, dîrdîind și privind în pămînt.

— Nu te mînia, se rugă Prostilă, dar femeia se repezi, poruncindu-i:

— Tu să taci! Unde-s vacile, porcii, caii și mieii?

Prostilă își zgîrci trupul de zmeu și, cu capul între umeri, bîigui rușinat:

— Păi, n-a fost vorba de vaci...

— Cum? N-a fost vorba?... Neacșule! Unde te-ai ascuns, Neacșule?

— Aici sînt, nevestică, oftă omul ieșind de după o stivă de lemne, îndărătul căreia se pitise nădăjduind că urgia va trece pe lîngă el, ca toate urgiile, lăsînd în urma-i cer senin.

— Zi așa, ai? N-a fost vorba de vaci? îl luă femeia la rost.

— Of, naiba m-a pus să mă întorc acasă! strigă Neacșu izbind căciula de pămînt și-n clipa aceea, luminîndu-se la față, Prostilă șopti:

— Tii, naiba! Cum de nu mi-a dat prin minte?... Naibă, scoate-ne din bucluc!

Dar femeia striga mai departe, habar n-avea de nimic și naiba nu-și dovedea puterea.

— Ce-i cu naiba mea? se minună zmeul pipăindu-și cucuiul din frunte. Nu vrea să m-ajute... Hai, naibă, hai, drăguță, scapă-ne de belea!

Dacă-i auzi Neacșu vorbele, înțelese că lucrurile se încurcă.

— Nu te pricepi, îi spuse atunci zmeului. N-auzi cum te-ndeamnă naiba să pui mîna pe femeie?

— Zău? Nu m-oi fi obișnuit cu ea, zise bucuros Prostilă și, nici una, nici două, întinse o labă și-o apucă pe femeia care striga înainte, ocărînd și blestemînd de mama focului.

— Tîrnosește-o nițel, mai șopti Neacșu, iar zmeul n-așteptă să-i spună de două ori, și începu să zvîrle femeia dintr-o labă într-alta, cum te joci cu-o mingiucă de cîrpă.

Și, ce să vezi, tăcu femeia și nu mai zise nici pîs.

— De-ajuns? întrebă Prostilă.

— Încă o țîră, spuse Neacșu. Las' că-i face numai bine...

Iar cînd, într-un tîrziu, zmeul slobozi femeia, rămase potolită și nu i se mai auzi glăsciorul.

— Te doare ceva? întrebă Neacșu.

— Nu, mulțumesc, răspunse ea cuviincios.

— Dorești poate ceva?

— Nu, bărbățele, mulțumesc.

Se frecă Neacșu la ochi, părîndu-i-se că nu vede bine. Dar nu: femeia lui zîmbea drăgăstos și se uita la el galeș ca niciodată.

— Mai avem treabă cu zmeii, nevastă? întrebă din nou Neacșu și ea răspunse cu blîndețe:

— Cred că nu. Lasă-i să se-ntoarcă în lumea lor, sărăcuții, că or fi avînd și altele de făcut decît să ne tot asculte pe noi...

— Păi, atunci cu bine, zmeilor și s-auzim de bine! spuse Neacșu, iar Prostilă îi mulțumi încă o dată pentru naibă, după care ceata zmeilor și a zmeoaicelor se ridică în văzduh și pieri, de parcă n-ar fi fost.

— Ți-o fi foame, bărbățele, spuse femeia și, intrînd în casă, se apucă să gătească niște bucate nemaivăzute, în vreme ce Neacșu nu știa cum să se minuneze mai bine de bucățica lui de nevastă.

Iar din ziua aceea așa s-au scurs zilele lor. Cît despre împăratul zmeilor, s-o fi împăcat de minune cu cucuiul lui, bag seama, că de atunci nu i s-a mai auzit nici de nume. Și astea, logofete, nu sînt glume! Știe azi și ultimul bezmetic: orice sac își află cîte-un petic...

FIERARUL ȘI MOARTEA

Odată, la vremea cireșelor coapte, pătrunse Moartea într-un sat de munte. Coborîse noaptea peste sat și stelele priveau cu teamă la năluca neagră ce pășea prin mijlocul uliței, dreaptă și neîndurătoare, în vreme ce fierul coasei pe care-o purta pe umăr zvîrlea sclipiri înghețate. Pășea Moartea pe ulița satului și, pe unde trecea, cîinii se trăgeau în lături scheunînd, mîțele se zbîrleau și caii tremurau, viteii-și lipeau boturile de pîntecul vacilor, iar cucuvăile rîdeau înfoindu-și penele. Că Moartea trecea pe ulița satului și lăsa în urmă dîră de frig.

Nu se zărea fir de lumină la ferestrele oamenilor, fără numai la un ochi de geam, departe, în capul satului, unde o fată cînta rînduindu-și avutul în lada de zestre.

Călcînd cu pași grei, Moartea se îndreptă spre casa fetei și se opri în fața ușii. Atinse ușa cu fierul coasei și zăvorul sări și ușa se dădu de perete. Tăcută, dreaptă și neîndurătoare, Moartea privi către fată.

— Tu ? șopti fata, și cîntecul i se frînse, și buzele-i albiră, și ochii i se făcură mari... Pe cine cauți ? Aici nu locuiesc decît eu... și mîine mă mărit !

— Taci ! spuse Moartea. Destul ai cîntat.

— Dacă te supără cîntecul sînt gata să tac, vorbi repede fata. N-am să mai cînt.

— Nu te osteni, grăi însă Moartea. Știu tot ce-ai să-mi spui. De mii și mii de ori am auzit ce spun oamenii cînd vin să-i iau și nu tu ai să născocești vorbe pe care nu le știu... Hai, bea !

Și scoase de sub zăbranic o cupă neagră, și brațul ei osos se dezgoli cînd apropie cupa de buzele fetei. Fata se dădu însă cu un pas îndărăt și strigă :

— La ce mă îmbii ? Ce băutură tremură în cupa ta ?

— Licoarea uitării, spuse Moartea. Nu-i pe lume ciorchine să dea vin mai dulce... Privește !

Și Moartea își roti brațul pe dinaintea ochilor albaștri ai fetei și fata nu se mai putu împotrivi. O toropeală neașteptată o cuprinse și, atingînd cupa cu buzele, sorbi licoarea.

— Cum te cheamă ? întrebă Moartea.

— Nu... nu știu, răspunse fata rotindu-și privirile de parcă atunci, pentru întîia dată, ar fi văzut odăița în care se născuse. Am uitat...

— Nici n-ai nevoie să știi, rînji Moartea și, apucînd coasa, izbi.

Dar fata nu căzu. Rămase în picioare, cercetînd la fel de mirată cele din jur.

— Ia te uită, mormăi Moartea și, înciudată, izbi din nou.

Zadarnic. Fata rămînea în picioare ; cu aceeași mirare privea masa și scaunele scunde, și în ochii albaștri nu i se citea nici urmă de teamă.

Dacă văzu așa, cercetă Moartea tăișul coasei și-l află zimțat ca un fierăstrău. De cînd tot secera viețile împăraților și cerșetorilor, pruncilor și moșnegilor, viețile tuturor dobitoacelor, viețile fiarelor de pădure, ale păsărilor și gîzelor, avusese vreme să se tot știrbească !

— Mda ! își spuse Moartea. Tu, fetico, nu pierzi nimic așteptînd...

Și, înfășurîndu-se mai bine în zăbranicul ei, se răsuci și o porni iar pe ulița satului, în căutarea unui fierar.

Acum, un singur fierar locuia în sat, și cu el trebuia să se mărite fata, a doua zi. Moartea se opri în dreptul fierăriei și bătu în poartă. Apoi se ghemui ascunzîndu-și cum putu mai bine ciolanele și aștepta.

Fierarul nu dormea. Întins pe culcușul lui se gîndea la bucuria zilei de mîine, iar, dacă auzi bocănituri în ușă, se sculă și, deschizînd, zări o bătrînă gîrbovită.

— Ce-i, mătușă ? întrebă el. Ce te aduce la mine în miez de noapte ?

— Nevoile, maică... Fie-ți milă de-o biată bătrînă. Am o coasă și i s-a cam știrbit tăișul...

Mirat, fierarul se uită la coasă.

— Da' bine, mătușă, dimineața nu puteai să vii ?

Bătrîna chicoti răgușit :

— Puteam, puteam, cum de nu... Dar dimineața nu-ți ardea să-mi ascuți coasa. Ai uitat că mîine te însori ?

— Pe toate le știi ! se minună fierarul. Fie, dacă tot m-ai găsit treaz... și gata era s-o poftească înăuntru, cînd văzu că bătrîna sare din loc, ca mușcată de șarpe.

— Ulița ! Ulița ! strigă ea săltînd cînd pe un picior, cînd pe celălalt.

Se clătina și, cum era gata să cadă, își întinse brațele. Atunci zăbranicul lunecă și fierarul văzu hîrca și oasele celei ce-i bătuse la ușă. Înspăimîntat, făcu un pas îndărăt și izbi ușa în nasul cîrnei, care în van strigă și blestemă. Apoi, privind printr-o crăpătură a ușii, o văzu alergînd pînă pieri pe după niște case.

— Din ce-am scăpat ! își spuse fierarul. Numai de Moarte nu-mi ardea mie...

Și, cum nu-i venea să se culce, se apucă să rînduiască prin odăița lui din spatele fierăriei, ca să-și întîmpine mireasa cum se cuvine.

Atunci dădu peste coasa de care Moartea uitase. Era o sculă ca toate celelalte, numai că fierul purta săpate șiruri de semne ciudate. Iar tăișul, ce-i drept, era tocit.

— Ptiu, drace ! spuse fierarul și, fără a se gîndi prea mult, piti coasa pe după niște fiare vechi ; iar, dacă făcu bună rînduială peste tot, așteptă să se lumineze de zi.

Acum, în casa din capul satului ușa rămăsese dată de perete, așa cum o lăsase Moartea cînd pornise în căutarea fierarului. Și fata ieși pe ușă, minunîndu-se de bolta înstelată și, ca una ce sorbise licoarea uitării, nu-și mai aminti nimic din cîte văzuse și trăise în lumea oamenilor. Doar cu o zi înainte mai știa că prin mijlocul satului trece ulița noroioasă pe care în atîtea rînduri o bătuse cu tălpile, dar ulița i se păru acum o dihanie lungă, întinsă la pămînt. Ca s-o înspăimînte, bătu din palme și strigă :

— Fugi ! iar ulița zvîcni ca un șarpe și prinse a se tîrî printre case. (Atunci, pasămite, se clătinase Moartea, nepricepînd ce duh rău intrase în ulița liniștită. Și ulița o dusese cu ea !)

Gonea neauzit, frecîndu-și trupul de uluci, gonea șerpuind, iar fetei nu i se păru ciudat că ulița piere lăsînd în urmă o fîșie de iarbă smălțată cu flori. Pe măsură ce ulița se depărta, iarba și florile se iveau între cele două rînduri de case...

Fata păși pe covorul verde și culese florile; dar nu mai știa că floarea e floare. Pășea cîntînd un cîntec pe care nicicînd nu-l auzise, iar cînd se sătură de mireasma florilor, zvîrli spre stele florile culese, șoptind:

— Zburați! și florile zburară ca niște fluturi, topindu-se în văzduhul luminat de secera lunii.

Fata, însă, nu mai știa ce-i o seceră, cum nu mai știa ce e luna. Întinse brațul către sclipirea de pe cer și, neputînd-o ajunge, ridică un picior ca și cînd ar fi dat să urce o treaptă. Și o treaptă nevăzută se înfiripă de bună seamă sub talpa fetei, o treaptă și încă una, apoi alta și alta, un șir de trepte nevăzute pe care sui, înălțîndu-se în văzduh.

Și în dreptul secerii lunii se opri, se așeză în scobitura secerii de aur ca într-un leagăn, și în leagănul lunii, străjuită de stele, adormi. Iar noaptea se scurse cu încetul, zorii stinseră stelele, și stinseră și luna. Cerul era acum albastru, soarele strălucea și luna nu se mai vedea, dar fata dormea în leagănul lunii...

Firește, pe pămînt oamenii s-au mirat nespus cînd, ridicîndu-și dimineața privirile, au zărit sus de tot, pe cer, o fată ce părea că atîrnă de boltă. Înțelepții se încuiară-n casă și chibzuiră îndelung, nebunii se bucurară și babele scorniră minciuni, dar nimeni nu dezlegă taina fetei de pe cer care dormea netulburată.

Iar, în satul lui de munte, deschizînd în zori ușa, fierarul se minună întîi de ulița care pierise, lăsînd în urmă un tăpșan. Apoi își ridică privirile după soare și văzu fata. Un junghi îi împunse inima, că prea semăna cu mireasa lui.

Ca ieșit din minți, alergă pînă la căsuța din capul satului și văzu ușa dată de perete și opaițul fumegînd și încăperea goală.

„Ea e, își spuse fierarul privind din nou către fata de pe boltă. Dacă-i vrajă la mijloc, oi sparge și vraja!"

Și chiui de răsunară munții și-și mișcă brațul încercînd să-și cheme iubita. Dar glasul nu-i răzbătea pînă-n cer, și fata, bag sama, nu-l auzi. Liniștită, dormea înainte.

Își aminti fierarul de vorbele bătrînilor care povesteau că undeva, departe, se află scara ce suie la cer. Spuneau că scara e din fire de aur, că pornește din coarnele unui taur și că nimeni n-o poate vedea pînă nu-și ucide umbra...

Îngîndurat, plecă spre fierărie. Și pentru întîia oară își privi cu ochi răi umbra, care-l urma lunecînd neauzit. Se răsuci deodată și încercă s-o calce în picioare, dar umbra se feri în lături. Apucă un bolovan și-l repezi în pieptul umbrei, dar umbra nu se sinchisi și-l urmă credincioasă. Atunci intră în fierărie și luă din cui un paloș greu, cu care

se sili să hărtănească umbra. Lovea strașnic, înversunîndu-se, și pămîntul de lîngă el semănă curînd cu o țarină răscolită de fierul plugului. Dar, cînd se depărtă cu trei pași, umbra îl urmă nevătămată, neagră și tăcută ca o pisică.

— N-am să scap de tine? strigă fierarul și, deznădăjduit, izbi cu pumnul în mormanul de fiare vechi clădit lîngă unul dintre pereții fierăriei.

Fiarele se prăbușiră zdrăngănind, iar de după ele se ivi o coasă.

— Coasa Morții! izbucni fierarul, grăbind să apuce scula uitată de cruntul oaspete din vremea nopții.

Și îndată îi potrivi fierul pe nicovală și începu a-l izbi cu putere. Ciudate sunete smulgea barosul din fierul Morții! Aici i se părea fierarului că aude țipăt de cucuvaie, aici deslușea urletul jalnic al unui cîine, aici prindea un geamăt de om care-și dă duhul, aici se ridica un vaiet ce nu semăna cu nimic și care-i înghețа sîngele în vine... Și, cum izbea o dată cu barosul, cum plesnea barosul și cădea la pămînt. Nouă baroase a schimbat fierarul, nouă pile și nouă cute, pînă ce tăișul fierului ajunse ca un brici.

Atunci își șterse sudoarea de pe frunte și, privindu-și umbra, ridică încet coasa. Fulgerător, izbi în pata neagră lungită la picioarele lui. Umbra zvîcni odată, fîlfîi prin fierărie încercînd să fugă, dar se prăvăli. Iar, dacă fierarul se urni, umbra rămase nemișcată, iar dacă se depărtă de nicovală umbra nu se clinti. Zăcea la pămînt ca un om negru, avea cap și trunchi și mădulare, dar înțepenise pe veci.

Și fierarul ieși din fierărie și inima i se strînse cînd văzu că stă drept în soare, fără ca trupul lui să lase umbră. Dar își ridică privirile și zări fata adormită între cer și pămînt, și se bucură la gîndul că va putea ajunge la ea.

— Așteaptă! strigă. Urc eu și-n cer, așteaptă-mă!

Fata nu-i răspunse. Atunci, cu coasa Morții pe umăr, o porni la drum. Și, cum n-avea umbră, cum lepădase tot ce, negru și greu, îl trăgea în jos, pășea sprinten de parcă abia atingea pămîntul. Mai degrabă sărea, decît pășea. Într-o zi merse ca-n două, în două ca-n nouă și-n nouă ca-n nouăzeci și nouă, pînă se pomeni în vîrful unui munte.

Numai ce puse piciorul pe stînca cea mai înaltă, că zări un taur de aur din coarnele căruia pornea o scară ce se înălța pierzîndu-se în cer. Și scara era alcătuită din fir de aur.

— Nu gîndeam s-ajung ziua cînd un om va fi în stare să se despartă de umbra lui, spuse taurul.

— De dragul iubitei, răspunse fierarul.

Și-i sări în spinare. Apoi, vîrînd coada coasei în brîu, prinse să suie treptele de aur. Se întuneca, iar secera lunei strălucea cum strălucise și-n nopțile cît fierarul bătuse cale lungă. Erau nopți cînd își văzuse

mireasa odihnind în leagănul lunii, apoi o văzuse deșteptîndu-se și jucînd printre lumînările stelelor, și nu pricepuse cum zboară ; și, mai vîrtos încă, nu se dumirise de ce, dacă poate zbura, nu se întoarce la el, pe pămînt. Mai încercase s-o strige, dar fata nu-l auzise și nu-i rămăsese decît să-și urmeze drumul, așa cum îl urma și-acum, suind scara de aur.

Și sui, sui, sui, pînă ajunse aproape de secera lunii. Fata-l privea liniștită, cu un dram de mirare.

— He-hei ! strigă fierarul.

— He-hei ! răspunse fata zîmbind. Cine ești ?

Dacă-i auzi vorbele, osteneala îndelungatei călătorii îl covîrși deodată. I se păru că văzduhul răsună de surle și tobe și că glasul nu-i izbutește să acopere larma năpraznică.

— Nu mă cunoști ? strigă fierarul. Pentru tine mi-am ucis umbra și am suit scara de aur... Am venit să te duc înapoi, pe pămînt !

— Pe pămînt ? rîse fata. Ce-i pămîntul ?

Surlele și tobele țipară într-o izbucnire sălbatică. Fierarul văzu negru înaintea ochilor.

— Mireasa mea, ai uitat de pămînt ?

Dar, în loc să-i răspundă, fata sări de pe secera lunii și pluti prin văzduh, oprindu-se lîngă fierar.

— Cine ești tu ? vorbi din nou. Te aud ca pe un cîntec uitat...

— E o vrajă, șopti fierarul pentru sine. O vrajă rea...

— Nu te întrista, spuse însă fata. Vino.

Și-l luă de mînă și fierarul se miră de răceala mîinii ei.

Dar pășind împreună prin văzduh, nu se mai întrebă cum de poate călca în gol, ca pe drum bătut... După o vreme, se opriră la malul unui rîu de foc. O luntre de jar aștepta la mal și ei suiră în luntre fără să simtă arsura focului, și luntrea de jar îi trecu peste rîul de foc și-i opri în dreptul unei porți uriașe, de piatră. Poarta era deschisă și dinăuntru venea un val de aer rece.

— Să nu intrăm, se rugă fierarul, dar fata își întoarse privirile către el și rosti în șoaptă :

— Trebuie să intru. Mă cheamă...

Hotărît să n-o lase singură, fierarul nu mai spuse nimic. Și fata intră pe poarta de piatră, dar, cînd s-o urmeze, îi fu cu neputință : își mișca picioarele, și nu înainta nici cu o palmă.

— Vino, îl chema fata, și el se străduia din răsputeri, însă, cît se străduia, nu izbutea decît să facă pași pe loc.

— Nu pot intra, spuse cu durere fierarul.

— Păcat, răspunse fata. E bine cu tine... și, vorbind așa, se depărta încet.

— Oprește-te ! strigă fierarul. Întoarce-te !... Încearcă să ieși !

— Nu pot ieși, rosti fata și-și mișcă mîna în chip de rămas bun, și depărtarea dintre ei sporea.

Curînd trupul ei se văzu ca prin sită, apoi ca prin ceață, apoi se topi în neguri. Deznădăjduit, fierarul izbi cu pumnii în poarta de piatră, se jelui și răcni, dar poarta se închise încet, surdă la zbuciumul și durerea lui, și el se prăbuși înaintea porții uriașe.

Zăcu acolo multă vreme, iar cînd se ridică se lumina de zi. Cerul era mohorît, doar fîșiile norilor călătoreau alene.

— Cine mi-ar putea da o mînă de ajutor? se frămîntă fierarul. Dacă n-o scot din lumea înghețată de dincolo de poarta asta, mireasa mea-i pierdută pe vecie...

Atunci, lipită de trup, simți coada coasei și-și aminti de negrul meșteriu din vremea nopții.

— Da, da, își zise fierarul. Cine alta decît Moartea îmi poate spune ce am de făcut?... Dar cum să-i dau de urmă?

Norii treceau leneși pe lîngă el.

— Norilor, norilor, pe unde ați umblat n-ați văzut o nălucă neagră și cumplită foarte?

— Nici aproape, nici departe, răspunseră norii.

Și norii trecură și se ivi Vîntul care-i mîna din urmă.

— Vîntule, Vîntule, pe unde ai umblat n-ai văzut o nălucă neagră ce tăcere-mparte?

— Nici aproape, nici departe, răspunse și Vîntul.

Și Vîntul trecu și, limpezindu-se cerul, Soarele se ivi pe boltă.

— Soare, Soare, pe unde ai umblat n-ai văzut o nălucă neagră și-n ochi cu văi deșarte?

— Ce vrei de la Moarte? întrebă Soarele, și fierarul îi povesti durerea lui.

Povesti amănunțit, iar, din ce povestea, dintr-atît Soarele se mîhnea.

— Mi-e milă de tine, fierarule, zise el cînd fierarul sfîrși, tare mi-e milă și tare mă doare că nu te pot ajuta. Puterea mea se întinde asupra a tot ce-i supus pieirii și lasă umbră, iar tu ți-ai jertfit umbra și ai ieșit din hotarele puterii mele... Nu te pot ajuta, dar un sfat nu mă rabdă inima să nu-ți dau: prinde-te de coada stelei călătoare!

Și fierarul văzu o stea călătoare gonind către el și, dacă auzi sfatul Soarelui, nu mai stătu pe gînduri. În clipa cînd coada stelei trecu prin dreptul lui, întinse mîinile și se agăță de snopul luminos pe care îl tîra după ea.

— Rămîi cu bine, Soare, și-ți mulțumesc pentru sfat!

— Cu bine, fierarule, și-ți doresc izbîndă!

Așa porni fierarul într-o nouă călătorie prin văzduh. Steaua cu coadă gonea mai repede ca vîntul, mai repede ca gîndul și-ntr-o clipă-ncon-

jură pămîntul! De iuțeala aceea nebunească îi țiuiau fierarului urechile și-l cuprinse o amețeală strașnică, de era să-și descleștеze degetele și să lunece în hău. Dar se ținu tare și-și păstră firea. Iar cînd izbuti să ia seama la cele din jur, steaua năzdrăvană și-nconjurase pămîntul de șapte ori. A opta oară porni în zbor, și de astă dată, preț de cît ai bate din pleoape, fierarul zări sub el un soi de balaur negru ce șerpuia purtînd o mogîldeață în spinare; și pricepu că vede ulița satului de munte care-o luase razna, ducînd Moartea cu ea.

Steaua dădu pentru a opta oară ocol pămîntului, iar cînd se avîntă pentru a noua oară în mersul ei nebunesc, fierarul prinse clipa potrivită și, ajungînd deasupra uliței buiece, își descleștă degetele și-și dădu drumul să cadă. Ca o pasăre lovită se rostogoli prin văzduh, se rostogoli și nu se opri decît pe ulița zburătoare, la doi pași de Moarte.

Tîrîtă de-atîtea zile pe unde vrei și nu vrei, de mînie, Moartea era și mai neagră ca de obicei. Dacă văzu ceva prăbușindu-se lîngă ea, se plecă să vadă ce și cum.

— Tu erai, fierarule? strigă, mai mirată văzîndu-l, decît dacă ciudata ei călătorie s-ar fi sfîrșit tot atît de fără veste cum începuse.

— Eu, răspunse fierarul. Sau ai uitat că mi-ai poruncit să-ți ascut coasa?...

Atunci își zări Moartea coasa și o bucurie cumplită o cuprinse.

— Dă-mi-o, dă-mi-o, strigă întinzînd cu nerăbdare oasele degetelor.

Dar fierarul se trase îndărăt și vorbi liniștit:

— Stai nițel, că încă nu ne-am înțeles din preț.

— Ne-om înțelege, nu te teme! îl zori Moartea, iar fieraru-i răspunse:

— Nădăjduiesc! Mai întîi, doresc să-mi înapoiezi mireasa și să-i înapoiezi amintirile.

Dar Moartea își îndreptă oasele și, încrucișîndu-și brațele, spuse cu trufie:

— Nici gînd!

— Ai să mă duci dincolo de poarta de piatră, urmă netulburat fierarul și am s-o primesc din mîinile tale, așa cum o știu de pe pămînt!

— Nebunule! rîse Moartea. La poarta de piatră ajung doar umbrele cărora le-am ucis trupul, sau trupurile care și-au ucis singure umbra cîștigîndu-și viața fără capăt. Și, încă și-acelea, doar cu îngăduința mea!

— Privește, spuse fierarul.

Ulița însuflețită își văzuse de drum în tot acest timp și, ajungînd în dreptul soarelui, Moartea văzu cu spaimă că omul din fața ei nu lasă umbră.

— Ce-ai făcut, fierarule? șopti.

— Te-am învins, răspunse fierarul.

Și, pe ulița ce urma să șerpuiască prin văzduh, tăcură amîndoi.

— Nu mă mai pot împotrivi, rosti Moartea. Noi doi, acum, sîntem de-o seamă... Jertfindu-ți umbra, te-ai scos din rîndurile celor ce pier.

Și-n vreme ce Moartea tăcea, muncită încă de îndoieli, fierarul se apucă să mîne ulița îndemnînd-o cu coada coasei ba spre stînga, ba spre dreapta, ca să poată ajunge în dreptul porții de piatră. Moartea făcu un semn și poarta se deschise, și ei intrară pe poartă, așa cum se aflau, în picioare pe ulița mișcătoare.

Dincolo de poartă începea o țară de neguri. Era frig și umbre de copaci se clătinau ici-colo și umbre de păsări treceau în zbor ; umbre de oameni lunecau fără țintă și peste lumea de neguri plutea o tăcere albă prin care ulița șerpuia încet. Umbrele se apropiau de ea și-și mișcau buzele încercînd să grăiască, dar nici un sunet nu trecea de umbra buzelor și nălucirile-și mișcau zadarnic brațele fluturîndu-le ca pe niște fîșii de pînză. Așa cum se iveau din neguri, așa se pierdeau în neguri și fierarul le cerceta cu inima strînsă.

— Uite-o ! strigă deodată și glasul îi răsună ca o trîmbiță acolo unde glas de om nu mai răsunase.

O umbră se apropie și trupul fetei se văzu întîi ca prin ceață, apoi ca prin sită, apoi așa cum fusese pe pămînt. Fierarul o apucă de mînă și o trase pe ulița mișcătoare, iar fata i se cuibări la piept, oftînd abia auzit :

— E bine cu tine...

Moartea se întoarse atunci către fierar :

— Pleacă-ți coasa, porunci ea. Și, arătînd fetei semnele ciudate săpate pe fierul coasei, porunci : Tu, trece-ți degetul peste semne, de la coadă spre cap !

Fata o ascultă și-și purtă de-a-ndăratelea degetul peste semnele neînțelese. Pe măsură ce-și mișca degetul, un tremur nestăpînit îi cuprindea trupul.

— Mi-e frig, se plînse ea.

— Îndată, îndată, o mîngîie fierarul.

Și Moartea-l îndemnă să mîne ulița către poarta de piatră și cu toții ieșiră din țara de neguri. În clipa cînd poarta se închise în urma lor fata scoase un țipăt și cuprinse cu brațele gîtul fierarului :

— Iubitule, unde-ai fost ?... Mi-era frig, frig...

— S-a isprăvit, o mîngîie el.

Dar fata dădu cu ochii de Moartea ce-i privea nerăbdătoare.

— Iar mi te arăți ? strigă cu mînie. Ce m-ai pus să beau, de mi-ai luat mințile ?

Moartea dădu din umeri și rosti apăsat:

— Fierarule, m-am ținut de cuvînt. Dă-mi coasa!

— Îndată, spuse fierarul.

Dar, înainte de a-i întinde scula ucigătoare, izbi o dată în umbra care însoțea fiece mișcare a fetei. Umbra îi fîlfîi așa cum și umbra lui fîlfîise, acolo, în fierărie, și se lungi apoi la picioarele fetei, pe uliță. Fierarul mai izbi o dată în lutul uliței și doar apoi îi înapoie Morții coasa.

Atunci ulița se opri între cer și pămînt, pentru a se prăbuși din văzduh, ca o piatră. Fata închise ochii și, cînd îi deschise, se afla pe ulița cunoscută a satului de munte, chiar în dreptul căsuței în care văzuse lumina zilei. Iar mirele o cuprindea cu brațul pe după umeri.

— Ciudat, spuse fata cuibărindu-i-se la piept, parcă m-aș deștepta dintr-un vis... pe care l-am uitat...

Și amîndoi păși pe uliță, și fata nu văzu pata întunecată care abia se deosebea pe pămîntul negru, o pată în chip de fată, o pată cu cap, cu trunchi și mădulare...

Și la nunta lor se iviră pe cer două stele, care mai ard pe boltă și-n ziua de azi. În juru-le toate au îmbătrînit, s-au schimbat și s-au stins, dar fierarul și femeia lui au rămas tineri ca în anul cînd Moartea pătrunsese, la vremea cireșelor coapte, în satul lor de munte. Și, de-ai să-i cauți în fierărie, ai să-i găsești. Uneori vîntul se oprește din drum și gustă din pîinea lor, alteori visul le vine în ospeție și-i dăruiește cu mantale albastre. Nevătămați au trecut prin ciumă și război, și nevătămați vor dăinui în veci, că nu au umbră.

Auzi? Sună fierul pe nicovală într-un sat de munte în care se făuresc inele ce păstrează dragostea și potcoave ce nu se desprind niciodată.... Ei, cine mai pornește într-acolo?

POVESTEA ȚESĂTORULUI

Trăia odată de azi pe mîine și n-avea zilnic o coajă de pîine, trăia odată un țesător, mare meșter în țesutul mătăsurilor grele și al feluritelor soiuri de catifele. Despre meșteșugul lui se dusese vestea în cele patru colțuri ale lumii și strașnic se mîndrea stăpînul țesătoriei

cu meșterul lui, dar vezi că nu ușor îi venea bietului om să trăiască doar din mîndria stăpînului. Că de plătit îl plătea cum apuca și să plece de la dînsul nu-l lăsa...

„La grea cumpănă am încăput! își spunea țesătorul umblînd într-o seară hai-hui pe ulițele tîrgului. Dacă mai rămîi la el o lună, parcă văd că-mi pune pielea pe băț. Dacă fug, are el arnăuți de credință să-mi ia urma și să mă întoarcă din drum. Cum o iau și cum o sucesc, scăpare tot nu găsesc!“

Așa umbla țesătorul, zăpăcit de gînduri, cînd, înșelat de întuneric, se împiedică de o piatră și căzu. Iar dacă se propti în mîini să se ridice, simți sub palma dreaptă ceva moale și la lumina stelelor văzu că mîna i se potrivise peste o bucată de țesătură.

„Ce fel de țesătură-i asta?“ se întrebă meșterul cercetînd-o cu luare-aminte, în bătaia lunii.

Tare se miră. Ar fi zis că-i o bucată de catifea vișinie țesută cu fir de aur, dar firul era moale ca și catifeaua. Bucata nu părea ruptă dintr-o țesătură mai mare, că avea marginile cu grijă încheiate, iar firul de aur închipuia o fată legată, cu cătușe de aur, de un copac.

Și numai ce palmele-i încălziră țesătura, că meșterul auzi un glas subțirel:

— De cînd te aștept, țesătorule!

— Pe mine? se miră meșterul. Cine mă așteaptă?

Și-și răsuci capul, străduindu-se să zărească făptura care-i vorbise.

— Nu privi în jur, țesătorule, se înălță însă din nou glasul. Privește în palma ta!

Și-și plecă țesătorul privirile și văzu că pe țesătura vișinie fata se mișcă, vie.

— Ia te uită, frate! spuse, nevenindu-i să-și creadă ochilor.

Dar fata nu-i lăsă răgaz să-și vină în fire.

— Nu te mai mira atît, spuse ea, atinge mai bine cu degetul cătușele de aur care-mi strîng încheieturile!

Și țesătorul atinse cu degetul cătușele de aur, și cătușele sunară, fărîmate, și se așeză cuminte la picioarele fetei, de parcă acolo fuseseră țesute de cînd lumea.

— Știu ce te doare, mai spuse fata. Pentru că m-ai scăpat de cătușe, am să te scap și eu de stăpîn. Hai, dă-mi mîna!

Și întinse o mînă micuță pe care țesătorul o cuprinse cu sfială în palma lui.

Atunci simți deodată cum trupul i se împuținează și, pînă să știe ce și cum, se pomeni alături de fată în țesătura vișinie care se legănă, se înălță și prinse a pluti peste acoperișurile tîrgului. Trecu pe dea-

supra țesătoriei, zbură peste un lac și se tot duse lin, ca purtată de-o boare, pînă ce fata întrebă:

— Ei, încotro ai vrea să te îndrepți?

Totul se petrecuse atît de fără veste, că bietul țesător nu-și putea veni în fire. Ținea cu amîndouă mîinile copacul de care fata fusese încătușată și tremura de-a binelea. Iar țesătura zbura, zbura cu amîndoi...

Cînd izbuti să-și alunge tulburarea, trecuseră peste șapte mări și șapte țări și se aflau deasupra unei cetăți cu turle aurii.

— Ce-ar fi să ne oprim aici? întrebă, dornic să pună capăt zborului cu care, mi se pare, nu se prea-mpăca.

— Să ne oprim, încuviință fata.

Și țesătura coborî binișor în curtea pietruită a unui palat.

— Ia te uită!... Ce-i asta? O țesătură căzută din cer, strigă un oștean apucînd uimit catifeaua. Nădăjduiesc că mai-marele oștilor va binevoi să mă cinstească pentru un asemenea dar...

Și, nici una, nici două, alergă și-i înfățișă mai-marelui țesătura pe care se vedeau doi tineri stînd de o parte și de alta a unui copac.

— Halal, băiete! zise mai-marele. Ține un gologan și du-te de-l bea sănătos!

Și numai ce plecă oșteanul, că se ferchezui, își unse mustățile cu mirodenii și alergă fuguța la împărat, căruia-i arătă țesătura.

— Nici că se potrivea mai bine! strigă împăratul.

Apoi, dăruindu-i mai-marelui o moșie, își chemă degrabă împărăteasa poruncindu-i să coasă țesătura căzută din cer și, vezi bine, aducătoare de noroc, pe rochia de mireasă a domniței.

Că se nimerise să fie ziua în care domnița se mărita cu un fecior de împărat din lumea mare.

— Tii, ce ne facem? întrebă în șoaptă țesătorul, în vreme ce împărăteasa trecea din încăpere în încăpere, zorind să-i înmîneze croitoresei peticul de catifea vișinie.

— Om vedea noi, răspunse, tot în șoaptă, fata. Deocamdată, taci mîlc!

Privi împărăteasa cam nedumerită în jur, că parcă-parcă auzise glasuri lîngă dînsa, dar, dacă văzu că-i singură, se încredință că totul fusese o părere și intră în iatacul domniței, unde croitoreasa tocmai mîntuia rochia de nuntă.

— Prinde de rochie și peticul ăsta, porunci împărăteasa. Măria-sa nădăjduiește că-i va purta noroc domniței.

Nu trecu mult și domnița își îmbrăcă rochia împodobită, în dreptul inimii, cu catifeaua vișinie. Țesătorul se ținea de copac și privea cu ochi mari alaiul nuntașilor, în frunte cu împăratul și împărăteasa, iar,

nu știu, să fi fost de vină călătoria prin văzduh sau umezeala palatului, odată simți că-i vine să strănute. Se stăpîni cît putu, pînă la urmă izbucni răsunător :

— Hapciu !

— Vai de mine, a răcit domnița ! strigă mirele, și nuntașii se îmbulziră care mai de care să-i dea sfaturi, ba unii se îndesară și cu șipuri de care, pasămite, nu se despărțeau nici în somn.

— Am răcit ?... Da' de unde ! Parcă domnia ta ai strănutat, îi întoarse vorba domnița.

— Nici unul, nici altul, îi împăcă împărăteasa. Mai degrabă cred că a strănutat măria sa !

— Eu ? spuse și împăratul. Nici gînd ! Dar îndată-și luă seama, se îngălbeni și strigînd : Te pomenești... făcu semn unui slujbaș care se înfățișă cu o batistă de mătase și-i șterse cu multă băgare de seamă nasul, în vreme ce bietul țesător, mai mult mort decît viu, prindea să răsufle ușurat.

Și porni alaiul pe ulița mare a cetății și, prinzînd o clipă cînd trîmbițele sunau mai tare, fata se apucă să-l certe pe țesător.

— Ce era să fac ? se dezvinovăți el și, ca dracu, mai strănută o dată, chiar atunci cînd trîmbițașii încetară să sufle din trîmbițe.

Strănutul se auzi atît de limpede și în liniștea ce se lăsase răsună atît de strașnic, că mirele se înspăimîntă de-a binelea :

— De astă dată, domniță, pun mîna-n foc că ai răcit ! Te-am auzit cu urechile mele.

Și din nou se îmbulziră nuntașii cu sfaturi și cu șipuri de leac, și domnița mărturisi din nou că-i sănătoasă tun și că-l bănuiește pe mire de strănutul cu pricina.

— Dealtminteri, spuse domnița, ați auzit cu toții strănutul, a răsunat ca o bubuitură de tun. Doar nu credeți că o domniță subțirică poate strănuta atît de cumplit...

— Mulțumesc, rosti cam înțepat feciorul de împărat. Eu, care va să zică, aș strănuta cumplit...

— Doamne, da' copii mai sînteți, se amestecă în vorbă împărăteasa băgînd de seamă că cei doi par puși pe harță. Oare n-a strănutat și adineauri măria sa ? Departe de a suna cumplit, al doilea strănut mi s-a părut măreț, în toată puterea cuvîntului...

— Zău ? Măreț ? strigă și împăratul. E limpede ! Măreț nu pot strănuta decît eu...

Iar, auzindu-i vorbele, slujbașul cu batista de mătase nu mai așteptă porunca și se și repezi, ștergînd plin de rîvnă împărătescul nas. Boierii cei mai de credință îl împresurară apoi pe împărat arătînd că o ră-

ceală nu-i de ici de colo și dă s-au văzut oameni murind din mai puțin decît două strănuturi.

— Să ne întoarcem, dar, din drum, măria ta, grăi sfetnicul cel mai de seamă. Viața măriei tale e prea scumpă ca să mai stăm în cumpănă, și nunta se poate face și peste cîteva zile...

Împăratul mai șovăia, nehotărît, cînd țesătorul strănută pentru a treia oară, punînd capăt tuturor șovăielilor.

— Sînt bolnav greu, șopti măria sa, și întregul alai se întoarse din drum și împărăteasa îl duse pe împărat în iatac, unde-l vîrî sub șapte plăpumi și-l obloji cum știu mai bine și-i turnă pe gît șapte ceaiuri de la șapte vraci pe care-i ținea de iscusiți deopotrivă.

Cît despre domniță, zadarnic vărsă lacrimi de ciudă, că nunta tot fu amînată. Mînioasă foarte, intră val-vîrtej în încăperile ei și, zvîrlindu-și rochia pe un jilț, se apucă să spargă vreo două oale mari de cleștar, răsturnă o măsuță cu sulimanuri și zvîrli scaunul într-o oglindă cît un perete. Dar, cum mînia nu i se potoli, căută alte podoabe pe care să-și verse focul. Privirile îi căzură pe rochia zvîrlită pe jilț și văzu țesătura de catifea vișinie, pe care împăratul i-o trimisese ca să-i poarte noroc.

— Noroc? strigă înciudată domnița.

Și, năpustindu-se ca o furtună, smulse rochia și-i făcu vînt pe fereastră.

Iar rochia de mireasă a domniței zbură pe fereastră taman în clipa în care pivnicerul palatului ieșea pe poartă. Și nu puțin se înspăimîntă, cînd rochia îi căzu pe cap, acoperindu-i ochii. Socotind că vreun dușman încearcă să-l doboare cu vicleșug, pivnicerul smulse de la brîu cheia mare a beciului împărătesc și prinse a izbi orbește.

— Ține! Și încă! Mai na! Poftește! răcnea lovind aprig în gol și răsucindu-se ca un prîsnel.

Așa se războiu cu vrăjmașul, copleșindu-l sub o ploaie de lovituri, pînă ce, istovit, se opri, judecînd pe bună dreptate, după osteneala ce-l cuprinsese, că și celălalt se cuvine să fie frînt. Își trase atunci rochia de pe cap și, văzîndu-se singur, se bucură că-și pusese vrăjmașul pe goană; și, văzînd rochia, o păturî degrabă și o vîrî sub haină, că, pricepi, o zărise pe domniță în alai și-i cunoscuse rochia.

„Într-adevăr, mi-a pus norocul mîna-n cap, își spuse pivnicerul. Rochia domniței face pe puțin o pungă cu galbeni, adică, de ce o pungă? Face și două!... Ba, la drept vorbind, face și trei. Trei pungi cu galbeni sînt o nimica toată pentru un obraz subțire de domniță... Mare mirare să nu fi dat și patru pungi pentru rochia asta de nuntă, că o dată se mărită și ea! Eu, unul, să fi fost în locul ei, nu mă uitam nici la cinci... Că, la urma-urmei, ce sînt cinci pungi? Cinci pungi de

galbeni, ca cinci pumni de boabe : o nimica toată. Cine s-ar scumpi la cinci pungi ?... Numai că dacă așa-i domnița noastră, strînsă la mînă ? Parcă se făcea gaură-n cer dacă dădea și ea, acolo, șase pungi pentru o rochie ca asta... Cînd colo, nu și nu, că ea dă cinci, numai și numai să mă păgubească pe mine... Dar dacă a dat șase ?"

Și, socotind pungile pe care le-ar putea dobîndi pentru rochia căzută din cer, mergea pivnicerul în neștire, și-n vremea asta fata cusută cu fir îl luă la rapanghel pe țesătorul care da din colț în colț.

— N-ai fost în stare să-ți stăpînești și tu strănutul ? Uite în ce bucluc am nimerit din pricina ta. Puteai să fii socotit aducător de noroc, să stai la loc de cinste...

— Nu mă mai osîndi ! strigă țesătorul, și pivnicerul se opri locului, închipuindu-și că el gîndise vorbele și se aflase vrednic de osîndă.

— Cine să mă osîndească ? șopti, făcîndu-și inimă. Ce, m-a văzut careva ? Și-apoi, am furat eu rochia ? Asta-i bună ! Pot zice chiar că am primit-o și că, vorba aia, a căzut din cer...

Dar fata se răsti la țesător :

— Ar fi trebuit să te las să pieri. Să-ți pună stăpînul pielea pe băț !

— Vai de mine ! Pielea mea pe băț ? se înspăimîntă de-a binelea pivnicerul.

— Unde-ai fi putut să te ascunzi ? urmă fata, în vreme ce, amărît, țesătorul asculta în tăcere. Nici în gaură de șarpe !

— Cum ? Să mă vîr și-n gaură de șarpe ? se întrebă pivnicerul, iar bietul țesător rosti cu năduf :

— Of ! Îmi vine să mă iau la palme !

De astă dată pivnicerul se opri locului și prinse a tremura ca varga.

„Nu-i a bună, își spuse. Prea năstrușnice gînduri îmi fulgeră prin minte..."

— Cum vrei, grăi atunci fata, dar socot că o pereche de palme nu-s de-ajuns. În locul tău m-aș zvîrli într-o fîntînă, cu capul înainte...

Dacă-o mai auzi și pe asta, atît de cumplit se înspăimîntă pivnicerul, că o porni în goana mare răcnind cît îl ținea gura :

— Feriți ! Feriți ! Oameni buni, sînt stăpînit de-un duh rău... feriți !

Tîrgoveții își scoaseră capetele pe fereastră și-și chemară plozii care se jucau pe uliți, în vreme ce pivnicerul alerga încoace și încolo, vestind lumea să se ferească de el. Și așa alergă bezmetic pînă se pomeni înaintea dughenei celui mai de seamă negustător de pînzeturi din cetate. Și, zărind acolo pe-o tarabă niște colaci de frînghie, se puse pe zbierat, ca un apucat :

— Oameni buni, face-vă-ți milă și pomană și cetluiți-mă zdravăn, că a intrat în mine un duh rău !

Neguțătorul auzi strigătele și, din fundul dughenei, porunci ucenicilor :

— Ia vedeți, măi, ce-i cu răcnetele alea !

Ucenicilor, ca unora pușì pe pozne, atît le trebui. Unde nu se năpustiră, să zici că erau lei-paralei, apucară doi colaci de frînghie și mi-l legară pe bietul pivnicer și de mîini și de picioare, de nu se mai putea mișca, ba-i vîrîră și-un căluș în gură. Și-l luară apoi pe sus, trîntindu-l ca pe un sac la picioarele neguțătorului.

— Ce-ai pățit, omule ? întrebă neguțătorul.

Pivnicerul, firește, mormăia și nu putea rosti o vorbă. Îi scoaseră atunci călușul și, pentru că-l legaseră mai-mai să-i frîngă oasele, pivnicerul le mulțumi cum știu mai frumos. Apoi le povesti despre duhul rău care intrase în el și-l îndemna să se ia la palme, să se ascundă în gaură de șarpe, ba-i făgăduia și că stăpînul avea să-i pună pielea pe băț.

— Și de cînd te chinuiește duhul ăsta rău ? întrebă neguțătorul.

— De cînd am primit rochia de nuntă a domniței...

— Chiar ea ți-a dat-o ? se minună neguțătorul privindu-l cam dintr-o parte.

— Ehei, dar cum socoți ? se fuduli celălalt. M-a chemat, mi-a pus-o în brațe și mi-a zis : „Binevoiește, om de treabă, și primește darul ăsta, care face pe puțin șapte pungi cu galbeni. Și mă iartă că n-am la îndemînă un dar mai de preț, vrednic de-un pivnicer de seamă, ca tine...“

Dacă-i auziră vorbele pufniră ucenicii, dar neguțătorul le făcu semn să tacă.

— Îmi îngădui să văd și eu rochia ? întrebă el și, cum pivnicerul era legat feldeș, îl căută fără sfială și-i află rochia scumpă sub haină.

Pricepu neguțătorul dintr-o ochire că rochia domniței făcea, nu șapte, ci zece pungi cu galbeni. Dar își luă îndată o înfățișare pe care nu se putea citi decît o nespusă milă și oftă cum știu mai sfîșietor

— Ce-i ? se sperie pivnicerul.

— Hei, mai bine tac...

— Vai de mine ! Spune, se rugă celălalt. Doar nu socoți că de la darul domniței mi se trage nenorocirea ?

Neguțătorul se făcu a chibzui, se încruntă, se codi și, pînă la urmă, zise :

— Uite ce-i, pivnicerule, ești un om de treabă și nu se cuvine să te las pradă duhului rău. Cît despre domniță, putea să găsească un ticălos oarecare, și nu să te nenorocească de pomană... Că duhul rău sălășluiește în rochia ei de nuntă, și ca să scape de el ți-a făcut darul de care prea devreme te-ai bucurat.

Auzind una ca asta, izbucni pivnicerul într-un șuvoi de sudălmi pe care neguțătorul îl ascultă în tăcere, clătinîndu-și capul a încuviințare. Iar pivnicerul sudui ce sudui și, la urma-urmei, se rugă de celălalt :

— Doamne, neguțătorule, scapă-mă de belea și ți-oi mulțumi pînă la sfîrșitul zilelor mele ! Ești om priceput și ai să știi să pui cu botul pe labe un prăpădit de duh rău. Primește rochia și îngăduie-mi să-mi văd de drum...

— Cum ? Să mă lupt eu cu duhul rău ? strigă neguțătorul. Ia-ți gîndul, omule, și nu mă vîrî în nenorocire numai pentru că m-am milostivit și ți-am deschis ochii...

Începură a se tîrgui cei doi, în vreme ce ucenicii își dădeau coate și-și stăpîneau anevoie rîsul. Și atîta se rugă pivnicerul, că, după un ceas de tocmeală, se învoi celălalt să primească rochia, dacă pivnicerul îi dă o pungă cu galbeni și se leagă să-i aducă de pomană, zi de zi și pînă la sfîrșitul zilelor lui, cîte o oală cu vin din beciul împărătesc. Pivnicerul se învoi bucuros, ucenicii îl dezlegară și omul fugi ca din pușcă fără a mai privi îndărăt, fără a se mai gîndi la pungile cu galbeni pe care le rîvnise și fericit că scăpase doar cu-atît !

Iar neguțătorul își frecă mîinile și închise rochia scumpă într-un sipet. Dar să vezi cum s-au potrivit lucrurile, că neguțătorul era chiar fratele stăpînului țesătoriei de care meșterul nostru încercase să fugă. Și, cum de mult plănuia să-i facă fratelui un dar de preț, neguțătorul hotărî să-i trimită rochia de nuntă a domniței, împreună cu un răvaș în care-l întreba de sănătate, poftindu-i viață lungă și chiverniseală.

Zis și făcut. Chemă un ucenic, îi dădu sipetul în seamă și-l trimise la drum. Iar în sipet, pe catifeaua vișinie, fetei cusută cu fir și țesătorului nu le rămase decît să aștepte, mulțumiți că lemnul vechi al sipetului crăpase pe ici pe colo și prin crăpăturile lui puteau răsufla în voie...

Și străbătu ucenicul cele șapte țări și șapte mări cîte despărțeau cetatea cu turle aurite de tîrgul țesătorului, le străbătu în șapte ani și, într-un tîrziu, se înfățișă stăpînului țesătoriei.

— Așa și-așa, grăi ucenicul, iacă ce-ți trimite fratele domniei tale !

Și se bucură stăpînul deschizînd sipetul, citind răvașul și despăturind rochia scumpă, dar și mai tare se bucură dînd cu ochii de peticul de catifea vișinie.

— Iată într-adevăr un lucru rar, zise el și, dăruind soției sale rochia domniței, descusu cu mîna lui bucata de catifea și o vîrî pînă una alta în buzunarul mantalei, ca unul priceput la țesături și cunoscînd că asemenea petic nu se întîlnește în fiece zi.

Iar văzînd unde-l dusese nenorocul, bietul țesător se da de ceasul morții.

— Ce mi-i că stăteam închis în țesătoria stăpînului sau că stau închis în buzunarul lui? i se plînse fetei cusută cu fir. Am să mai fiu vreodată om ca toți oamenii, să pot țese mătăsuri grele și catifele?

— Fii pe pace, răspunse fata.

Nu trecu mult, că stăpînul țesătoriei puse de i se prinse peticul de catifea peste buzunarul de la piept al surtucului și, numai ce-și îmbrăcă surtucul așa împodobit, că ieși în uliță, dornic să se fălească.

— Ei, acu-i acu, șopti fata și, nici una nici două, stăpînul se pomeni săltat de la pămînt.

— Ține-mă-ți! răcni el, simțind cum se înalță. Văleu!

N-apucă însă nimeni să-l mai țină, că se și ridicase pînă-n dreptul acoperișurilor țuguiate ale tîrgului. Dădea stăpînul din mîini și din picioare de parcă înota prin văzduh, țipa de mama focului, dar, măcar că țipa, măcar că se zvîrcolea, nimic nu-i folosea.

Și se zbătu pînă-i săriră unul după altul bumbii surtucului, iar trupu-i lunecă din surtuc, lunecă venind de-a berbeleaca și nu se opri decît pe un maidan plin cu scaieți, de unde nu se mai sculă. Iar surtucul coborî și el plutind ușurel și se lăsă cuminte lîngă trupul stăpînului.

— Sai de pe peticul de catifea! șopti atunci fata, și țesătorul o ascultă.

Și numai ce sări pe pămînt, că prinse a crește; crescu, crescu, pînă se făcu așa cum fusese înainte de a da de catifeaua vișinie. Și desprinse atunci peticul de pe surtucul stăpînului și, cu peticul în mînă, ieși din tîrg și pătrunse în tîrgul vecin.

Acolo se puse și țesu din nou mătăsuri grele și catifele, de i se duse vestea, și nu se lăsă pînă nu văzu toți tîrgoveții umblînd în straie mai mîndre decît straiele tuturor împăraților de pe pămînt.

Frumoase peste seamă fuseseră și înainte țesăturile lui, dar de nouă ori mai frumoase erau acum, de se minuna lumea și nu credea că două mîini omenești le putuseră țese. Iar la capătul fiecărui val nu uita să aleagă chipul unei fete stînd lîngă un copac și avînd la picioare o pereche de cătușe fărîmate...

— Dar fata?

Zic unii că fata a sărit și ea de pe peticul de catifea, că a crescut pînă a ajuns fată ca toate fetele și nu s-a mai despărțit de țesător. Să crezi? Nu-i ușor... Că alții iarăși vin și zic că nu-i adevărat nimic! Fata, cică, era o zînă bună și stă și azi în catifeaua ei... Ce-o fi minciună, nu mai știu nici eu.

Alegeți voi, că mie, zău, mi-e greu!

PRUNCUL NĂZDRĂVAN

În vremea veche, pe cînd bătrînii se făleau că-s tari de ureche, pe cînd curca da cu țurca și pisicile, mai toate, jucau leapșa pe ouate, în vreme veche, cum vă spui, veni pe lume un băiat cu ochi căprui. Și tare i s-au minunat părinții, dacă-au văzut că pruncul nici nu țipă, nici nu plînge, după cum e datul puilor de om.

— De ce nu plînge? De ce nu țipă? întrebă, cam cu teamă, tatăl.

Și n-apucă mama să-i răspundă, că pruncul odată rosti potolit:

— Eu, tată dragă, n-am să plîng și n-am să țip nicicînd!

Tatăl, firește, se înspăimîntă atunci și strigă:

— Taci! Taci... De ce grăiești? Pruncii prind a grăi abia tîrziu, încolo...

— Nu te speria, zise pruncul, dar e mai bine să afli din capul locului: tată dragă, eu sînt năzdrăvan!

Ei, dac-o mai auzi și pe asta, se lăsă tatăl amărît pe o laiță, iar mama strigă cu mînie:

— Năzdrăvan? Ce vorbă-i asta, năzdrăvan?... Satu-i plin de copii și nici unuia nu i-a trăsnit prin minte să fie năzdrăvan. Tocmai tu te-ai găsit mai cu moț?

— Și, la urma-urmelor, ce poți ști? spuse tatăl. Stai să vedem cum ți-or meni ursitoarele...

Vedeți, pe vremea aceea omul nu-și făcea viața după cum îl tăia capul, că trăiau undeva, într-un bordei, trei babornițe ursitoare, și-ntîia era surdă, a doua oarbă și a treia sărită din minți. Iar oamenii se plecau de veacuri înaintea celor trei ursitoare și nici cu o iotă nu le ieșeau din cuvînt. De ce? Așa apucaseră din bătrîni și-așa socoteau că se cuvine... Cîte bordeie, atîtea obiceie!

Și, într-o bună zi, spuse ursitoarea surdă:

— Am auzit, suratelor, că s-a născut un prunc!

— Păi... să-l vedem, zise oarba.

— Hi-hi, rîse nebuna. Haideți degrabă să-i menim!

Încălecînd pe trei cozi de mătură, zburară prin văzduh și nu se opriră decît pe acoperișul casei în care se născuse pruncul. Își lăsară cozile de mătură acolo, pe acoperiș, apoi, dîndu-și drumul pe gura hornului, se pomeniră cît ai bate din palme în încăperea în care pruncul odihnea în leagăn. Părinții le auziră hurducăind prin horn, dar cînd se iviră se făcură că nu le văd, nu cumva să le stingherească. Și ursitoarele se apropiară de leagăn.

— Văd că-i fată, zise oarba.

— Așa parc-am auzit și eu, încuviință surda.

— Hi-hi, rîse nebuna. Să-i menim ca unei fete.

Dar pruncul se ridică atunci în capul oaselor și rosti deslușit:

— Ce le tot încurcați, ursitoarelor? Eu sînt băiat.

— Hi-hi, vîră-ți mințile-n cap, băiete, rîse nebuna. Ești fată. Și-ai să te măriți c-un negustor de haine vechi...

— Pe dracu! rîse pruncul.

— Taci! zise oarba. Te văd sfioasă și temătoare... Ai să mori de spaimă la treizeci de ani.

— Nici prin gînd nu-mi trece, rîse pruncul, dar surda răcni pe cît putu:

— Mai taci, taci că mă asurzești... Ai să ai trei copii.

— Of! sfîrșiți odată! strigă pruncul și, dacă văzu că n-are cu cine se-nțelege, odată se ridică din leagăn, se duse către vatră, se cățără prin horn și, ajungînd pe acoperiș, puse mîna pe cele trei cozi de mătură și strigă: Duce-vă-ți, ursitoare, la culcare. Lasă că de-acu încolo mai menesc și eu!

Și încălecă pe cele trei cozi de mătură, care-ndată se schimbară într-un armăsar cu trei picioare. În loc de copite, însă, armăsarul avea aripi, și aripile-l înălțară în văzduh, de pieri cît ai bate din buze.

Acum, ursitoarele nici nu prinseseră de veste că pruncul fugise.

Dar, cînd să plece, se pomeniră fără cozile de mătură și tăbărîră tustrele asupra părinților pruncului năzdrăvan.

— Cozi de mătură să vă faceți, auzitu-m-ați? strigă surda.

— N-am ochi să văd! striga oarba. Unde-i coada mea?

— Hi-hi, pune-ți sare pe coadă! rîse nebuna.

Își cerură iertare bietii oameni pentru batjocura adusă ursitoarelor, iar tatăl înhămă boii la car și le duse cu carul cu boi pînă la bordeiul lor, de unde babornițele nu mai ieșiră, că le crăpa obrazul de rușine, știindu-se nevoite să umble pe jos...

Cît despre pruncul năzdrăvan, dacă zbură prin vămile văzduhului, își îndemnă armăsarul să coboare și, cînd se lumină de zi, ajunse într-o poiană unde păștea o cireadă. Și mare-i fu mirarea văzînd în mijlocul cirezii o fată care apucase un taur de coarne și-l sălta pe umeri.

— Ce fel de fată-i fi, de salți în spinare ditai taurul? o întrebă pruncul.

Fata se zăpăci și scăpă taurul, care o zbughi ca din pușcă.

— Să nu mă spui, pruncule, îl rugă fata. Așa cum mă vezi, sînt un flăcău de-ajuns de voinic... Dar ursitoarele mi-au menit ca unei fete, și ai mei m-au îmbrăcat cu fotă și ie, temîndu-se să le iasă din cuvînt. Of, vai de viața asta, pruncule, că pe mine fota aduce a nădrag, furca —

naiba știe cum! — se face spadă-n mîna mea, năframa se schimbă-n coif și, dacă mă silesc să mă sperii și eu, ca o fată ce se cuvine să fiu, numai ce strig: văleu! că se zguduie pămîntul, copacii se scutură de frunze, apele ies din mătcile lor și oamenii se prăbușesc cu fețele-n colb...

— Așa? rîse pruncul. Ei, află că de azi înainte eu singur am căderea să ursesc, așa că te menesc să fii Voinicul-Voinicilor, fratele calicilor și dușmanul fricilor!

— U-iu! chiui flăcăul și, de bucurie, zvîrli cu o singură mînă vreo cinci vaci pe care le prinse apoi cu mîna cealaltă, nu cumva să le smintească vreun oscior.

— Știi ceva? mai zise pruncul năzdrăvan. Dă-o-ncolo de cireadă și vino cu mine...

— Cum de nu, strigă Voinicul-Voinicilor. Vin bucuros.

Și încălecă și el pe armăsarul cu trei picioare și o porniră amîndoi, în zbor peste păpușoi. Nu zburară cine știe cît, că la malul unui lac dădură peste un flăcău, încins tot cu zale de fier. Și tare se mirară văzînd că flăcăul coase pe un gherghef.

— Ce fel de flăcău îi fi, de coși pe gherghef? întrebă pruncul, iar flăcăul înzăuat scoase un țipăt de spaimă și se grăbi să pitească gherghefu.

— Să nu mă spuneți, oameni buni, se rugă flăcăul. Cum mă vedeți, sînt o fată harnică și cuminte... Dar ursitoarele mi-au menit ca unui flăcău și ai mei m-au înveșmîntat în zale, temîndu-se să le iasă din cuvînt. Of, vai de viața asta, oameni buni, că zalele sclipesc pe mine ca fluturii pe ie, spada — naiba știe cum! — se face ac în mîna mea, pavăza se schimbă-n gherghef și, dacă mă silesc să chiui, ca un flăcău ce se cuvine să fiu, nimeni nu se înspăimîntă și lumea zice că mai dulce cînt n-a auzit...

— Așa, rîse iarăși pruncul. Ei, află că de azi înainte eu singur am căderea să ursesc, așa că te menesc să fii Fata-Fetelor, doamna Lisavetelor și stăpîna pletelor!

— Oare? strigă fata, iar strigătul ei răsună ca un cînt pe care-l prinse vîntul, colindînd cu el pămîntul.

— Știi una? mai zise pruncul năzdrăvan. Dă-le-ncolo de zale și vino cu noi...

— Cum de nu, strigă Fata-Fetelor. Bucuroasă!

Apoi, luînd de la Voinicul-Voinicilor fota și ia, îi dădu zalele, spada și pavăza. Și încălecă și ea pe armăsarul cu trei picioare și o porniră cîteștrei la drum, din cătun în cătun, o poruiră cu sîrg de la tîrg și pîn'la tîrg, ca oamenii să mai trăiască și după firea lor. Iar unde

dădeau peste o viață strîmbă o îndreptau și, unde se năștea un copil, îi meneau să crească în voie.

Atunci, să vezi comédie, dacă nu-i mai meni nimeni să fie tîlhari, se stinse sămînța tîlharilor și judecătorii se amărîră peste poate nemaiavînd pe cine judeca și osîndi, pe cînd boierii se mîniară cumplit nemaiaflînd vînzători și slugi. Pricepi. Lăsați de capul lor, oamenii creșteau oameni de treabă...

Și se pomeni într-o bună zi la palat împăratul cu boieri, judecători, călăi și jandarmi, care cu toții se jeleau și suduiau cerînd cu răcnete ca minciuna, hoția și prostia să se întoarcă pe pămînt.

— Ce să facem noi cu o lume bîntuită de dreptate, de adevăr și de isteține? Cu ele murim de foame, măria ta, se jelui căpetenia boierilor.

— Dă-ne pîinea noastră cea de toate zilele, se rugă și fruntea judecătorilor. Dintr-o singură hoție, dintr-un singur omor ne hrănim un an de zile, cu neveste și copii...

— Fie-ți milă, strigă și mai-marele jandarmilor. Dă-ne oameni de schingiuit și de închis în beciuri... E mai mare jalea, măria ta. Ni-s beciurile pustii!

— Nici nu mai ținem minte cînd am retezat ultimul cap, măria ta, se plînse și cel mai vechi călău al împărăției. Ne-om uita meșteșugul și-om ajunge de rîs și de batjocură!

Împăratul îi ascultă pe toți și-și clătină capul, oftînd cu mare năduf.

— Vă înțeleg, iubiți boieri, judecători, călăi și jandarmi, spuse luminăția sa. Voi sînteți brațele și degetele împărăției, iar dacă plîngeți voi, plînge împărăția. Eu sînt împărăția. Și, precum vedeți, plîng... și lacrimi prinseră a picura din ochii împăratului.

— Nu mai plînge, măria ta, spuse atunci căpetenia boierilor. Răul are leac... Ascultă! și boierul făcu semn către mai-marele jandarmilor, care bătu din călcîie și vorbi răspicat:

— Măria ta, jandarmii mei au pîndit, au iscodit și s-au lămurit. Toată vina o poartă un prunc năzdrăvan care zboară pe un armăsar cu trei picioare și-i însoțit de Voinicul-Voinicilor și de Fata-Fetelor. De răul lor, ursitoarele nu-și mai pot face slujba...

— Auzi dumneata neobrăzare! strigă împăratul.

— Întocmai, măria ta. Neobrăzare și alt nimic...

— Și de ce, mă rog, nu i-ați prins pe ticăloși? întrebă împăratul, iar mai-marele jandarmilor se tulbură, tuși, se îngălbeni și roși: Întreb, de ce? mai strigă împăratul.

— Să vezi, măria ta, bîigui mai-marele. Am vrut... Cum de nu, am vrut din toată inima noastră de jandarmi...

— Și?

— Și n-am putut...

Se făcu îndată liniște și împăratul, boierii, judecătorii, călăii și jandarmii își clătinară atît de tare capetele, că mulți își ciocniră capul de capul vecinului, ceea ce născu o larmă de tărtăcuțe izbite între ele. Apoi se uitară mînioși unii la alții, ba cîțiva mai întărîtați prinseră a scutura și smulge bărbile celor de lîngă ei.

— Liniște! porunci însă împăratul. Lăsați bărbile în pace. Și degrabă să mi le înfățișați pe cele trei ursitoare!

Auzind porunca, plecă însuși mai-marele jandarmilor de le sui într-o caleașcă pe cele trei babornițe și sosi cu ele la curte.

— Voi sînteți ursitoarele? întrebă împăratul.

— Văd că ne-ai c-am uitat, zise oarba. Ce-i drept, ți-am menit să fii uituc...

— Gura! strigă însă împăratul trăgînd cu coada ochiului către cei din încăpere. Cine vă împiedică să vă faceți slujba?

— Aud că trei nelegiuiți, dragă împărate, zise surda. Un prunc, un flăcău care trebuia să fie fată și o fată care trebuia să fie flăcău...

— Hi-hi, dă-ne cozile de mătură! rîse și nebuna. Fără cozile de mătură sîntem ca fără mîini și fără picioare...

— Așa? Ei, las' pe mine, ursitoarelor! zise împăratul. Ia să faceți bine să rămîneți aici, în palat, că v-oi chema eu la vremea vremii...

Rămaseră ursitoarele la palat. Iar, neavînd încredere în alți slujbași, împăratul înțesă palatul cu boieri, judecători, jandarmi și călăi, pe care-i piti care cum îi veni mai bine. Mișcai o perdea? Dădeai peste un boier. Te uitai pe sub mese? Te pomeneai nas în nas c-un judecător. Dulapurile gemeau de jandarmi și pe sub paturi se aciuaseră călăii; ba unii, mai iscusiți, își găsiseră loc și pe sub covoare, de se împiedica de cîte o sută de ori pe zi măria sa, căzînd și făcîndu-și vînătăi, în vreme ce călăul ascuns sub covor își ițăia capul și-și cerea smerit iertare. Mă rog, ce s-o mai lungesc, aducea palatul a viespar. Și fiecare dintre boieri, judecători, jandarmi și călăi avea săbii, buzdugane și pistoale și ținea în dinți cîte-un cuțit.

Dacă văzu împăratul că-și aflaseră loc cu toții, porunci de i se făcu o păpușă de ceară pe care o îmbrăcă în straie scumpe. Așeză păpușa într-un leagăn de aur și vesti că i se născuse un cocon. Clopotele sunară, trîmbițele strigară și, pe unde se afla, pruncul năzdrăvan zise către tovarășii lui:

— Măi, măi, ce-i dădu prin minte împăratului!

— Cum așa? întrebă Voinicul-Voinicilor.

— A tocmit o capcană să ne vie de hac.

— Dacă nu știe că cine rîde la urmă rîde mai bine, zise Voinicul-Voinicilor, hai să-l învățăm noi!

— Hai! se învoi pruncul.

Fata-Fetelor, doamna Lisavetelor și stăpîna pletelor, se cam codi întîi, dar cînd îi văzu hotărîți nu se puse împotrivă și armăsarul îi duse pe tustrei pînă la palatul împăratului, unde pătrunse pe fereastra deschisă și se opri înaintea leagănului de aur. Lîngă leagăn adăsta împăratul.

— Fiți bineveniți, zise măria sa. Apoi, întinzînd mîna către leagănul în care odihnea păpușa de ceară, adăugă : Meniți-i coconului meu cum vă pricepeți mai bine.

— Chiar așa, rosti pruncul năzdrăvan și, întorcîndu-se cu fața către leagăn, porunci : Scoală, cocon de ceară !

Împăratul, să cadă din picioare și mai multe nu ! Că unde nu se sculă păpușa de ceară și prinse a țipa ca din gură de șarpe.

— Săriți ! răcni atunci împăratul acoperind țipetele păpușii. Boieri, judecători, jandarmi și călăi, pe ei !

— De ce răcnești, împărate ? întrebă Voinicul-Voinicilor. Coconul va purta coroană și se va așeza pe tron...

Dar, cum împăratul o ținea una și bună și din „săriți !“ nu ieșea, cei pitiți în încăpere se iviră, care de pe unde se ascunseseră, și năvăliră asupra celor trei. Erau vreo nouă cu toții și, pînă să-și tragă săbiile sau să sloboadă pistoalele, Voinicul-Voinicilor îi și apucase cu o singură mînă și le făcuse vînt pe fereastră. Ceea ce văzînd, împăratul se puse pe răcnit mai cu temei :

— Săriți ! Săriți !

Și, auzindu-i glasul, în toate încăperile palatului prinseră a sări de după perdele boierii, de sub mese judecătorii, din dulapuri jandarmii, de sub paturi și covoare, călăii.

— Sărim, măria ta ! strigau cu toții dînd năvală și zdupăind pe scări. Săriți, fraților !

Atîta larmă făceau, că ursitoarele-i auziră și deschiseră ușa încăperii pe care împăratul le-o hărăzise.

— Ce s-a întîmplat ? întrebă oarba.

— Sărim ! strigau de zor boierii, judecătorii, jandarmii și călăii. Sărim, măria ta !

Ursitoarea oarbă se întoarse atunci înspăimîntată către celelalte două.

— Vedeți ? E foc, suratelor ! S-a aprins palatul și de aia strigă cu toții : „Sărim ! Sărim !“

— Aud, zise și surda. Sar pe fereastră, bag sama...

— Să sărim și noi, rîse nebuna.

Celelalte n-așteptară să le spună de două ori, că, îmbulzindu-se nevoie mare, se și suiră pe prichiciul ferestrei sărind tocmai din turla palatului (că-n turlă le așezase împăratul). Iar, dacă văzu așa, sări și nebuna după ele.

Acum, lîngă leagănul de aur al coconului de ceară care țipa de mama focului, împăratul se mira auzind larma oamenilor lui și nevăzînd în încăpere nici unul.

— Da' săriți odată ! răcnea împăratul. Ce tot mocoșiți atît ?

— Sărim, măria ta !

Ei, într-un tîrziu se dumeri și împăratul că boierii, judecătorii, jandarmii și călăii nu puteau intra în încăpere pentru bunul cuvînt că Fata-Fetelor încuiase ușa cu cheia. Izbeau cei de afară în ușă, dar mare brînză nu făceau, că ușa era de fier. Și-n toată vremea coconul de ceară țipa în leagănul lui de aur, țipa de-ți venea să-ți iei lumea-n cap...

— Chemați ursitoarele, porunci atunci împăratul, și de afară se auziră îndată strigătele boierilor, judecătorilor, jandarmilor și călăilor : „Chemăm, măria ta !" și „Ursitoare ! Ursitoare ! Ursitoare !"

Pruncul năzdrăvan, Voinicul-Voinicilor și Fata-Fetelor se stricau de rîs și pînă și armăsarul cu trei picioare rîdea, nechezînd în hohote. Iar ursitoarele nu mai soseau...

— Măria ta, strigă atunci de cealaltă parte a ușii căpetenia boierilor, ursitoarele au sărit din turla palatului și, naiba știe de ce, nu mai suflă nici una...

— Cum nu mai suflă ? întrebă împăratul. Nu suflă deloc ?

— Deloc, măria ta...

— Și vraciul ? Ce zice vraciul ? mai întrebă împăratul.

— Vraciul ? răspunse căpetenia boierilor. Vraciul zice că, dacă nu suflă, or fi murit de-a binelea.

— Vai de mine !

— Vai de noi, măria ta, că odată cu ele au murit și minciuna, și prostia, și hoția !

Auzind așa, împăratul prinse a plînge cu sughițuri, de sărea hlamida pe el.

— Ce mă fac eu fără minciună ?... Și fără prostie ? Și cum să trăiesc fără hoție ?... Vai mie, vai mie...

— Nu te întrista, vorbi atunci Fata-Fetelor. Împreună cu tine, boierii, judecătorii, jandarmii și călăii rămîn tot mincinoși, tot proști și tot hoți...

— Oare ? se lumină împăratul. Păi atunci se mai poate trăi...

— Trăiește ! rîse pruncul năzdrăvan.

Și, în vreme ce coconul de ceară țipa înainte, calul cu trei picioare sări pe fereastră și se făcu nevăzut, împreună cu cei trei tovarăși.

Și din ziua aceea toate gîlcevile s-au purtat numai între împărat și boieri, judecători, jandarmi și călăi. Că oamenii ca mine și ca tine se țineau deoparte și-și vedeau de treburi : nu-i puteai înșela, dar nici nu trăgeau la înșelăciune. Și n-a mai trecut mult că împăratul cel bătrîn a adormit pentru totdeauna și-n scaun s-a înălțat coconul de ceară. Din

vremea lui, pasămite, au prins a fi împărații moi ca ceara în mîna boierilor, de-i suceau cum pofteau și toate se întîmplau după voia inimii lor... Dar s-au mîncat între ei boierii, judecătorii, jandarmii și călăii pînă n-a mai rămas oscior de boier, judecător, jandarm și călău. Iar, dacă-au văzut așa, l-au trimis oamenii și pe împărat la plimbare, că nu mai avea nimeni nevoie de el.

— Dar pruncul năzdrăvan?

— Păi grija lui o duceți? Să fiți sănătoși și la față roși, că năzdrăvanul de ce-i năzdrăvan? Să trăiască o mie de ani. Așa că pruncu-i bine sănătos, mulțumesc de întrebare. Pe cîte știu, a aflat că pe aiurea mai sînt ursitoare și umblă să scape oamenii de ele, de ponoase și belele. Iar Voinicul-Voinicilor și cu Fata-Fetelor îi dau o mînă de ajutor, că, năzdrăvan-năzdrăvan, dar unde-s doi puterea crește și unde-s trei...

Na, sfîrșiți vorba-n locul meu, că uitai de melesteu!

FATA DE FUM

Mi-a mai ajuns la urechi o poveste, nu știu de cînd și nu știu de unde, adeverind că trăia odată un brutar, de care moartea n-avea habar. Atît de slab și de cocîrjat era, că unii-i dădeau fără să șovăie trei sute de ani, în vreme ce alții-l bănuiau de șapte sute-n cap. Și, măcar că-l știau cu toții bun ca pîinile rotunde pe care le cocea, se aflau și unii gata să jure că văzuseră cu ochii lor cum duhuri neștiute îi plămădeau aluatul.

— Că, ziceau ei, de unde la un moșneag atîta putere cîtă se cere la frămîntat un aluat?

Acum, între noi fie vorba, brutarul era oleacă de vrăjitor. Ba mă tem că tot cu vrăjile lui o îmbrobodise și pe Coana Moarte, de nu mai sosise de veacuri să-l strîngă și-l lăsa să meșterească la cuptoare, cîtu-i noaptea de mare. Că nu închidea un ochi toată noaptea și la lumina cuptorului citea din cărți bătrîne, deslușind descîntece și semne zugrăvite cu sînge. Toți pereții îi erau negri de cărți, iar deasupra cărților ședeau împăiați trei corbi, trei bufnițe și trei motani negri. Și numai ce prindea a sloveni în cărțile lui, că cei trei corbi înviau și i se roteau pe dea-

supra capului, cele trei bufnițe înviau și-și deschideau ferestrele de foc ale ochilor, cei trei motani negri înviau și i se frecau de picioare torcînd și mieunînd.

Și într-un rînd, dacă citi o pagină galbenă și pe la colțuri mîncată de vreme, luă o bucată de aluat și făcu din aluat o fată. Puse păpușa pe lopată și o vîrî în cuptor, șoptind de trei ori :

— Radamada ! Rodomodo ! Rudumudu !

Și numai ce vîrî păpușa de aluat în cuptorul încins, că un abur ușor ieși dintr-însa, pluti în cuptor și se înălță pe coș ca un fum subțire. Iar fumul luă chipul unei fete, mlădie ca un cînt, cu pletele pînă la pămînt. Și Fata de Fum rîse și pluti peste acoperișuri, peste coroanele pomilor, pluti purtată de vînt și apoi se întoarse și, strecurîndu-se pe gaura cheii, intră în brutărie. Atunci motanii negri mieunară de trei ori, bufnițele bătură din aripi, iar corbii croncăniră.

— Ai venit ? iscodi brutarul, fără a-și întoarce capul.

— Ce-mi poruncești ? întrebă Fata de Fum.

— Oamenii cred că trăiesc de trei sute de ani, spuse brutarul. Unii merg pînă la a-mi da șapte sute... Azi am împlinit nouă sute de ani.

— Ascult, spuse Fata de Fum, iar bătrînul urmă să grăiască :

— Nouă sute de ani e vreme lungă ! Am văzut crescînd împărății și le-am văzut năruindu-se, am cunoscut bucuria și durerea, am stăpînit comorile ascunse și am fost mai puternic decît cei mai puternici...

— Ce-mi poruncești ? întrebă din nou Fata de Fum, și cei trei corbi croncăniră înveseliți.

— Auzi cum rîd prietenii mei, corbii ?... Nu-ți poruncesc nimic. Mă bucur că semnele n-au mințit și că te-am putut plăsmui, spuse bătrînul. Du-te, Fată de Fum, cunoaște lumea și bucură-te de viață, că din pîine te tragi și ești bună ca pîinea... Iar, dacă vei fi la o nevoie, întoarce-te la mine.

Fata de Fum îi sărută mîna și, strecurîndu-se pe gaura cheii, ieși în uliță. Aluneca neauzit pe caldarîm, trecea pe lîngă oameni, iar oamenii n-o vedeau. Și lunecă pe ulițele cetății, lunecă preț de nouă ceasuri, pînă se află în fața unor ziduri căzute în paragină. Și voi să treacă și de zidurile năruite, cînd auzi un glas răgușit, șoptind tainic :

— Atunci, așa rămîne... la noapte !

— Dar te-ai îngrijit să-ți ascuți cuțitul ?

— Ho-ho, rîse cel răgușit, are să-i găurească pielea, nu te teme ! Numai că nu mi-ai spus nici cum îl cheamă, nici unde să-l aflu.

Fata de Fum se strecură în ceea ce fusese cîndva o casă de oameni și, la lumina lunii, văzu doi bărbați șezînd pe o movilă de moloz.

— Îi zice Petrea Pescaru, răspunse cel întrebat. Și stă în coliba de la marginea mării.

Dacă-i auzi, se înfioră Fata de Fum și în lumina lăptoasă a lunii îi privi pe cei doi și tare se miră. Omul cu glas răgușit era zdrențăros și o barbă neagră și-mpîslită îi mînca fața. Celălalt, în schimb, purta straie domnești, pană scumpă la pălărie și părea tînăr. Dar ochii-i luceau ca ochii unui lup.

— Poți să-i pui cruce lui Petrea Pescaru, spuse bărbosul, iar celălalt își smulse atunci una dintre nestematele cu care-și îmbumba pieptarul și i-o așeză în palmă.

— Te mai așteaptă una, dacă te ții de cuvînt, făgădui el.

Fata de Fum nu stătu să asculte dacă cei doi aveau să-și mai spună și altele. Nevăzută și neauzită se ridică în văzduhul nopții și pluti către marginea mării, dornică să-l vadă pe cel căruia cuțitul omului răgușit trebuia să-i găurească pielea. Vîntul o purtă grabnic cum numai el știe și, măcar că pe pămînt calea pînă la țărm era lungă, Fata de Fum auzi curînd mugetul mării.

Luna lumina nisipul adormit și, undeva pe nisip, o colibă de piatră.

Și Fata de Fum lunecă prin horn și se pomeni în colibă. Nu era mare coliba ! Pe pereți atîrnau scule pescărești, iar într-un ungher, pe un așternut sărăcăcios, dormea un flăcău. Dormea pe spate și razele lunii îi scăldau fața, ca cioplită în piatră albă. Atîta era de frumoasă, că Fata de Fum se opri lîngă flăcăul adormit și-l privi lung, lung, ca și cum ar fi vrut să nu-i mai uite chipul. Tăcută, privi ceasuri în șir. Marea bătea țărmul de nisip și fosnea în răstimpuri, dar Fata de Fum nu se clintea și nu-și lua ochii de la flăcăul adormit. Într-un tîrziu, fără să știe ce face, se plecă și-și lipi buzele de buzele flăcăului. El zîmbi prin somn, pentru că în visul lui pătrunsese o fată înaltă și mlădie ca un cînt, cu plete pînă la pămînt. Și pletele-i erau fumurii, ochii cenușii, iar mantaua-i părea de argint...

Dar cineva încercă atunci ușa colibei și ușa se deschise. Fata de Fum se ridică înspăimîntată, pierind din visul flăcăului, care oftă. În colibă pătrunsese bărbosul cu glas răgușit și bărbosul ținea în mînă un cuțit.

— Trezește-te ! strigă Fata de Fum. Trezește-te !

Dar flăcăul nu se trezi și bărbosul înaintă cu pași de pisică.

Nici un om nu putea auzi glasul Fetei de Fum, nici un ochi omenesc nu-i putea zări făptura subțire.

Încercă atunci să răstoarne scăunelul cu trei picioare de lîngă pat, pentru ca flăcăul să se deștepte. Voi să-l apuce cu amîndouă mîinile, dar mîinile ei de fum n-aveau putere și nu puteau prinde lemnul, necum să-l urnească. Iar bărbosul înainta furiș, ca o pisică.

Înspăimîntată, Fata de Fum prinse a se zbate între pereții colibei : alerga de la un perete la altul, striga și plîngea și, urîndu-și neputința, se repezi la omul cu barbă neagră și-l izbi cu pumnii peste față. Dar băr-

bosul nu auzi, nu văzu și nu simți nimic. Și pînă la flăcăul adormit mai avea de făcut un pas și lama cuțitului scînteia, rece și neînduplecată.

Atunci Fata de Fum se năpusti pe ușa întredeschisă și se avîntă pînă la norii tolăniți sus, sus, deasupra țărmului de nisip.

— Ia te uită ! O fată de fum... spuse un nor.

— Ajutor ! strigă Fata de Fum. Îl ucide ! Ajutor !

— Cine ucide ? întrebă speriat norul, și fata-i povesti ce se petrecea în coliba de piatră.

Norul coborî împreună cu ea și amîndoi se strecurară pe ușa întredeschisă. Bărbosul se plecase peste trupul flăcăului și mîna în care ținea cuțitul se ridica încetișor.

— Repede ! strigă Fata de Fum, iar norul se înălță pînă la scunda bagdadie a colibei de unde slobozi un fulger care izbi cuțitul.

Bărbosul răcni, cuțitul îi căzu din mînă și în clipa aceea în colibă începu să plouă. Dacă bubuitul fulgerului îl trezise, stropii reci ai ploii îl dezmeticiră pe Petrea Pescaru. Cît te-ai șterge la ochi sări în picioare, se aruncă asupra bărbosului și în coliba de piatră începură să se lupte, în vreme ce ploaia urma să cadă de sub acoperiș, în vreme ce Fata de Fum stătea cu sufletul la gură, în vreme ce soarele răsărea deasupra mării.

Și se strînseră cei doi pîrîindu-și oasele, se frînseră și se ridicară, se-ncleștară din zori și pînă-n seară, iar cînd luceafărul se ivi pe cer rămase bărbosul pe podeaua de lut, fără putere și scîncind încetinel. Atunci își îndreptă și Petrea trupul ostenit, apucă o frînghie pescărească de-l cetlui zdravăn pe bărbos și, luîndu-l în spinare ca pe-un sac, se îndreptă spre cetate, cu gîndul să-l lepede la picioarele judecătorilor. Iar Fata de Fum păși lîngă flăcău, tăcută și nevăzută.

Drumul era lung și Petrea ostenit. Cînd și cînd lăsa la pămînt povara pe care o ducea și, așezîndu-se pe cîte un bolovan, își trăgea sufletul. Aproape de cetate bărbosul prinse glas și-l ispiti :

— Lasă-mă, Petrea Pescaru, să mă duc în lumea mea... Lasă-mă, că de nu, are să-ți pară rău !

— Ce ți-am făcut, de-ai vrut să mă ucizi ? îl iscodi flăcăul.

— Nu mi-e îngăduit să-ți spun.

— Așa ? Bine, om vedea noi !

Și cum bărbosul își venise în fire, îi porunci să se ridice și să meargă pe picioarele lui, ținîndu-l însă legat de încheieturi.

Așa intrară în cetate, odată cu zorii. Și lumea se minună de flăcăul ce ducea legat un bărbos, ca un ursar cu ursul după el. Dar cînd se lăți zvoana că bărbosul voise să-l ucidă, se mîniară oamenii și se strînseră mulți, cerînd cu răcnete să se facă dreptate. Atîta larmă se înălța din uliță, că împăratul se trezi din somn.

— Cine nu mă lasă să dorm? întrebă el cu mare parapon, iar slugile-l lămuriră că un flăcău adusese prins un ucigaș.

— Tot mi-a stricat somnul, spuse împăratul căscînd și-ntinzîndu-și brațele de atinse tavanul cu buricele degetelor. Ia să-i înfățișați înaintea judecății mele!

Așa se pomeni Petrea Pescaru față-n față cu împăratul, căruia îi povesti toată tărășenia. Fata de Fum stătea lîngă el și era numai ochi și urechi.

Iar, dacă se lămuri împăratul cum vine treaba, se deschiseră ușile și un tînăr îmbrăcat în straie scumpe intră în încăpere.

— Poftește, feciorul meu, și învață să cîrmuiești, spuse împăratul, iar Fata de Fum dădu un țipăt neauzit, cunoscînd că feciorul împărătesc era omul cu straie domnești și pană scumpă la pălărie care-l tocmise pe ucigaș.

— El e! El e! strigă fata uitînd că nimeni n-o vede și nu-i putea auzi glasul. Priviți, îi lipsește o nestemată de la pieptar! Căutați-l pe bărbos și-o veți afla.

Dar feciorul împărătesc sărută dreapta împăratului și se așeză în jilțul lui.

— Cum? spuse el. Flăcăul a cutezat să ridice mîna asupra acestui cinstit om cu barbă?

— Dimpotrivă, zîmbi cu bunătate împăratul. Se vede cît colo că nu te pricepi încă să împarți dreptatea... Bărbosul e vinovat și flăcăul a venit să ni se plîngă.

— Se poate? N-aș crede, măria ta, îndrăzni însă feciorul. Să mă fi înșelat pînă-ntr-atît?... Știi ceva? Îngăduie, rogu-te, să cercetez eu pricina asta...

Împăratul se răsuci către mai-marele dregătorilor și căscă de-i trosniră fălcile.

— Ia te uită, ziceam că mi-au speriat somnul... Tare de dimineață m-am mai trezit azi!

— Culcă-te fără grijă, măria ta, vorbi cu grabă feciorul împărătesc. Fac eu dreptate, nu te teme!

Se bucură împăratul dacă-și văzu atît de harnic feciorul și se duse la culcare, petrecut de sfetnici și de slugi.

— Așa, rîse feciorul văzîndu-se singur cu împricinații și, îndată, chemînd straja, porunci: Luați-l pe ticălos și vîriți-l în beci!

Straja se năpusti asupra bărbosului care-și încrucișă însă brațele și spuse cu mare liniște:

— Nu pe mine, neghiobilor!

— Pe celălalt, întări și feciorul împărătesc. Iar mîine nu uitați să-i luați și capul!

Straja-l apucă pe Petrea Pescaru și, fără a ține seamă de strigătele lui, îl zvîrli în beciul palatului. Fata de Fum se strecură și ea în beci, dar ce folos? De spus nu-i putea spune flăcăului tot ce știa și, de ajutat, nu-l putea ajuta.

„Ba da, pot", își spuse Fata de Fum și, strecurîndu-se pe gaura cheii, ieși din beci și pluti cît putu mai repede pînă la brutăria bătrînului vrăjitor.

Acolo intră pe fereastra deschisă și, văzînd-o, motanii negri mieunară de trei ori, bufnițele bătură din aripi, iar corbii croncăniră.

— Am aflat de mult că dreptatea împăraților e strîmbă, spuse brutarul fără a-și ridica ochii de pe terfelogul căruia-i răsfoia filele.

— Ai spus că, la nevoie, îmi dai o mînă de ajutor, glăsui Fata de Fum. De ce vrea feciorul împăratului să-l ucidă?

Bătrînul îi făcu semn să șadă.

— Feciorul împăratului, spuse el, e căpetenia a treizeci de tîlhari vestiți. Bărbosul face parte din ceată. Petrea Pescaru a dat odată peste ceata tîlharilor și nu l-a recunoscut pe fecioraș, dar el se teme și vrea să scape de flăcău.

— Ajută-mă să-l scot din beci, se rugă fata.

Bătrînul luă atunci o sită rotundă, turnă în ea doi pumni de făină și prinse a cerne făina peste un ochi de sticlă neagră. Privi Fata de Fum și văzu că din făină se alege pe ochiul de sticlă, aidoma, beciul în care zăcea flăcăul. Văzu beciul și-l văzu pe flăcău și inima i se strînse.

— Bine, spuse bătrînul.

Cu degetul arătător trase o dîră prin mijlocul unuia dintre pereții de făină care închipuiau zidurile de piatră ale beciului. Degetul urmă să lunece pe sticla neagră, zăbovi de însemnă un cerc micuț și, tot lunecînd, se opri la marginea sticlei.

Petrea Pescaru auzi în clipa aceea un uruit și, sărind în lături, văzu cum pietrele zidului din dreapta lui se năruiau lăsîndu-i calea slobodă. Se repezi spre spărtură și se miră aflînd un drum care mergea pe sub pămînt. Dar porni pe drumul de sub pămînt ca pe drumul unei cîrtițe uriașe, iar, dacă merse ce merse, ajunse la un soi de criptă rotundă. Era cercul micuț însemnat pe sticla neagră de degetul bătrînului vrăjitor. Drumul trecea prin cripta rotundă și nu se oprea. Petrea merse mai departe și nu proastă-i fu bucuria cînd drumul de sub pămînt îl scoase la marginea mării.

— Așa, spuse în brutăria lui bătrînul și, dacă mai clătină o dată sita goală peste ochiul de sticlă neagră, făina pe care o răspîndise cu degetul se mișcă singură și alcătui la loc peretele de făină.

Atunci zidul de piatră al beciului se închise de parcă nu s-ar fi năruit, iar bătrînul șterse și dîra pe care degetul lui o lăsase pe sticla

neagră, pînă la cercul micuț. Îndată se astupă și drumul de sub pămînt care ducea, de la beci, la cripta rotundă.

— Așa, spuse iarăși bătrînul. Petrea Pescaru se poate ascunde acum și poate ieși la mare... Fată de Fum, ți-am făcut pe voie! Dar am uitat să-ți spun că am puterea să-ți împlinesc doar trei dorințe. Una ți-am îndeplinit-o... Îți mai rămîn doar două și chibzuiește bine înainte de a-mi mai cere ceva.

— Îți mulțumesc, șopti Fata de Fum.

Apoi, furișîndu-se pe fereastră, pluti ca un puf de păpădie, pluti pînă la marea sinilie și, aflînd drumul de sub pămînt, pătrunse în cripta rotundă.

Petrea Pescaru dormea, că în beciul împărătesc nu izbutise să închidă ochii. Și Fata de Fum îl privi lung, lung, și-și atinse buzele de buzele lui. Și pătrunse în visul flăcăului.

Visul lui Petrea Pescaru era o țară prin care flăcăul umbla, fluierînd. Cît vedeai cu ochii se întindea nisipul auriu. Marea foșnea, nevăzută. Și deodată Petrea Pescaru se împiedică de un bolovan.

„Ce fel de bolovan? își spuse. Doar nu era pe-aici nici un bolovan..."

Și, cînd se uită mai bine, nici nu era un bolovan, ci un cap mare cu barba neagră și-mpîslită, capul bărbosului care voise să-l ucidă.

— Ferește-te! strigă atunci cineva, și Petrea o văzu pe fata înaltă și mlădie ca un cînt, cu pletele pînă la pămînt, pe care o mai visase cîndva.

Și pletele-i erau fumurii, ochii cenușii, iar mantaua-i părea de argint...

Capul bărbosului pieri în nisip.

— Ce frumoasă ești! spuse Petrea Pescaru.

— Și tu ești frumos, spuse fata cu plete fumurii.

Păși rămîne alături, pe nisipul auriu. Atunci fata îl prinse de mînă și amîndoi începură să se înalțe. Jos, pe nisip, capul bărbosului se ivi din nou și încercă să-i muște de picioare, dar ei se înălțaseră binișor și Petrea socoti că nici un bărbos nu-i mai putea ajunge.

Cînd colo, capul bărbosului se ridică și el de pe nisip. Ciudat era să vezi un cap viu, despărțit de trup, un cap cu barbă neagră și-mpîslită, care plutea și se hlizea prin văzduh!

— Pun eu mîna pe tine, strigă capul.

— Nu te teme, Petrea Pescaru, spuse însă fata. Capul de colo e capul unui tîlhar din ceata tîlharilor. Feciorul de împărat li-i căpetenie...

Bine nu-și sfîrși vorba, că văzură zburînd către ei niște straie domnești peste care plutea o pălărie cu pană scumpă.

— Mi-ai scăpat o dată, Petrea Pescaru, a doua oară n-ai să-mi scapi! strigară straiele cu glasul feciorului de împărat. Pe el, bărbosule!

Capul se năpusti, în vreme ce straiele domnești se înfășurau în jurul flăcăului încurcîndu-i mișcările. Fata cu plete fumurii încercă zadarnic să le smulgă, straiele păreau vii și se luptau cu ea. Petrea însă își înfipse o mînă în barba neagră a capului de tîlhar, în vreme ce, cu cealaltă, izbea din răsputeri.

Atunci capul șuieră o dată, țuguindu-și buzele. Ca din văzduh se iviră sumedenie de alte capete, douăzeci și opt de capete crunte, îndîrjite și zbîrlite ale celorlalți tîlhari din ceată și fata înțelese că flăcăul nu li se va împotrivi.

— Am să te ajut, Petrea Pescaru, nu te teme ! strigă ea.

Și în clipa aceea flăcăul ieși din țara visului și în cripta rotundă de sub pămînt se deșteptă, că lîngă culcușul lui Fata de Fum se ridicase în picioare.

— Din nou am pierdut-o, oftă Petrea. S-o mai pot vedea pe fata cu plete fumurii, m-aș lupta cu toate capetele tîlharilor din lume...

Și Fata de Fum îl auzi și se bucură, apoi se întristă. Era atît de aproape de el, și flăcăul n-o putea vedea, era atît de aproape, și nu-i putea spune o vorbă !

Îl urmă pe Petrea Pescaru și, împreună cu el, se furișă pînă în coliba de pe malul mării, de unde flăcăul își aduse năvoadele, în luntrea lui smolită. Împreună cu el ieși la pescuit, cu el se întoarse în cripta rotundă, îl privi cînd muncea, îl privi cînd cina și un fior o străbătu auzindu-l cum se-ntreba :

„Oare am să mai dau cîndva de fata cu plete fumurii ?“

— Îndată, dragul meu, răspunse Fata de Fum și, cum îl văzu adormit, se strecură în visul lui.

Și totul se petrecu de parcă Petrea Pescaru nu s-ar fi trezit, și-n țara visului întîmplările urmară să se desfășoare de acolo de unde se opriseră cu o seară înainte. Capetele tîlharilor se repezeau asupra flăcăului încercînd să-l muște, în vreme ce mișcările-i erau stînjenite de straiele domnești ale feciorului de împărat. Petrea mai auzea cuvintele fetei cu plete fumurii care-i făgăduise ajutor. Și atunci o auzi chemînd de patru ori în cele patru vînturi :

— Brutar solomonar !

Îndată se iviră trei corbi care se repeziră și prinseră a scoate ochii tîlharilor. Croncănind sălbatic, se năpusteau și croncănitul li se unea cu urletele de durere ale celor orbiți. Capetele fără ochi pluteau acum prin văzduh, umplînd tăria de gemete și blesteme, iar de la o vreme începură a se ciocni. Ca niște bile zvîrlite de mîna unui popicar nevăzut se rostogoleau ametitor și, izbindu-se-ntre ele, se prăbușeau pe nisipul auriu.

Iar dacă se văzu scăpat de căpățînile tîlharilor, apucă Petrea Pescaru straiele domnești care i se zbăteau în jurul trupului și odată le sfîșie, cum sfîșii o pînză putredă.

— S-a isprăvit cu mine, Petrea Pescaru ! răcni glasul feciorului de împărat, și straiele lunecară în lături și, săltînd anevoie, pieriră în depărtarea necuprinsă.

— Dă-mi mîna, fată cu plete fumurii, vorbi atunci flăcăul și, de mînă cu fata, pluti lin în văzduhul senin.

— Ți-a fost dor de mine, Petrea Pescaru ? întrebă ea împungîndu-l cu privirile.

— Rămîi cu mine, fată cu plete fumurii, se rugă el. Vino pe pămîntul oamenilor...

Dar o umbră trecu peste fața fetei și flăcăul îi auzi glasul încărcat de tristețe :

— Și pe pămîntul oamenilor sînt lîngă tine, doar că nu mă poți vedea și auzi. O, Petrea Pescaru, mai degrabă rămîi tu în țara visului și uită de oameni...

Numai că flăcăul nu se învoi să uite, om se simțea și printre oameni voia să-și ducă traiul.

— Trezește-te, dar, Petrea Pescaru, spuse fata, și el se deșteptă în cripta rotundă și privi în gol.

— Rămîi cu mine, fată cu plete fumurii, rosti încă o dată flăcăul. Dacă ești aici, nevăzută și neauzită, și mă vezi și mă auzi, rămîi !

Iar Fata de Fum plînse și fugi din criptă și luă drumul cetății. Pe uliți dădu peste mulțimi de oameni vorbind tulburați și din vorbele lor află că leșurile unor tîlhari fuseseră găsite pe țărmul mării. Și foarte se minuna mulțimea că tîlharii erau lipsiți de luminile ochilor, de parcă-i pedepsise careva... Și din vorbele oamenilor mai prinse Fata de Fum că feciorul împăratului trage să moară și că vraci vestiți ridicaseră din umeri, nepricepuți să-i afle leac.

„Așa-i trebuie !“ își spuse ea.

Se grăbi și pătrunse în brutăria bătrînului vrăjitor, la ceasul cînd brutarul se odihnea, după ce-și vînduse pîinile. Era liniște în brutărie și deasupra cărților negre ședeau împăiați trei corbi, trei bufnițe și trei motani negri.

— Am venit să mă faci om, spuse Fata de Fum.

— Oamenii mor, răspunse bătrînul. Gîndește-te bine...

Dar Fata de Fum zîmbi și vorbi repede :

— Să mă faci om e a doua dorință pe care ai făgăduit să mi-o împlinești. Dacă mi-o părea rău, a treia dorință îmi va fi să mă întorc la făptura mea de fum...

— Uiți că mi-ai cerut ajutor pe cînd te aflai în țara visului?... Ți-a mai rămas o singură dorință, spuse bătrînul și, odată om, ca om vei muri. Gîndește-te bine!

Fata de Fum privi în ochii vrăjitorului și în ochii lui văzu mulțimi de oameni trecînd în șiruri dese. Erau oamenii cei mulți ai pămîntului, oamenii colibelor, și oamenii treceau, treceau mereu, ca valurile fără odihnă ale mării. Unii țineau în mîini sculele de care se slujiseră zi de zi, alții purtau un palat sau o casă, unii duceau o faptă bună, alții-și înălțau mîinile pătate de sînge. Printre oamenii mulți se iviră apoi împărați cu coroane pe frunte și boieri ținînd pe inimă cîte-o pungă cu galbeni. Iar oamenii treceau, treceau mereu, ca valurile fără odihnă ale mării...

— Cine sînt? întrebă cu spaimă Fata de Fum.

— Cei pe care i-am cunoscut în nouă sute de ani, de cînd trăiesc pe lume, spuse bătrînul.

— Și unde se duc?

— La moarte, răspunse bătrînul.

Și se înfioră Fata de Fum și-și întoarse privirile, iar privirile i se opriră asupra ochiului de sticlă neagră pe care vrăjitorul închipuise, din făină, beciul în care zăcuse cîndva Petrea Pescaru. Și pe sticla neagră se ivi o fată înaltă și mlădie ca un cînt, cu pletele pînă la pămînt. Și pletele-i erau fumurii, ochii cenușii, iar mantaua-i părea de argint...

— Așa sînt eu? întrebă Fata de Fum.

Și se bucură. Dar fata cu plete fumurii prinse a goni pe ochiul de sticlă neagră. Alerga rîzînd, strălucitoare de tinerețe, alerga pe loc jucînd ca o sfîrlează și, pe măsură ce alerga, brazde întîi subțiri, mai mult bănuite, apoi tot mai adînci i se săpară pe față. Nu mai alerga; acum pășea domol, frămîntată de gînduri. Pletele fumurii se făcură sure, spinarea i se gîrbovi. Apoi se ajută cu un toiag. O femeie bătrînă șontîcăia pe ochiul de sticlă neagră, o femeie cu părul alb, cu ochii stinși. Nici mantaua nu-i mai părea de argint... Și bătrîna se împiedică, se prăbuși rămînînd nemișcată, iar făptura prinse a i se împuțina de parcă un bulgăre de omăt s-ar fi topit la soare. Și ochiul de sticlă neagră rămase gol.

— Gîndește-te bine, grăi din nou bătrînul, și Fata de Fum plînse și se gîndi la Petrea Pescaru și un val de căldură-i străbătu trupul de fum.

— Nu mi-ai spus tot, șopti ea. Din chipurile tale, bătrîne, lipsesc și dragostea și lupta.

— Ți-am arătat de ce ai a te teme, răspunse vrăjitorul. Celelalte va trebui să le afli singură, precum vrăjitorii din vremi au scris în cărțile lor.

Și bătrînul luă din raft o carte mare și veche, cea mai mare și cea mai veche carte de pe lume și, deschizînd-o acolo unde știa că se cere, citi limpede și rar:

— „Iar Fata de Fum va fi pentru trei ceasuri fată vie. Dar, pentru ca vie să rămînă și să intre în rîndul pămîntenilor, va avea să dovedească tot ce-l face pe om om. Și dacă trei ceasuri se vor scurge și Fata de Fum nimic nu va dovedi, răspîndi-se-va în văzduhul fără margini și pînă și amintirea-i va pieri".

Atunci corbii înviară și se rotiră peste capul vrăjitorului, bufnițele-și deschiseră ferestrele de foc ale ochilor, motanii i se frecară de picioare. Iar Fata de Fum glăsui liniștit:

— Fă din mine un om, bătrîne, și lasă-mă să-mi cuceresc partea de bucurii și de dureri!

— Fie, spuse el.

Și amestecă într-un șip de piatră trei picături roșii cu trei picături negre și puse licoarea la fiert. Apoi trase pe podele un cerc, și Fata de Fum se așeză în inima cercului.

— Bea, porunci bătrînul, întinzîndu-i licoarea fumegîndă.

Și fata bău și, cînd fulgere roșii o străpunseră țîșnind din cercul vrăjit, simți o gheară de foc răscolindu-i trupul. Sub arsura fulgerelor se prăbuși sfîșiată de o înspăimîntătoare durere, dar cînd se ridică era înaltă și mlădie ca un cînt, cu plete pînă la pămînt. Și pletele-i erau fumurii, ochii cenușii, iar mantaua-i părea de argint.

Iar dacă-și înălță brațul simți că brațu-i atîrnă greu, dacă-și clătină capul, pletele-i foșniră...

— Din clipa asta ai trei ceasuri de încercare, spuse bătrînul, sărutînd-o pe frunte. Și eu nu te mai pot ajuta...

Fata se plecă adînc înaintea lui și-i mulțumi, în vreme ce corbii croncăneau, bufnițele zvîrleau foc prin ferestrele rotunde ale ochilor și motanii torceau.

Și fata ieși în uliță, dornică să ajungă mai degrabă la Petrea Pescaru, și nu făcu șapte pași că întîlni o mulțime de oameni. Pe un pat de aur purtat pe umerii slujitorilor trecea feciorul cel bolnav al împăratului, căruia ultimul vraci chemat îi poruncise să iasă la aer.

Bolnavul purta tot straiele domnești pe care Petrea Pescarul le sfîșiase în țara visului, că straiele i se lipiseră de piele și nimeni nu izbutise să le mai smulgă. Iar, văzînd că feciorul împăratului trecea pe patul de aur, fata voi să se tragă îndărăt. Dar nu mai avu vreme. Glasul feciorului împărătesc se înălță în clipa aceea, aspru și tăios:

— Prindeți-o pe fata cu plete fumurii!

Și străjile se repeziră și puseră mîna pe fată, minunîndu-se că auziseră porunca fără ca buzele bolnavului să se miște și fără măcar ca el s-o fi putut vedea, de vreme ce ținea ochii închiși.

Straiele o cunoscuseră și ele dăduseră porunca...

Iar alaiul se îndreptă spre palat și, odată închis în cămările lui, feciorul împărătesc ceru să i se înfățișeze fata. Atunci straiele domnești, straiele sfîșiate de Petrea Pescaru, prinseră a o iscodi:

— Unde se află Petrea Pescaru?

— Nu știu, răspunse fata.

— Ia seama! Călăul are să-ți dezlege limba...

— Nu știu, răspunse fata.

— Pentru ultima oară te întreb: unde se află Petrea Pescaru? răcniră straiele.

— Nu știu, răspunse fata.

Fu chemat călăul și i se porunci s-o facă să vorbească. Și chiar acolo, lîngă patul feciorului de împărat, călăul își arătă meșteșugul. Fata cu plete fumurii fu schingiuită cu fierul și cu focul și în cleștii durerii se zbătu și plînse cu lacrimi de sînge.

— Unde se află Petrea Pescaru? striga călăul.

— Nu știu, răspundea fata, și gemetele ei se amestecau cu gemetele feciorului de împărat care se zvîrcolea pe patul lui de aur.

Iar călăul se înverșună atunci sporind chinul și, din ce schingiuia trupul plăpînd al fetei, dintr-atît creșteau durerile bolnavului întins pe pat.

Feciorul împăratului se mai zbătu o dată și, fără să știe, își sfîșie singur straiele, desăvîrșind cele începute de Petrea Pescaru. Și în clipa în care straiele fură bucăți o viperă neagră țîșni printre buzele bolnavului și se tîrî cu iuțeala fulgerului pierind într-o bortă a dușumelei. Iar feciorul împărătesc își dădu duhul, că viperă neagră era duhul rău care sălășluia într-însul.

Călăul nu luă îndată seama că-i murise stăpînul. Schingiuia fata, și doar cînd trecu ce trecu și glasul vlăstarului împărătesc nu se mai auzi, se întoarse către el, îl văzu mort și se înspăimîntă.

Alergă degrabă să ducă vestea și, cît ai bate din palme, încăperea se umplu de vraci și dregători, iar în urma tuturor sosi și împăratul. Dar unul dintre vraci avusese vremea să strîmbe din nas și să spună:

— Ce-i cu fata asta schingiuită? Luați-o de aici...

Călăul o luă în brațe, că fata nu mai avea puterea să umble, și nu știu dacă se cuvenea s-o vîre în beciul palatului. Se gîndi că împăratul s-ar putea mînia aflînd că fusese schingiuită fără porunca lui și atunci,

înspăimîntat, o scoase din palat și o lepădă pe un maidan, aproape de zidul cetății. Și trecu un ceas. Întîiul dintre cele trei sorocite...

Iar fata zăcea acum pe maidan și ciinii se adunară și-i linseră sîngele de pe mîini și de pe față. Dacă-și veni în fire se gîndi la Petrea Pescaru și, aflînd lîngă ea două bețe, se sprijini în ele ca în niște cîrje și începu să se tîrască. Vai, nu mai era, însă, mlădie ca un cînt...

Și ieși din cetate. Se tîrî multă vreme, căzînd și din nou ridicîndu-se, iar chinurile prin care trecu nu erau mai ușoare decît cele îndurate în încăperea feciorului de împărat. Și dacă ajunse lîngă o pădure, văzu o casă de om și se bucură la gîndul că va găsi acolo apă, să-și răcorească buzele arse.

Dar numai ce se apropie, că un strigăt deznădăjduit se auzi și casa se aprinse. Trîmbe de fum țîșneau pe ferestre și o limbă de foc jucă deasupra acoperișului, în vreme ce strigătele răsunau tot mai slab, ca înăbușite de o mînă nemiloasă.

Gemînd, fata cu plete fumurii se tîrî și intră în casa aprinsă. Ghearele focului se înfipseră în rănile pe care le deschisese călăul și fumul înecăcios o înfășură, necunoscînd într-însa Fata de Fum de odinioară. Și se tîrî printre flăcări, în vreme ce bîrne aprinse o izbeau căzînd, și află într-un ungher un copil. Îl luă și grăbi să se întoarcă, dar bețele pe care le culesese pe maidan se aprinseră și fu nevoită să le zvîrle, așa că se tîrî ținînd copilul în brațe, se tîrî în coate, apărînd cu trupul ei trupșorul copilului. Pletele fumurii i se pîrliră, mantaua ce părea de argint se mînji, se zdrențui și luă foc.

Dar ieși din casa în flăcări și mîntui copilul și, rostogolindu-se prin iarbă, stinse flăcările ce-i jucau pe manta. Și, trecînd și ceasul al doilea din cele trei sorocite, se tîrî mai departe, fără a-și îngădui o clipă de odihnă. Vai, pletele, însă, nu-i mai atîrnau pînă la pămînt, iar mantaua, nici ea, nu mai părea de argint...

Și se tîrî prin pădure, iar umbra pădurii fu bună cu ea și-i răcori trupul.

„Nu mai e mult", îi trecu prin minte, și întreaga ei făptură chinuită se zvîrli înainte.

Atunci gemu, și o durere crîncenă, mai înfricoșătoare decît fierul călăului, mai cumpită decît ghearele focului îi sfîșie inima: acolo, într-o poiană, Petrea Pescaru trecea la braț cu o fată. Și rîdeau amîndoi, și se priveau în ochi, și fata își lăsa capul pe pieptul lui.

Întinsă la pămînt, cu fruntea în frunzele uscate, fata cu plete fumurii plînse. I se părea că viața i se scurge prin șuvoaiele sărate ale lacrimilor și nu vedea de ce s-ar mai scula, de ce s-ar tîrî cu prețul atîtor chinuri, și nu vedea de ce ar mai trăi.

Prin pînza lacrimilor își ridică fruntea și în poiană îi văzu din nou pe cei doi, sărutîndu-se.

Atunci ceva se răzvrăti în biata ei inimă strivită și fata strigă printre lacrimi :

— Nu ! Nu ! Nu cred !... Nu-i Petrea Pescaru !

Și flăcăul din poiană își întoarse capul și fata văzu că nu era Petrea Pescaru. Chipul flăcăului strălucea de bucuria dragostei, era frumos ca dragostea, dar nu era chipul lui Petrea Pescaru.

Fata își uită durerea, de parcă cineva i-ar fi luat-o cu mîna. Se ridică și inima-i cîntă. Și, măcar că sclipirea din ochii ei cenușii pierise, mîncată de sarea lacrimilor, fata prinse a alerga printre trunchiurile pădurii, alergă împleticindu-se, căzu și se ridică, alergă rîzînd cu brațele deschise ca pentru îmbrățișare, alergă cu sufletul la gură și, ieșind din pădure, ajunse la marginea mării.

Nespus se minună Petrea Pescaru, în cripta lui de sub pămînt, cînd o făptură omenească se prăbuși la picioarele sale. Gîndurile-i zburau departe, la fata cu plete fumurii întîlnită în țara visului, dar se repezi și ridică făptura care-i căzuse la picioare. Era o femeie istovită, cu fața însîngerată și mînjită de funingine, cu ochii stinși, cu pletele ciuntite, cu mantaua zdrențuită și arsă.

— Cine ești ? întrebă flăcăul, și inima i se strînse de milă.

Dar ea nu mai avea puterea să rostească o vorbă și, fericită, se strînse la pieptul lui. În clipa aceea bătu al treilea din cele trei ceasuri de încercare. Pereții de pămînt ai criptei rotunde străluciră ca niște oglinzi și un glas se auzi tunînd pe sub bolți :

— Un om s-a născut printre voi. Bucurați-vă, oameni !

Și pămîntul cîntă, și marea sună, și văzduhul vui, iar dacă-și plecă ochii, Petrea Pescaru văzu că ține în brațe o fată înaltă și mlădie ca un cînt, cu pletele pînă la pămînt. Și pletele-i erau fumurii, ochii cenușii, iar mantaua-i părea de argint.

— Tu ? strigă nevenindu-i să-și creadă ochilor.

— Eu, Petrea Pescaru, spuse fata, iar zîmbetul ei era bun și trist ca zîmbetul unui om care știe.

Atunci chipul bătrînului vrăjitor se ivi în oglinda pereților și vrăjitorul rosti cu blîndețe :

— Fii fericită, fata mea de fum ! Ți-ai cîștigat cu trudă fericirea, dar singura fericire adevărată e cea cîștigată cu trudă...

Chipul lui pieri din oglindă și, în locul unde se ivise, o poartă se căscă, strălucitoare. În brațe cu fata îndelung visată, Petrea Pescaru trecu pe poartă și, dacă merse pe sub bolți tăcute, nimeri într-o încăpere uriașă.

De jos și pînă sus pereții erau acoperiți cu comori, cum ochi de pămîntean nu mai văzuseră. Și saci de aur, și saci de nestemate, și giuvaeruri neprețuite, și blănuri rare, și valuri de mătase și de catifele, și cîte și mai cîte alte cele se aflau în încăperea uriașă, în care ceata celor treizeci de tîlhari în frunte cu feciorul împăratului îngrămădise prada adunată în ani și ani de jaf.

Și se apucă Petrea Pescaru și fata cu plete fumurii să împartă comoara tîlharilor, și-au împărțit, au împărțit, dar pînă astăzi tot n-au isprăvit. Dacă află un om nevoiaș, sosesc în mare taină. Nimeni nu-i vede, nimeni nu-i știe, dar unde pier nevoile, copii, se vorbește despre fata cu plete fumurii, iar unde se stinge durerea și-amaru, se zice c-a trecut Petrea Pescaru.

CUPRINS

BASME
(1953)

Bob-de-Grîu . . 3
Buruiana neagră . 17
Povestea cîntecului . . 29
Hans și cele patru castele 38
Mladen, fiul ursului 48
Puterea dragostei . . 60
Slava, fiica pămîntului 71
Tinerețe fără bătrînețe și viață fără de moarte 85
Corabia sălbăticiunilor 92
Acul și foarfeca 107
Povestea fericirii 118
Iani palicarul . . 132
Fierarul năzdrăvan . 148

BASMELE OMULUI
(1958)

Cartea de piatră 158
Fluierul pădurii adormite 160
Mustățile fără pereche 176
Marinarul fără teamă . 183
Măria Sa Moșul 191
Cioplitorul din cetatea cea albă 199

Fîntîna Domniței 208
Sînger vînătorul 216
Deșteptăciunea proștilor . . . 225
Cerbul de sticlă 227
Neacșu 239
Fierarul și Moartea . . . 245
Povestea țesătorului . . . 254
Pruncul năzdrăvan 263
Fata de Fum 270

DE ACELAȘI AUTOR:

— cărți pentru copii —

BASME (1953)

NEMAIPOMENITA BĂTĂLIE DINTRE PAPURĂ ÎMPĂRAT ȘI ÎMPĂRAT PINTILIE (1953)

POVEȘTILE CELOR 3 MINCINOȘI (1956)

ZECE POVEȘTI PITICE (1957)

BASMELE OMULUI (1958)

LEGENDELE ȚĂRII LUI VAM (1961)

POVESTEA SCRISULUI (1966)

DINCOLO DE ZIDUL DE NEON (1968)

MUSTĂȚILE FĂRĂ PERECHE (1970)

POVEȘTI DE BUZUNAR (1971)

BASME (1979)

XELE, MOTANUL DIN STELE (1982)

Lector : DELIA DAMIRESCU
Tehnoredactor : PETRE STANCU

Bun de tipar 31.01.1984. Apărut 1984.
Data ediţiilor anterioare : 1979
Coli de tipar 18

Tiparul executat sub comanda 5757 la
Întreprinderea Poligrafică Galaţi
B-dul George Coşbuc nr. 223 A
Republica Socialistă România